www.vijesti.me

Vijesti

NEZAVISNI DNEVNIK

Podgorica, 31. decembar 2023, 1. i 2. januar 2024.
godina XXVI, broj 8708, ISSN 1450-6181, **0,70 €**

Spajić
Foto: Boris Pejović

POLITIČKA ANALIZA:

Hirurg, dijagnostičar i „Gandi" za volanom

Čitajte intervjue ministara zdravlja, energetike i pravde

Džudi Rajzing Rajnke
Foto: Boris Pejović

AMERIČKA AMBASADORKA DŽUDI RAJZING RAJNKE:

Crna lista podsticaj tužilaštvu da istraži Davidovića i Mićunovića

Sagovornici „Vijesti" o protekloj i ekonomskim izazovima u 2024.

Željko Pantelić o trci Crne Gore, Samir Kajošević o iščekivanju sreće

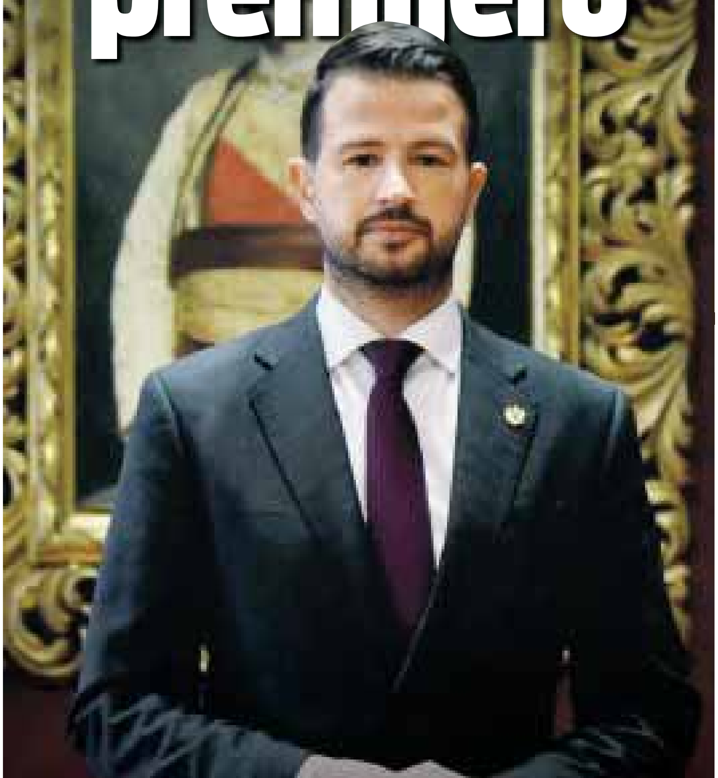
Za „Vijesti" i dobitnik Nobelove nagrade za književnost Jun Fose: Beket je bio u pravu

Praznična bojanka za najmlađe, enigmatika i veliki horoskop za 2024.

JAKOV MILATOVIĆ ZA "VIJESTI"

Predsjednik (ne) vjeruje premijeru

Milatović, koji je i Spajićev zamjenik u PES-u, oćutao pitanje vjeruje li premijeru i stranačkom lideru

PES-a nema bez mene i Spajića

Sugerisao da se Evropa sad 2 može ostvariti u (četvorogodišnjem?) „mandatu jedne vlade", ali bez ukidanja doprinosa fondu PIO

U PES-u ima i žita i kukolja, neke strukture šire „možda i lažne" priče o mojoj bliskosti sa pojedincima i političkim grupama

2, 3, 4 i 5

Vjernik sam ali slijepo ne vjerujem nikome, pa ni sveštenicima: Milatović - Foto: Boris Pejović

GLAVNI SPECIJALNI TUŽILAC VLADIMIR NOVOVIĆ ZA "VIJESTI"

Šuković ima moje povjerenje i podršku

Pritisci nas neće pokolebati u nastavku borbe: Novović
Foto: Boris Pejović

Politička prepucavanja ni na koji način ne utiču na naš rad, što se najbolje vidi na primjeru više uspješnih akcija proteklih dana

Razne grupacije posredno vrše pritisak da zaustave borbu protiv organizovanog kriminala

Novović je indirektno kazao da je u Americi sa nadležnima za sprovođenje zakona razgovarao i o slučaju Branislava Mićunovića i Miodraga Davidovića, ali da zbog povjerljivosti ne može da iznosi podatke

6 i 7

Mihailo Jovović

RAZGOVOR SA ŠEFOM DRŽAVE JAKOVOM MILATOVIĆEM

Predsjednik (ne) vjeruje premijeru

Foto: Boris Pejović

Milatović oćutao pitanje vjeruje li premijeru, a sugerisao da se Evropa sad 2 može ostvariti u "mandatu jedne vlade", ali bez ukidanja doprinosa Fondu PIO

U PES-u ima i žita i kukolja, nema PES-a bez mene i Spajića

Najviši funkcioneri u Crnoj Gori moraju imati jasne stavove o "srpskom svetu", nisam pristalica nikakvog drugog svijeta, osim ovoga našeg zajedničkog evropskog

Neću se odazvati pozivu na proslavu neustavnog dana Republike Srpske 9. januara

Predsjednik Crne Gore i dalje optimista da se pregovori sa EU mogu završiti do 2026, a Crna Gora postati članica do 2028.

Predsjedniku Crne Gore **Jakovu Milatoviću** nije bilo dovoljno 25 sekundi da iz dva puta odgovori na pitanje u razgovoru za Vijesti vjeruje li premijeru **Milojku Spajiću**, lideru Pokreta Evropa sad, čiji je stranački zamjenik.

Istovremeno, čini se da nije uvjeren da program Evropa sad 2 može biti ostvaren za godinu, podsjećajući da je za približan rast plata i penzija članici EU Hrvatskoj trebalo šest godina, iako ocjenjuje da to u Crnoj Gori može brže, "u mandatu jedne vlade", ali bez ukidanja doprinosa za penzije.

"Milojko Spajić i Jakov Milatović su PES. I PES ne postoji ni bez jednog, ni bez drugog", tvrdi Milatović, dok razmišlja o svojoj budućnosti u najvećoj vladajućoj stranci.

I dalje je optimista da se pregovori sa EU mogu završiti do 2026, a Crna Gora postati članica do 2028. uprkos tome što to najmanje zavisi od njega, a najviše od drugih organa izvršne, sudske i zakonodavne vlasti, kao i političke volje Brisela i država članica. Tvrdi da je svojom diplomatskom aktivnošću promijenio percepciju Crne Gore kod svojih značajnih sagovornika, i otvorio put za pokretanje evropskih integracija sa mrtve tačke.

Kaže da ne prihvata "srpski svet", smatra da o tome treba da se jasno izjasne i drugi najviši državni funkcioneri, nema lične odnose sa predsjednikom Srbije **Aleksandrom Vučićem**, tvrdi da nije bio snishodljiv kad je pohvalio njegovo poznavanje vina, ali smatra da su izbori u Srbiji i navodi o krađi stvar građana te države sa kojom Crna Gora treba da ima najbolje odnose.

To što je vjernik je njegovo lično osjećanje, ali tvrdi da nikome ne vjeruje slijepo, pa ni sveštenicima SPC kojoj pripada, ali kaže da ne poznaje dovoljno "crkvene prilike" da bi odgovorio na pitanje treba li da postoji crkva Crne Gore, kako je nazvao bivši premijer **Zdravko Krivokapić**.

I sa šefom parlamenta, kao sa premijerom, kaže da gradi "institucionalan odnos", ali se ne osjeća odgovornim za "kadrovska rješenja" u novoj vlasti, zbog kojih su negodovali međunarodni partneri, iako se zalagao da i ZBCG bude njen dio. Ne smatra da **Andrija Mandić** može kvalitetno donositi odluke u Savjetu za odbranu i bezbjednost, ako ne želi da prima obavještajne podatke.

● ***Zašto ste tako sigurni da će Crna Gora zatvoriti sva poglavlja do 2026. a postati članica EU do 2028, s obzirom na stanje i odnose na političkoj sceni, u parlamentu, sudstvu, tužilaštvu, s obzirom da to najmanje zavisi od Vas, a gotovo potpuno od ostalih organa izvršne, zakonodavne, sudske vlasti, a onda i od političke volje EU?***

Kada sam prije sedam mjeseci počeo da govorim o tim rokovima, mnogi su mislili da sam bio previše optimističan. Čini mi se kako je godina prolazila da je taj optimizam kod mnogih prelazio u jedan osnovani realizam. Danas sam još sigurniji u to što sam tada rekao. Imamo novi saziv Skupštine, novu Vladu, prvi put nakon više godina kompletiran je Sudski savjet, Ustavni sud, mislim da ćemo uskoro dobiti i novog vrhovnog državnog tužioca, predsjednika Vrhovnog suda, dobili smo i novu guvernerku Centralne banke i to su sve bili pravi i pozitivni koraci na našem putu evropskih integracija. Bez obzira na neka politička previranja, pokazali smo da smo zemlja u koju je nakon dugog niza godina stigla demokratska zrelost, koju smo pokazali i na predsjedničkim izborima, kroz jednu civilizovanu tranziciju vlasti. Sa inauguracije na kojoj su bili i svi državnici iz regiona poslata je izuzetno dobra poruka, slika iz Crne Gore. Mislim da smo tu sliku poslali i kroz miran proces parlamentarnih izbora. Crna Gora je danas zemlja u kojoj izbori više nisu pitanje života i smrti, nego jedna normalna demokratska praksa gdje se nagrađuju oni koji su dobro radili, a oni koji nisu ne. Čini mi se da su mnoge stvari bile i zaokružene, upravo pobjedom na predsjedničkim izborima. Zamislite danas kakva bi Crna Gora bila da ja nisam ušao u onu predsjedničku trku nakon nepravedne diskvalifikacije moga kolege. Mislim da o ovim stvarima o kojima me Vi sada pitate, vjerojatno ne bismo ni razgovarali. Ključan događaj u 2023. godini koji je bio preduslov tih dobrih stvari i na kraju i preduslov ove dinamike koju sada imamo, kojom smo otključali proces evropskih integracija, se upravo desio kroz tu istorijsku pobjedu na predsjedničkim izborima.

● ***Ali ako su već počele trzavice u vladi oko bezbjednosnog sektora između konstituenata, što je isto bitan segment integracija, ako vidimo da je moguće ucjenjivanje evropske agende nekim stvarima, mislite li da su svi na fonu da treba da brzo idemo u EU i da je to najvažnije?***

Uvijek u životu možete stvari da posmatrate na način da je čaša poluprazna ili polupuna. Ova čaša je trenutno polupuna i ona treba sada nekim našim zajedničkim djelovanjem dodatno da se napuni. Mislim da je naša evropska agenda zajednički imenitelj, ako ga imamo na političkoj sceni onda je to punopravno članstvo Crne Gore u EU. U pravu ste, postoje trzavice, ja nijesam dio tih trzavica ali kao i svaki građanin ih primjećujem, mislim da su takve trzavice dio svih demokratskih procesa i ono što je važno da se pronađe politički kompromis i da se pronađu dobra rješenja kao rezultat, ne bih čak rekao trzavica, nego nekih političkih procesa. Što se tiče poglavlja 23 i 24 znate da su ona ključna, znate da bi trebalo da ispunimo određene stvari kako bismo ispunili privremena mjerila.

● ***Na čemu zasnivate optimizam da ćemo doći do nekih presuda za visoku korupciju i organizovani kriminal, kada imamo nereformirano sudstvo, koje je i dalje u sjenci Vesne Medenice. Moje pitanje je zašto mislite da to tako brzo može sve da se desi do 2026?***

Što se tiče gospođe **Medenice**, često zaboravljamo da spomenemo i mi ovdje, a mislim i Brisel, da smo kao društvo puno uradili u prethodnom periodu, pogotovo nakon promjena 2020. godine, u tome što dio našeg pravosuđa više nijesu oni ljudi zbog kojih je možda naše pravosuđe bilo percipirano kao potpuno politički potkupljeno. Znate, mnogi od tih ljudi koji su trebali da se bore u ime građana Crne Gore protiv kriminala i korupcije, su bili sastavni dio i, navodno, karika u lancu kriminala i korupcije. Oni više nisu dio sistema.

● ***Mislite da ih tamo više nema?***

Ovih na najvišim pozicijama, sasvim sigurno puno manje nego što je to bio slučaj prije. To je krupan korak naprijed. Bili smo loši kao društvo u prethodnom periodu u pronalaženju političkog konsenzusa oko imenovanja ljudi od integriteta

Nisam saglasan sa mnogim stavovima crkve

● ***Mislite li da je sve što ta Mitropolija i njeni čelnici rade ispravno, s obzirom na ovu Vašu težnju da Crna Gora bude sekularna država?***

Pa ja smatram da svako u društvu ima svoju određenu ulogu. Kao što katolička crkva u odnosu na vladu državne vlasti u mnogim zemljama ima konzervativnije stavove kada su mnoga važna društvena pitanja, tema javnog diskursa, tako da vjerovatno i crkva u Crnoj Gori, bez obzira je li to rimokatolička ili pravoslavna, ima određene konzervativnije stavove. Da li se ja sa mnogima slažem? Ne. Ali to ne znači da ja njihov rad u drugim djelovima njihovog rada ne poštujem. Ne mora da znači da u svemu treba da se složimo. Upravo takav odnos postoji u demokratskim zemljama Zapadne Evrope i Amerike, ja pravo da vam kažem, njegujem jedan takav odnos. Znate i sami da pozdravim ono što je dobro, da umijem i da kažem kada se ne slažem sa nečim, isto tako javno. Mislim da s druge strane takođe postoji uvažavanje i poštovanje. Ali budite sigurni da na moje stavove, nijedna vjerska organizacija nema apsolutan uticaj.

koji će nastaviti istinsku borbu protiv kriminala i korupcije, a sada se dešava upravo to. Nadam se iskreno da ćemo na taj način nastaviti u narednom periodu. Više puta sam istinski podržao rad specijalnog državnog tužioca. Ako se sjetite šta je promjena samo jednog čovjeka uspjela da uradi u tom sistemu, onda je logično zaključiti šta promjena više ljudi, pod uslovom da smo doveli prave ljude na prava mjesta, treba da u narednom periodu uradi kad je u pitanju reforma pravosuđa u Crnoj Gori. Mislim da je distribucija pravde u prethodnom periodu bila selektivna. I to je ono što je najviše negdje tištalo naše građane. Iskreno se nadam da je prošlo vrijeme selektivne pravde.

● ***Od stupanja na dužnost u maju imali ste živu diplomatsku aktivnost na visokom bilateralnom i multilateralnom nivou. Šta je na Vas ostavilo najupečatljiviji utisak iz tih susreta, a šta ste najkorisnije postigli za Crnu Goru?***

Promjena njihove perspektive u odnosu na Crnu Goru je najveći uspjeh koji sam postigao. Četiri puta sam se bilateralno sastao sa predsjednikom **Makronom**, a znate koliko je Francuska važna u kontekstu evropskog odlučivanja. Prvi naš susret je bio dosta drugačiji u odnosu na ovaj sad u Parizu, gdje sam primljen u njegovoj rezidenciji. Upravo kontinuitet i upornost mog prezentovanja suštinskih promjena u Crnoj Gori, koje su došle kao rezultat političkih promjena, detaljno objašnjavanje šta se to zapravo dešava je i kod njih promijenilo određenu vizuru prema Crnoj Gori. Niko ko je u prethodnom periodu predstavljao Crnu Goru nije imao tako intenzivnu aktivnost na najvišem svjetskom nivou. Samo u toku jednog mjeseca sastao sam se sa engleskim kraljem, francuskim, italijanskim i njemačkim predsjednikom. I u razgovoru sa svima njima, puno smislenije, bolje pozicionirao sam državu Crnu Goru i imao priliku da vratim onaj ugled, izgubljen u procesu različitih afera koje je kreirao bivši režim. Na taj uspjeh sam posebno ponosan, mislim da je sve to i dalo jedan vjetar u leđa Vladi, da zajedno sa predsjednikom i ostalim institucijama sistema u narednom periodu još bolje pozicionira Crnu Goru, a da ta naša međunarodna pozicija dodatno bude krunisana upravo punopravnim članstvom u EU.

Crna Gora mora postati još kredibilinija NATO članica, a to može postati kroz reformu vladavine prava, kroz reformu u našem bezbjednosnom sektoru, kroz ljude na vrhu koji nemaju afera iza sebe, jer kredibilnost znači i povjerenje. Od prvoga dana sam insistirao na istinskim evropskim integracijama koje predugo traju u Crnoj Gori. Kad kažem predugo traju, to se vrlo lako može mjeriti i u novcu. Sada dobijate godišnje nekih 30-40 miliona eura sredstava EU. Da smo punopravna članica, ta sredstva bi bila desetostruko viša, između 200-300 milona eura godišnje. To vam je na nivou druge dionice auto-puta između Kolašina i Andrijevice.

Zbog toga je važno da zaista istinski intenziviramo proces reformi kako bismo ubrzali evropske integracije. Svaka izgubljena godina je izgubljeni novac koji je nama neophodan za finansiranje naše infrastrukture u cilju ekonomskog razvoja. Spomenuo bih ovdje susrete i sa gđom **Fon der Lajen**, i sa predsjednikom Evropskog savjeta g. **Mišelom**, i sa sekretarom NATO-a g. **Stoltenbergom**, i sa američkim državnim sekretarom gospodinom **Blinkenom**. Sve je to zaista doprinijelo da se na najvažnijim svjetskim adresama drugačije posmatra Crna Gora.

● ***Govorili ste javno da nema puno koordinacije sa Vladom oko tih diplomatskih aktivnosti i predstavljanja zemlje i vođenja vanjske politike. Vi imate svoja ustavna ovlašćenja, Vlada ima svoja. Zašto nema konsultacija?***

Koordinacija rada generalno institucija sistema nedostaje u Crnoj Gori, kako bi se dodatno sistem optimizovao i kako bi sistem davao kvalitetnije i bolje rezultate. Insistiram upravo na institucionalnoj saradnji i kabinet predsjednika je već početkom novembra pozvao Vladu na konsultacije o koordinaciji i generalnom usaglašavanju određenih važnih tema u domenu spoljne politike. Neophodna je i koordinacija, tj. diskusija u odnosu na teme koje se tiču odbrane i bezbjednosti, i konsultacija u odnosu na mnoge druge važne društvene teme, i ja sam siguran da će ona vjerovatno početkom naredne godine doći do svog izražaja.

Mislim da je, pogotovo u ova prethodna dva mjeseca rada vlade, Vladi bio fokus na zaokruživanju budžeta za narednu godinu i sasvim sigurno da očekujemo onako intenzivniju saradnju i intenzivnije sastanke sa Vladom kad su u pitanju ove teme.

● ***Ali do tih konsultacija još nije došlo i stiče se utisak da to nije samo zbog zauzetosti vlade budžetom, nego zbog, recimo, odnosa vlade prema predsjedniku. Na primjer, Crna Gora ima samo nekoliko ambasadora. Iz Vlade kažu da će oni predložiti ambasadore, tražiti agreman i kad ga dobiju tek onda se konsultovati sa Vama i sa Skupštinom i objašnjavati nedoumice. Može li se ponoviti loša kohabitacija u ovoj oblasti kao za vrijeme Vašeg prethodnika Đukanovića sa drugim vladama koja je i dovela do ove situacije sa ambasadorima?***

Pa ja ne bih prejudicirao šta se može desiti, niti bih previše dramatizovao. Mislim da su ustavne nadležnosti tu vrlo jasne. Na kraju predsjednik svojim ukazom postavlja ambasadore. Puno je prirodnije da se konsultacije dese u početnoj fazi tog procesa nego u krajnjoj. Na meni je da ukažem na ispravnost određenih procedura, a na svima ostalima je da to urade ili ne urade. Činjenica da smo od nekih tridesetak i nešto ambasadora ili šefova misija ostali na pet ili šest, i to je crveni alarm. Sasvim je sigurno da je to prioritet predsjednika, a mislim da je to prioritet i Vlade i zaista bih volio da što prije dođe do konsultacija.

● ***Spekuliše se da Vaš odnos, a naročito komunikacija sa premijerom, nisu dobri. Moji izvori tvrde da o tome čak pričaju i visoki strani zvaničnici sa kojima vas dvojica razgovarate, da je to došlo i do tog nivoa. Navodno te međusobne komunikacije uopšte nema, ni službene, ni privatne, uprkos nekim pokušajima sa Vaše strane. Zašto je to tako? Je li riječ o ličnom sukobu dvojice nekadašnjih najbližih saradnika, "dijagnostičara i hirurga", kako je g. Spajić to jednom definisao. Šta je i kad pošlo naopako?***

Ne mislim da su stvari sad pošle negdje toliko naopako.

● ***Mislim na Vaše odnose, i lične i službene. Manje me zanimaju lični, a više službeni, jer od toga zavisi kako funkcioniše država.***

Smatram da je vrlo važno institucionalizovati odnose, pogotovo iz perspektive nekoga ko je predsjednik države ili nekoga ko je predsjednik vlade. Mislim da sam svoj odnos pokazao i lično, i profesionalno, i državnički, u trenutku kada sam preuzeo veliku odgovornost u septembru 2022. godine i stao na čelo izborne liste za izbore u Podgorici gdje smo pobjedom utemeljili političku snagu pokreta.

● ***Tada ste, pretpostavljam, komunicirali normalno?***

Svoj odnos sam pokazao u trenutku, baš u tim danima kada sam dobio ćerkicu **Anu**, kada sam preuzeo jednu odgovornost koju bi malo ko preuzeo i nakon jedne nepravedne diskvalifikacije, a boga mi i napravljene greške i ušao u predsjedničku trku.

● ***Vaše ili njegove?***

Naše, ali najvećim dijelom njegove. Tada sam preuzeo odgovornost i trasirao konačno put pobjedi na predsjedničkim izborima, koja je bila odlučujući temelj svih ostalih političkih zbivanja u zemlji i čime je negdje trasirana u konačnici i ova sadašnja vlada. Mislim da sam svoj odnos pokazao i nakon parlamentarnih izbora, kada sam prvi put u Crnoj Gori pokazao na koji način se proces konsultacija o mandataru radi na jedan inkluzivan i transparentan način, i za samo desetak dana, mandat dao, zasluženo, g. Spajiću. A mislim da sam i svoj odnos pokazao upravo ovom vanjsko-političkom aktivnošću, u odnosu na koju sam otključao mnoge stvari i trasirao jedan lakši put vladi za njene ingerencije. A to su ti svakodnevni rezultati koji su neophodni na našem evropskom putu. Tako da u tom smislu, vjerujte, ja sam od početka bio vrlo principijelan i ja ću nastaviti da budem principijelan.

● ***Kakav je čovjek Milojko Spajić?***

Slojevit. Trenutno je čovjek koji ima ozbiljnu energiju da iznese određene reformske poduhvate u Crnoj Gori. Ja sam tu da podržim sve ono što je dobro i da naravno budem korektivni faktor za stvari koje smatram da nijesu dobre.

● ***Vjerujete li mu?***

(tišina devet sekundi...)

Ja mislim da nije važno da li mu ja vjerujem koliko je važno da mu građani vjeruju.

● ***Dio građana je na izborima pokazao da mu vjeruje, da li mu Vi vjerujete?***

(tišina 16 sekundi...)

● ***Evo da Vam pomognem, da li vjerujete da je moguće izvesti program Evropa sad 2 za godinu dana? Da li ste ikad vidjeli kako je moguće izvesti taj program? Da li znate odakle će doći novac za taj program, koji je bio osnova pobjede na izborima vaše stranke? Neki posmatrači su konstatovali da ga Vi niste puno koristili u vašoj predsjedničkoj kampanji. Da li vjerujete da je to moguće?***

Ja sam više puta obrazlagao kako doći do cilja - povećanja životnog standarda, u ovom slučaju do prosječne zarade od 1000 eura. U novembru 2022. godine, nakon lokalnih izbora, iznio sam pet ključnih tačaka u pravcu postizanja tog cilja - investicioni ciklus, pogotovo u saobraćajnu infrastrukturu, unapređenje kreditne aktivnosti u zemlji, kroz transformaciju IRF-a u razvojnu banku i osnivanje kreditno-garantnog fonda, suštinski bolje pozicioniranje grana naše privrede koje daju veliku dodatnu vrijednost, prije svega poljoprivrede i energetike, poslovni ambijent i određena zakonska rješenja koja su potrebna zemlji kako bi zemlja bila privlačnija za strane investitore, i reforme koje bi trebalo sprovesti kako bismo otključali evropska sredstva. To je sada i dio ovog plana rasta za Zapadni Balkan. Rekao sam da je taj cilj trenutno ostvaren u susjednoj Hrvatskoj.

● ***Ali ne za godinu dana...***

I isto tako sam tada isto rekao da do toga može doći u okviru mandata jedne vlade.

● ***To su četiri godine.***

Hrvatskoj je trebalo šest godina, da na održiv način, bez mijenjanja određenih sistemskih stvari, ovdje

Foto: Boris Pejović

Savjet za odbranu i bezbjednost u januaru

● ***Savjet za odbranu i bezbjednosti se odavno nije sastao. Iako je šef parlamenta rekao da je jednom trebalo da se sastane, pa nije. Znači, šef parlamenta koji ne želi da prima tajne podatke kako ga neko ne bi optužio da ih odaje, pretpostavljam, ruskim i srpskim službama. Zašto se nije sastao Savjet? Možda nije bilo potrebe? Ili ste možda već zakazali sjednicu?***

Mislim da je dogovor da prva sjednica Savjeta bude u drugoj polovini januara. Mislim da će se sastanak upravo desiti tada. Ja sam u komunikaciji sa ministrom odbrane, načelno dogovorio da to bude druga polovina januara.

● ***Je li riječ o imenovanjima u Vojsci?***

Tada ćemo i to diskutovati. Siguran sam da ćemo u drugoj polovini januara imati jedan set tačaka o kojima treba da diskutujemo. I na kraju, da bi bilo koja od tih tačaka bila izglasana, mora da postoji konsenzus između tri predsjednika

● ***Jeste li sigurni da je uvijek moguće doći do tog konsenzusa? S obzirom i na ovu činjenicu, da gospodin Mandić ne želi da prima tajne podatke, a kako će da odlučuje na tom savjetu, ako nema iste podatke koje Vi imate. Posebno podatke koji dolaze iz drugih službi, iz NATO-a, za koje mu treba posebna dozvola...***

Ja sam pokazao jednu dozu odgovornosti i ozbiljnosti funkcije koju ja pokrivam. Smatram da je za svako dobro odlučivanje potrebna i dobra priprema. I sasvim sigurno da ukoliko je neko dobro pripremljen, ukoliko ima podatke, da je i odluka koju treba taj neko da donese, sasvim sigurno bolja u odnosu na situaciju gdje nemate podatke, ili gdje se sa nekim informacijama i podacima upoznajete na licu mjesta. To je nešto sa čime će se svako složiti. Zaista ne bih detaljnije komentarisao učešće drugih članova u Savjetu, ali ja vam kažem na koji način se ja odnosim prema Savjetu za odbranu i bezbjednost.

mislim prije svega na način međugeneracijske penzione solidarnosti... Ove godine Hrvatska ima prosječnu zaradu od 1100 eura. Njoj je trebalo nekih 6 godina da dođe do toga sa nekog iznosa od 700 i nešto eura, što je uporedivo sa onim gdje smo mi sad.

● ***I plus su imali taj novac iz EU koji Crna Gora nema.***

Govorim iz iskustva Hrvatske, koja je veća od Crne Gore? I onda je logično bazirati, i mislim da je ispravno reći, da bi Crna Gora kao manji sistem mogla brže. Ja zaista ne želim da kažem, niti da licitiram. Rekao sam da bi u toku mandata jedne vlade bilo realno to očekivati - bez mijenjanja određenih sistemskih stvari koje trenutno postoje u Crnoj Gori, a prije svega mislim na način na koji se izdvaja u Fond PIO i način na koji se penzije finansiraju. Tu sam bio vrlo jasan.

● ***Opet smo na pitanju povjerenja. Rekli ste da vjerujete da Mandić dijeli vaš i premijerov stav o evropskom i evroatlantskom putu Crne Gore. Znam da su Vam vaši visoki evropski i američki sagovornici postavljali i teška pitanja o učešću ZBCG u vlasti i prije nego što je vlast formirana, o g. Mandiću i njegovim ranije iskazanim stavovima, koji su suprotni vašoj deklarisanoj i politici Crne Gore, o agresiji Rusije na Ukrainu, sankcijama, NATO-u, Kosovu itd. Zašto toliko vjerujete Mandiću? Vaši kritičari Vas ponekad optužuju da Vi u stvari dijelite te ranije Mandićeve stavove, a da Vi niste iskreni u ovim svojim zvaničnim izjavama. Što kažete na to?***

Nisam siguran da način na koji ste postavili pitanje reflektuje neke istinite stavove.

● ***Slobodno me ispravite***

Da vas podsjetim da nijesam bio sudionik nijednog sastanka na kojem je pregovarano o novoj parlamentarnoj većini ili vladi Crne Gore. Pitanje koje ste meni postavili je prije svega za g. Spajića, predsjednika vlade, i g. Mandića, predsjednika Skupštine. Moji stavovi su od početka vrlo jasni, precizni i principijelni, o neophodnosti Crne Gore da dobije politički stabilnu i inkluzivnu vladu.

● ***Ali ste jednom rekli da biste voljeli da vidite ZBCG i Uru u vlasti...***

To sam tada govorio zbog toga što je vlada koja ima parlamentarnu većinu, koja je kvalifikovana u Skupštini, upravo ona koja će biti uspješna u premošćavanju određenih stvari koje su važne za naš evropski put. I upravo kao što vidite, kvalifikovana većina koja postoji u parlamentu i koja na taj način podržava vladu, je upravo iznjedrila imenovanja o kojima smo ranije govorili, koja su važna kako bi se otključao nastavak našeg evropskog puta.

● ***Moram da primijetim da je i dio opozicije glasao za ta imenovanja.***

Dio stranaka koje predstavljaju manje brojne narode, takođe URA. Ne zaboravite da sam ja takođe od početka podržavao principijalan stav da bi vlada Crne Gore i parlamentarna većina morala da ima i partije koje predstavljaju manje brojne narode. To se na kraju nije desilo. Tako da o kadrovskim rješenjima zaista ne bih govorio, niti sam uticao na njih. Poštujem predsjednika Vlade, predsjednika Skupštine, imam institucionalni odnos sa njima i to je to. Upravo se taj princip inkluzivnosti pokazao kao ispravan. Zamislite kako bi izgledala Crna Gora da je predsjednik Đukanović ostao na čelu države ili da je, recimo, vlada formirana uz onu malu podršku od četrdesetak poslanika u parlamentu. Da li bismo danas otključali u potpunosti naš evropski put? Ostavljam to građanima da prosude i ne bih zaista više komentarisao kadrovska rješenja koja su došla apsolutno mimo mog mišljenja ili mog učešća.

● ***Vi ste i dalje zamjenik predsjednika PES-a, ali tamo niste aktivni svojevoljno ili ne učestvujete u ključnim odlukama stranke, opet svojevoljno ili ne. Je li to održiva situacija sa Vašeg i sa aspekta stranke. Kakvi su vaši planovi? Hoćete li ostati tamo? Šta ćete ako vas isključe iz PES-a, kako neki spekulišu? Zašto niste istupili iz PES-a ako ne učestvujete u radu stranačkih organa?***

Tačno je da je moj status zamrznut, da je moje djelovanje u organima partije de facto zamrznuto. Bilo je važno da ostanem u PES-u, nakon što sam postao predsjednik, kako bih negdje dodatno doprinio konsolidaciji političke situacije u Crnoj Gori. I mislim da je to sada iz ove perspektive, pogotovo u ovih prethodnih sedam mjeseci, se pokazalo kao dobra odluka.

● ***Ali kako, ako niste bili aktivni, ako ste zamrzili svoj status?***

Mislim da je samo moje prisustvo u PES-u negdje dodatno bilo garant određene stabilnosti, koja je bila vrlo važna, sada i na početku. Od tri velike političke pobjede koje je PES imao na izborima predvodio sam dvije. I sa kolegom Spajićem zaista uradio puno da dođe do političkih promjena u zemlji.

Foto: Boris Pejović

Kad ZBCG hoće da mijenja Ustav treba da kažu da je to vrlo teško

● ***Iz ZBCG već otvaraju na osnovu pretpostavljenih rezultata popisa pitanje promjene Ustava u vezi sa srpskim jezikom kao službenim, kojim ste i Vi rekli da govorite. Da li mislite da treba to raditi ili zašto? I sa tim povezano ideja o dvojnom državljanstvu sa Srbijom. Kako gledate na to što je Mandić naveo da će se u parlamentu otvoriti dijalog o tome, o izmjeni zakona, šta mislite o zahtjevu ZBCG za izmjenu državne himne. To su neka identitetska pitanja koja su dugo opterećivala scenu i ambijent u Crnoj Gori. Izgleda da ćemo se tim morati baviti i u budućnosti.***

Da, čuo sam. Ustav će vjerovatno morati da bude promijenjen u nekim djelovima koji se prije svega tiču promjena Ustava kao neophodnosti pridruženja Crne Gore Evropskoj uniji. Znate da tu postoje određene obaveze o nezavisnosti Centralne banke, određenim stvarima koja se tiču našeg pravosuđa i mislim da su to suštinski najvažnije stvari. Ja nijesam čovjek koji je do sada otvarao te teme, niti ću ih otvarati.

Podsjećam da je Ustav vrlo teško promijeniti u tim aspektima o kojima ste Vi govorili. Da pored kvalifikovane većine u parlamentu morate imati referendum gdje bi to pitanje potvrdilo tri petine od ukupno upisanih birača. To je negdje 300.000 ljudi treba da glasa za nešto, da bi se to nešto promijenilo. Mislim da je fer to reći kad se tako nešto nudi. Ako je fer objasniti sve korake određenog ekonomskog programa, tako mislim da je fer objasniti građanima sve korake koje je potrebno imati da bi se to desilo.

Crnoj Gori je važno da se bavi suštinskim stvarima koje se tiču vladavine prava, održivog ekonomskog razvoja i zemlje jednakih šansi za sve njene građane. To su te tri teme koje jesu evropske integracije. To je naš zajednički imenitelj. Volio bih da se u narednom periodu dodatno i politička energija i društvena energija najviše usmjerava ka tim temama. Ja ne mogu da spriječim nekoga da otvori bilo koju temu. I svaku temu na kraju u nekom demokratskom društvu svako ima pravo da otvori. Ali o svakoj temi uvijek treba i govoriti u punom smislu te teme, a ne reći jedno, a prećutati možda nešto drugo.

Mislim da je to bila ključna uloga koju je pokret Evropa sad imao za demokratski razvoj naše zemlje.

● ***To je bilo do sad, šta dalje?***

Mislim da ću se u odnosu na tu odluku, kao i u odnosu na svaku drugu koju sam do sada donio, odrediti vrlo odgovorno u konsultacijama sa mnogim ljudima oko sebe, i u PES-u, i sigurno donijeti odluku koja je najbolja za interese Crne Gore. Jer je i ova odluka koju sam donio, a koja se ticala ovog prethodnog perioda, bila prije svega donesena ne čak ni u interesu PES-a, koliko u interesu Crne Gore. Posmatram politiku, a samim tim i partiju, kao instrument koji donosi određene boljitke za Crnu Goru. I upravo na taj način sam i donosio odluke u prethodnom periodu. Često se priča o tom našem odnosu, stalno se stavlja fokus na neke loše djelove tog odnosa. Nijedan odnos između dva čovjeka nije crno-bijel. Pored puno uslovno rečeno, bijelih stvari, a one se odnose i na rezultate u Podgorici, i na predsjedničku trku, i na parlamentarnu trku, i na povećanje plata, i na povećanje penzija, i na meritokratiju, uz sve ove ostale loše aspekte, stalno se nekako stavlja neki fokus na ove crne stvari. I na taj način dodatno i mediji stvaraju jednu iskrivljenu sliku određenih stvari. I onda ulazimo u jedno vrzino kolo iz koga je teško izaći. Zaista pokušavam da se uvijek kada donosim neku odluku malo izmaknem i pokušavam da se stavim u cipele i druge strane. I čini mi se da sam u prethodnom periodu uglavnom donosio neke dobre odluke. I siguran sam da će to tako biti u narednom periodu.

● ***Je li jedna od opcija u tom Vašem razmišljanju šta ćete da radite, da osnujete svoju stranku ili se pridružite se nekim ljudima koji su već u parlamentu iz PES-a, recimo ove dvije poslanice, ili ljudima iz bivšeg SNP-a? Da li ima nekih konkretnih razmišljanja oko toga šta ćete u tom pravcu, ako bi se desilo da napustite PES-i ili da ne budete više u PES-u na bilo koji način?***

Imam utisak da ta neka moja politička povezanost sa određenim pojedincima ili političkim grupama, možda čak i lažno predstavljana od strane određenih struktura iz PES-a, koje bi možda bile vidljivije u PES-u da u PES-u nema Jakova Milatovića. Milojko Spajić i Jakov Milatović su PES. I PES ne postoji ni bez jednog, ni bez

drugog. Sasvim sigurno ne mogu ni ja vam reći šta je budućnost, ali znam da vam mogu reći da ću se uvijek odgovorno odnijeti i svaku odluku na taj način donijeti i kad je u pitanju PES, a prije svega kad je u pitanju interes Crne Gore. Ali ponavljam, čini mi se da ta priča o mojoj povezanosti sa nekim strukturama izvan PES-a se stalno nekako lažno plasira, imam osjećaj možda čak i od nekih unutar samoga PES-a. Mi smo već postali politički velika partija različitih ljudi i sasvim sigurno da ni u našu partiju nije ušao svako sa istim dobrim namjerama. Vrijeme će najbolje odvojiti žito od kukolja. Čak možda ni ovi procesi koji se dešavaju, koji su na prvu loptu, za crnogorsko društvo, novi, nijesu loši. A vrijeme je majstorsko rešeto za sve.

- ***Je li i dalje vaš stav "nikad sa DPS-om"?***

Mislim da malo ko osim mene, trenutno na političkoj sceni, može reći da nije koketirao sa DPS-om. Što vidno, što nevidljivo. I tu je taj kontinuitet mog principijalnog djelovanja, jer ovdje se ne radi o DPS-u, nego se radi o onome što je DPS predstavljao u našem društvu, u percepciji i činjenično. Mislim na zloupotrebu našeg pravosuđa, na selektivnu pravdu, na 25% stanovništva na rubu siromaštva, na 11 godina pregovaranja sa EU, na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi svih u prethodnih 30 godina, prvo Crnogoraca, pa onda Bošnjaka, Albanaca i na kraju Srba. U svom političkom djelovanju nikada nisam koketirao sa takvim politikama, a one su sve do sada bile sumirane u onome što je predstavljala Demokratska partija socijalista. Ja mislim da će biti važno i za naredni period da se ta partija reformiše i mislim da i ovaj način predstojećih izbora u samom DPS-u jesu jedan dobar pokazatelj nekih ispravnih koraka naprijed.

- ***Koliko ste Vi bliski sa predsjednikom Srbije Aleksandrom Vučićem?***

Mislim da ste zaključili iz mojih dosadašnjih razgovora da je svaki moj odnos institucionalan. I budite uvjereni, kao što sam rekao da sam jedan od malobrojnih političara koji u prethodnom periodu nije koketirao sa g. Đukanovićem, isto tako sam i jedan od vjerovatno malobrojnih političara koji se nikada nisu sreli sa gospodinom Vučićem osim institucionalno. A Vi zaključite onda ostatak.

- ***Šta mislite o Vučiću, posebno nakon ovih posljednjih optužbi stranih i domaćih posmatrača u Srbiji i opozicije da su ovi izbori pokradeni, posebno u Beogradu. Njegovi saradnici kažu da su u prošlosti slali glasače i u Crnu Goru, na isti način na koji su sad tamo dolazili. Mnogi ga po autoritarnosti izjednačavaju sa Đukanovićem, koga ste porazili. Šta mislite o tim optužbama da su izbori pokradeni? Već ste rekli da je DPS vladao možda 30 godina i na osnovu krađe na izborima.***

Sjećate li se mojih izjava kada sam smatrao da se što se tiče izbora u Crnoj Gori pitaju građani Crne Gore, a ne nikako bilo ko iz Beograda, Brisela ili Vašingtona? Isto tako ja zaista ne bih trenutno komentarisao gospodina Vučića. Više puta sam rekao da je g Vučić predsjednik Republike Srbije i mi imamo institucionalni odnos dva predsjednika koja su na čelu dvije susjedne države. Isti takav odnos imam i prema predsjedniku **Erdoganu**, koji je predsjednik takođe jedne nama važne zemlje.

- ***Za koga takođe kažu da je autoritaran lider...***

Isti takav odnos imam i naravno sa mnogim drugim državnicima, sa predsjednikom Makronom kao predsjednikom Francuske. Ja mislim da je važno da u Srbiji postoji politička stabilnost i prosperitet, zato što je to važno nama kao susjednoj zemlji.

- ***Mislite li da je Vučić taj koji osigurava tu stabilnost i prosperitet ili je riječ o stabilokratiji koja je bila u Crnoj Gori?***

Ja mislim da o tome najbolje treba da sude građani Srbije. Mislim da je predsjednik vlade Republike Hrvatske, gospodin **Plenković**, dao jedan dobar odgovor koji je možda ovdje dobro da ja ponovim, da su rezultati izbora u Srbiji politička realnost koja se desila u Srbiji.

- ***Najbliži Vučićevi saradnici, mediji pod njegovom kontrolom, gotovo svakodnevno otvoreno promovišu koncept "Srpski svet" i u tome računaju i Crnu Goru. On sebe smatra predsjednikom svih Srba, a ne samo Srbije. Dodik otvoreno zagovara ujedinjenje Srbije, Republike Srpske, i Crne Gore. Je li mjesto Crnoj Gori u toj priči? Pri čemu ste se Vi već izjasnili o Dodikovim tvrdnjama... Da li treba to da kažu predsjednik Skupštine ili premijer, recimo?***

Ja mislim da mnogi drugi u Crnoj Gori nisu bili dovoljno jasni po tom pitanju. Svako ko ima najvišu funkciju u zemlji morao bi da ima jasne stavove. Ja ih imam. A ja jesam da Crna Gora ima najbolje moguće odnose sa Srbijom. Ali zaista nisam pristalica nikakvog drugog sveta, osim ovoga našeg zajedničkog evropskog. Ja mislim da u tom smislu čini mi se imam sagovornike u svim drugim zemljama zapadnog Balkana, uključujući i Srbiju. I ta zemlja ima jasan evropski kurs i mislim da upravo trebamo da zajednički radimo na tome da što prije i mi i oni budemo dio Evropske unije, ali i svi ostali. Što se tiče moje vanjsko-političke orijentacije, ja vjerujte mislim ako je iko bio jasan, ja sam bio jasan. Apsolutno kredibilno članstvo u NATO savezu i istinske evropske integracije. Ali te evropske integracije uključuju donošenje odluka u zemlji koje su transparentne i inkluzivne. Ne možemo mi samo da pričamo o evropskim integracijama, a da djelima pokazujemo suprotno. Moramo i riječima i djelima da pokazujemo posvećenost vanjsko-političkim ciljevima. I naravno ono što sam više puta rekao u toku ovog razgovora, posvećenost dobrosusjedskim odnosima, za koje smatram da smo ih popravili, uključujući sa Srbijom. I mislim da upravo naši građani imaju trenutno benefite od toga, ali zaista ja nisam dio bilo kakvog svijeta osim ovog demokratskog za koji se snažno zalažem.

- ***Jeste li pozvani na obilježavanje neustavnog dana Republike Srpske 9. januara? Ako jeste, hoćete li se odazvati? I da li je prihvatljivo da i jedan državni zvaničnik Crne Gore ide tamo i krši odluke organa BiH i time pokazuje nepoštovanje prema toj državi?***

Pozvan sam. Neću ići. Znate moj stav koji se tiče cjelovitosti BiH, to je naša državna politika, to je i moj stav. Imam jako dobar odnos sa sva tri člana predsjedništva, i sa g. **Komšićem**, i sa g. **Bećirovićem**, i sa gospođom **Cvijanović**. Nakon posjete Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, moja naredna bilateralna posjeta u okviru regiona biće Sarajevu, i to je već načelno dogovoreno sa g. Bećirovićem, koji preuzima predsjedavanje Predsjedništvom BiH, čini mi se negdje krajem marta, početkom aprila. Upravo ću i na taj način pokazati svoj odnos prema cjelovitosti BiH, uvažavajući oba njena entiteta, i Republiku Srpsku, i Federaciju BiH, i ono što je trenutno dio njihovog zajedničkog dogovora. Što se tiče ostalih državnih zvaničnika Crne Gore, svako će svojim djelovanjem pokazati određene političke stavove.

Foto: Boris Pejović

- ***Mediji i svjetovni i crkveni zvaničnici iz Srbije, a i neki u Crnoj Gori, aktivno su vodili popisnu kampanju, kao i predstavnici Bošnjaka i Hrvata. Treba li Crna Gora ili da li postoji nečiji plan da ona postane država konstitutivnih naroda, kao što je Bosna i Hercegovina i Sjeverna Makedonija, ili da ostane sekularna i građanska država?***

Ako postoji bilo kakav plan, ja sam protiv tog plana. Apolutno sam posvećen Crnoj Gori kao zemlji koja je utemeljena na antifašizmu. Više puta sam govorio i o žrtvi koju je moja porodica dala u borbi protiv fašizma i nacizma. Posvećen sam Crnoj Gori kao sekularnoj državi, gdje je jasna razdvojenost države i crkve, kao građanskoj državi, gdje je građanin taj koji je nosilac suvereniteta, bez obzira je li taj građanin po nacionalnom opredeljenju Crnogorac, Srbin, Bošnjak, Musliman, Hrvat, Albanac ili Rom. Tu sam ja vrlo jasan. Postoji ustav, postoji ono što je moj vrednosni stav i ja se za takvu Crno Goru zalažem. Ali isto tako, želim ovdje da kažem da je u prethodnih pogotovo 20-tak godina pred promjene koje su došle u Crnoj Gori, da su mnogi ljudi zbog svojih nacionalnih pripadnosti, nacionalnih osjećanja, jezika kojim govore bili diskriminirani i da im je bio otežan pristup tržištu rada ili recimo zaposlenje u okviru organa državne uprave. Ja bih volio da je Crna Gora sada ravnopravno društvo, bez obzira na nacionalnu, vjersku, seksualnu ili bilo kakvu drugu orijentaciju ili prirodnost. I to je ono zašto se ja borim i to je ono što ja promovišem.

- ***Mnogo je optužbi, a i dijelom to se može vidjeti golim okom da Srpska pravoslavna crkva vrši izvjestan štetan uticaj na društvo i politiku, naročito nakon litija i smjene vlasti. 42. vlada je navodno formirana pod patronatom Amfilohija u Ostrogu. Sveštenici čak javno podržavaju kandidate za upravljačka mjesta u preduzećima. U izvještajima EU se govori da je SPC glavni faktor uticaja Rusije na Zapadnom Balkanu i u Crnoj Gori, a kritičari njeni da služi promovisanju "Srpskog sveta". Vi ste vjernik, da li sveštenici SPC prekoračuju granice svoje zakonima i ustavom definisane uloge u Crnoj Gori? Ako smatrate da su neke linije pređene, koje su to?***

Rekao sam da se snažno zalažem i verujem u sekularnu državu Crnu Goru, gdje je jasno podijeljena državna i crkvena vlast. To je moj stav. To jesam li ja vjernik ili nijesam vjernik, je pitanje moje, to je moje lično osjećanje.

- ***Pitao sam zato što to može kod nekih ljudi to dođe u koliziju sa nekim drugim stvarima i onda slijepo vjeruju svemu što sveštenici pričaju.***

Ja ne vjerujem slijepo i mislim da su građani stekli taj utisak da ja nijesam čovjek koji slijepo vjeruje bilo kome. Kršten sam u Mitropoliji cnogorsko-primorskoj Srpske pravoslavne crkve. Mislim da Mitropolija kao dio Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori uživa veliko povjerenje građana i ja tu činjenicu poštujem.

- ***Možete li reći zašto ste ubjeđivali g. Krivokapića ili zašto ste zajednički donijeli odluku da se ne potpiše ugovor sa SPC tada kad ste išli na ono čuveno putovanje u Beograd?***

Tada sam smatrao da temeljni ugovor treba potpisati u Crnoj Gori. I drago mi je što je on na kraju i potpisan u Crnoj Gori.

- ***Je li to bio jedini razlog?***

Mislim da Crna Gora i istorija crkve u Crnoj Gori zaslužuje i zasluživala je da upravo se to potpisivanje i desi u Crnoj Gori. Ja sam politički pozdravio to što je i gospodin Abazović potpisao temeljni ugovor i što smo konačno stavili to pitanje ad acta i što je na taj način negdje zaokružen jedan pravni odnos između crkve i države. Isto kao što je taj pravni odnos zaokružen sa Rimokatoličkom crkvom, sa Islamskom zajednicom i Jevrejskom zajednicom. Mislim, na kraju krajeva, da je to bilo i očekivanje javnosti, pogotovo nakon izbora 2020. godine, i to je to što imam da kažem u odnosu na tu temu.

- ***Da li dijelite stav gospodina Krivokapića da centrala SPC u Beogradu ne bi imala toliki uticaj ovdje da je Amfilohije živ? Da li mislite da treba da postoji Crkva Crne Gore, kako je on nazvao?***

Ja nisam poznavalac crkvenih prilika, tako da ne mogu da vam odgovorim na to pitanje i mislim da nije ni smisleno da odgovaram na to pitanje, a ukoliko sam i sam rekao da zagovaram sekularnost, odvojenost države i crkve, a to jeste pitanje crkvenog ustrojstva, i zna se ko na kraju krajeva odlučuje o pitanju crkvenog ustrojstva. Ja imam prema mitropolitu crnogorskom gospodinu **Joanikiju** i patrijarhu srpskom gospodinu **Porfiriju** stav uzajamnog poštovanja i to je to što ja imam da kažem.

Nisam samo Vučića hvalio...

- ***Neki Vaši kritičari kažu da ste bili snishodljivi prema njemu kada ste izrazili divljenje prema njegovom poznavanju vina pred kamerama i novinarima, u toj nekoj polu-neformalnoj situaciji.***

Isto kao što sam pohvalio mnoge druge političare, i g. Ramu, i g. Makrona, i gđu Fon der Lajen, tako i u tom trenutku sam pohvalio gospodina Vučića u dijelu njegovog poznavanja vina. Apsolutno ne mislim da sam uradio bilo šta pogrešno kada je u pitanju ta moja rečenica. Mislim da su neke druge stvari koje su postojale u prethodnom periodu puno problematičnije za Crnu Goru od te rečenice koju sam javno rekao u ulozi gosta na jednom vrlo dobro organizovanom međunarodnom događaju gde je bila snažno prisutna i crnogorska mala privreda, pogotovo naši mali proizvođači vina, naravno i Plantaže, gdje su oni imali priliku da svoje proizvode prezentuju velikoj međunarodnoj publici i da na taj način dodatno obezbijede sebi i određene ugovore za budućnost svojih malih vinarija.

Danilo Mihajlović

GLAVNI SPECIJALNI TUŽILAC VLADIMIR NOVOVIĆ ZA "VIJESTI"

Šuković ima moje povjerenje i podršku

- Rukovodilac SPO Predrag Šuković ima moje povjerenje i podršku i naša saradnja je svakodnevna
- Politička prepucavanja ni na koji način ne utiču na naš rad, što se najbolje vidi na primjeru više uspješnih akcija proteklih dana
- Razne grupacije posredno vrše pritisak da zaustave borbu protiv organizovanog kriminala
- Novović je indirektno kazao da je u Americi, sa nadležnima za sprovođenje zakona SAD, razgovarao i o slučaju Branislava Mićunovića i Miodraga Davidovića, ali da zbog povjerljivosti ne može da iznosi podatke

Glavni specijalni tužilac **Vladimir Novović**, saopštio je Vijestima da načelnik Specijalnog policijskog odjeljenja **Predrag Šuković** ima njegovo povjerenje i podršku i poručio da politička prepucavanja o njegovoj smjeni ni na koji način ne utiču na njihov rad.

Podsjetio je istovremeno na odredbe Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu, kojima je propisano i da se rukovodilac tog policijskog odjeljenja bez njegove saglasnosti ne može rasporediti na drugo radno mjesto ili druge poslove u Upravi policije.

U intervjuu "Vijestima", indirektno je kazao da je u Americi, sa nadležnima za sprovođenje zakona SAD, razgovarao i o slučaju **Branislava Brana Mićunovića** i **Miodraga Dake Davidovića**, ali da zbog povjerljivosti i prirode takvih sastanaka, nije u mogućnosti da iznosi podatke.

- ***S obzirom na javnu polemiku političara oko načelnika Specijalnog policijskog odjeljenja Predraga Šukovića i njegovog učinka na toj poziciji, da li on i dalje ima Vašu podršku i kakva je vaša saradnja?***

I pored činjenice da u Specijalnom policijskom odjeljenju i dalje radi nedovoljan broj policijskih službenika, odnosno da je popunjenost tek nešto iznad 50% u odnosu na broj radnih mjesta predviđenih Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije, moram istaći da su postignuti određeni pomaci u odnosu na situaciju koju smo imali u maju 2022. godine, kao i da sam zadovoljan rezultatima Specijalnog policijskog odjeljenja. S tim u vezi, rukovodilac SPO-a Predrag Šuković ima moje povjerenje i podršku i naša saradnja je svakodnevna i usmjerena na ostvarivanje što boljih rezultata u gonjenju učinilaca krivičnih djela iz nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva.

- ***Da li i koliko politička prepucavanja oko njegove eventualne smjene, kao i pitanja ko će biti na čelu Uprave policije, utiču na svakodnevni rad SDT-a i SPO-a?***

Politička prepucavanja oko pozicija koje ste pomenuli ni na koji način ne utiču na naš rad, što se najbolje vidi na primjeru više uspješnih akcija koje smo sproveli proteklih dana, a iskoristio bih ovu priliku da još jednom podsjetim na odredbu člana 26 stav 3 i člana 27 stav 3 Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu, kojima je propisano da rukovodioca Specijalnog policijskog odjeljenja postavlja direktor Uprave policije, uz saglasnost glavnog specijalnog tužioca i da se rukovodilac Specijalnog policijskog odjeljenja ne može rasporediti na drugo radno mjesto ili druge poslove u Upravi policije, bez saglasnosti glavnog specijalnog tužioca.

- ***S obzirom na obimnost materijala dostavljenog iz Europola (Skaj aplikacije), da li SDT ima kadrovske i tehničke kapacitete da valjano i blagovremeno "pročešlja" sve prepiske, u cilju gonjenja svih učinilaca krivičnih djela?***

Nadležnost Specijalnog državnog tužilaštva je zakonski preširoko postavljena, pa su nedovoljni postojeći kadrovski kapaciteti, kako u pogledu broja tužilaca, tako i u pogledu broja službenika. Obimnost "SKY ECC" materijala dostavljenih od strane EUROPOL-a i nadležnih francuskih pravosudnih organa je takva da kvalitetna obrada i prikupljanje drugih dokaza u vezi sa tim materijalom zahtijeva dosta vremena, ali sam mišljenja da smo do sada uradili dobar posao i pokrenuli veliki broj postupaka na osnovu dostavljenog "SKY ECC" materijala. To ne bi bilo moguće bez velike posvećenosti pojedinih tužilaca u Specijalnom državnom tužilaštvu i policijskih

Razne grupacije pritiscima hoće da zaustave borbu protiv organizovanog kriminala

S obzirom da ste pokrenuli istrage i podigli optužnice protiv brojnih bivših i aktuelnih visokih funkcionera tužilaštva, sudstva, službi bezbjednosti, kolikom ste pritisku izloženi Vi i Vaše kolege i kako se nosite s tim?

Imajući u vidu nadležnost i značaj predmeta u kojima postupa, očekivano je da rad Specijalnog državnog tužilaštva bude propraćen povećanim interesovanjem, što može dovesti i do većeg pritiska, na način što razne grupacije, koje imaju interes da se zaustavi borba protiv organizovanog kriminala i visoke korupcije, posrednim putem vrše pritisak na Specijalno državno tužilaštvo. Međutim, mišljenja sam da je odupiranje takvim pritiscima, između ostalog, i stvar ličnog integriteta svakog pojedinca, te da nas takvi pritisci neće pokolebati u nastavku borbe, kao što nijesu ni do sada.

Nagrada Stejt departmenta - motivacija i podstrek: Novović

Porodica izgubila dio privatnosti i slobodu kretanja

● ***Kako funkcija koju obavljate utiče na vaš privatni život i život članova vaše porodice?***

Svakako da smo mojim stupanjem na funkciju glavnog specijalnog tužioca, moja porodica i ja izašli iz komforne zone i izgubili dio privatnosti i slobode kretanja koju smo ranije imali. Ipak, to sam prihvatio kao sastavni dio ovoga posla, a imam sreću da mi je porodica velika podrška, što mi daje oslonac i snagu da nastavim obavljati svoj posao najprofesionalnije što mogu.

Pritisci nas neće pokolebati u nastavku borbe protiv kriminala: Vladimir Novović

Foto: Vijesti

službenika u Specijalnom policijskom odjeljenju, koji su u obradu tih materijala uložili svakodnevni veliki rad, svakako duži od punog radnog vremena.

● ***Komentar na tvrdnje odbrane optuženih u dijelu predmeta tužilaštva na čijem ste čelu, da Skaj aplikacija ne predstavlja dokaz, već da je riječ o operativnom podatku inostranih bezbjednosnih službi? Mnogi pravni zastupnici optuženih tvrde i da je to jedino na šta se SDT oslanja u brojnim slučajevima protiv okrivljenih za najteža krivična djela?***

Kao što smo više puta javno saopštili, Specijalno državno tužilaštvo je potpuno uvjereno u zakonitost "SKY" materijala. Naime, radi se o dokazu koji je pribavljen u skladu sa Evropskom konvencijom o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima sa dodatnim protokolima i Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Inače, članom 45 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima je propisano da je procesna radnja koju je preduzeo strani pravosudni organ u skladu sa svojim zakonom, u krivičnom postupku u Crnoj Gori izjednačena sa odgovarajućom procesnom radnjom koju preduzima domaći pravosudni organ, osim ako to nije u suprotnosti sa načelima domaćeg pravnog sistema i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava. U konkretnom slučaju nadležni francuski pravosudni organi su SKY materijal izuzeli po naredbama francuskih pravosudnih organa i u skladu sa francuskim zakonodavstvom, što potvrđuje preko 50 sudskih odluka francuskih sudova koje su donesene od nižih do najviših nivoa. S tim u vezi, na istom fonu su odluke Vrhovnog suda Kraljevine Norveške, kao Regionalnog suda u Hamburgu i Vrhovnog suda Kraljevine Holandije, koje se odnose na aplikaciju "Encrochat", što je gotovo istovjetno "SKY" aplikaciji.

U konačnom, Specijalno državno tužilaštvo pristupa istragama na sveobuhvatan način upotrebljavajući sva dokazna sredstva propisana Zakonikom o krivičnom postupku, pa se ni u jednom slučaju ne ograničava na postojanje samo jednog dokaza.

● ***Postoji li bojazan da padnu optužnice koje zastupaju tužioci upućeni u rad u Specijalno državno tužilaštvo, s obzirom na tvrdnje dijela optuženih i njihovih odbrana - da te akte mora potpisivati specijalni tužilac sa deset godina iskustva?***

Kada je u pitanju postupanje tužilaca koji su upućeni na rad u Specijalno državno tužilaštvo, a koji imaju manje od 10 godina tužilačkog, sudijskog ili advokatskog staža, podsjetio bih da je odluku o upućivanju tih tužilaca donio Tužilački savjet, po zahtjevu glavnog specijalnog tužioca, na osnovu čl. 24 Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu, koji je lex specialis u odnosu na Zakon o Državnom tužilaštvu, i koji ne ograničava privremeno upućivanje državnih tužilaca njihovim radnim iskustvom, odnosno ne predviđa da upućeni državni tužilac mora da ima radno iskustvo koje se traži za izbor specijalnog tužioca.

Uostalom takav stav su zauzele i sudije Višeg, Apelacionog i Vrhovnog suda, odlučujući o velikom broju predloga i zahtjeva upućenih tužilaca, kao i vijeće Višeg suda u Podgorici koje je, u rješenju kojim je potvrdilo jednu od optužnica Specijalnog državnog tužilaštva, ocijenilo da su neosnovane primjedbe stručne odbrane okrivljenih i u dijelu koji se odnosi na radno iskustvo i ovlašćenja za zastupanje upućenog državnog tužioca koji je podigao i potpisao optužnicu. Na kraju, stanovište da privremeno upućivanje državnih tužilaca u državna tužilaštva koja su osnovana posebnim zakonima da vrše poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela organizovanog kriminala i korupcije nije uslovljeno radnim iskustvom upućenih tužilaca je stanovište i najviših sudova zemalja Evropske unije, pa je u tom smislu značajno i nekoliko presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Zbog svega što sam prethodno naveo, nema nikakve bojazni da bi ovo pitanje moglo dovesti do problematizovanja optužnica koje zastupaju upućeni tužioci.

Da li podržavate ideju sprovođenja tzv. vetinga u pravosuđu, odnosno provjere imovine sudija i tužilaca i njihovih eventualnih veza s kriminalom, ili pak smatrate da se pravosuđe može "provjetriti" kroz postojeće sistemske mehanizme poput razrješenja, disciplinske i etičke odgovornosti?

Imajući u vidu limitirane ljudske resurse u sudstvu i tužilaštvu, te složenu proceduru izbora tužilaca i sudija, a posebno vrijeme koje je potrebno da kandidati za sudije i tužioce stupe na funkciju, smatram da veting nije adekvatno rješenje, već da se kroz postupke disciplinske ili krivične odgovornosti može riješiti pitanje nedostojnih kadrova u pravosuđu.

Nedavno Vam je u SAD uručena prestižna nagrada za borbu protiv korpcije, kako to doživljavate - kao podršku, ali i zaštitu u daljem radu?

Nagrada Stejt departmenta za mene predstavlja veliku motivaciju i podstrek, ali istovremeno i obavezu da borbu protiv visoke korupcije nastavim još snažnije. Istakao bih da ovu nagradu ne doživljavam samo kao svoju, već su u ovoj nagradi utkani i određeni tužioci u Specijalnom državnom tužilaštvu i službenici Specijalnog policijskog odjeljenja koji su marljivo, hrabro i posvećeno radili na najsloženijim predmetima. Velika je čast i privilegija biti na ovaj način prepoznat za svoj rad, pogotovo zbog činjenice što nagradu dodjeljuje država koja je sinonim za demokratiju i vladavinu prava.

● ***Da li ste tokom posjete Americi, od njihovih zvaničnika i nadležnih dobili bilo kakve informacije o kriminalnim aktivnostima Branislava Mićunovića i Miodraga Davidovića, zbog kojih su stavljeni na takozvanu crnu listu tamošnjeg Ministarstva finansija? Da li je SDT na osnovu tih ili bilo kojih drugih informacija, pokrenulo postupke protiv tih osoba?***

Tokom boravka u SAD imao sam veći broj sastanaka sa predstavnicima nadležnih organa za sprovođenje zakona SAD. Teme tih sastanaka bili su borba protiv organizovanog kriminala i visoke korupcije. Međutim, morate da razumijete da zbog povjerljivosti i same prirode takvih sastanaka, nijesam u mogućnosti da iznosim podatke sa istih. Takođe, ne mogu saopštiti ni protiv kojih lica se u Specijalnom državnom tužilaštvu vode postupci i koje radnje se preduzimaju, radi zaštite interesa postupaka i ostvarenja ciljeva radnji.

> *Obimnost 'SKY ECC' materijala dostavljenih od strane EUROPOL-a i nadležnih francuskih pravosudnih organa je takva da kvalitetna obrada i prikupljanje drugih dokaza u vezi sa tim materijalom zahtijeva dosta vremena, ali sam mišljenja da smo do sada uradili dobar posao i pokrenuli veliki broj postupaka na osnovu dostavljenog materijala*

Tužioci nemaju gdje da sjednu

● ***Političari se utrkuju obećanjima da će SDT-u obezbijediti bolje uslove rada - u kakvim uslovima zapravo funkcionišete? Koliko fali tužilaca, a koliko policajaca u SPO-u?***

Što se tiče broja tužilaca, u Specijalnom državnom tužilaštvu trenutno postupa devet specijalnih tužilaca i četiri državna tužioca upućena u Specijalno državno tužilaštvo. Raspoloživi mehanizam upućivanja državnih tužilaca u Specijalno državno tužilaštvo omogućio je povećanu efikasnost u radu, a u planu je i povećanje broja službenika, kako bi na adekvatan zahtjev odgovorili potrebama kvalitetne analize i obrade obimnih dokaznih materijala. Skorije je odlukom Tužilačkog savjeta povećan broj specijalnih tužilaca, pa je sada istom odlukom predviđeno da u SDT postupa 16 specijalnih tužilaca, međutim, u zgradi u kojoj se nalazimo trenutno ne postoji nijedna slobodna kancelarija u kojoj bi novi tužioci ili službenici mogli da sjede i bojim se da će takva situacija biti sve do preseljenja u Staru zgradu vlade.

Kada su u pitanju tehnološki kapaciteti, u toj oblasti kontinuirano imamo pomoć međunarodnih partnera iz SAD, Ujedinjenog Kraljevstva i EU i zahvaljujući njihovim veoma vrijednim donacijama smo u velikom mjeri unaprijedili tehnološke sposobnosti.

● ***Ima li konkretnih datuma početka preseljenja SDT-a u nove prostorije?***

Nažalost, još nema. Dosta dugo projekat preseljenja stoji u mjestu i nadam se da ćemo se uskoro pomjeriti sa mrtve tačke. Specijalno državno tužilaštvo je, do sada, tokom čitavog procesa postupalo proaktivno, ali je neophodno aktivnije učešće i institucija koje su zaključkom Vlade predviđene da privedu namjeni Staru zgradu Vlade za potrebe SDT-a i SPO-a. Mišljenja sam da je važno odrediti rokove za svaku fazu preseljenja, počev od iseljenja institucija koje se trenutno nalaze u Staroj zgradi Vlade, potom i za adaptaciju prostorija unutar zgrade i u konačnom za posljednju fazu faktičkog preseljenja. Na taj način bi uozbiljili čitav proces i stavili veću odgovornost na sve učesnike.

POLITIČKA DEŠAVANJA KOJA SU OBILJEŽILA 2023. I GLAVNI IZAZOVI U 2024.

Hirurg, dijagnostičar i „Gandi” za volanom

- Godina protekla u znaku izbora predsjednika i nove vlasti, međusobnih sukoba Spajića i Milatovića, “duplih pasova” DPS-a i DF-a, odlaska Đukanovića sa čela države i partije, afere “Do Kvon”, popisa stanovništva...
- Za predstojeću najavljena rekonstrukcija Vlade, rezultati popisa, izbor vođstva DPS-a i partijski kongresi, glasanje o VDT-u, postavljanje ambasadora...

Nikola Dragaš

Prva tri čovjeka države - premijer **Milojko Spajić**, predsjednik **Jakov Milatović** i šef Skupštine **Andrija Mandić** početkom 2023. nadali su se drugim pozicijama. Mandić je nakon propalog pokušaja tridesetoavgustovaca da naprave vladu **Miodragu Lekiću**, odlučio da proba da skine **Mila Đukanovića** s predsjedničkog trona, u istu misiju krenuo je bio i Spajić, dok je Milatović čekao da bude ustoličen za gradonačelnika Podgorice.

Međutim, postupci kojima su kumovali neki od njih dovešće ih do novih političkih uloga. Tako će Milatović, nakon spletke partija Mandića i Đukanovića protiv Spajića, završiti kao predsjednik, Spajić će napraviti Vladu, a Mandić preuzeti parlament.

Kroz trojicu najviših zvaničnika prelamala se većina ključnih političkih događaja u Crnoj Gori u 2023. U novoj godini trebalo bi da bude jasnije hoće li se “hirurg” i “dijagnostičar”, kako je sebe i svog partijskog kolegu Milatovića opisao Spajić, i formalno razići zbog nesuglasica koje imaju, hoće li Mandić gandijevskim pristupom nastaviti da čuva savezništvo s premijerom ili će se vratiti na “fabrička podešavanja”, te hoće li Spajić promiješati karte u vlasti ako (ne)ispuni obećanja o boljem životnom standardu.

Foto: Boris Pejović

Pisma MUP-a Srbije i Do Kvona nanijela mu ozbiljnu štetu: Spajić tokom polaganja zakletve u Skupštini

LEKIĆ NIJE MOGAO DO KABINETA

Godina je počela pokušajem pobjednika izbora 30. avgusta 2020. da, ispostaviće se, po neustavnim izmjenama Zakona o predsjedniku oforme kabinet na čelu s liderom Demosa Lekićem. Iako je tadašnji mandatar nakon prvog zvaničnog sastanka stranačkih prvaka objavio da vlade neće biti, jer to ne žele konstituenti kabineta **Dritana Abazovića**, neformalni pregovori su nastavljeni. Razlog za to bio je, činilo se, strah od parlamentarnih izbora, čije je raspisivanje bilo izvjesno ako vlada ne bude sastavljena.

Pošto je rok za to isticao sredinom marta, tridesetoavgustovci su skovali novi plan - da Lekić vrati mandat i da izvršnu vlast napravi Abazović, tadašnji premijer, koji je upravljao državom uprkos tome što mu je kabinet srušen. Međutim, iako je na to pristalo 40 poslanika tih stranaka, protiv je bio jedan - čelnik Ujedinjene **Goran Danilović**, bez čijeg glasa se nije mogao ostvariti takav aranžman. Danilović je poručio da je protiv “rekonstrukcije” vlade koju je oborio i da može podržati samo Lekića.

Ubrzo potom iscurio je rok za formiranje vlade, pa je bivši šef države Đukanović raspustio Skupštinu i raspisao prijevremene izbore za jun. Odluku o raspuštanju donio je indirektno se pozivajući na Zakon o predsjedniku, po kom je tvrdio da neće postupati. Tako je Lekić definitivno, deset godina nakon poraza na predsjedničkim izborima za koje je dio javnosti tvrdio da su pokradeni, ostao i bez šansi za premijersku funkciju.

DPS I DF U MISIJI SABOTAŽE SPAJIĆA

Đukanovićev potez stigao je u finišu kampanje za predsjedničke izbore, na kojima se borio za treći mandat. Kampanja nije bila burna kao mnoge u posljednjih nekoliko godina, ali se dosta prašine diglo prije i nakon podnošenja nekih kandidatura. Naime, Državna izborna komisija (DIK) odlučila je početkom februara da se obrati kolegama iz Srbije zahtjevom o tome da li Mandić i Spajić imaju biračko pravo i prebivalište u toj zemlji. Upit je podnesen prije nego što su njih dvojica kandidovali za funkciju, a podržali su ga, između ostalih, članovi DIK-a iz Mandićevog Demokratskog fronta (DF) i Đukanovićeve Demokratske partije socijalista (DPS).

DIK-u je odgovor iz srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) stigao za dvije sedmice, i u njemu je pisalo da Spajić ima prebivalište u Beogradu, a Mandić ne. To je rezultiralo Spajićevom diskvalifikacijom iz predsjedničke trke, nakon što je predao kandidaturu DIK-u. Iako je prethodno odbijao da govori o državljanstvu, tvrdio da nema pa priznao da ima srpsko, da je zatražio ispis iz njega i da je odjavio prebivalište u Beogradu. Tvrdio je da je to državljanstvo uzeo da bi mogao da putuje u Japan bez vize.

Na scenu je onda stupio njegov zamjenik u Pokretu Evropa sad (PES) i do tada najizgledniji kandidat za gradonačelnika Podgorice, Milatović, koji je poručio da ni Spajić ni partija nisu pokazali odgovornost i da duguju izvinjenje građanima. On potom ulazi u predsjedničku bitku, gdje ga, uz Đukanovića i Mandića, čekaju još četiri konkurenta - **Aleksa Bečić**, **Draginja Vuksanović Stanković**, Danilović i **Jovan Radulović**.

Međutim, prva dvojica glavni su mu takmaci. U kampanji u kojoj šalju uglavnom pomirljive poruke i bave se ekonomsko-socijalnim pitanjima, po čemu nisu prepoznatljivi, Đukanović i Mandić se, kao i njihovi predstavnici u DIK-u, odlučuju na novi “dupli pas”, organizujući TV duel bez poziva ostalim kandidatima, s kojima su bili u jednoj debati na Javnom servisu. U “sparingu” na “neutralnom terenu”, Đukanović poručuje da DF i Mandić za njega nisu neprihvatljivi partneri, i da treba početi “razgovor o pomirenju”, prenebregavajući da je prethodnih godina tvrdio da Rusija manipuliše DF-om, da taj savez radi na stvarnju “velike Srbije”, da stoji iza pokušaja njegovog ubistva...

Iz PES-a su duel nazvali “duetom”, dok su poznavaoci političkih prilika isticali da je cilj dvojice kandidata da delegitimišu protivnike, jer su jedan drugom najpoželjniji suparnici u drugom krugu izbora.

Ako im je to bio naum, u njemu nisu uspjeli, jer se 19. marta u drugu rundu glasanja sa Đukanovićem plasirao Milatović. Iako je u trku ušao sa hipotekom Spajićevog državljanstva, zamjenik lidera PES-a osvojio je skoro 98 hiljada glasova, 21 hiljadu manje od Đukanovića, a 32 hiljade više od Mandića.

ĐUKANOVIĆEV POČASNI KRUG

Nakon što su Milatoviću podršku i pomoć najavili

Rekonstrukcija, izbori u DPS-u, rezultati popisa...

U predstojećoj, 2024. godini, očekuje se rekonstrukcija Spajićeve vlade ulaskom ZBCG u nju. Iako o tome, kako su potvrdile obje strane, još nije bilo formalnih razgovora, iz ZBCG posljednjih dana poručuju da misle da kadrovsko “osvježenje” izvršne vlasti može da se obavi i prije kraja godine, kad je posljednji rok za to.

Državu u novoj godini očekuje glasanje o izboru VDT-a, a kandidati za tu poziciju su Maja Jovanović, Suzana Mugoša i Milorad Marković. Kako trenutno stvari stoje, Marković ima najveće šanse da dođe na čelo tužilaštva. Uz to trebalo bi da se bira i jedan sudija Ustavnog suda, pošto nedavno izabrani predsjednik te institucije Milorad Gogić krajem maja stiče uslove za odlazak u penziju.

U 2024. očekuju su i imenovanje ambasadora, promjene na mjestu šefa policije, neposredni izbor vođstva i lokalnih rukovodstava DPS-a, kongres Socijaldemokratske partije (SDP), formiranje nove partije koju bi trebalo da vode doskorašnji funkcioneri SNP-a. Takođe, očekuje se razrješavanja političkih kriza na lokalnom nivou (Budva i Andrijevica), te rasplet situacije u vezi izbora u Šavniku, koji nisu završeni ni godinu i dva mjeseca nakon početka.

Posebno interesantno biće objavljivanje ishoda popisa stanovništva, pogotovu u svjetlu Mandićeve najave da bi mogao da bude otvoren dijalog o izmjeni Ustava u dijelu službenog jezika.

Mandić, Bečić, Danilović, preostali akteri nekadašnje tridesetoavgustovske većine i pojedine lokalne liste, bilo je jasno da će drugi krug izbora biti formalnost i da će Đukanović nakon 32 godine rotiranja s predsjedničke na premijersku funkciju - otići s vlasti.

Međutim, u DPS-u su računali na aktiviranje “rezervoara podrške”, tj. glasova u opštinama u kojima je bila mala izlaznost. Oni su, kako su “Vijesti” pisale, planirali da pokušaju da na birališta izvedu svoje i glasače stranaka manjinskih naroda koji su apstinirali u prvom krugu, nadajući se da bi time i eventualnim izostankom dijela najavljene podrške kandidatu PES-a, Đukanović mogao da ostane na vlasti.

Najavljivan “razgovor o pomirenju” DF-a i DPS-a: Mandić i Đukanović na TV duelu

Foto: Screenshot/YouTube

Plan očigledno nije uspio, jer je Milatović 2. aprila trijumfovao osvojivši preko 221 hiljadu glasova - skoro 67 hiljada više od Đukanovića.

Nekoliko dana kasnije, Đukanović se povukao s partijskog trona u DPS-u, na kom je bio 25 godina. Za privremenog lidera stranke Glavni odbor (GO) DPS-a odredio je tadašnjeg šefa poslaničkog kluba partije **Danijela Živkovića**, za kog je Đukanović rekao da je “jedan od najmarkatnijih ljudi nove generacije DPS-a”.

TRVENJA U PES-U I AFERA “DO KVON”

Promjene na čelu DPS-a dogodile su se u vrijeme priprema za državne izbore, odnosno definisanja modela nastupa partija na njima. Najviše pažnje javnosti po tom pitanju izazvala su dešavanja u PES-u, a razlog je to što je njihov GO odlučio bez Milatovića da stranka ide samostalno na izbore, što je Spajić zagovarao, a ne u široj koaliciji, što je bila ideja njegovog zamjenika. U isto vrijeme, Predsjedništvo je zbog “narušavanja jedinstva stranke” iz nje isključilo **Janka Odovića**, što mu nije bilo prepreka da kasnije postane ministar s kvote PES-a.

Nesuglasice u toj stranci nastavile su se i prilikom razmatranja izborne liste na sjednici Predsjedništva partije sredinom maja, na kojoj je, kako su “Vijesti” pisale, bilo oštrih verbalnih sukoba. Milatović je i tom pogledu imao zahtjeve, a na kraju je odlučeno da Spajić bude nosilac, dok su se na spisku našle i manje stranke i lokalne inicijative.

Kad su se stišale strasti unutar partije, došli su napadi “spolja” - šest dana uoči izbora desila se afera “Do Kvon”, nakon što je istoimeni uhapšeni južnokorejski “kralj kriptovaluta” pisao na adrese nekoliko zvaničnika i funkcionera o navodnim poslovnim aranžmanima sa Spajićem i finansiranju PES-a.

Dok su iz te stranke tvrdili da je slučaj “iskonstruisan” i da je aferu “montirao” Abazović, njihova politička konkurencija pozivala je Specijalno državno tužilaštvo (SDT) da ispita veze **Do Kvona** i Spajića. Takve pozive slali su i iz DF-a, koji se u međuvremenu transformisao u koaliciju “Za budućnost Crne Gore” (ZBCG).

Slučaj nije dobio epilog, ali je uticao na podršku PES-u na izborima 11. juna, iako je Spajićeva partija, kojoj je to bio prvi nastup na parlamentarnim izborima, ostvarila odličan rezultat. Ona je s manjim partnerima na priči o povećanju plata i penzija “zaradila” 24 poslanička mandata, koalicija “Zajedno” predvođena DPS-om 21, ZBCG 13, savez Demokrata i GP URA 11, a Bošnjačka stranka (BS) šest. Koalicija SNP-a i Demosa dobila je dva poslanička mjesta, Albanski forum takođe dva, dok su Albanska alijansa i Hrvatska građanska inicijativa osvojile po mandat.

Ispod cenzusa ostale su neke stranke koje su igrale značajnu ulogu na crnogorskoj političkoj sceni, kao Socijaldemokratska partija i Pokret za promjene.

IZ ĆORSOKAKA DO STABILNE VEĆINE

Nakon izbora krenuli su mučni, višemjesečni pregovori o sastavljanju vlade, u kojima su učestvovale sve partije osim GP URA i DPS-a - Spajić s prvima nije htio zbog Do Kvona, a s drugima zbog trodecenijske vladavine. Iako je prvobitno izgledalo da će napraviti kabinet bez ZBCG, jer su se tome protivili međunarodni partneri Crne Gore, prvenstveno SAD, zbog antizapadne politike te koalicije, sredinom avgusta djelovalo je da je dogovor s njom blizu.

Međutim, krajem tog mjeseca pregovori propadaju jer je ZBCG odbio Spajićevu ponudu o nekoliko mjesta u vlasti. GO PES-a tada prihvata Spajićev plan da oformi kabinet s dijelom dugogodišnjih saveznika DPS-a, zbog čega nastaju nova i još dublja neslaganja u stranci.

Protiv toga glasale su poslanice **Jevrosima Pejović** i **Radinka Ćinćur** (prva će kasnije biti isključena iz PES-a), a odluku partije kritikovao je Milatović, tvrdeći da Spajić pravi vlast i s onima “koji su prepoznati kao nosioci zloupotreba”. Istovremeno, indirektno je optužio stranačke kolege da instruiraju dio članstva protiv njega.

Zbog odluke GO PES-a, jedne večeri građani su u više opština blokirali kružne tokove i raskrsnice, tražeći “odbranu izborne volje”.

Pregovori tada zapadaju u ćorsokak, Milatović nastavlja s kritikama, ali novi obrt dolazi nakon odbijanja Demokrata da šef parlamenta i vlada budu izabrani odlučujućim glasom predsjednika Demokratske unije Albanaca (DUA) **Mehmeda Zenke**. ZBCG tada opet ulazi u igru, ali slijedi novi zaplet - iz nje ispada BS, a vraćaju se Demokrate.

Na kraju, sklopljen je dogovor da vladu čine PES i dio njegovih partnera s liste, Demokrate, SNP, Albanski forum i Albanska alijansa, a da ih iz parlamenta, bez učešća u vladi, podržava koalicija ZBCG, kojoj je pripalo mjesto šefa Skupštine. Sporazumom o formiranju vlasti, predviđeno je da ZBCG uđe u Spajićev kabinet do kraja predstojeće godine.

“PREVARNI POPIS”

Vlada je izabrana krajem oktobra, većinom od 46 glasova, koju nije imalo nekoliko posljednjih izvršnih vlasti. Time je okončan mandat Abazovićevog kabineta, koji je upravljalo državom iako je srušen još u avgustu prošle godine.

Prva odluka nove vlasti bilo je petnaestodnevno odgađanje popisa stanovništva, koji je bio zakazan za period od 1. do 15. novembra. Taj potez uslijedio je nakon što je dio opozicije i savjeta nacionalnih manjina to tražio, poručujući da nema uslova za sprovođenje popisivanja jer nije, između ostalog, obezbijeđena kontrola procesa. Neke od stranaka najavljivale su i bojkot postupka, tvrdeći da se sprema “prevarni popis”.

Spajić je otpočeo dijalog s opozicijom i savjetima, što je rezultiralo sporazumom o kontroli unosa prikupljenih podataka, izradi softvera za njihovu provjeru, zabrani partijama da sprovode popisnu kampanju... Proces je u međuvremenu još jednom odgođen, na tri dana, i završio se u četvrtak bez, kako su saopštili njegovi organizatori, većih nepravilnosti.

OSTAO JOŠ IZBOR VDT-A

Nedugo nakon izbora Vlade, objavljen je godišnji izvještaj Evropske komisije (EK), u kom je konstatovano da Crna Gora nije napredovala u reformi pravosuđa i da je korupcija, uključujući i visoko, i dalje zabrinjavajuća i da preovladava u mnogim oblastima, uključujući i državne strukture. U dokumentu je ocijenjeno da se država i dalje suočava s “izazovima” kao što su imenovanja na ključne pozicije u pravosuđu.

Na tom planu, u ovoj godini urađeno je mnogo. U februaru je, nakon prijetnji EU stopiranjem pregovora, izabrano troje sudija Ustavnog suda - **Snežana Armenko**, **Dragana Đuranović** i **Momirka Tešić**, u novembru četvrti - **Faruk Resulbegović**, čime je kompletiran sedmočlani sastav te institucije.

Kad je riječ o Sudskom savjetu, tri ugledna pravnika izabrana su na pozicije prije deset dana - **Miodrag Iličković**, **Dražen Medojević** i **Fikret Kurgaš**, pa je tako trima dosadašnjim članovima tog pravosudnog tijela okončan mandat, u kom su neustavno bili skoro pet i po godina, a ukupno preko devet.

Kad je riječ o VDT-u, za njegov izbor tada nije bilo potrebne podrške u parlamentu (glasova 54 poslanika), pa će se na novo glasanje čekati najmanje mjesec.

“Crna lista”, Marković i partija, Mandić u Beogradu...

Godinu na izmaku obilježilo je i stavljanje nikšićkih biznismena Miodraga Davidovića i Branislava Mićunovića na “crnu listu” Ministarstva finansija SAD-a zbog “povezanosti s kriminalom i zlonamjernim uticajem Rusije u regionu”, najava bivšeg premijera Duška Markovića da bi mogao da napusti DPS i oformi stranku, nedavni odlazak Andrije Mandića u izborni štab predsjednika Srbije Aleksandra Vučića, što je pravdao riječima da je bio kod prijatelja, kao predsjednik stranke.

Događaji vrijedni pomena su i Milatovićeva inauguracija u Podgorici, u prisustvu lidera zemalja Balkana, odlazak Draginje Vuksanović Stanković iz SDP-a, odluka Raška Konjevića da napusti politiku, kriza vlasti u Zeti, najava poništavanja Vladine odluke o priznavanju Kosova u parlamentu te opštine zbog toga što je Crna Gora podržala predlog da Kosovo uđe u Savjet Evrope, kao i spajanje Demokratske narodne partije Milana Kneževića i Prave Crne Gore Marka Milačića.

Pola godine za napredak ka EU

U narednih pola godine znaće se i hoće li EU dati preporuku Crnoj Gori za dobijanje završnih mjerila u pregovaračkim poglavljima, što bi vodilo državu ka njihovom zatvaranju. Kako su “Vijesti” pisale, aktuelna vlast dobiće pola godine da pokaže da je ozbiljna u sprovođenju reformi, kako bi u zamjenu za to mogla da počne da zatvara poglavlja i dobija novac iz novog fonda EU. (“Plan rasta za Zapadni Balkan”). Kao i ostale susjedne države, Crna Gora će morati da pripremi plan reformi od 2024. do 2027, koji će odobravati EK.

Reforme će biti vezane za rokove, i njihovo sprovođenje biće uslov za dobijanje novca kao podrške budžetu dva puta godišnje, odnosno svakih šest mjeseci. Plan će morati da se zasniva na preporukama iz izvještaja EK, kao i na programu ekonomskih reformi.

Vlada je EK dostavila set reformi, a iz Ministarstva evropskih poslova (MEP) “Vijestima” su početkom sedmice rekli da je trenutni predlog EK da rok za ispunjavanje ciljeva bude do kraja 2027, a da se svakih šest mjeseci mjeri napredak.

Foto: Boris Pejović

Slijedi li rastanak: Spajić i Milatović

Biljana Matijašević

AMERIČKA AMBASADORKA DŽUDI RAJZING RAJNKE ZA "VIJESTI":

Crna lista podsticaj tužilaštvu da istraži Davidovića i Mićunovića

Poštena istraga i krivično gonjenje optuženih za korupciju ključni su za izgradnju otporne demokratije

Na Vladi je da odluči da li je veting pravi put kada je riječ o jačanju pravosudnog sistema

SAD nijesu bile uključene u proces formiranja vlade, saopštili smo svoje mišljenje kada su nas za to mediji pitali

Američka ambasadorka u Podgorici **Džudi Rajzing Rajnke** nada se da će odluka Sjedinjenih Američkih Država (SAD) da na crnu listu stave crnogorske biznismene **Miodraga Daku Davidovića** i **Branislava Brana Mićunovića** podstaći crnogorsko tužilaštvo i pravosuđe da u potpunosti istraže "njih i druge korumpirane aktere".

Ona je u intervjuu "Vijestima" rekla da su poštena i nepristrasna istraga i krivično gonjenje optuženih za korupciju ključni za izgradnju otporne demokratije u Crnoj Gori koja je odgovorna svojim građanima.

Rajzing Rajnke kaže da su SAD i dalje zabrinute da bi evropska budućnost Crne Gore mogla biti ugrožena od djelova vladajuće koalicije koji ne dijele njihove vrijednosti. Nije odgovorila na pitanje zašto SAD podržavaju vlast **Aleksandra Vučića** u Srbiji, iako ona ne ispunjava nijedan od kriterijuma čije neostvarivanje zamjeraju dijelu crnogorske vlasti.

- ***Sjedinjene Države su nedavno na "crnu listu" stavile crnogorske biznismene Miodraga Daku Davidovića i Branislava Brana Mićunovića. Kakva je poruka time poslata Crnoj Gori s obzirom na to da protiv njih dvojice nema optužnica u Crnoj Gori?***

Sjedinjene Države su identifikovale suzbijanje korupcije kao temeljni nacionalni bezbjednosni interes i prioritet vanjske politike u svojoj prvoj Strategiji za suzbijanje korupcije, objavljenoj u decembru 2021. godine. Jedan od pet stubova te strategije je pozivanje korumpiranih aktera na odgovornost. Naša odluka o označavanju Davidovića i Mićunovića ukazuje na to da su njihove nezakonite aktivnosti omogućile korupciju i potkopale crnogorske demokratske institucije i izbore, otvarajući vrata zlonamjernom ruskom uticaju u Crnoj Gori. Nadamo se da će ta odluka podstaći crnogorsko tužilaštvo i pravosuđe da u potpunosti istraže njih i druge korumpirane aktere. Poštena i nepristrasna istraga i krivično gonjenje optuženih za korupciju ključni su za izgradnju otporne demokratije u Crnoj Gori koja je odgovorna svojim građanima. Ponosni smo na partnerstvo sa crnogorskim institucijama krivičnog pravosuđa kako bismo ojačali njihove kadrovske i tehničke kapacitete, uključujući one potrebne za uspješnu borbu protiv korupcije i finansijskog kriminala.

- ***Da li njih dvojica ili njima bliska lica imaju imovinu i preduzeća u SAD? Ako imaju, o kakvoj imovini i preduzećima je riječ? Da li su nadležni organi SAD dostavili Crnoj Gori informacije o aktivnostima Davidovića i Mićunovića zbog kojih su oni stavljeni na "crnu listu"?***

Za odgovor na ova pitanja upućujem vas na Ministarstvo finansija SAD.

- ***U posljednjem izvještaju Evropske komisije, kao i prethodnim, oštro je kritikovano stanje u crnogorskom pravosuđu. Šta mislite zašto je teško "popraviti" crnogorsko pravosuđe, i da li bi, u tom smislu, veting bio dobro rješenje?***

Crna Gora je postigla određeni napredak u vladavini prava, posebno u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Međutim, potrebno je učiniti više, uključujući jačanje kapaciteta i nezavisnosti pravosudnog sistema. Veting sudija je složen i sofisticiran proces koji treba pažljivo analizirati, uzimajući u obzir komparativna iskustva drugih zemalja. Na kraju, na Vladi Crne Gore je da odluči da li je to pravi put kada je riječ o jačanju pravosudnog sistema.

- ***Uskoro će se navršiti dva mjeseca od izbora nove crnogorske vlade. Jeste li zadovoljni saradnjom s njom i onim što je urađeno u tom periodu?***

Pozdravljamo napredak koji je do sada postignut, posebno u vezi s imenovanjima u pravosuđu. Pozivamo Vladu i Skupštinu da iskoriste momentum i daju prioritet radu koji će unaprijediti ostvarenje ciljeva koji se tiču pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

- ***Najviši evropski zvaničnici tvrde da Crna Gora i dalje ima veliku šansu da uđe u EU, ali Sjedinjene Države imaju primjedbe na sastav nove vlasti. Zašto SAD podržavaju vlast Aleksandra Vučića u Srbiji iako ona ne ispunjava nijedan od kriterijuma čije neostvarivanje zamjerate dijelu crnogorske vlasti? Vjerujete li da Crna Gora može postati članica EU do 2030. godine?***

Kao NATO saveznik, imamo velika očekivanja od Crne Gore. Naša dobro poznata zabrinutost da bi evropska budućnost Crne Gore mogla biti ugrožena od strane dijelova vladajuće koalicije koji ne dijele naše vrijednosti ostaje nepromijenjena. Najbolji način za prevladavanje ovog ozbiljnog izazova jeste da Vlada nastavi da preduzima konkretne korake na putu ka EU, ostajući 100 odsto usklađena s vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, uključujući najnoviji 12. paket sankcija protiv Rusije, nastavljajući da podržava Ukrajinu u borbi protiv agresije Kremlja, aktivno učestvujući u NATO-u, te poštujući teritorijalni integritet i suverenitet susjednih država, poput Kosova. Ako Vlada bude slijedila ovaj put, onda se nadamo da Crna Gora može postići svoj cilj da postane članica EU do 2030. godine.

- ***Kritikovali ste to što je koalicija Za budućnost Crne Gore postala dio vlasti u Crnoj Gori. Da li ste u prethodna dva mjeseca primijetili nešto što bi moglo promijeniti spoljnopolitički kurs Crne Gore ili su SAD spremne na saradnju i sa tom koalicijom?***

Kao što smo ranije rekli, naša dobro poznata zabrinutost da bi evropska budućnost Crne Gore mogla biti ugrožena od strane onih dijelova vladajuće koalicije koji ne dijele naše vrijednosti ostaje nepromijenjena.

- ***Lideri ZBCG su Vas kritikovali da ste se miješali u sastavljanje Vlade Crne Gore. Kako to komentarišete?***

To jednostavno nije tačno. Sjedinjene Države nijesu bile uključene u proces formiranja vlade. Saopštili smo svoje mišljenje kada su nas za to mediji pitali, a tokom našeg rutinskog diplomatskog rada sastajali smo se sa širokim spektrom lidera političkih partija, civilnog društva i medija tokom procesa formiranja vlade kako bismo razmijenili mišljenja.

- ***Hoćete li se sastati sa šefom crnogorskog parlamenta g. Andrijom Mandićem?***

Nijesmo dobili niti poslali zahtjev za takav sastanak.

- ***Primijetili ste da je izbor novog direktora Uprave policije malo poljuljao vlast. Očekujete li da će ipak, bez uticaja politike na konkursu, za šefa policije biti izabran profesionalac?***

Čvrsto vjerujemo da imenovanja i razrješenja treba da budu u skladu s vladavinom prava i da se sudske odluke poštuju. Generalno, policija bi trebalo da bude jedna od politički najneutralnijih i najprofesionalnijih institucija u svakom demokratskom sistemu, kako bi to doprinijelo izgradnji povjerenja javnosti i kako primjena zakona ne bi bila politizovana. Prema našem mišljenju, direktor Uprave policije trebalo bi da bude izabran prema zaslugama a ne prema političkoj pripadnosti.

Zadovoljni smo što dva odsto budžeta ide za odbranu

- ***Kakav je stav američke administracije o stepenu kredibilnosti Crne Gore u NATO-u od izbora nove vlasti?***

Crna Gora je aktivan NATO saveznik i njen doprinos NATO-u, uključujući učešće u NATO misijama kao što je KFOR, kao i održavanje NATO vježbi poput COMMON CHALLENGE 23 u Crnoj Gori pokazuju njen kredibilitet. Zadovoljni smo što budžet koji je predložila Spajićeva Vlada predviđa potrošnju najmanje dva odsto BDP-a na odbranu, kao što su se NATO saveznici dogovorili o tome na samitu u Viljnusu u julu, prepoznajući istovremeno potrebu hitnog izdvajanja dodatnih sredstava u odgovoru na izazove evropskoj bezbjednosti izazvane agresorskim ratom Kremlja protiv Ukrajine. Zadovoljstvo nam je što smo partneri crnogorskoj vojsci kako bismo joj pomogli u ispunjavanju svih dogovorenih NATO ciljeva razvoja kapaciteta u budućnosti.

Počastvovana sam što sam bila svjedok istorijskih promjena

- ***Šta je najprijatniji, a šta najneprijatniji događaj tokom Vašeg mandata?***

Više od bilo kojeg događaja, putovanja predivnim predjelima Crne Gore ostaće mi uvijek u lijepom sjećanju i zauvijek ću čuvati veoma pozitivna iskustva koja sam stekla u susretu sa građanima Crne Gore, u svakom uglu ove zemlje. Počastvovana sam što sam bila svjedok istorijskih promjena u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina i ostajem impresionirana dubokom kulturnom tradicijom i toplim gostoprimstvom njenih građana.

Foto: Savo Prelević

Crna Gora postigla određeni napredak u vladavini prava: Rajzing Rajnke

VOLI
ZA ČAROBNE POČETKE
Srećni praznici!
VOLI CIJENA
VOLI

ŠTA SU NAJVEĆI IZAZOVI ZA CRNOGORSKU EKONOMIJU U 2024.

Omča o vratu skupa zaduženja i partijska zapošljavanja

Predavač na Harvardu Aleksandar Tomić kaže da će troškovi refinansiranja dugova koji stižu na naplatu biti visoki i da je najvažnije pitanje po kojoj će se kamatnoj stopi Crna Gora moći zadužiti

Istraživač javnih politika u NVO "Institut Alternativa" Marko Sošić ističe da je Zakonom o javnim zaradama velika rupa u javnim finansijama i da ga hitno treba mijenjati

Zaustaviti partijska zapošljavanja (Ilustracija)

Marija Mirjačić

Po kojim će se kamatnim stopama Crna Gora zadužiti u 2024. godini i refinansirati dugove koji stiže na naplatu, ali i gdje će na tržištu pozajmiti novac koji joj nedostaje, ključni su ekonomski izazovi za Vladu premijera **Milojka Spajića**.

Uz to, u Novu godinu se ulazi sa brojnim fiskalnim rizicima - visokom javnim dugom, prekomjernim partijskim zapošljavanjima u državnim institucijama, zakonom o javnim zaradama koji je velika rupa u javnim finansijama, neefikasnim upravljanjem javnim preduzećima za koja se ne zna tačan broj, nefunkcionalnim opštinama u kojima je prisutna neracionalna potrošnja, enormni rast plata i broja zaposlenih. Sve su ovo problemi koje treba rješavati u što kraćem roku.

Ovo su u razgovoru za "Vijesti" ocijenili prodekan i direktor Master studija primijenjene ekonomije na Boston koledžu i predavač na Harvardu **Aleksandar Tomić** i istraživač javnih politika u NVO "Institut Alternativa" **Marko Sošić**.

"Najvažnije po kojim kamatnim stopama će se refinansirati dugovi koji dolaze na naplatu i koliko će to povećati troškove servisiranja dugova. Malo je vjerovatno da će ti troškovi ostati isti ili biti niži, ali koliko će biti viši zavisi od trenutka u kojem se budu zaključivali kreditni aranžmani", istakao je Tomić.

Preporuka sagovornika "Vijesti" je da se konsenzus oko osnovnih postulata upravljanja prihodima i troškovima države i razgovarati sa građanima (i glasačima) na racionalnoj osnovi bez jeftinih obećanja, kao i da Vlada hitno izmijeni zakon o zaradama u javnom sektoru i uradi reformu upravljanja javnim preduzećima.

Javni dug države u naredne tri godine biće povećan za 622 miliona eura i to sa 4,122 milijarde u ovoj na 4,744 milijarde na kraju 2026. godine. To je projekcija Ministarstva finansija u Zakona o budžetu za narednu godinu. Vlada premijera Milojka Spajića je budžetom za 2024. godinu sebi ostavila prostor da se može zadužiti za 1,15 milijardi eura, od čega 650 miliona eura za potrebe obezbjeđenja nedostajućeg novca narednoj godini godini, kao i dodatno "izuzetno" za još 500 miliona za potrebe refinansiranja duga i stvaranja fiskalne rezerve za 2025. godinu. U Novoj godini na naplatu dospijeva upravo 500 miliona starih dugova za koji država u budžetu nema novac već će morati da ovaj dug refinansira.

I DALJE ĆE RASTI TROŠKOVI ZADUŽENJA

Tomić ekonomske izazove u 2024. dijeli na eksterne (spoljašnje) koji nam dolaze sa strane i na koje Vlada ne može da utiče i može samo da se prilagodi i na interne (unutrašnje) koji su većinom politčke prirode i koji će mnogo će više uticati na uspjeh izvršne vlasti.

"Najveći eksterni uticaj su kamatne stope. Veliki dugovi dolaze na naplatu i pitanje je po kojoj će se kamatnoj stopi Crna Gora moći zadužiti. Ne mislim da Vlada može puno uticati na ovaj faktor jer se kamatne stope određuju na finansijskom tržištu i glavni faktor jer kreditni rejting Crne Gore, koji trenutno nije upitan. Trzišta trenutno prognoziraju blagi pad kamatnih stopa što bi "pomoglo" Crnoj Gori. Međutim, ozbiljan pad kamatnih stopa će se desiti samo ako dođe do ozbiljnog zastoja u ekonomijama SAD i EU, što bi opet imalo negativan uticaj na prihode of turizma, na primjer", naglasio je Tomić.

Prema njegovim riječima u 2024. godini, je najvažnije po kojim kamatnim stopama će se refinansirati dugovi koji dolaze na naplatu i koliko će to povećati troškove servisiranja dugova.

"Malo je vjerovatno da će ti troškovi ostati isti ili biti niži, ali koliko će biti viši zavisi od trenutka u kojem se budu zaključivali kreditni aranžmani. Drugi eksterni faktori su politička situacija u regionu, kao i mogući završetak rata u Ukrajini, s tim da je ovo drugo mnogo manje vjerovatno. Čak i da se rat završi u 2024. nisam siguran da ce se svi Rusi i Ukrajinci odmah iseliti iz Crne Gore", ocijenio je Tomić.

On je kazao da su interni uticaji mnogo važniji i svi se odnose na političku stabilnost. Tomić navodi da su očekivanja od nove vlade velika u smislu povećanja penzija, plata, te da nije baš očigledno odakle će se naći novac za ispunjenje obećanja iz predizborne kampanje, kao i obaveza nametnutih od prethodne vlade (na primjer, trenutna situacija sa Sindikatom prosvjete).

"Takođe, iako je veliki dio inflacije u Crnoj Gori nametnut globalnim prilikama, povećanje zarada i penzija će imati jak inflatorni efekat. Neke anti-inflatorne mjere poput ponovnog uvođenja robnih rezervi dobro zvuče, ali u praksi će se vjerovatno pokazati neučinkovite i/ili veoma skupe, a dodatno će vjerovatno otvoriti prostor za korupciju. Program "Evropa sad 2", iako nije pomenut u ekspozeu, donosi dodatne nedoumice, ali o tome ne bih govorio dok se program ne objavi. U svakom slučaju, povećanje zarada će biti teško finansijski održivo bez oštre racionalizacije troškova u državnoj i lokalnim administracijama, racionalizacije broja zaposlenih, a posebno ako se nastavi praksa prekomjernog političkog zapošljavanja i uhljebljivanja" istakao je Tomić.

BEZ JEFTINIH OBEĆANJA

On je kazao da što se tiče zaduženja nema direktan odgovor gdje bi najbolje bilo da se zadužimo, ali da je na Vladi da nađe najpovoljniji aranžman.

"Vjerovatno će se morati ići na međunarodno tržište, a da li ići u obveznice ili direktan aranžman je pitanje troškova, uključujući i kamatnu stopu koja može biti ostvarena", naglasio je Tomić.

Prema njegovim riječima, javni dug je problem i jedini način da se rješava je da se povećaju prihodi i/ili smanjuju rashodi.

"Nijedno se, nažalost, trenutno ne nazire. Vlada je još i najumjerenija, ali dosta političkih aktera govori kao da je moguće povećati penzije i zarade bez dodatnih poreskih opterećenja ili zaduživanja (koje bi samo odložilo poreska opterećenja). Bez podsticanja privrednog rasta i ozbiljne racionalizacije državnog sektora, sva pove-

Neracionalna potrošnja opština

Šošić je kazao da IA plaše najave rada na decentralizaciji i jačanju fiskalne pozicije opština, bez pomena njihove nefunkcionalnosti i neracionalnosti u potrošnji.

"Ako Vlada bude sprovodila svoj ekspoze onako kako ga tumače neki njeni djelovi i kako im nedavno završena analiza Ministarstva javne uprave dopušta, onda se ide u "decentralizaciju" raznih nadležnosti države onim opštinama koje su po njihovom viđenju uspješne, praćeno jačanjem njihovog finansiranja. U isto vrijeme opštine nastavljaju da rastu u dugu i broju zaposlenih i njihovim platama", naglasio je Sošić.

Prema njegovim riječima, posljednji podatak je da opštine imaju 15 600 zaposlenih na lokalnom nivou, 600 više nego na početku godine.

"Ali to izgleda više nikoga ne zabrinjava — pitanje je kako im pomoći i dati više novca i nadležnosti", istakao je Sošić.

Foto: Institut Alternativa

Prebrojati javna preduzeća: Marko Sošić

Foto: Shutterstock.com

ćanja će doći na naplatu koja će biti sve samo ne bezbolna. Prije, naravno obaveznog, razgovora o brojkama, dobro bi bilo postići neki konsenzus oko osnovnih postulata upravljanja prihodima i troškovima države i razgovarati sa građanima (i glasačima) na racionalnoj osnovi bez jeftinih obećanja", rekao je Tomić.

On ocjenjuje da je ekspoze premijera **Milojka Spajića** spisak lijepih želja i kao takav sadrži ciljeve oko kojih vjerovatno nema puno neslaganja.

"Sa ekonomske tačke gledišta, nema mnogo spornih tačaka i sasvim su korektno identifikovani glavni pravci. Ne bih ovdje trošio riječi na ciljeve poput bolje infrastrukture, boljeg ambijenta za privlačenje stranih investicija, kao i jačanje domaće privrede jer to su konstante razvoja ne samo Crne Gore i najvažnije je da vlada ne bude kontra-produktivna u tom smjeru. Sa moje tačke gledista, planovi su u redu, ali će sprovodjenje biti mnogo komplikovanije", kazao je Tomić.

Foto: Boston koledž

Ekspoze mandatara spisak lijepih želja: Aleksandar Tomić

BORBA EKONOMSKIH POPULISTA

Istraživač javnih politika u NVO Institut Alternativa **Marko Sošić** ocijenio je da će 2024. godina biti obilježena borbom dva tabora ekonomskih populista - jednih koji pokušavaju da u hodu osmisle program koji su obećali i drugih koji ih kritikuju što to ne učine brže, a oba tabora sasvim nezainteresovana za reforme koje su duge, složene i teško staju u tvit.

"Naše je da se nadamo da će sve to proći uz što manju štetu po ukupni sistem javnih finansija. On je od 2020. godine do danas izbušen namirivanjem političkih obećanja, udovoljavanjem svačijim zahtjevima, bez ikakvih reformi ako postoji strah da će se izgubiti neki glas", istakao je Sošić.

On je dodao da su jedni od rijetkih koji su kritikovali i prvi program Evropa sad, kao i sve ostale ekonomske programe 42. Vlade zbog ishitrenosti, nepromišljenosti i problema koje su sistemom spojenih sudova uvukli u sistem ovakvim djelovanjem.

"Stoga je došlo kao olakšanje kada smo vidjeli da se ovog puta valjda "povukla ručna" i da će se razmisliti koje je najbolje rješenje. Ne znači da će se doći do nečeg boljeg, ali analiza uticaja, javna rasprava, otvoreni pristup koji bi iskoristio sve kapacitete i u društvu i van njega jedini su garant da se ovakve krupne reforme sprovedu sa najmanje štete", ocijenio je Sošić.

ZAKON O ZARADAMA NAJVEĆA RUPA U FINANSIJAMA

Kao četiri ključna fiskalna rizika koja nam vise nad glavom i na kojima bi Vlada morala da radi u 2024. godini, IA smatra da su najvažnije reforma sistema zarada u javnom sektoru, reforma upravljanja javnim preduzećima, jačanje nadzora nad opštinama i reforma kapitalnog budžetiranja.

"U svim ovim oblastima, reforme se rade zbog dugoročnih rezultata i neko mora ostati nezadovoljan — neko mora biti meta reformskih mjera tako što će se dosadašnje neracionalno trošenje ili upravljanje suzbiti, a nerad kazniti. Ako Vlada bude željela da se svima svidi i svima izađe u susret, građani moraju biti svjesni da se radi o sticanju političkih poena o trošku svih nas, a ne o politici dobročinstva. U pogledu socijalnih davanja, nadam se da je prošlo vrijeme univerzalnih mjera, koje bez mnogo promišljanja daju svima, a svima nedovoljno. Od 2020. do danas imali smo pregršt univerzalnih davanja koja mnogo koštaju, a ne pogađaju metu i ne čine život onih kojima je najpotrebnije boljim. Ali ih je sa druge strane najlakše i najbrže sprovesti, ne zahtijevaju vrijeme, podatke i analizu", naglasio je Sošić.

On je istakao da je zakon o zaradama zaposlenih u javnom sektoru jedna od najvećih rupa u našim javnim finansijama.

"Kroz nastavak prekomjernog zapošljavanja, česte izmjene zakona, izuzimanje cijele uprave i pravosuđa iz njegovog okvira, nastavkom praksi dodataka na zaradu, naknada za radne grupe, velikodušno pregovaranje sa sindkatima - doveli smo ionako urušen sistem u stanje slabo kontrolisanog haosa koji će nas koštati kao jedan auto-put svake godine. Ako je ova Vlada iole odgovorna, ispuniće obećanje i predložiti novi zakon i uvesti red. Za početak, makar da svaka od 250 škola ne radi sopstveni obračun plata, da uprava zna koliko ima zaposlenih na svim nivoima, koliko su plaćeni i na koje dodatke imaju pravo i da im ne daje povoda za neprestane sudske sporove svojim greškama", naglasio je Sošić.

Prema njegovim riječima, ključni izazov će biti upravljanje javnim preduzećima i Vlada bi trebalo da osnuje centralni organ koji će za početak se baviti praćenjem njihovog rada, vjerodostojno ih prebrojati kao prvi zadatak, pošto sada ni to nemamo.

Obezbijediti političku stabilnost bez partijskog zapošljavanja

Tomić smatra da je na duži rok najvažnije obezbijediti političku stabilnost, bez kupovine iste kroz partijsko zapošljavanje i uhljebljivanje stranačkih kadrova.

"Ohrabruju skorašnji primjeri saradnje vlasti i opozicije oko popisa, izbora nedostajućeg sudije Ustavnog suda, kao i zakonskih rješenja koja su doprinijela da Crna Gora ne dospije na sivu listu Manivala. Crna Gora je mala država i bez zajedničkog rada će biti vrlo teško sprovesti dodatne reforme potrebne za ulazak u EU", kazao je sagovornik "Vijesti".

Prema njegovim riječima, drugi značajan faktor za dugoročni razvoj je kadar. "Vlada govori o zadržavanju posebno mlađih kadrova u Crnoj Gori, ali treba raditi i na privlačenju kadra sa strane, ne samo dijaspore već i ljudi koji nemaju obavezno vezu sa Crnom Gorom. Uspješne, male države koje se pominju kao cilj u ovom i prethodnim ekspozeima kao sto su Švajcarska, Singapur i Luksemburg sve imaju značajan broj ljudi koji nisu rođeni u tim državama (Švajcarska 26 odsto, Singapur 40 odsto, Luksemburg 47.2 odsto). Crna Gora ima potencijala da privuče ljude sa strane i treba sistematičnije raditi na tome", istakao je Tomić.

On smatra da je najveća prijetnja ostvarivanju ciljeva iz Spajićevog ekspozea, a i bilo kojeg budućeg trenutni izborni sistem u Crnoj Gori.

"Trenutni sistem glasanja zatvorenih partijskih lista skoro garantuje nastavak loše dosadašnje prakse partijskog zapošljavanja i uhljebljivanja, koja se pokazala veoma otporna na promjenu vlasti, što će vjerovatno biti slučaj i u budućnosti bez korjenite promjene izbornog sistema", istakao je Tomić

EKONOMSKI DOGAĐAJ KOJI JE OBILJEŽIO 2023.

Sindikalna potrošačka korpa

Objavljivanje prve Sindikalne potrošačke korpe koju je izradio Centar za edukaciju, informisanje i sindikalno istraživanje Unije slobodnih sindikata.

Najava Monstata da od 2024. godine više neće objavljivati podatke o minimalnoj potrošakoj korpi bila je dodatna motivacija za USS otpočne rad na izradi sindikalne potrošačke korpe koja je, za razliku od Monstatove, prikazala realne troškove prosječnog domaćinstva u Crnoj Gori. Rezultati, objavljeni 1. 12. 2023. godine, pokazali su da je četvoročlanoj porodici potrebno 1850 eura kako bi zadovoljila stvarne, ali ne i sve, potrebe tokom jednog mjeseca.

Foto: Boris Pejović

Ivana Mihajlović

Zamjenica generalnog sekretara USSCG Ivana Mihajlović

Rekordni prihodi od turizma

Rekordni prihodi u turizmu za 2023. godinu doprinijeli su djelimičnom oporavku crnogorske ekonomije. Takav rezultat bio je uslovljen ruskom invazijom na Ukrajinu i činjenicom da je ogroman broj stranih državljana svoj posao i kapital preselio u Crnu Goru. Međutim, već sada nedostaje ozbiljna analiza ovogodišnje sezone i jasno razgraničenje onoga što u narednom periodu predstavljati realne izvore turističkih prihoda, od novca koji je jednokratno uložen u npr. nekretnine od strane onih kojih su Crnu Goru vidjeli kao sklonište od sukoba u Ukrajini.

Foto: Tv Vijesti/prt.

Dejan Milovac

Direktor Istraživačkog centra MANS-a Dejan Milovac

Rast prihoda, ali i javne potrošnje

Sa jedne strane, rast BDP-a i prihoda koji je dominantno rezultat rasta potrošnje prouzrokovane prilivom nerezidenata iz Rusije, Ukrajine i Turske, kao i nivoom cijena odnosno inflacijom. Sa druge strane veoma problematičan rast javne potrošnje, posebno neproduktivne, za razliku od nezadovoljavajuće dinamike realizacije kapitalnih investicija koje treba da generišu nove poslove i dodatnu vrijednost

Foto: Socijaldemokrate

Boris Mugoša

Poslanik Boris Mugoša

GKU za upravu i stambeno-komunalnu djelatnost

Primjena Granskog kolektivnog ugovora za oblast uprave i pravosuđa doprinijela je uvećanju izdataka opština za bruto zarade zaposlenih i do 30%. Dodatni udarac je zadao Granski kolektivni ugovor za stambeno-komunalnu djelatnost čija će primjena drastično povećati izdatke za zarade zaposlenih u ovoj oblasti u svim opštinama i do 15 miliona. Primjena ovih propisa produbljuje nelikvidnost velikog dijela opština, a može prouzrokovati i stečajeve velikog broja opštinskih preduzeća. Zbog toga je od posebnog značaja da opštine budu uključene i konsultovane u pripremi svih propisa kojima se regulišu njihova prava i obaveze.

Foto: Foto: Vijesti

Mišela Manojlović

Generalna sekretarka Zajednice opština Crne Gore Mišela Manojlović

MINISTAR ZDRAVLJA VOJISLAV ŠIMUN ZA "VIJESTI" PORUČUJE DA DIREKTORE NEĆE BIRATI PO PARTIJSKOM KLJUČU

Ozdravimo od politike

Ključni izazovi su kadrovski deficit, veoma loša infrastruktura i nedostatak protokola liječenja, kaže Šimun

Poručuje da sprovode temeljne provjere kako bi ocijenili efikasnost, profesionalnost i etičnost rada rukovodilaca u svim zdravstvenim ustanovama

Moj primarni cilj je depolitizacija zdravstvenog sistema: Šimun

Ana Komatina

Ministar zdravlja **Vojsilav Šimun** poručio je da mu je primarni cilj depolitizacija zdravstvenog sistema i da direktore neće birati po partijskom ključu. On je, u intervjuu "Vijestima", kazao da zdravstvenom sistemu nedostaju ljekari, da je infrastruktura veoma loša i da ne postoje protokoli liječenja, što su glavni izazovi na kojima će raditi tokom svog mandata. Tvrdi i da su prepoznali da je put pacijenta kroz zdravstveni sistem često komplikovan i opterećen nepotrebnom administracijom.

Šimun je kazao i da trenutno provjeravaju rad rukovodilaca zdravstvenih ustanova i da će, tamo gdje identifikuju probleme kao što su nezadovoljstvo zaposlenih ili loš kvalitet usluge, preduzeti mjere, pa i smijeniti direktore.

- ***Kako ocjenjujete stanje u zdravstvenom sistemu, dva mjeseca nakon stupanja na funkciju ministra zdravlja? Koji su ključni problemi i izazovi na kojima treba raditi u narednom periodu?***

Ključne izazove sa kojima se suočava zdravstveni sistem možemo podijeliti u nekoliko kategorija. Tu prije svega govorimo o kadrovskom deficitu, s obzirom na to da zdravstvenom sistemu Crne Gore nedostaje određeni broj ljekara. Upravo radimo na Planu razvoja kadrova u oblasti zdravstva za period od 10 godina, kojim ćemo mapirati sistem i precizno utvrditi koliko ljekara fali i koji je to profil ljekara. Takođe, ovaj dokument će obuhvatiti i druge medicinske, kao i nemedicinske radnike. Dalje, zdravstveni sistem se suočava sa veoma lošom infrastrukturom. Znamo svi da se decenijama nije ulagalo u infrastrukturu i izgradnju novih objekata, pa možemo konstatovati da nam je većina zdravstvenih ustanova dotrajala i da je potrebna ozbiljna rekonstrukcija i ulaganje na tom polju. Takođe, imamo veliki problem sa nedostatkom opreme, i to u pojedinim ustanovama esencijalne opreme. U opremu se mora ulagati u kontinuitetu, s obzirom na to da tehnologija brzo napreduje i zahtijeva i od zdravstvenog sistema da ide u korak sa tim trendovima, kako bi se stvorili uslovi da se našim pacijentima pruži najkvalitetnija zdravstvena zaštita. Takođe, kao vrlo značajan izazov, istakao bih i nedostatak protokola liječenja. Znamo da su protokoli temelj svakog kvalitetnog zdravstvenog sistema, te da istovremeno štite i pacijente i ljekare, ali i omogućavaju monitoring i evaluaciju, te u krajnjem i sistem kontrole kvaliteta na visokom nivou. Uporedo sa izradom protokola, kao veliki nedostatak našeg zdravstvenog sistema izdvojio bih i loš nivo digitalizacije, što dovodi do nedostatka podataka i nemogućnosti da se prate indikatori kvaliteta. Na tom polju aktivno radimo, jer digitalizovan sistem daje mnogo benefita, poput kvalitetnog povezivanja svih nivoa zdravstvene zaštite, stvaranje dobre baze podataka kako bi mogli kreirati kvalitetnije zdravstvenu politiku, zatim integraciju privatnog i javnog sistema, potom olakšice zdravstvenim radnicima prilikom pružanja zdravstvene zaštite, kao i mnoge druge indirektne koristi. Takođe, aktivno smo započeli rad na reformi sistema nabavke, distribucije i praćenja potrošnje ljekova, uz ključni fokus na obezbjeđivanju dostupnosti i kontinuiranog snabdijevanja ljekovima.

- ***Kako se pacijenti snalaze u takvom sistemu?***

Pored ovih izazova, prepoznali smo da je put pacijenta kroz zdravstveni sistem često komplikovan i opterećen nepotrebnom administracijom. Stoga, radićemo na pojednostavljenju sistema zakazivanja kako bi termine za pojedine preglede učinili dostupnijim. Naš cilj je da rasteretimo i ljekare i pacijente od nepotrebnih administrativnih procedura. Rasterećenjem i unapređenjem primarne zdravstvene zaštite, učinićemo je dostupnom pacijentima, čime ostvarujemo univerzalnu zdravstvenu zaštitu i omogućavamo da se 70-80 odsto zdravstvenih usluga pruži na primarnom nivou. Ovi koraci će biti ključni u osiguravanju da naš zdravstveni sistem postane efikasniji, pristupačniji i orijentisaniji ka pacijentima.

Sve ovo su samo neki od problema sa kojima se svakodnevno suočavamo i koje težimo da otklonimo u narednom periodu. U toku su i određene normativne izmjene, kojima će se stvoriti uslovi da se zdravstveni sistem značajno unaprijedi.

- ***Kako ocjenjujete rad menadžmenta zdravstvenih ustanova? Da li su sada izvjesne smjene rukovodilaca? Čiji rad biste pohvalili, a na čiji rad vam stiže najviše primjedbi od zaposlenih u zdravstvenom sistemu?***

Kada je riječ o radu me-

Foto: Boris Pejović

nadžmenta zdravstvenih ustanova, moj pristup je objektivan i baziran na činjenicama. Trenutno, sprovodimo temeljite provjere kako bismo ocijenili efikasnost, profesionalnost i etičnost rada rukovodilaca u svim zdravstvenim ustanovama.

Moj glavni cilj je da osiguramo da svaka zdravstvena ustanova pruža najviši standard usluge pacijentima i da je radno okruženje zadovoljavajuće za sve zaposlene. Na osnovu ove evaluacije, gdje god pronađemo visok nivo profesionalizma, efikasnosti i zadovoljstva zaposlenih, te gdje su pacijenti zadovoljni uslugama, menadžment će biti pohvaljen i podržan u daljem radu. S druge strane, tamo gdje identifikujemo probleme, bilo da se radi o nezadovoljstvu zaposlenih ili lošem kvalitetu usluge pružene pacijentima, nećemo oklijevati da preduzmemo odgovarajuće mjere, uključujući i smjene rukovodilaca ako se to pokaže neophodnim.

- ***Da li su rukovodeća mjesta na primarnom, sekundardnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite podijeljena prema koalicionim dogovorima? Da li ćete kao ministar napokon krenuti u depolitizaciju zdravstvenog sistema i odustati od prakse prethodnika, koji su direktore birali prvenstveno po partijskom ključu?***

Kao ministar zdravlja, moj primarni cilj je depolitizacija zdravstvenog sistema. Odlučno stojim iza principa da imenovanja rukovodilaca u zdravstvenim ustanovama neće biti bazirana na partijskoj pripadnosti, već na stručnosti, profesionalnom integritetu i sposobnosti rukovođenja. Od direktora očekujem konkretne rezultate koji će doprinijeti unaprjeđenju uslova rada u ustanovama i, što je najvažnije, podizanju zadovoljstva naših pacijenata. Nastojaćemo da izborom kvalitetnog rukovodećeg kadra sačuvamo i povećamo ugled zdravstvenih ustanova i obezbijedimo povjerenje građana kao korisnika njihovih usluga. Kroz ovakav pristup, garantujemo da će odluke biti donošene u najboljem interesu javnog zdravlja, a ne političkih interesa.

- ***Kako ocjenjujete potez prethodnika da odlukom Vlade preimenuje opšte bolnice u Beranama i Kotoru u kliničko-bolničke centre, uprkos upozorenjima da ne ispunjavaju uslove tercijarne zdravstvene ustanove. Smatrate li da je ova odluka bila zakonita i da li ćete je preispitati?***

Preispitivali smo svakako zakonsko utemeljenje za reorganizaciju opštih bolnica i promjenu statusa u kliničko-bolničke centre. Shodno važećem Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, navedene opšte bolnice ispunjavaju uslove da budu kliničko-bolnički centri. Međutim, činjenica je da u prvom trenutku to nije na zadovoljavajućem nivou i svakako da će fokus u narednom periodu biti na jačanju ovih ustanova, kako bi mogle pružiti kvalitetne usluge tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite za građane sa sjevera i juga države. Krajnji cilj je rasteretiti Klinički centar Crne Gore, koji pruža oko 1.500.000 usluga na godišnjem nivou, što je, složićete se, ogroman pritisak na jednu zdravstvenu ustanovu. Takođe, nastojimo da zdravstvenu zaštitu učinimo dostupnijom našim pacijentima iz udaljenijih krajeva države. Fokus će biti na hirurškim i internim granama, a prije svega kardiološkim i onkološkim, s obzirom na to da je najveći pritisak upravo na tom polju. Pred nama su višegodišnja ulaganja i napori, kako bi u doglednom periodu stvorili renomirane ustanove tercijarnog nivoa.

- ***U Strategiji razvoja zdravstva za period do 2027. godine kao jedna od ključnih prijetnji prepoznat je i odliv stručnog kadra. Šta ćete uraditi da spriječite dalji odlazak iskusnog kadra i nadomjestite gubitak u javnom zdravstvenom sistemu?***

Kao što sam već kazao, u toku je izrada Plana kadrova u oblasti zdravstva za narednih 10 godina. Navedenim dokumentom će biti detaljno analizirani kadrovski potencijali. Uporedo sa navedenom aktivnošću, već smo započeli niz aktivnosti koje će u velikoj mjeri doprinijeti stvaranju boljih uslova za rad u javnom sektoru i svakako motivisati ljekare da ostanu. Cilj je da rasteretimo ljekare prekomjernog pritiska, kako bi imali dovoljno vremena da se na kvalitetan način posvete svakom pacijentu. Takođe, potrebno je u kontinuitetu ulagati u infrastrukturu i opremu, kako bi i na taj način ispratili svjetske standarde i uslove u kojima zdravstveni radnici treba da rade. Mislim da su to glavne zamjerke u ovom trenutku.

Takođe ćemo zdravstvene radnike mnogo više uključivati u proces donošenja odluka, u tom smislu smo i organizovali inicijalne sastanke sa predstavnicima strukovnih tijela kao i sindikatima, a to bi trebalo da dovede do veće posvećenosti i zadovoljstva poslom (jer će odluke biti donošene uvažavanjem mišljenja onih koji su u procesu rada i najbolje poznaju problematiku).

- ***Zaštitnik ljudskih prava i sloboda upozorio je u prethodnom periodu, odlučujući o žalbama pacijenata, da bi država osim ugrožavanja života pacijenata mogla da odgovara i pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu zbog toga što Ministarstvo zdravlja ne preduzima dovoljno mjera kako bi im što prije omogućilo transplantaciju organa. Kada će transplantacioni program da bude pomjeren sa mrtve tačke i koji su Vaši naredni koraci u toj oblasti? Kako gledate na činjenicu da godinama u najvećoj zdravstvenoj ustanovi nije urađena niti jedna transplantacija organa i ko je za to odgovoran?***

U Ministarstvu zdravlja pokrenuta je inicijativa uspostavljanja sistema izdavanja donorskih kartica u domovima zdravlja kojima su obezbijeđeni posebni štampači za štampanje donorskih kartica kao i dovoljan broj donorskih kartica, a sve u cilju implementacije krovnog zakona iz ove oblasti - Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja.

Podizanje svijesti građana o važnosti doniranja organa je od suštinskog značaja za razvoj kadaveričnog programa transplantacije organa. Ministarstvo će u komunikaciji sa medijima, zdravstvenim radnicima, obrazovnim ustanovama i svim drugim važnim društvenim činiocima organizovati dobru kampanju podizanja svijesti građana o važnosti doniranja organa, za šta su budžetom MZ za 2024. godinu obezbijeđena i potrebna finansijska sredstva.

Ovu priliku iskoristio bih da i da pozovem sve zainteresovane građane koji žele da dobiju svoju donorsku karticu, to mogu učiniti tako što će se javiti svom izabranom doktoru u domu zdravlja prema mjestu prebivališta za uzimanje donorske kartice i davanje saglasnosti za doniranje organa.

U ranijem periodu saradnja je postojala na način što su ljekari Republike Hrvatske obavljali operacije transplantacije u KCCG-u. Po isteku sporazuma koji je KCCG imao sa KBC Rebro, MZ je iniciralo nastavak saradnje više puta, kako direktnim tako i diplomatskim putem, medjutim odgovor sa druge strane jos uvijek izostaje. Da program transplantacije ne bi trpio, ovo je prevaziđeno na način što se pacijenti za srodne transplantacije jetre i bubrega upućuju na liječenje van Crne Gore. Na temu pokretanja programa transplantacije imali smo sastanak sa predstavnicima ministarstva finansija i KCCG gdje smo nakon postizanja sporazuma na Vladi donijeli odluku o slanju tima ljekara na Unverzitetsku Kliniku u Minhenu radi obuke u oblasti transplantacije bubrega, za šta su obezbijeđena odgovarajuća sredstva, te se na proljeće 2024. godine očekuje početak obuke i potom formiranje domaćeg tima za ove medicinske postupke. Takođe, tokom potpisivanja ugovora o saradnji sa APHP klinikom iz Pariza bilo je riječi o ekspertskoj pomoći u ovoj oblasti pa ćemo nastojati da iskoristimo i ovu mogućnost.

- ***Na koji način Ministarstvo planira da se bori sa izuzetno niskim obuhvatom imunizacije?***

Ministarstvo zdravlja zajedno sa Institutom za javno zdravlje i svim ustanovama nadležnim za sprovođene Programa imunizacija kontinuirano preduzima niz aktivnosti kako bi se osiguralo da vakcine budu dostupne i pristupačne onima kojima su namjenjene u svim krajevima Crne Gore.

U cilju suočavanja sa izazovima niskih obuhvata imunizacijom, posebno pojedinim vakcinama, napravljen je Akcioni plan i formirana Komisija za unapređenje obuhvata rutinskom imunizacijom.

Takođe, formirana je i Komisija za izmjenu regulative iz oblasti obaveznih imunizacija koja treba da pripremi adekvatne predloge da se izmjenom određenih propisa poboljšaju obuhvati imunizacijom.

Prateći predloge Stručnog savjetodavnog tijela za imunizaciju Ministarstva zdravlja, kao i Instituta za javno zdravlje nastojaćemo da unapređujemo Progam imunizacija uvođenjem novih vakcina, kao i proširenjem dostupnosti pojedinih vakcina za više uzrasnih grupa koje su već u Programu (pneumokok će biti novouvedena, a HPV se proširuje i preporučivaćemo je i dječacima).

Jačanje zdravstvenog sistema u pogledu efikasnijeg pozivanja na imunizaciju i bolje pristupačnosti, unapređenje saradnje sa NVO sektorom, međunarodnim organizacijama i izmjena regulative u ovoj oblasti biće nam u fokusu djelovanja.

Proširićemo paletu skrininga karcinoma

- ***Kako ćete se boriti protiv epidemije hroničnih nezaraznih bolesti, koje su uzročnik preko 90 odsto svih smrtnih slučajeva u Crnoj Gori?***

U Ministarstvu zdravlja smo veoma svjesni izazova koji predstavlja i rastući teret hroničnih nezaraznih bolesti poput hipertenzije i kardiovaskularnih oboljenja, koji su među vodećim uzrocima mortaliteta u našoj populaciji. Kao odgovor na ove izazove, Ministarstvo zdravlja je postavilo kao prioritet unapređenje kontrole hipertenzije i drugih glavnih faktora rizika za kardiovaskularne bolesti.

U saradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom (SZO), već smo započeli konkretne korake u ovoj borbi. Grupa eksperata SZO je početkom decembra posjetila Crnu Goru i održala niz sastanaka sa predstavnicima Ministarstva zdravlja i zdravstvenih ustanova na svim nivoima. Na osnovu ovih razgovora i detaljne analize, pripremamo situacionu analizu koja će biti osnova za definisanje i implementaciju konkretnih aktivnosti kao što su jačanje znanja i kompentencija medicinskih radnika, postavljanje seta indikatora, uvođenje sistema alarma koji će upozoriti medicinskog radnika na pacijenta sa faktorima rizika i dr. Cilj ovih aktivnosti je bolja kontrola faktora rizika, u prvom redu hipertenzije sto će dovesti do smanjenja incidencije i mortaliteta od kardiovaskularnih bolesti među građanima Crne Gore.

Takođe, MZ će svojim djelovanjem naglašavati važnost preventivnih mjera, edukacije o zdravim životnim navikama i redovnih medicinskih pregleda kao ključnih faktora u borbi protiv hroničnih nezaraznih bolesti. Ove mjere uključuju promociju zdrave ishrane, fizičke aktivnosti, smanjenje upotrebe duvana i alkohola, kao i redovno praćenje zdravstvenog stanja, posebno kod osoba sa visokim rizikom. Sprovode se i tri skrining programa: skrining raka dojke, debelog crijeva i grlića materice, uz tendenciju da prosirimo paletu skrining programa.

Sve ove aktivnosti predstavljaju integralni dio naše strategije za poboljšanje zdravlja građana Crne Gore i smanjenje opterećenja koje hronične nezarazne bolesti predstavljaju za zdravstveni sistem.

KAO U PROŠLOM VIJEKU FIRMOM ŽELJEZNICE CRNE GORE

Eh, koliko je dalek Beograd

Dok umorni ženski glas najavljuje dolazak voza, nešto poslije 21 čas, i to sa četrdesetak minuta zakašnjenja, čuju se uzdasi olakšanja i poneki nervozni komentar

Morao sam rezervisati kupe, prije četvrt vijeka uslovi su bili katastrofalni, vidim da se gotovo ništa nije promijenilo, kaže Nebojša Ilić

Uvijek me slomi dugo putovanje, možda bi bilo lakše da postoji neki bife, ovako - sjedi gdje si, poručuje Vladimir Vuković

Nikola Saveljić

Petak veče, 15. decembar. Podgorički sjeverac šamara lica desetina putnika na centralnoj Željezničkoj stanici. Sa rukama u džepovima, putnici skakuću na peronu, čekajući "pospani" voz za Beograd.

Omakne se i poneka psovka na račun hladnih čekaonica, ali i zbog kašnjenja voza.

"Svi su isti. I ovi i oni. Ništa se ne mijenja. Po ovom vremenu voz kasni!", komentarišu dva sredovječna gospodina.

Nekoliko metara niže i dječak zapitkuje roditelje kad stiže voz.

Grupa od nekoliko turista pravi snimak za društvene mreže. Snimaju klupe na kojima rijetki sjede, a češće su odlagalište za torbe. Snimaju slabo osvijetljen peron, vagone sa grafitima.

Dok umorni ženski glas najavljuje dolazak voza, nešto poslije 21 čas, i to sa četrdesetak minuta zakašnjenja, čuju se uzdasi olakšanja, ali i poneki nervozni komentar.

"A taman zapalih", žali se djevojka u dvadesetima, dok je drugarica tješi da ima još vremena da dovrši cigaretu.

Nakon užurbanog ukrcavanja i uz želju da su hladnoću ostavili na peronu, putnici su se "raskomotili" na pohabanim sjedištima kupea. Iz ranaca vade telefone. Rijetki knjige. Vežite se, polijećemo. Osim što će se "let" brzim vozom pretvoriti u putovanje od punih 13 sati od Podgorice do Beograda. Ne računajući kašnjenje sa početka priče.

OD 1998. NIŠTA SE NIJE MIJENJALO

Putnici su uglavnom nezainteresovani za razgovor sa reporterom "Vijesti". Rijetki u prolazu kritikuju to što je crnogorska željeznica ostala u prošlom vijeku.

Ni **Nebojša Ilić** ne vidi veliku razliku na putovanje vozom u odnosnu na "davnu 1998. godinu".

Učitelj, koji se posljednjih godina profesionalno bavi alpinizmom, u Podgorici je bio u posjeti sestri.

Vraća se u Beograd da glasa na vanrednim parlamentarnim izborima.

Kupe je, kaže, rezervisao ranije, jer nije želio da rizikuje i noć provede "ukočen na sjedištu".

"Morao sam rezervisati kupe. Davnih godina, kad sam koristio voz, uslovi su bili katastrofalni. Vidim da se gotovo ništa nije promijenilo, da nije mnogo bolje u odnosu na tu 1998", ističe Ilić.

Voz je, tvrdi, kao prevozno sredstvo nepravedno zapostavljen kod nas.

"Pola Evrope sam obišao vozom. Metro u Parizu mi je, recimo, bio sjajno iskustvo. Automobili mnogo zagađuju životnu sredinu. Gledam ovih dana po Podgorici - jedan automobil, u njemu jedan čovjek. E, tako se prave ogromne gužve i zagađuje okolina.

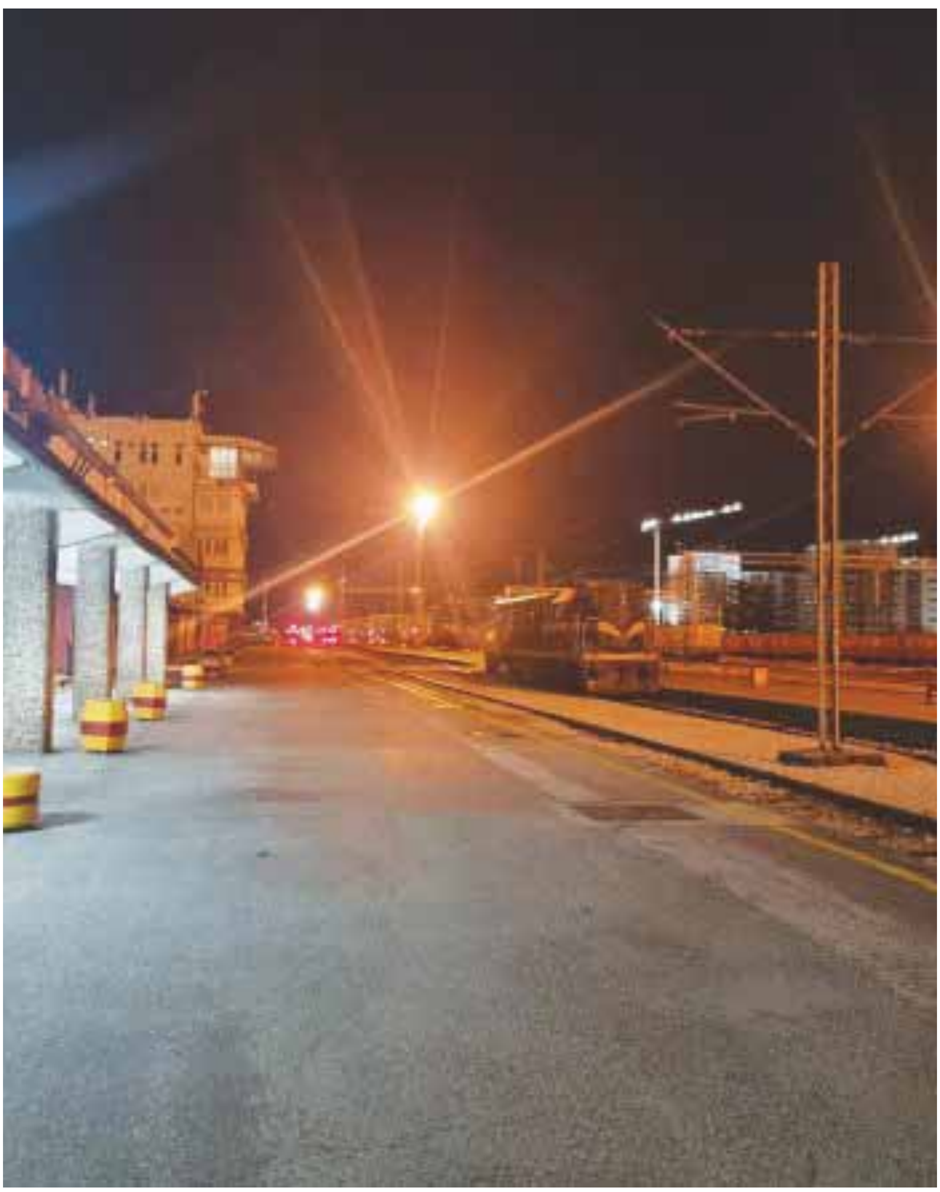

Foto: Nikola Saveljić

Željeznička stanica u Podgorici

Kondukter pregleda karte

Sigurnije i jeftinije nam je ići vozom", kaže Ilić.

Prema njegovim riječima, voz "skoro pa uvijek spaja nespojivo".

"Evo, kao u Crnoj Gori, tako i u ostatku svijeta. Vozovi spajaju planinu s morem. Spajaju ljude. Male zemlje na Balkanu ne bi trebalo da imaju toliko granica, odnosno fizičkih ograničenja, a naročito ne političkih uticaja", rekao je Ilić.

ZA VUČIĆA ILI PROTIV

Mnogi su se uputili ka Beogradu da glasaju na parlamentarnim izborima, održanim 17. decembra.

Neki su tokom puta najavili podršku stranci **Aleksandra Vučića**, neki opoziciji.

Bilo je i onih koji su u razgovoru sa drugim putnicima tvrdili da "još ne znaju za koga će da glasaju".

U zadnjem vagonu, na sjedištu 31, koje je "dopalo" reportera "Vijesti", toplo je. Utješno, jer je vani vijavica.

Uz povremene ulaske konduktera, koji je već nekoliko puta utvrdio da putnici spavaju i da mu je žao da ih budi, ali da se posao "mora završavati", prolazi dio puta do Bijelog Polja. Gotovo neosjetno prošla su prva tri sata vožnje.

Voz je na granici i tada se svaka sekunda osjeća kao vječnost. Žulja pohabano sjedište, a pogled stalno bježi ka potpisu nekih, vjerovatno, tinejdžera u ćošku ispod prozora.

Dok službenici Uprave policije i Uprave carina završavaju svoje, student **Vladimir Vuković** konstatuje da je taj proces jako spor.

"Naročito zimi. Već godinama se ništa ne mijenja. Putujem iz Beograda ka Baru i u suprotnom smjeru često, jer na jugu Crne Gore imam rođake. Uvijek me slomi dugo putovanje. Možda bi bilo lakše da postoji neki bife. Ovako sjedi gdje si", objašnjava student.

Vuković kaže da su izbori u Srbiji jedini razlog zbog kojeg prekida odmor u Baru.

Foto: Nikola Saveljić

Foto: Nikola Saveljić

Ukrcavanje putnika u Podgorici

"Da ne moram da glasam, sigurno bih još malo ostao na primorju. Moram obaviti građansku dužnost, kako znam i umijem. Kad već ne mogu da prošetam, što da ne razgovaram sa nekim. Sjedišta su jako stara. Dugo čekanje na stanici zbog procedura nas dodatno bedači. Voz mi je najekonomičniji i jedini način da dođem do Bara. Zaista mi najviše smeta što voz kasni i što nema dobar red vožnje", kazao je Vuković.

EVROPSKI PROKOP

Sitne jutarnje sate i povremeni san katkad prekidaju plač bebe ili razgovor starih poznanika, koji glasno evociraju uspomene, smijući se zgodama i nezgodama.

Spavanje na sjedištu 31 je gotovo nemoguće, a koncentracija za čitanje je slaba. A i osvjetljenje. Pred zoru postaje hladno. No, ima i onih koji su uspjeli da dremnu i pored svih prepreka.

Više od četvrtine pruge su tuneli i mostovi

Pruga Beograd-Bar je, prema dostupnim podacima, duga 476 kilometara, od čega je 301 na teritoriji Srbije.

Više od 27 odsto pruge prolazi kroz tunele i ide preko vijadukata i mostova. Pruga ima 254 tunela i 234 mosta.

U ovom grandioznom poduhvatu izgrađena su 254 tunela u ukupnoj dužini od 114,4 km. Najduži tunel je "Sozina" na dionici Podgorica-Bar, 6.170 metara. Sljedeći tuneli po dužini su "Zlatibor", "Trebešnica", "Goleš"...

Na pruzi je i najviši željeznički most u Evropi - Most na Maloj rijeci. Dužina mosta je oko 500, a visine 200 metara. U stubove je ugrađeno 23.000 metara kubnih betona, a čelična konstrukcija je teška 25.000 tona.

U subotu, nešto prije 11 časova, nakon gotovo 13 sati puta, voz ulazi u beogradsku Opštinu Rakovica. Uskoro se pred umorne putnike ukazuje velelepna željeznička stanica Beograd Centar ili samo Prokop, kako je Beograđani zovu.

Stanica je u limitiranoj upotrebi od 2016, a početak saobraćaja na toj stanici, u novom ruhu ozvaničen je u oktobru.

Prije nekoliko godina je, kažu putnici, preuzela epitet "glavne" beogradske željezničke stanice, nakon što je zatvorena stara na Savskom trgu.

Čisti peroni, velika čekaonica sa info pultovima, mnoštvo kioska, restorana, mjenjačnica, posebnih aparata za kupovinu karata, ostavljaju upečatljiv utisak.

Prema riječima jedne od radnica sa info pulta, više stotina vozova dnevno prođe kroz stanicu.

Najviše su, kaže ona, ponosni na novi "Soko voz", koji saobraća ka Novom Sadu.

Za kafu i doručak na stanici, u prosjeku, treba izdvojiti nešto više od šest eura (800 dinara). Kolači, za koje prodavačica tvrdi da su domaći, mogu se naći za tri do četiri eura. Cijene su, kaže ona, "u skladu sa evropskim standardima - ni pretjerano visoke, ali ni niske".

POVRATAK KAO PO LOJU

Povratak za Podgoricu planiran je za subotu, 16. decembar u 20.30. Međutim, na iznenađenje putnika, ukrcavanje je počelo dvadesetak minuta ranije.

Kondukteri su i ovog puta uredno pogledali putne karte, nekad uz žal jer moraju da bude usnule putnike.

29.

maja 1976. godinem dolaskom "Plavog voza" i doživotnog predsjednika Josipa Broza Tita, zvanično je otvorena pruga Bar-Beograd, jedan od najvećih graditeljskih poduhvata u bivšoj SFRJ

Tišinu u voznim kolima više puta je prekidao pad prtljaga i nestrpljivi glas djevojčice sa pitanjem: "A, kad ćemo stići?".

Uveliko poslije ponoći, reporter "Vijesti" u hodniku srijeće poznato lice, Podgoričanina **Milana Pavićevića**.

Bio je, kaže, u posjeti prijateljima.

Nije zadovoljan redom vožnje i činjenicom da je putovanje "uvijek uveče".

"Bilo bi lijepo kad bismo nabavili neke modernije vozove za ovu dugu relaciju. Ovaj je zapušten i prljav. I da obnove stanice. To, vala, duguju građanima, a i turistima", poručuje Pavićević i dodaje da su "sjedišta neobično neudobna".

"Frapantno je što nema bifea ili mini bara, gdje bi putnici mogli da popričaju i popiju sok/kafu... Da ne govorimo o toaletima. Oni su tek u groznom stanju", kazao je Pavićević.

Sati mile, ponovo jedna, pa druga kontrola na granici.

Nešto prije Bioča, svi ustaju - pakuju rance, skupljaju papiriće od grickalica.

Prtljag se gomila pred vratima. Tu je Podgorica. Isti zapušteni peron dočekuje. I podgorički sjeverac se predao.

"Straha nema kad si na poznatom. Nigdje nije kao kod svoje kuće", komentariše jedan od putnika.

No, i kuću valja i održavati i modernizovati.

Foto: Nikola Saveljić

Neko spava, a neko budan

Foto: Nikola Saveljić

Prokop po ugledu na evropske stanice

Marija Mirjačić

MINISTAR ENERGETIKE I RUDARSTVA SAŠA MUJEVIĆ ZA "VIJESTI"

Naftne rezerve formiraćemo u 20

Za kupovinu obaveznih naftnih rezervi i adaptaciju skladišnih rezervoara u Baru biće potrošeno 7,5 miliona koje je Crna Gora dobila od Evropske unije, raspisivanje tendera za modernizaciju rezervoara početkom 2024. godine

Ministar najavljuje rješavanje viškova zaposlenih u Željezari i Solar gradnji koje posluju sa gubicima

Uskoro će sa državnim energetskim kompanijama odabrati listu projekata sa kojima će aplicirati za novac iz evropskih fondova u okviru "Plana rasta za Balkan"

Ministarstvo energetike i rudarstva predalo je u Vladinu proceduru Nacrt zakona o sigurnosti snabdijevanja naftnim derivatima koji će zbog kašnjenja u ispunjavanju obaveza za otvaranje i zatvaranje pregovaračkog Poglavlja 15 - energetika biti upućen Skupštini po hitnom postupku na usvajanje i početkom 2024. godine raspisaće tender za izvođenje i nadzor nad radovima adaptacije i modernizacije skladišnih rezervoara na terminalu u Baru koji bi trebalo da budu završeni za šest mjeseci.

Ovo je u intervjuu "Vijestima" kazao ministar rudarstva i energetike **Saša Mujović** dodajući da se Crna Gora obavezala u pregovorima sa evropskim partnerima da do 1. januara 2023. godine stvori zakonske preduslove i formira naftne rezerve što nije ispunjeno.

"U cilju prevazilaženja finansijskih izazova oko formiranja obaveznih rezervi naftnih derivata, dio novca direktne budžetske podrške Crnoj Gori od strane Evropske komisije (EK) za prevazilaženje energetske krize predviđen je za obezbjeđenje obaveznih rezervi. Precizno, za ovu namjenu predviđeno je 7,5 miliona eura, od čega 1,5 miliona eura za adaptaciju i modernizaciju skladišnih rezervoara, dok će ostatak novca biti utrošen na nabavku rezervi naftnih derivata, što će biti dovoljno za realizovanje dijela obaveze, tačnije 15-20 odsto obaveznih rezervi koje moramo imati uskladištene u gotovom proizvodu", kazao je Mujević, dodajući da je pitanje naftnih rezervi ključno mjerilo za Poglavlje 15 - energetike.

On je kazao da u planovima Vlade za sektor energetike aktivnu ulogu će imati državna naftna kompanija Montenegro bonus (MNB) koji je pod novim rukovodstvom uspio da povrati likvidnosti koji će između ostalog graditi gasnu punionicu boca TNG i benzinsku pumpu.

Ministar je istakao da novoformirane državne kompanije Željezara i Solar gradnja posluju sa gubicima i da je napravljena greška u redu poteza u obije kompanije.

"Posebno u dijelu zapošljavanja, ali i primarnih djelatnosti kompanija. Naravno, potpuno je jasno da problem nezaposlenosti treba rješavati, ali ne na način da se prave gubici neplanskim zapošljavanjima. To je najmanje u interesu radnika, jer će kompanije koje bi mogle da posluju sa optimalnim brojem zaposlenih doći u situaciju da ne zapošljavaju nikoga", istakao je Mujević.

Ministarstvo energetike sa Delegacijom EU treba da definiše novi rok u kome će domaćinstvima, turističkom sektoru i malim i srednjim preduzećima iz prerađivačke industrije biti dostupano 13 miliona iz direktne budžetske podrške EK Crnoj Gori za unapređenje energetske efikasnosti, a uskoro će sa državnim energetskim kompanijama odabrati listu projekata sa kojima će se aplicirati za novac iz evropskih fondova u okviru "Plana rasta za Balkan"

- ***Koji su ključni projekti koje ćete kandidovati za novac iz evropskih fondova u okviru "Plana rasta za Balkan", kolika je vrijednost tih projekata i da li je sva dokumentacija zaokružena?***

U saradnji sa Ministarstvom evropskih poslova i Delegacijom Evropske unije (EU) u Crnoj Gori, Ministarstvo energetike i rudarstva dostavilo je niz reformskih mjera za potrebe pripreme Reformske agende. Navedene mjere oslanjaju se na unapređenje tržišta električne energije, dekarbonizaciju, digitalizaciju distributivnog sistema i inovacije. Nastojali smo da predložene mjere budu realno ostvarive, ali i dovoljno ambiciozne kako bi bile u skladu sa preporukama iz Izvještaja Evropske komisije (EK) o proširenju i sa Programom ekonomskih reformi, kao što je i predviđeno ovim programom. Pored reformskih mjera, infrastrukturni projekti kandidovaće se posredstvom WBIF, što će se takođe finansirati iz Plana rasta. Imamo u planu da pomoću ovog mehanizma ubrzamo razvoj projekata za izgradnju velikih proizvodnih objekata u oblasti hidro potencijala, kao i za jačanje prenosne i distributivne mreže koja će omogućiti dalju integraciju obnovljivih izvora električne energije i energetsku stabil-

Saša Mujović Foto: Boris Pejović

Za HE "Komarnica" čeka se stav Agencije za zaštitu životne sredine

- ***Šta se nalazi u planovima Ministarstva energetike u 2024. godini u vezi gradnje hidroelektrane Komarnica?***

Prethodna Vlada je potpisala ugovor o koncesiji za korišćenje prirodnih bogatstava, radi izgradnje, održavanja i korišćenja energetskog objekta hidroelektrane Komarnica radi proizvodnje električne energije sa Elektroprivredom i u toku je postupak ocjene Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, od čije ocjene i zavisi dalja budućnost ovog projekta. Bez saglasnosti na Elaborat nije moguće realizovati ovaj projekat jer se ne može dobiti građevinska dozvola. Dakle, čekamo stav nadležne institucije za oblast zaštite životne sredine i to je red poteza od kojih i zavisi budućnost projekta. Nema preskakanja koraka, ni zaobilaženja procedura koje su jasne i nedvosmislene. Imamo obaveze u procesu pristupanja EU, na koje smo se sami obavezali, kako sa stanovišta energetike tako i u oblasti zaštite životne sredine. Od nas zavisi kako ćemo ih realizovati i kojom brzinom će državni organi odraditi posao. Cilj da Crna Gora bude u potpunosti energetski nezavisna zemlja ima svoje izazove, a put za njihovo prevazilaženje je pridržavanje legislative uz široki konsenzus svih aktera uključenih u proces.

e

024.

nost. Ukupna vrijednost predloženih infrastrukturnih projekata dostiže vrijednost i do 500 miliona eura, od čega će se, uz konsultacije sa energetskim subjektima, selektovati projekti sa najvećim stepenom zrelosti.

- ***U okviru plana direktne budžetske podrške EK Crnoj Gori za prevazilaženje energetske krize 13 miliona eura je predviđeno za realizaciju tri programa koji za cilj imaju unapređenje energetske efikasnosti. Kad će ovaj novac biti dostupan krajnjim korisnicima - domaćinstvima, turističkom sektoru i malim i srednjim preduzećima iz prerađivačke industrije?***

Ministarstvo je u intenzivnoj komunikaciji sa Delegacijom EU u Crnoj Gori upravo po pitanju definisanja novih rokova za realizaciju opredijeljenog novca. Nakon usaglašavanja novog vremenskog plana krećemo u konkretnu implementaciju, dakle odmah početkom 2024. godine.

Budžet od 13 miliona eura je opredijeljen za implementaciju mjera koje se odnose na unapređenje energetske efikasnosti, a u okviru koje je planirana realizacija tri programa namijenjena građanima/pravnim licima, sektoru turizma i industriji. Prednost je data ovim projektima iz razloga što je energetska efikasnost prepoznata kao ekonomičan i brz način za povećanje sigurnosti snabdijevanja energijom i za smanjenje emisija gasova staklene bašte odgovornih za klimatske promjene.

Nažalost, kako navedena sredstva nijesu bila planirana budžetom za 2023. godinu, nije ih bilo moguće trošiti, ali su sprovedene neophodne pripremne aktivnosti kako bi što spremnije dočekali implementaciju navedenih programa u 2024. godini. Planirano je da programi namijenjeni građanima i sektoru turizma budu implementirani u saradnji sa Eko fondom uz podršku UNDP-ja. Za program u sektoru industrije implementaciono tijelo je Fond za inovacije, koji je u 2023. godini objavio poziv za Program za podsticanje inovacija u funkciji energetske efikasnosti u industriji na osnovu opredjeljenih sredstava iz budžeta Crne Gore u iznosu milion eura. Plan je da se dodatnih 1,5 miliona eura iz direktne budžetske podrške iskoristi za nastavak implementacije ovog programa.

- ***U kojoj je fazi predlog Zakona o sigurnosti snabdijevanja naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju? Kada će stupiti na snagu?***

Više puta sam rekao da moramo da počnemo da ispunjavamo obaveze koje smo sami prihvatili. Podsjetiću da se Crna Gora obavezala još 2012. godine odlukom Ministarskog savjeta Energetske zajednice iz oktobra 2012. godine da će najkasnije do 1. januara 2023. godine primijeniti Direktivu Vijeća EU kojom se uređuje pitanje održavanja obavezni rezervi sirove nafte i/ili naftnih derivata i uspostavljanje neophodnih postupaka za rješavanje poremećaja snabdijevanja naftom i/ili naftnim derivatima. Pored toga, pitanje obaveznih rezervi ocijenjeno je, u okviru pregovora o pristupanju Crne Gore u EU, kao ključno mjerilo za otvaranje i zatvaranje pristupnih pregovora u Poglavlju 15 Đ energetika. Predlog Zakona o sigurnosti snabdijevanju naftnim derivatima predstavlja transponovanje pomenute Direktive Vijeća EU i ima za cilj osiguravanje visokog nivoa sigurnosti snabdijevanja naftnim derivatima na pouzdan i transparentan način, održavanjem minimalnih zaliha naftnih derivata i uspostavljanje potrebnih proceduralnih uslova za rješavanje ozbiljnih nestašica i/ili poremećaja u snabdijevanju. Sada konačno možemo najaviti njegovo skoro usvajanje. Naime, nacrt zakona je u proceduri koja prethodi utvrđivanju na Vladi, nakon čega će po hitnom postupku biti upućen Skupštini Crne Gore, zbog kašnjenja u implementaciji ove obaveze, koje je trebalo da bude realizovana godinama unazad.

> **Ministarstvo energetike sa Delegacijom EU treba da definiše novi rok u kome će domaćinstvima, turističkom sektoru i malim i srednjim preduzećima iz prerađivačke industrije biti dostupno 13 miliona iz direktne budžetske podrške EK Crnoj Gori za unapređenje energetske efikasnosti**

- ***Kada će početi adaptacija i modernizacija naftnih rezervoara u Baru u državnom vlasništvu za potrebe skladištenja obaveznih rezervi naftnih derivata i kada je realno da se taj posao završi? Koliko će novca biti za stavljanje rezervoara u funkciju i odakle će se taj novac obezbijediti?***

U cilju prevazilaženja finansijskih izazova oko formiranja obaveznih rezervi naftnih derivata, dio sredstava direktne budžetske podrške Crnoj Gori od strane EK za prevazilaženje energetske krize predviđen je za obezbjeđenje obaveznih rezervi. Precizno, za ovu namjenu predviđeno je 7,5 miliona eura, od čega dio sredstava (1,5 miliona eura) za adaptaciju i modernizaciju skladišnih rezervoara, dok će ostatak sredstava biti utrošen na nabavku rezervi naftnih derivata. Za potrebe adaptacije i modernizacije pomenutih rezervoara, Ministarstvo energetike i rudarstva će početkom 2024. godine, raspisati otvoreni postupak javne nabavke, za izvođenje radova i nadzor nad radovima adaptacije i modernizacije skladišnih rezervoara na terminalu u Baru. Očekujem da radovi budu završeni u roku od pola godine. Ostatak sredstava će biti utrošen na kupovinu zaliha goriva, što će biti dovoljno za realizovanje dijela obaveze, tačnije 15-20 odsto obaveznih rezervi koje moramo imati uskladištene u gotovom proizvodu.

- ***Dokle se stiglo sa rješavanjem nagomilan problema u državnoj naftnoj kompaniji Montenegro bonus(MNB) i kako vidite ulogu te firme u daljim projektima Vlade vezanim za sektor energetike?***

Dobro ste detektovali da je ova državna kompanija naslijedila probleme iz prethodnog perioda, kao što je dospijevanje na naplatu obaveza iz perioda kada je kompanija upravljala KAP-om u iznosu od 1,2 miliona koja sad na mjesečnom nivou opterećuje kompaniju u iznosu od 30.000 eura. Ono što prijeti opstanku kompanije su obaveze nastale u periodu upravljanja KAP-om, u iznosu od oko 3,34 miliona i dugovanje prema EPCG u iznosu od 13,4 miliona.

Ipak, dozu optimizma uliva odgovoran odnos novog rukovodstva kompanije koje je uspjelo da povrati likvidnost, da pokrene i završi postupak procjene imovine u vlasništvu kompanije i imovine koja joj je data na upravljanje i korišćenje od strane Vlade.

Što se tiče daljih projekata Vlade vezanih za sektor energetike, vidimo aktivnu ulogu MNB u sektoru gasa. MNB kontinuirano sarađuje sa operaterima prenosnih sistema gasa iz regiona u pravcu osnivanja regionalne kompanije IAP, a u cilju promocije zajedničkog projekta, dok će svaki od članova kompanije preuzeti obavezu za daljnji razvoj IAP projekta u svojoj zemlji. Od ostalih projekata, vrijedno je pomenuti da MNB planira realizaciju projekta izgradnje gasne instalacije punionice boca TNG, a i benzinske pumpe.

- ***Šta pokazuju finansijski izvještaji o poslovanju Željezara i Solar gradnja i koji su ključni problemi koji opterećuju ova dva preduzeća?***

Rok za podnošenje finansijskih izvještaja ove dvije kompanije je mart 2024. godine, i tada ćemo imati precizne informacije o poslovanju u proteklom periodu. Ipak, da budem potpuno otvoren, jasno je da te dvije kompanije posluju sa gubicima, a u slučaju Željezare, još se čeka i stav Agencije za zaštitu konkurencije. To je stanje koje sam zatekao i potpuno otvoreno govorim, iako nepopularno, da je napravljena greška u redu poteza u obije kompanije. Posebno u dijelu zapošljavanja, ali i primarnih djelatnosti kompanija. Naravno, potpuno je jasno da problem nezaposlenosti treba rješavati, ali ne na način da se prave gubici neplanskim zapošljavanjima. To je najmanje u interesu radnika, jer će kompanije koje bi mogle da posluju sa optimalnim brojem zaposlenih doći u situaciju da ne zapošljavaju nikoga.

- ***Šta planirate da uradite zajedno sa rukovodstvom EPCG da ova dva preduzeća stanu na zelenu granu?***

U Željezari je već u toku javni poziv za davanje u zakup Kovačnice i Čeličane i očekujemo interesovanje stranih kompanija. Imali smo intenzivnu diplomatsku aktivnost i obavijestili strane ambasade o konkursu. Naravno, svjesni smo da je u pitanju i zastarjela oprema i proizvodnja, uz nedostatak ulaganja, pitanje broja zaposlenih. Šansa Željezare su njene prednosti, a to su proizvodnja kvalitetnog čelika, mogućnost da se taj čelik plasira u veoma kratkom roku na tržište i tu treba tražiti budućnost kompanije. Imamo interesovanja sa različitih adresa i razgovaramo sa svima, jer nećemo dozvoliti da se preskoči red koraka zbog bilo čije neažurnosti.

Solar gradnja je inicijalno dobro osmišljen projekat čija realizacija ne prati dinamiku razvoja. Jasno je da je ideja da se na krovovima kuća postavljaju solarni paneli pozitivan iskorak uz mnogostruke pozitivne strane, jer najjednostavnije rečeno pravite proizvodnju na mjestu potrošnje. Poslovnim planom je predviđeno zapošljavanje 477 radnika, a znamo da trenutno ima puno više. Uz to imamo i objektivni problem, Zakon o javnom nabavkama - nabavke solarnih panela su išle po jednoj krajnje tromoj i nefunkcionalnoj proceduri i firma je u nekom momentima bila osuđena na čekanje isporuke solarnih panela. Ako vi nemate osnovno sredstvo za rad onda ste u problemu. Tu je posao Vlade da na određena pitanja koja smo detektovali kao biznis barijeru i prepreku razvoju preduzeća moramo reagovati i stvoriti dobar ambijent za poslovanje. Ali ako to preduzeće ne zna da koristi podsticajan ambijent i preduslove koje smo mu stvorili onda je problem u menadžmentu. Time ćemo se sigurno baviti i mijenjati stvari, jer pitanje samoodrživosti i isplativosti kompanija mora da bude prioritet.

> *Šansa Željezare su njene prednosti, a to su proizvodnja kvalitetnog čelika, mogućnost da se taj čelik plasira u veoma kratkom roku na tržište i tu treba tražiti budućnost kompanije. Imamo interesovanja sa različitih adresa i razgovaramo sa svima, jer nećemo dozvoliti da se preskoči red koraka zbog bilo čije neažurnosti*

Loša komunikacija institucija u praćenju ugovora o gradnji mHE

- ***Koje ste probleme evidentirali u praćenju i realizaciji ugovora o gradnji malih hidroelektrana (mHE) i koji su Vaši predlozi da se ti problemi riješe?***

Trenutno postoji 29 aktivnih ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana i dvije energetske dozvole za rekonstrukciju mHE kojima je omogućena izgradnja i eksploatacija ukupno 42 objekta mHE, od kojih je završena izgradnja 33 mHE koje su trenutno u radu, četiri mHE su u fazi projektovanja i pet mHE je u fazi izgradnje. Ukupna instalisana snaga izgrađenih mHE je 52,6 MW, sa planom proizvodnje od 182,4 GWh. Usljed neispunjavanja obaveza, Vlada je do sada raskinula deset ugovora o saradnji, uz tri sporazumna raskida.

Tokom praćenja realizacije ugovora o koncesiji za izgradnju mHE u dosadašnjem radu se ministarstvo susrelo sa problemom sagledavanja cjelokupnog postupka vezano za svaki pojedinačni ugovor, imajući u vidu nadležnosti drugih resora, a moj je utisak i odsustva u međusobnoj komunikaciji. Naime, Ministarstvo energetike prati realizaciju rokova i obaveza iz zaključenih ugovora a koji su u direktnoj vezi sa odlukama drugih nadležnih organa čime u velikom broju slučajeva ne daju mogućnost kompletnog pregleda svih aktivnosti. Na ovaj način, resor na čijem sam čelu u dosta slučajeva ne raspolaže sa svim informacijama vezano za odluke drugih organa, a koje utiču na praćenje realizacije samog ugovora. Dakle, efektivno uključivanje svih organa u institucionalno rješavanje pojedinih pitanja.

Poznato je da i je na određenim vodotocima lokalno stanovništvo izrazilo neslaganje sa projektima. To više ne bi trebalo da se dešava, jer se mora uključiti lokalna zajednica kako bi se ovakve situacije preduprijedile.

Jelena Jovanović

RADNI DAN IZA SPUŠKIH BEDEMA

Zatvorenici slikaju, čitaju, studiraju...

Reporteri "Vijesti" proveli su radni dan sa dijelom čelnika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i osuđenika, svjedočeći o njihovom radnom angažmanu

O tome šta osuđenici čine iza rešetaka, kako teče program njihove resocijalizacije i reintegracije u društvo, ali i o izazovima sa kojima se nose zatvorski čuvari i službenici Sektora za tretman, "Vijesti" su razgovarale sa Dragicom Rajković

Foto: Boris Pejović

Iza bedema zatvora nastaju umjetnička djela

Noseći glijeto **Milenko P.** je ušao u stolarsku radionicu, stao ispred štafelaja i nastavio da u komadu drveta stvara umjetničko djelo. To je početak njegovog osmočasovnog radnog vremena iza spuških bedema.

Reporteri "Vijesti" proveli su radni dan sa dijelom čelnika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i osuđenika, svjedočeći o njihovom radnom angažmanu.

Maloljetnik, 17 žena i 498 muškaraca osumnjičenih za krivična djela nalazi se iza rešetaka čekajući izricanje presude - osuđujuće ili oslobađajuće. Od toga broja njih 444 je u Istražnom zatvoru u Spužu, a ostalih 72 je u ćelijama bjelopoljskog Istražnog zatvora. Osim ukupno 516 pritvorenika, iza zatvorskih bedema je i 560 zatvorenika koji su na izdržavanje zatvorske kazne.

Spektar krivičnih djela za koja su pritvoreni ili osuđeni je raznolik - od saobraćajnih prestupa, nasilja, krađa, šverca droge, krivičnih djela protiv polnih sloboda, do ubistava...

Više od pola onih kojima je izrečena kazna, svakog mjesec radno je angažovano, a za svoj rad primaju naknadu - 30 odsto minimalne neto zarade, tačnije 135 eura. Međutim, radno angažovanje doprinosi boljem položaju, odnosno, dobijanju pogodnosti...

BAŠTOVANI, BIBLIOTEKARI, FARMERI

O tome što osuđenici čine iza rešetaka, kako teče program njihove resocijalizacije i reintegracije u društvo, ali i o izazovima sa kojima se nose zatvorski čuvari i službenici Sektora za tretman, "Vijesti" su razgovarale sa načelnicom Sektora za tretman Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, **Dragicom Rajković**.

Milenko P. nije pravo ime zatvorenika sa početka priče, ali taj osuđenik i njegove kolege koje radne dane provode u zatvorskoj stolarskoj radionici stvaraju prava umjetničke djela od drveta. Nekoliko drugih u halama pored te pravi stolovače i stolove, a blizu su i oni koji rade u krojačkoj ili automehaničarskoj radionici...

Dok su reporteri obilazili zatvorske paviljone, dan radno angažovanih osuđenika tekao je uobičajeno - jedni održavaju higijenu u krugu zatvora, drugi dijele hranu, ili popravljaju automobile... Baštovani brinu o travnjacima, a oni zaduženi za farme vode računa da je i u tom dijelu sve kako treba. Svi su pod nadzorom nekog od zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija.

Rajkovićeva ističe da je radno angažovanje obavezni dio programa zatvorenika, ali i da je na dobrovoljnoj osnovi.

"Nema prinudnog rada. U prosjeku, mjesečno je oko 285 angažovanih zatvorenika. Najčešće su to zatvorena lica, ne pritvorena, zbog organizacije, rada, dana i svega ostalog. Oni rade u uslužnim djelatnostima: na održavanju higijene, u stolarskoj i bravarskoj radionici, u krojačkoj radionici koja je od nedavno opet pokrenuta, mehaničarskoj radionici, na našim farmama. Naravno, i u zatvorskoj kuhinji, na podjeli hrane, u našoj prodavnici jaja na ulazu u zatvor i na samoj zatvorskoj prijavnici. Osim toga, angažovani su i kao baštovani, u plastenicima, kada imamo plasteničku proizvodnju. Rade na čitavoj teritoriji Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, ali i na kotlari tokom sezone grijanja. Rade u zatvorskoj kantini, na pripremi porudžbina osuđenih i pritvorenih lica", objašnjava ona.

Foto: Boris Pejović

Staraju se o zatvorenicima, ali i o kolegama: Dragica Rajković

285

zatvorenika svakog mjeseca radno je angažovano iza spuških bedema - rade u prodavnici, kuhinji, biblioteci, na farmama, prave suvenire, namještaj...

Načelnica Sektora za tretman dodaje da je UIKS u obavezi da postupa po Zakonu o radu kada je u pitanju radno angažovanje zatvorenika.

"Zakonom o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti regulisano je da je njihova mjesečna zarada 30 odsto minimalne neto zarade. Njihov radni dan zavisi i od količine posla koju imaju da odrade, ali od vrste posla"...

Rajković dodaje da zatvorenici imaju mogućnost i da rade u frizerskim radionicama, ali i u bifeima koje koriste zaposleni.

RADOM DO POGODNOSTI

Objašnjava i koliko je to značajno za mišljenje koje od Sektora za tretman dobijaju oni koji traže pogodnosti - uslovne otpuste, slobodne vikende...

"Mišljenje Sektora, u vezi sa njihovim statusom ovdje, nezavisno od toga da li će to biti napredovanje u programu tretmana ili klasifikaciona grupa, jedno je od onih koji se obavezno pribavljaju. Dakle, njihovo zalaganje na radu i te kako ima uticaja, posebno kada je u pitanju korišćenje pogodnosti na Poluotvorenom odjeljenju i sl. Osim toga, u tretmanskom smislu veoma je bitna sama struktura dana u stvaranju radnih obaveza koje neki od njih nemaju kada dođu na izvršenje kazne i zatvora".

Ona ističe da se procjena gdje će ko raditi vrši u skladu sa procjenom svih u zatvorskom sistemu:

"Prioritetno u skladu sa procjenom Službe tretmana, koja će ukoliko ocijeni da postoji niža kriza od bjekstva, povratništva, samopovređivanja, napada na druge zatvorenike ili lica... nekog zatvorenika predložiti za radna mjesta za koja podrazumijevamo niži stepen bezbjednosti. Bitno je da istaknem da oni nikada nisu bez nadzora službenika. Prate ih instruktori koji su zaposleni u Sektoru za rad, a i službenici obezbjeđenja koji su zaduženi za njihovo čuvanje".

ŽENE PRAVE SUVENIRE

Žene koje su u zatvoru dan skraćuju radom na krojač-

Za kolege radionice o prevazilaženju stresa

Zatvorska služba za tretman pomaže i kolegama zaduženim za bezbjednost, koji su po 12 sati u smjenama, a susreću se i sa problemom nedostatka kadra i preopterećenosti zbog toga, objašnjava načelnica Rajković.

"U UIKS-u su ranije organizovani periodični seminari na temu prevazilaženja stresa, sindroma sagorijevanja. Mi smo vrlo često jedni drugima na usluzi u toj oblasti. Prepoznamo kada je kolegama potrebna podrška i ponudimo je. Nekako se sopstvenim kapacitetima borimo protiv svega toga, iako, naravno, prepoznajemo i tu potrebu da imamo službu koja će se baviti samo zaposlenima", poručuje.

Foto: Boris Pejović

Radno u spuškom zatvoru

kim mašinama, u uslužnim djelatnostima, u zatvorskom vešeraju, izrađuju suvenire...

Rajković ističe da su zatvorenice dale izuzetno značajan doprinos kada je sklopljen, a nedavno i produžen ugovor sa firmom "Milikić Company", za koju su u zatvoru izrađivani suveniri, konkretno u F paviljonu i odjeljenju za žene.

"One su radile na proizvodnji magneta, bižuterije, suvenira, koji su bili jednostavni za pravljanje, a nama sa bezbjednosnog aspekta je bilo lako da to ispratimo i čuvamo. Ogromna količina magneta i suvenira je napravljena u našoj ustanovi, posebno tokom ljetnje sezone", navodi načelnica Odsjeka za tretman, inače psihološkinja, Rajković.

Podsjeća i da su zatvorenici koji su angažovani u zatvorskoj radioničarskoj proizvodnji, u skladu sa potpisanim memorandumom o saradnji sa Opštinom Danilovgrad, napravili parkovski mobilijar za tu opštinu.

Objašnjava i da zasada nemaju dogovor ni sa jednom drugom opštinom, ali da će u tom pogledu raditi na jačanju saradnje sa institucijama.

"Imali smo saradnju sa Univerzitetom Crne Gore, na osnovu koje su zatvorenici sadili sadnice u dvorištima, zatim sa Kliničkim centrom Podgorica, sa Ministarstvom pravde za čije potrebe je u stolarskoj radionici pravljen određeni namještaj... Periodična saradnja sa institucijama postoji, ali ćemo raditi na tome da je svakako jačamo i da širimo proizvodnju koja postoji u UIKS-u", poručuje ona.

POLAŽU ISPITE, PROLAZE OBUKE

Uprkos tome što su iza rešetaka, osuđena lica imaju mogućnost da se školuju, a UIKS za one koji to žele organizuje i stručno osposobljavanje. Trojica osuđenika trenutno su i studenti.

"Kada je u pitanju školovanje zatvorenika, njima se može odobriti odlazak u ustanove, bilo da je u pitanju srednjoškolsko obrazovanje ili visoko obrazovanje. U ovom trenutku, u zatvoru za duge kazne, imamo tri zatvorenika koji se periodično sprovode u visokoobrazovne ustanove u cilju školovanja. Veoma je bitno da se kod nas periodično sprovodi i stručno osposobljavanje. Tokom decembra grupa od 12 zatvorenika završila je obuke - uručeni su im sertifikati za obuku za bravara i stolara u našim radionicama, a u dogovoru sa Nevladinom organizacijom "Help", odnosno u okviru njihovog projekta. To je još jedan dio kojem posvećujemo značajnu pažnju. Ranije su te obuke bile i za rad u kuhinji, pomoćne kuvare, rukovaoce građevinskim mašinama, zatim radnike u plasteničkoj proizvodnji, radnike u krojačkoj radionici. U okviru jednog projekta bila je obuka iz oblasti informatičke pismenosti. U ovom trenutku, kroz jedan veliki međunarodni projekat, u okviru kojeg sarađujemo sa Nevladinom organizacijom "Juventas" planirana je obuka za određene zatvorenike kojima se bliži kraj kazne, kako bi se oni obučili i eventualno bili konkurentni na tržištu rada po izlasku", objašnjava ona.

Ističe da je period pred izlazak iz zatvora prepoznat kao izuzetno značajan, zbog činjenice da nedostaje postpenalna podrška, ali i da društvo mora da se izbori sa stigmom, kako bi se smanjila mogućnost da se izvršioci krivični djela zbog neprihvatanja sredine vrate na stranputicu.

"U tom segementu potrebno je jačanje institucijama, kako bi oni, nakon izvršene kazne zatvora sa tim nastavili u spoljašnjem svijetu. U principu, mi kao društvo moramo da se otvorimo, jer će ti ljudi nakon izdržane kazne zatvora opet biti u našem komšiluku, u komunikaciji sa nama, u našoj zajednici, i ukoliko ih jedno zdravo tkivo društva ne prihvati, onda će oni možda i biti prinuđeni da opet vrše krivična djela. Stigma jeste nešto što je izuzetno problematično kada je u pitanju ova kategorija lica, to ih možda i čini teško zaposlivom kategorijom i zapravo zbog toga mnogo radimo u ovoj oblasti, odnosno, trudimo se da radimo još više", naglašava ona.

Dodaje i da zbog toga da ne bi imali problema prilikom zapošljavanja, sertifikati ne otkrivaju da je obuka završena iza zatvorskih zidina.

"Vrlo jr bitno da sertifikati koji se uručuju u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija na sebi ne nose takvu oznaku, dakle nikada nijedan poslodavac ne može znati gde je zapravo stečena određena diploma".

Psihološkinja dodaje da UIKS godinama, sa onima kojima se bliži kraj kazne, radi predotpusni program.

"Na tome smo radili kada sam počela ovdje da radim, a evo i sada, godinama kasnije. U okviru našeg predotpusnog programa imamo određeni rad sa zatvorenicima, odnosno, obučavamo ih kako će se eventualno predstaviti budućem poslodavcu, kako da kažu da su bili u zatvoru, ali da žele novu priliku i da nekako prevaziđu taj problem", objašnjava ona.

Fokus zaposlenih u Sektoru za tretman je i uvid u kritično i rizično ponašanje, kako bi smanjili mogućnost ponavljanja takvih anomalija, zbog čega u cilju reintegracije rade sa osuđenim i pritvorenim licima individualno i grupno.

"Kroz individualni i grupni rad, radno angažovanje, stručno osposobljavanje, pokušavamo postići uvid u kritično i rizično ponašanje. Naravno, da dođemo do toga da se ono više ne ponavlja. Kada su u pitanju grupni programi tretmana, oni su fokusirani na one kategorije zatvorenika koji imaju zajednički faktor rizika izražen na visokom nivou. Recimo zavisnici, počinioci krivičnog djela nasilja, nasilja u porodici, zatvorenici koji su osuđeni za seksualne delikte i slične kategorije. To su programi koje smo izradili prije nekoliko godina uz pomoć Savjeta Evrope i bazirani su uglavnom na kognitivno-bihevioralnoj terapiji, pa pored individualnog rada sprovodimo i njih. Veoma nam je bitan segment obrazovanja i radnog angažovanja, zbog čega pokušavamo da sarađujemo sa drugim institucijama, kako bismo više doprinijeli tome da institut postpenalne podrške zaživi, a reintegracija bila što bolja".

Službenici Sektora kojim Rajkovićeva rukovodi staraju se o 40 ili 50 zatvorenika, ali ona objašnjava da čine sve da se približe standardnu po kome na jednog realizatora tretmana dođe 30 osuđenih lica.

"Kada govorimo o tretmanu zatvorenika osuđenih na duge kazne, u prosjeku je između 40 i 50 zatvorenika na jednog službenika. Ipak, nisu svi kolektivi po težini jednaki, jer, recimo rad u odjeljenju visoke bezbjednosti, sa licima koja su rizičnija, jeste nešto gdje vam treba mnogo više angažovanja, znanja i stručnosti nego sa manje rizičnim licima, koja samo treba fino da usmjerite. Tako da, čini mi se, nije ispravno ni upoređivati na taj način prevaspitne kolektive, ali ova brojka je neki prosjek kod nas, ali u posljednje vrijeme idemo ka standardu od 30 zatvorenika po jednom realizatoru programa tretmana. Međutim, penzionisanje naših službenika dovelo je do zastoja na tom putu, ali računamo da će se kadrovskim planom za narednu godinu i otvaranjem i internih i javnih oblasti i ta mjesta popuniti".

Ističe da većina zaposlenih u tom Sektoru izuzetno voli svoj posao i da ih upravo to vodi kroz čitav proces, uprkos otežanim i specifičnim uslovima u kojima rade.

"Mi smo tim koji ide u pozitivnom smjeru", kaže ona i objašnjava kako se čuva granica između profesionalnog odgovora poslovnim zadacima i činjenja usluga zatvorenicima.

"Poštovanje naših propisa, pravila, internih procedura, etičkog kodeksa je nešto što nas zaista vodi u tom smjeru da mi u svakoj situaciji znamo kako da postupimo. Postoji rizik od, uslovno rečeno, zbližavanja sa zatvorenikom kada je neko proveo ogromnu količinu vremena sa njim, međutim, kada ste im jasni, kada jasno postavite pravila, držite se onoga što propisuje zakon i onoga što vam propisuje struka, njihov odgovor je u najvećem broju slučajeva izuzetno jasan. Kada prema svima postupate jednako i u skladu sa svojom strukom, kada vas kolege prate u tome, to je nešto što je, po mom mišljenju, recept za uspjeh i za odbranu od ovoga o čemu ste govorili", kazala je ona.

Zatvorenici čitaju i slikaju

Iza spuških zidina, u svakoj organizacionoj jedinici, postoje i biblioteke u kojima su takođe angažovani osuđenici. Najveće je u Zatvoru za duge kazne, a Dragica Rajković objašnjava da su naslovi svakodnevno dostupni zatvorenicima.

"Periodično ih popunjavamo iz sopstvenih sredstava i donacija", kaže ona.

Dodaje da se radi i u slikarskim radionicama, te da su zatvorenici dali značajan doprinos kada je u pitanju slikanje određenih dijelova zatvora.

"Ima određen broj njih koji pokazuju talenat u oblasti likovnog stvaralaštva i mi im omogućavamo da svoje vrijeme okupiraju na taj način", kaže ona.

3

zatvorenika, trenutno, uprkos tome što su iza spuških bedema, studiraju i izlaze na ispite

Foto: Boris Pejović

Zatvorenici izrađuju i namještaj

Biljana Nikolić

MINISTAR PRAVDE ANDREJ MILOVIĆ ZA VIJESTI

Niko nas ne pita za Brana, Daku i crnu listu

Još ne raspolažemo informacijom zbog čega su se Branislav Mićunović i Miodrag Davidović našli na "crnoj listi" SAD-a

Ja sam član Vijeća za nacionalnu bezbjednost, i to je pozicija s koje sam komentarisao stanje u bezbjednosnom sektoru. To nije nikakvo političarenje i miješanje u tuđe nadležnosti

Ministar pravde **Andrej Milović**, saopštio je da neće doći do raskola u Vladi zbog njegovih zahtjeva za smjenu ključnih ljudi u bezbjednosnom sektoru, jer tvrdi da vjeruje da i Demokrate dijele isti stav - da javna i tajna policija više nikada ne smiju da budu bilo čija privatna igračka.

U intervju "Vijestima" najavio je da će uskoro predočiti i nova saznanja o "neprofesionalnom, a time i nezakonitom djelovanju u političke svrhe" šefa SPO **Predraga Šukovića**, poručivši da će javnost biti u prilici da sudi o njegovom obećanju - ja u Vladi ili Šuković na čelu specijalne policije.

Milović je kazao i da nema saznanja zbog čega su se Nikšićani **Branislav Brano Mićunović** i **Miodrag Daka Davidović** na "crnoj listi" SAD.

- ***Na nedavnoj sjednici Vlade otvoreno ste krenuli da se bavite pitanjem bezbjednosnog sektora i tražili smjenu ključnih ljudi u UP, SPO i ANB-u. Da li mislite da bi to pitanje moglo do dovede i do razlaza u Vladi?***

Na početku da razjasnimo da sam, osim što sam ministar pravde, ja i član Vijeća za nacionalnu bezbjednost, i da je to pozicija s koje sam komentarisao stanje u bezbjednosnom sektoru. Ergo, to nije nikakvo političarenje, kako se to od nekih pokušalo banalno senzacionalistički i neistinito predstaviti kao miješanje u tuđe nadležnosti i slično. Ni govora o tome.

Što se tiče razlaza u Vladi, to se neće desiti, jer vjerujem da i naše kolege i partneri iz Demokratske Crne Gore stvari sagledavaju na isti način i da ih sagledavaju iz ugla interesa Crne Gore. A interes Crne Gore je depolitizacija bezbjednosnog sektora, stroga profesionalizacija, i besprekorna saradnja sa našim međunarodnim partnerima u NATO sistemu, da nemamo uticaj spoljnih, anti-NATO faktora. Dakle, bezbjednosni sektor mora da se vrati Crnoj Gori. To je sektor koji mora da radi po zakonu i u interesu građana. Sektor bezbjednosti ne smije biti, nikad više, bilo čija privatna igračka, nikakvog pojedinca, grupe ili partije. Jedini meritum mora biti kvalitetan i profesionalan rad u interesu države Crne Gore i njenih građana.

Foto: Luka Zeković

Do Kvon će biti izručen gdje treba: Milović

- ***Iznijeli ste oštre ocjene na račun šefa SPO Predraga Šukovića. Da li imate dokaze da je on učestvovao u kreiranju afere Do Kvon? Možete li saopštiti bliže podatke? Da li ste Vi ili PES podnijeli krivičnu prijavu protiv njega?***

Uskoro ću na kontrolnom saslušanju predočiti i nova saznanja o njegovom neprofesionalnom, a time i nezakonitom djelovanju u političke svrhe sa pozicije koju još uvijek pokriva. Dakle, kao što sam ranije kazao, **Predrag Šuković**, na osnovu svega što je radio protiv PES-a i njegovog lidera, od učešća u aferi "Do Kvon", pa do drugih afera u kojima je djelovao, ne može više ostati na čelu SPO.

- ***U parlamentu ste nedavno rekli da: Ili će Šuković biti smijenjen ili ja više neću biti ministar. Da li ste o tome razgovarali sa GST-om Vladimirom Novovićem, znate li njegov stav, budući da ste dali jako obećanje?***

O tome nisam razgovarao sa GST-om **Vladimirom Novovićem**, jer ja - a čvrsto vjerujem i g-din Novović, zbog čega ima moju punu podršku u svojim aktivnostima - djelujem strogo u okviru zakona i nadležnosti. Kada se pitanje smjene šefa SPO i formalno pokrene, biće prilike da o tome razgovaramo.

Dakle, ovdje nema nikakve senzacije u najavi, nikakvog nadgornjavanja, nikakvog "pakovanja iza scene" na šta su građani nažalost naviknuti u prethodnim decenijama, već i ministar pravde i GST sve rade transparentno i po zakonu.

Što se tiče "jakog obećanja", da, jako je u smislu da su, nažalost, naši građani nenaviknuti na principijelnost, i političku i profesionalnu, pa ovakve stvari proizvode glasne reakcije u javnosti koje prosto vape za nekim vidom senzacije. Mi kao društvo moramo naprijed po svim osnovama, a siguran sam da smo spremni da pokažemo odlučnost i sposobnost da sprovedemo neophodne reforme, koje nisu kozmetičke već suštinske, i postignemo mjerljive, vjerodostojne i konkretne rezultate. To je moja ideja vodilja i kao čovjeka, i kao političara, i kao ministra pravde.

Da zaključim: o mom obećanju da neću biti ministar ako Šuković ostane na čelu SPO neka javnost sudi kada proces bude završen.

- ***SAD su stavile Branislava Mićunovića i Miodraga Daku Davidovića na tzv. "crnu listu". Da li je država u međuvremenu tražila bilo kakve informacije od SAD-a o poslovima njih dvojice, te podatke zbog čega su završili na toj listi?***

Ministarstvu pravde nije dostavljena zamolnica nadležnog organa Crne Gore za dostavljanje informacija i podataka od SAD-a, povodom slučaja **Branislava Mićunovića** i **Miodraga Dake Davidovića**, tako da još uvijek ne raspolažemo informacijom zbog čega su se pomenuti našli na "crnoj listi" SAD-a.

- ***Nedavno ste izjavili da ANB nije štitila interese države i da je bivši premijer u tu službu doveo ljude s ulice. Da li se krenulo sa "čišćenjem" tajne policije od takvih kadrova? Imate li brojku koliko ih je i da li će neko zbog toga biti procesuiran?***

Više od 50 ljudi je dovedeno u službu na način da su zapošljavani bez svih potrebnih i propisanih provjera i analiza, otkad je bivši generalni inspektor **Artan Kurti** došao u Agenciju, pa do dana njegovog razrješenja. Da bi se ustanovilo precizno koliko

Radni tim će u januaru o preseljenju SDT-a u Staru zgradu Vlade

- ***Šta je Vlada uradila na preseljenju SDT-a, SPO i Specijalnog suda u zgradu stare vlade? Je li se odmaklo u najavi selidbe? Šta je sa pristupom bazi podataka za SDT?***

Obezbjeđivanje radnog prostora koji je na raspolaganju u staroj zgradi Vlade za potrebe Specijalnog državnog tužilaštva i Specijalnog policijskog odjeljenja, kao i budućeg Specijalnog suda predstavlja jedan od prioritetnih infrastrukturnih projekata Vlade Crne Gore i Ministarstva pravde u cilju unapređenja efikasnosti pravosuđa. Ministarstvo pravde pristupilo je sveobuhvatnoj analizi stanja i definisanju aktivnosti u cilju osiguranja adekvatnih prostornih kapaciteta za SDT i SPO. Relevantni državni organi pozvani su na određivanje predstavnika u radnom timu i u završnoj fazi je postupak obrazovanja Radnog tima, koji će inicijalni sastanak održati u prvoj polovini januara 2024. godine, sa ciljem analize stanja i utvrđivanja neophodnih aktivnosti, zaduženja i rokova - u cilju ostvarivanja adekvatnih uslova za prelazak navedenih organa u Staru zgradu Vlade bez odlaganja.

Kada je u pitanju pristup bazama podataka za SDT, cilj jeste revizija aktuelnog Sporazuma za unapređenje saradnje u oblasti suzbijanja kriminala iz 2021. godine. Ministarstvo pravde uputilo je dopise institucijama i primilo informacije o predstavnicima, i u toku je formiranje Radnog tima, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, koje će biti nosilac aktivnosti.

Advokati da zamrznu advokatski status dok sjede u Tužilačkom savjetu

- ***Nedavno ste ponovili da smatrate da je konflikt interesa da u Tužilačkom savjetu sjedi pet advokata, koji brane okrivljene za najteže zločine. Da li najavljenim izmjenama Zakona o državnom tužilaštvu planirate i promjenu u sastavu TS-a?***

Ovako sada stoje stvari: Advokat koji je u Tužilačkom savjetu, a pritom je branilac u više predmeta, dolazi u situaciju da mora ocjenjivati tužioca koji mu je direktni protivnik u nekom od njih. Hipotetički, mi tu ulazimo u rizik u pogledu nepristrasnosti. Gotovo je nemoguće da ne bude makar sumnje u konflikt interesa, što nije ni dobro niti naš cilj. To je, vjerujem da ovo svako razumije, potencijalno snažan uticaj advokature u tužilaštvu. Zato se mora naći novi model, bolji model, koji će podrazumijevati daleko pravednije rješenje. Mislim da je potreba da se smanji broj advokata u TS, na recimo jednog, a da Advokatska komora ima predstavnika, ali da pritom advokati članovi TS moraju da zamrznu advokatski status za vrijeme trajanja mandata u Tužilačkom savjetu.

Pravosudni kvart umjesto palate pravde

- ***Jeste li odabrali lokaciju gdje planirate da se gradi dugo najavljivana "Palata pravde"? Kada bi mogli da očekujemo završetak tog posla?***

Koncept Palate pravde smo napustili kao prevaziđen, u korist neuporedivo funkcionalnijeg, a možemo reći i daleko modernijeg koncepta Pravosudnog kvarta u čijem sklopu će se nalaziti i Palata pravde.

U cilju efikasne reforme i prijeko potrebnog unapređenja infrastrukture pravosuđa kako bi se zadovoljile potrebe pravosudnog sistema u narednim decenijama, Vlada Crne Gore je donijela odluku o usvajanju informacije o predlogu lokacije za budući Pravosudni kvart.

Nova lokacija, koja se nalazi na Zabjelu, površine 35.780 m2 na kojoj je dozvoljena gradnja objekata površine 57.000 m2 bruto prostora. Kompleks pravosuđa predviđa mjesto za mnoge pravosudne institucije, kao što su Viši sud, Osnovni sud, Privredni sud, Upravni sud, Tužilaštva, kao i esnafske organizacije vezane za pravosuđe kao što su Advokatska komora, Komora izvršitelja, Notarska komora...

Prednosti izbora ove lokacije su brojne, a među najvažnijima su izuzetno dobar bezbjednosni aspekt, što podrazumijeva kontrolu planiranja budućih sadržaja u okolini, ali i poštovanje najstrožih standarda prilikom gradnje samog kompleksa. Saobraćajna povezanost kompleksa je izvanredna, budući da se nalazi u blizini više glavnih saobraćajnica, s posebnim osvrtom na odličnu putnu povezanost sa UIKS-om, aerodromom, željezničkom i autobuskom stanicom. Ekološki aspekt takođe igra veoma važnu ulogu, jer želimo biti društveno odgovorni i kroz praćenje standarda "zelene agende" i ekološke gradnje.

ljudi je dovedeno i kako su dovođeni, moraće biti sproveden određeni postupak revizije, a za tako nešto je nužna promjena rukovodstva, što će opet obezbijediti odgovore i na brojna druga pitanja i otvoriti procese.

Bivši generalni inspektor ANB-a smijenjen je, poznato je, zbog ozbiljnih zloupotreba službenog položaja i ovlašćenja. Evidentne su bile brojne nepravilnosti i nezakonitosti, uključujući ilegalna i protivzakonita praćenja ljudi. Nastaviti s takvim postupanjem nije opcija. Jesmo li mi društvo koje želi da zbog političke koristi osigurava i brani stare, višedecenijske prakse, ili konačno želimo istinsku, slobodno možemo reći istorijsku promjenu? Imperativ je obnavljanje bezbjednosnog sektora u Crnoj Gori kako bi se osigurali integritet, profesionalnost i prije svega drugog zakonitost rada Agencije.

- ***Da li Vas je SDT pozivao da date izjavu nakon što ste podnijeli krivičnu prijavu zbog brisanja iz Kaznene evidencije - presude bivšeg generalnog inspektora ANB-a Artana Kurtija?***

Još uvijek nisam dobio poziv iz SDT-a tim povodom. Svakako, kada taj poziv stigne, uredno i rado ću se odazvati.

- ***Tražili ste smjenu direktora ANB-a, kada se to može očekivati? Imate li viziju ko bi mogao biti nasljednik Borisa Milića?***

Očekujemo promjene periodu koji je pred nama, a o imenima ne bih mogao govoriti jer to nije u domenu mojih nadležnosti. Predlog za imenovanje rukovodioca Agencije, prema članu 25 stav 2 Zakona o Agenciji za nacionalnu bezbjednost, podnosi premijer.

- ***Kako komentarišete činjenicu da su se brojni optuženi za djela iz oblasti organizovanog kriminala i korupcije dokopali slobode zbog nedonošenja prvostepene presude u roku od tri godine? Ko tu izigrava zakon i da li je moguće da advokati i optuženi mogu samo odugovlačiti postupke, ima li tu odgovornosti sudija, predsjednika viših sudova?***

Odgovornosti ima i pojedinačne, svakako, ali prije svega ona se nalazi u loše postavljenom, neefikasnom i zapuštenom sistemu pravosuđa. Izveštaj koji je EK objavila za Crnu Goru za 2023. godinu je jasno ukazao da "nije postignut napredak u reformi pravosuđa, do danas najizazovnije oblasti vladavine prava, te da se pravosudni sistem i dalje suočava sa dubokom institucionalnom krizom, kao i da pitanje korupcije i korupcije na visokom nivou i dalje predstavlja zabrinutost i postoji u mnogim oblastima uključujući i državne strukture". Ovo je svakako nešto što nije dobro, ne samo zato što je to neko procijenio iz Evropske komisije - a naglašavam da to veoma ozbiljno shvatamo i prihvatamo jer najiskrenije želimo da budemo dio evropske zajednice - ovdje je u prvom redu bitno da shvatimo da je neophodno ustanoviti sistem pravosuđa koji mora biti unaprijeđen u dijelu profesionalizma, objektivnosti i nepristrasnog i objektivnog rada. To je naša obaveza prema građankama i građanima Crne Gore, jer oni moraju imati povjerenje u sistem koji će im garantovati vladavinu prava.

- ***Upravo zbog toga tražili ste od predsjednika Višeg suda u Podgorici i vršiteljke dužnosti predsjednice Vrhovnog suda da pokušaju da se organizuje dvokratno radno vrijeme u Specijalizovanom odjeljenju. Šta je sa tim?***

Kao što je javnosti poznato, od predsjednika Višeg suda u Podgorici, g-dina Borisa Savića, zatražio sam da Ministarstvu pravde dostavi podatke o predmetima u kojima u pomenutom roku nije izrečena prvostepena presuda, zbog čega su se mnogi od okrivljenih našli na slobodi. Međutim, Specijalno odjeljenje Višeg suda u Podgorici, kako je više puta i saopšteno iz te institucije, opterećeno je velikim brojem predmeta, a suočeni smo i s manjkom sudijskog kadra, što sve proizvodi nepovoljnu činjnicu da je efikasnost rada Specijalnog odjeljenja Višeg suda u Podgorici umanjena znatno ispod potreba društva.

U cilju rješavanja ove katastrofalne situacije, odmah po stupanju na dužnost uputio sam dopis Višem sudu u kojem sam predložio da se rad organizuje u dvije smjene kako bi se smanjio zaostatak u 138 specijalnih predmeta, nakon čega je uslijedio odgovor da bi ovakav rad bio tehnički teško izvodljiv jer bi zahtijevao dvokratni rad i drugih državnih organa, u prvom redu tužilaštva i službe obezbjeđenja. Značajni prekovremeni rad zaposlenih koji nisu direktno vezani za suđenje, posebno imajući u vidu da u vijećima postupaju i sudije koje nisu iz specijalnog odjeljenja, morao bi biti angažovan i u odnosu na iste, čime bi poremetili svoj rad u svojim primarnim odjeljenjima. Ministarstvo pravde će preduzeti korake za dogovor sa ostalim institucijama u cilju definisanja optimalnog modela koji bi odgovorio povećanju efikasnosti i efektivnosti rada.

- ***Šta mislite o vetingu u pravosuđu? Imate li plan kako bi taj postupak mogao da se uradi, a li je i u kojoj mjero to izvodljivo? Šta je sa Analizom za stvaranje uslova za sprovođenje procesa vetinga, koju je uradio Vaš prethodnik?***

Osnovna ideja, a to je fazni veting, za koju se zalagao moj prethodnik, g-din Kovač, je i po mom dubokom uvjerenju najadekvatnija za naše uslove. Dakle, što je za pohvalu - pohvaliti se mora. A evo zbog čega je to tako. Crna Gora u ovom trenutku ima mali broj sudija i tužilaca, i ukoliko bismo sada sproveli puni veting, došlo bi do potpunog kolapsa sistema. Kao što se, recimo, desilo u Albaniji, gdje je veting dao neosporne rezultate, ali je u početku napravio potpuno zagušenje, kolaps. A mi to moramo da izbjegnemo. I zbog toga smo za soluciju da se sprovede fazni veting, prvo prema rukovodećim funkcijama. Dakle, nikako istovremeno i "po dubini", sve dok ne "kalibrišemo" sistem. Nakon toga možemo dalje, jer, kada prokrčimo sistem, kada ga učinimo prohodnijim, funkcionalnijim nego što je sada, onda imamo uslove da ga mijenjamo.

> *Rad suda u dvije smjene, kako bi se smanjio zaostatak u 138 specijalnih predmeta, tehnički je teško izvodljiv jer bi zahtijevao dvokratni rad i drugih državnih organa...*

Šuković ne može ostati na čelu SPO: Milović

- ***Jeste li prepoznali ključne probleme u radu državno-tužilačke organizacije? Kada bi mogli da očekujemo da se okonča izbor VDT-a?***

Kao što je javnosti poznato, Skupština Crne Gore nije izabrala Maju Jovanović za vrhovnog državnog tužioca. Jovanović nije dobila dvotrećinsku podršku poslanika, koja je bila potrebna za izbor VDT-a u prvom krugu.

Sada se otvara pretres o svim kandidatima za vrhovnog državnog tužioca koji ispunjavaju zakonske uslove, a Skupština će, najranije nakon mjesec dana, moći da se u drugom krugu glasanja izjasni o Jovanović i drugim kandidatima za VDT-a, **Miloradu Markoviću** i **Suzani Mugoši.** Za izbor u drugom krugu glasanja potrebna je tropetinska većina, odnosno 49 glasova poslanika.

Ministarstvo pravde podržava izbor profesionalnog, nezavisnog i nadasve tužioca sa svim elementima koji će odgovoriti ozbiljnim i značajnim izazovima u suočavanju sa borbom protiv svih oblika visokog kriminaliteta.

- ***Sudskoj grani vlasti već nedostaje petina sudija. Kako planirate da se mladi ljudi/pravnici odluče za posao sudije - najavili ste smanjenje obuka za sudije, pripravničkog staža, vraćanje sistema apliciranja na sud...? Kada očekujete efekat tih mjera?***

Izmjenama u pravilima ulaska u pravosudni sistem aktivno skraćujemo rokove za pripravnički staž i obuku. Doktrina se mijenja, sadašnja osamnaestomjesečna obuka planira se redukovati na šest mjeseci, dok će pripravnički period od trideset šest mjeseci biti smanjen na dvadeset četiri. Cilj nam je da proaktivno oblikujemo sistem, to je suština.

Rezultate bismo dobili kroz dvije godine. E sad, iako dvogodišnji vremenski okvir, koji bi dao rezultate procesa, nekom može izgledati daleko, započinjanje s ovim promjenama ključno je za našu budućnost. Ako nikad ne počnemo, nećemo ni imati rezultate, sve će ostati na lijepim pričama, a nas ne zanimaju lijepe priče.

U prvostepenom postupku, sudija pojedinac bi sudio umjesto tročlanog vijeća, čime se sprečava zastoj uzrokovan jednim predmetom koji uzurpira troje sudija. Tu želimo da ubrzamo stvari i rasteretimo sudijski kadar, da ga učinimo efikasnim, aktivnim, a samim tim i sistem koji će raditi mnogo brže. Drugostepenim postupkom i apelacijom i dalje će upravljati tročlana vijeća kao kontrolni mehanizam.

Takođe, promjenama predviđamo da svakom sudiji u prvom stepenu budu dodijeljena dva savjetnika, čime ćemo u narednim godinama dobiti nove potencijalne sudije od tih savjetnika, ali važnije, sistem koji se bazira na stalnom obnavljanju kadra koji se profiliše kroz konkretnu praksu i institucionalnu memoriju. A to će izroditi kvalitet, i cio sistem će postati transparentniji.

Iako su vremenski okviri izazovni, nužno je posvetiti dvije godine ovim reformama. Kroz taj period ćemo strateški posložiti sistem. Ako budemo strpljivi i uložimo vrijeme i napore u naredne dvije godine, stvorićemo sistem koji će funkcionisati decenijama. Potrebno je odvojiti "grejs period" od dvije godine kako bismo uredili sistem i postigli potpunu funkcionalnost.

- ***Imate li sada viziju, nakon okončanja sudskog postupka, gdje ste bliži da se Do Kvon izruči - SAD-u ili Južnoj Koreji?***

Viziju svakako imamo, ali postupak nije okončan, kao što vam je poznato. Apelacioni sud je nakon sjednice vijeća od 14. ovog mjeseca donio rješenje kojim je uvažio žalbu branilaca državljanina Južne Koreje Do Kvona, i ukinuo rješenje Višeg suda u Podgorici od 17. novembra, te predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

Dakle, čim sud donese drugostepenu odluku, odnosno kada dobijemo informacije i kompletan predmet od suda, donijećemo odmah odluku. Do Kvon će tada, u skladu sa zakonom, biti izručen gdje treba.

glosarij
2024
Srećni praznici

Kupci iz Crne Gore uglavnom dolaze vikendom

Foto: Boris Pejović

EKIPA “VIJESTI” U SKADRU UOČI PRAZNIKA

Pazar u gradu između dva neba

Mnogi Crnogorci pazare u Skadru, izbor povrća i voća veoma je bogat, a cijene niže...

Saobraćajni “bućkuriš” zbunio bi i najiskusnije vozače, ali se čini da to žiteljima grada na Bojani ne predstavlja problem, već gradsku svakodnevicu

Nikola Saveljić

Automobili u koloni na graničnom prelazu Božaj tromo prilaze kontrolnom pultu, vozači strpljivo čekaju da granična policija završi posao kako bi nastavili putovanje do jedne od, u posljednje vrijeme, omiljene destinacije Podgoričana za trgovinu - Skadra.

Grad između dva neba, kako ga zovu mnogi, idealno je mjesto za kraći odmor, ali i pazarenje.

U to se uvjerila i ekipa “Vijesti” u petak, 22. decembra, iako nam vremenski uslovi nijesu bili naklonjeni: kiša nas je pratila sve do ulaza u grad.

Do Skadra se automobilom stiže za manje od sat. Dok putujete, slobodno se možete izgubiti u pejzažima okolnih sela. Pogled povremeno “zamagli” pokoji napušteni ili srušeni objekat, prazna autoperionica, trafika, “grdosija” od tek započetog građevinskog projekta, zbog koje se morate zapitati jesu li prilike u prostornom planiranju u Albaniji slične našima i da li uopšte ima građevinsku dozvolu.

Na ulazu u grad primjećujemo i da su saobraćajne gužve nešto na šta smo naviknuti. Ipak, skadarski saobraćajni “bućkuriš” zbunio bi i najiskusnije vozače. Čini se, ipak, da stanovnicima Skadra to ne predstavlja problem, već da je to gradska svakodnevica.

ZDRALE - PIJACA ZA SVAKOG

Mnogi Crnogorci pazare u Skadru, baš na toj pijaci, kažu nam izlagači. Izbor povrća i voća veoma je bogat, a cijena, u nekim slučajevima, kao da ste uboli premiju na lotou. Izlagači vide strance iz susjedne države i znaju da vas namame privlačnim proizvodima i cijenama.

“Kilo mladog luka 200 leka (nepuna dva eura), a jabuke 100 (nepun euro). Paradajz mi je 220 leka (2,1 euro)... Za vas i jeftinije i u eurima...”, kaže prodavačica tek toliko da možemo da je razumijemo.

Objašnjavamo joj da smo novinari iz Mali i Zi (Crne Gore) i da radimo na priči o Skadru.

Želimo da osjetimo prazničnu euforiju u malom gradu, objašnjavamo joj preko Google prevodioca.

Pitamo je da li dolaze “naši u posjetu i kakvi su kupci”.

“Ponekad dođu. Najviše vikendom. Ima ih i radnim danima. Ne kupuju toliko često kod mene, ali kupuju na pijaci”, kaže nam ona pakujući kestene.

Za kilogram kestena uoči katoličkog Božića trebalo je izdvojiti 350 leka (3,3 eura). Istovremeno, na podgoričkim pijacama kesten je cijenjen četiri eura po kilogramu.

Prema riječima naše sagovornice, najviše je “domaćih kupaca iz Skadra i okoline”.

Trude se prodavci i da osvoje crnogorske kupce - nude robu i cijene na našem jeziku.

Mnogi proizvodi pristupačniji su i jeftiniji nego kod nas. Kilo mandarina i šargarepe možete pazariti za po euro, dok su u Podgorici 1,3 eura i više.

Lješnici i kesteni su nešto više od tri eura. Bijeli luk je, takođe, jeftiniji nego na crnogorskim pijacama.

Prodavci kažu da im veoma brzo prođu sirevi i surutke. Nešto skuplji u odnosu na podgoričke pijace su orasi - 1.200 leka (11,5) eura, a ako baš ne prođe veći dio iznesenog na tezgu do kraja dana, cijena je niža - 1.000 leka (ako plaćate u eurima - devet eura po kilogramu).

Kilogram maslina je ispod četiri (400 leka), dok se u Podgorici teško može naći ispod pet eura. Litar maslinovog ulja može se kupiti i za manje od 10 eura, koliko treba izdvojiti i za kilogram domaćeg dimljenog sira u vakumiranom pakovanju. Neka vas to pakovanje ne zavarava - kupac može da proba sve domaće proizvode. A može i da se “cjenka”, što odavno više nije običaj na podgoričkim pijacama.

Samo jedan pješački prelaz dalje su štandovima sa trikotažom, ali i kućnim potrepštinama. Rolke, trenerke, patike, majice, jakne... Pakovanje od 12 pari čarapa - 500 leka, odnosno 4,8 eura. Prodavci pokazuju na improvizovane kabine za presvlačenje - sve može da se proba. I cijene mogu biti korigovane, uz osmijeh obećavaju.

U obilasku nijesmo čuli prepoznatljiv glas i jezik. Petak, radni dan, a i kiša. Možda je “marketinški trik”, ali prodavci tvrde da je baš takvo, kišovito i sivo vrijeme, idealno za trgovinu. Oni prije prodaju proizvode koje su tog dana iznijeli na pijacu, a kupci dobiju veće popuste. Uz osmijeh kažu da se svima isplati.

Detalj iz centra Skadra

Foto: Boris Pejović

CENTAR - SPOJ STAROG I NOVOG DOBA

Nakon pauze za kafu i doručka, ekipa “Vijesti” se zaputila ka centru. Tu počinju problemi. Semafora u Skadru gotovo da nema, vozači pretiču i parkiraju se bilo gdje - ispred kontejnera, na ćošku ulice, a neki i na pješačkim prelazima... Ništa što nije već viđeno u Podgorici, ali se čini da u Skadru to nije incident, već rutina.

No, biciklisti ih uspješno izbjegavaju. I nije ih malo. I mladi i oni stariji gradom krstare na dva točka, iako nema obilježenih biciklističkih staza.

I poslije nešto više od pedeset minuta vožnje, stigli smo do centra grada. Spoj tradicionalnog i modernog, evropskog i balkanskog, primorskog i centralnog.

Prašnjavi sokaci, kafići, prodavnice polovne robe, pokoja stara knjižara, autleti i parkinzi za bicikla na sve strane... Ali i višespratnice u staklu, moderni izlozi, čari su tog malog grada.

Stanovnici ne bježe od kamere fotografa. Neki čak i “prkosno” poziraju pred objektivom fotoreportera “Vijesti”.

Osmijeh im ne silazi sa lica ni kad vas uslužuju. Mlađi znaju engleski jezik dovoljno da se sporazumiju i strpljivi su dok objašnjavaju šta im najviše prolazi, ili koje im jelo specijalitet dana. Negdje se omaknu pjesma i graja, i čini se da je to dio bića stanovnika Skadra, prije nego praznična euforija.

Nakon kratkog pazara i predaha, ekipa “Vijesti” kreće ka Podgorici. I dok se jedva snalazimo uskim ulicama, komentarišemo da se ni u jednom trenutku nijesmo osjećali kao stranci ili kao šoping-turisti. Doček u Skadru je domaćinski. A domaćinski je i pazar.

I mladi i stari koriste bicikl

Foto: Boris Pejović

“Od igle do lokomotive” (detalj sa mješovite pijace)

Foto: Boris Pejović

ZANIMLJIVA EKONOMSKA STATISTIKA ZA 2023.

Standard raste a isti, Zeta je skoro kao Tivat

Zvanično Opština sa najboljim standardom, vrlo blizu prosjeka plate od hiljadu eura: Tivat

Foto: SZS Tivat

U samo dvije opštine, Podgorici i Tivtu, penzije su sada iznad buduće minimalne od 450 eura, koja će važiti od januara

Stranci uticali na rast potrošnje, broja zaposlenih i cijene stanova. Glavni izazov - šta ako odu

Goran Kapor

U protekloj 2023. godini iznosi prosječnih plata i penzija rasli su po većim stopama od zvanične inflacije, nastavio je da raste i broj zaposlenih. Rastu prometi u trgovina i turizmu, dok u stanogradnji zajedno sa cijenama dostižu nove rekorde.

To pokazuje zvanična statistika na prvi pogled, a nju je ipak bolje sagledati iz više uglova.

Prosječna plata, računajući novembar u odnosu na kraj prošle godine, porasla je za oko 80 eura ili 12 odsto, a prosječna penzija za 17 odsto. Godišnja stopa inflacije bila je u novembru 4,8 odsto, pa bi se teoretski moglo zaključiti da je došlo do značajnog rasta standarda kod značajnog broja građana jer je višestruko veća stopa rasta primanja od povećanja cijena.

Međutim, rast cijena hrane za period januar-novembar u odnosu isti iz prethodne godine iznosio je 11,5 odsto. Tako da za one koji su većinu svojih prihoda trošili na hranu, nije došlo do značajnijeg rasta njihovog standarda.

STRANCI 15 ODSTO STANOVNIŠTVA, RUŠE STATISTIKU

Zvaničnu statistiku značajno iskrivljuje podatak Ministarstva unutrašnjih poslova da u Crnoj Gori živi 95 hiljada stranaca sa raznim oblicima privremenog ili stalnog boravka. To je 15 odsto stanovništva, iako preliminarni podaci pokazuju da ih popisivači nisu pronašli.

Oni utiču na značajno veću potrošnju i naplatu državnih prihoda, od čega je i finansirano ovogodišnje povećanje zarada u najvećem dijelu javne uprave za oko 20 odsto. Kako u javnoj upravi radi oko trećina onog dijela zaposlenih koji ulaze u izračunavanje prosjeka zarade, može se zaključiti da bi to uticalo na rast prosječne plate za oko sedam procentnih poena od 12 za koliko je ukupno porasla. Kako je rasta zarada bilo i u državnim preduzećima, može se reći da je rast zarada bio simboličan u onome što bi bila realna ekonomija i privatni sektor iako su oni ti koji nose ekonomiju svake države.

Ostaje glavno pitanje i najveći ekonomski izazov za 2024. godinu - šta ako ti stranci odu kući ili smanje potrošnju koji su imali do sada?

CIJENE STANOVA SE ZAUSTAVLJAJU?

Iz građevinskih kompanija procjenjuju da oko trećinu stanova kupuju stranci direktno ili preko firmi koje osnivaju u Crnoj Gori, i da je to glavni razlog što je cijena prosječnog kvadrata stana u novogradnji porasla za oko 40 odsto u odnosu na protekle dvije godine.

Građevinari su kazali "Vijestima" i da se to interesovanje stranaca polako smanjuje, zbog čega prognoziraju da naredne godine neće biti novog rasta cijena stanova, ali i da se ne očekuje značajniji pad cijena.

Podaci Zavoda za zapošljavanje o objavljenim slobodnih radnih mjesta ukazuju da postoji značajno veće interesovanje poslodavaca za radnicima. Međutim, kako se ti podaci odnose i na sezonska zapošljavanja, kao i da nije razgraničen javni i privatni sektor, teško je uvidjeti da li je do rasta zaposlenosti došlo uslijed povećanja privredne aktivnosti. Za zapošljavanje stranaca zvanično je izdato 25 hiljada dozvola, ali postoje i oni koji sami sebe zapošljavaju van te kvote.

POSLODAVCE SJEVER SLABO INTERESUJE

Iz Zavoda kažu da postoji veliki broj strana koji otvara firme i zapošljava sebe ili članove porodice, ali da je teško utvrditi da li to rade da bi se zaista bavili biznisom ili da bi samo ostvarili pravo na sticanje boravišta. Prema podacima MUP-a od ukupno 95 hiljada stranaca 27 hiljada je proteklih mjeseci dobilo takozvano produženje privremenog boravka što znači da su započeli neke ekonomske i životne aktivnosti.

Podaci Zavoda pokazuju i da su višedecenijske strategije i uložene stotine miliona eura u regionalni razvoj bile potpuno uzaludne i bez rezultata. Od ukupnog broja

538

miliona eura vrijedi izvoz Crne Gore za deset mjeseci ove godine i on je za 6,6 odsto niži nego u istom periodu prošle godine. Najveći udio u izvozu imala je električna energija od 190 miliona, što čini 35 odsto ukupnog izvoza

Podaci o iznosima prosječne neto zarade, prosječne penzije i godišnje stope inflacije u proteklih pet godina

	Prosječna neto zarada	Prosječna penzija	Godišnja stopa inflacije
Novembar 2019.	518	287	1%
Novembar 2020.	525	291	-0,9%
Novembar 2021.	535	293	4,6%
Novembar 2022.	721	362	17,2&
Novembar 2023.	807	426	4,8%

Za proteklih pet godina zabilježen rast:

Prosječna neto zarada za	Prosječna penzija za	Godišnja stopa inflacije
56,8%	48,4%	28,6%

Vijesti Autorka: Jelena Bujišić

247

hiljada zaposlenih ima Crna Gora na kraju novembra prema podacima Monstata. To je za 38 hiljada ili 18 odsto više nego u istom mjeseci prije dvije godine. Najveći rast bio je u sektoru trgovine za sedam hiljada, ugostiteljstvu i hotelijerstvu za pet hiljada, u građevinarstvu za četiri hiljade...

715

miliona eura iznose strane direktne investicije u Crnu Goru, od januara do kraja oktobra. One neće dostići prošlogodišnji rekord od 1,15 milijardi eura. Najviše novca otišlo je u kupovinu nekretnina 380 miliona eura. Najveći strani investitor je Srbija odakle su firme i građani investirali 122 miliona eura, a na drugom mjestu je Rusija sa 94 miliona

Pregled cijena kvadrata stana u novogradnji i komercijalnoj prodaji

Cijene su u eurima

	2019.	2020.	2021.	2022.	Septembar 2023.
Prosjek Crna Gora	1.191	1.151	1.216	1.402	1.647
Podgorica	1.168	1.185	1.212	1.432	1.700
Centralna regija	663	639	666	665	682
Južna regija	1.401	1.348	1.359	1.423	1.584
Sjeverna regija	794	901	1.205	1.025	1.288

Vijesti Autorka: Jelena Bujišić

oglašenih slobodnih radnih mjesta na sjever se odnosi svega oko 14 odsto.

Podaci po opštinama pokazuju da najviše plate i penzije imaju građani Tivta. Penzije su skoro 500 eura, a prosječna neto zarada je blizu magične cifre iz programa "Evropa sad 2" - nedostaje im 22 eura do hiljadarke.

NAJBOLJE SE ŽIVI U TIVTU, PA ZETI?

Ovaj najmanji bokeljski grad je uvijek bio rekorder po visinama prosječne penzije zbog velikog broja bivših oficira i pomoraca koji u njemu uživaju u mirovini. Prosječne plate sada većinom dižu stranci, ali i značajan broj domaćih radnika angažovan u turističko-nautičkim projektima poput "Porto Montenegra" i "Luštaca bay".

Zanimljiv je podatak da je najmlađa opština Zeta na drugom mjestu po iznosu zarada - 933 eura. To je za 93 eura više nego u Podgorici od koje se lani odvojila. Razlog za to, kako je "Vijestima" objašnjeno, je značajan broj radnika angažovanih na Aerodromu sa platama dosta većim od prosjeka.

Najniža prosječna zarada je u Bijelom Polju - 663 eura, gdje nema velike uspješne kompanije osim "France", a i njena djelatnost su trgovina, mesna industrija i stočarstvo, gdje su plate ispod prosjeka.

U nekim malim opštinama poput Šavnika, Plužina i Žabljaka, gdje ukupno ima hiljadu i po zaposlenih, prosjek zarade drže zaposleni u opštinama gdje su ove godine porasle zarade. Prosjek u Plužinama povećavaju i radnici HE Piva.

U 23 OPŠTINE PENZIJE ISPOD BUDUĆE MINIMALNE

Najniža penzija je u Petnjici 280 eura u kojoj nije ni bilo velikih i uspješnih kompanija. Ima radnika iz propalih kompanija gdje su izgubili godine staža, što je uticalo i na sadašnje niske penzije. Slično je i u ostalim opštinama sjevera.

U svih 13 opština sjevera prosječne penzije su sada značajno niže od buduće minimalne koja će od januara iznositi 450 eura. Tako da će oni imati najviše koristi od ove Vladine mjere.

Od ukupno 25 opština u samo dvije - Podgorica i Tivat, prosječne penzije su sada iznad buduće minimalne.

Podaci o iznosima prosječnih penzija i neto zarada po opštinama

Opština	Prosječna penzija	Prosječna neto zarada
Andrijevica	335,5	696
Bar	402,8	757
Berane	367	752
Bijelo Polje	355,5	663
Budva	423,5	780
Cetinje	383,3	831
Danilovgrad	399,1	716
Gusinje	323	726
Herceg Novi	435,6	721
Kolašin	369,4	760
Kotor	468,4	822
Mojkovac	362	748
Nikšić	435,7	792
Petnjica	280,8	686
Plav	357	765
Pljevlja	428,2	839
Plužine	397,8	777
Podgorica	482,9	840
Rožaje	343,3	729
Šavnik	369,6	719
Tivat	494,2	978
Tuzi	357,2	681
Ulcinj	371,6	688
Zeta	387,6	933
Žabljak	386	759

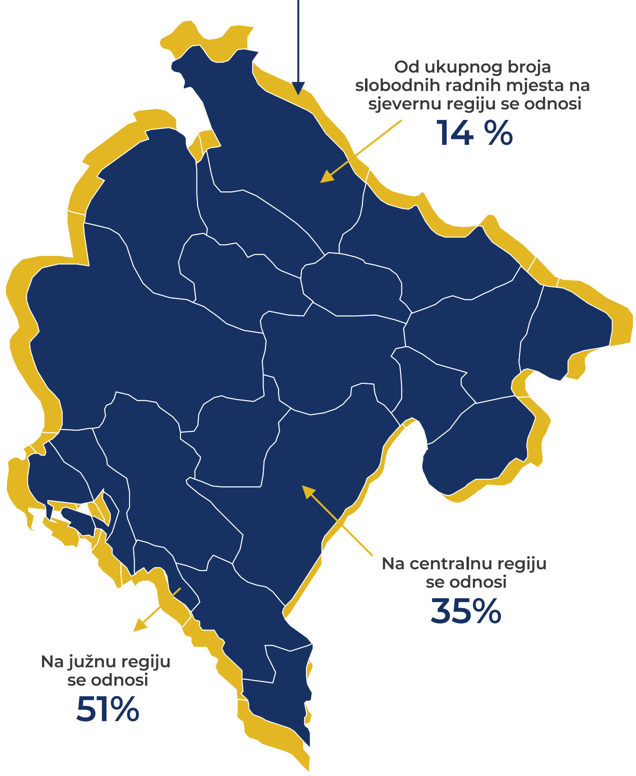
Vijesti Autorka: Jelena Bujišić

Objavljivanje slobodnih radnih mjesta

Od početka godine do kraja novembra poslodavci u Crnoj Gori su oglasili

27.821

slobodnih radnih mjesta, dvije hiljade više nego u istom periodu prošle godine.

Vijesti Autorka: Jelena Bujišić

6,52

odsto iznosila je prosječna efektivna kamatna stopa na novoodobrene kredite na kraju novembra. Na kraju 2021. godine ona je vrijedjela 4,83 odsto

5,4

milijarde eura vrijede ukupni depoziti u crnogorskim bankama. Oni su za 1,2 milijarde veći nego na kraju 2021. godine. Depoziti građana iznose 1,82 milijarde eura i oni su za oko 400 miliona veći nego prije dvije godine

KAKO SE SPORT OTVORIO ZA TAKMIČARE SA INTELEKTUALNIM SMETNJAMA

Nikićev „Ironman” zauvijek promijenio sportsku industriju

Foto: Privatna arhiva

Adidas sada proizvodi patike za osobe sa Daunovim sindromom

Tri godine od kada je Kris Nikić postao prvi “željezni čovjek” sa Daunovim sindromom, još četvoro njegovih prijatelja takmičili su se na punoj distanci

U okviru kampanje koja slavi prvog sponzorisanog sportistu sa Daunovim sindromom, Adidas je lani za maraton u Bostonu za Krisa simbolično rezervisao takmičarski broj 321

Foto: Privatna arhiva

Danas je finansijski nezavisan i zarađuje i kao govornik

Damira Kalač

Kada je u novembru 2020. godine **Kris Nikić** završio svoju prvu Ironman triatlon trku i postao prvi “željezni čovjek” sa Daunovim sindromom, ispunio je svoj san, ali i inspirisao brojne druge takmičare, ali i sportske organizacije i industriju.

Samo ove godine četvoro njegovih prijatelja, sportista Specijalne olimpijade, takmičilo se za titulu “čelični čovjek”.

Organizatori Ironman triatlon trka i maratona, zahvaljujući Krisu, uveli su u takmičenja kategoriju za sportiste sa intelektualnim smetnjama, a proizvođači sportske opreme, poput Adidasa, proizvode patike za njih, posebno one sa Daunovim sindromom.

“Njegov je cilj da završi Ironman trku na Havajima, ali i da ‘šokira’ ljude svojim napretkom iz godine u godinu”, rekao je Krisov otac **Nik Nikić** u razgovoru za “Vijesti” prije tri godine, govoreći o budućnosti nakon tog sedmog novembra.

Tri godine kasnije, za redakciji “Vijesti” ispričao je kako tada zamišljena budućnost izgleda.

“Kris je postao daleko nezavisniji od kako je završio tu Ironman trku. Kad to kažem, mislim da je postao finansijski nezavisan i da zarađuje kao govornik, ali i zahvaljujući sponzorskim ugovorima sa Adidasom i drugim kompanijama. Osim toga, samostalniji je i provodi vrijeme sam i sa prijateljima, radi ono što je njemu potrebno, bilo da je to druženje ili trening”, kazao je Nik Nikić.

HAVAJI, NJUJORK, LONDON, BERLIN, TOKIO

Kad je prije tri godine završio svoju prvu Ironman trku, Kris je imao 21 godinu. Za trku se spremao dvije godine. Njegov otac ranije je ispričao “Vijestima” da su se na tom putu vodili konceptom “jedan odsto bolji”, koja znači da se trudite da ste u nekom periodu života - tokom mjeseca, nedjelje... jedan odsto bolja verzija sebe nego što ste bili.

Triatlon uključuje tri sportske discipline - plivanje, trčanje i biciklizam. Pred Krisom su bili brojni izazovi, najveći vožnja bicikla, jer, kako je ranije ispričao njegov otac, “neko sa Daunovim sindromom ne može da postigne dobar balans”. Dodatno, osobe sa Daunom imaju snižen tonus mišića i njihovi zglobovi izuzetno su savitljivi.

Kris je počeo da uči bicikl sa 16 godina, u međuvremenu je, do osamnaeste, imao četiri velike operacije, što je značilo i pauze kad su treninzi u pitanju. U to vrijeme se i ugojio, ljekar je zbog problema sa ušima preporučio da više i ne pliva... Sve prepreke, ipak, taj mladić se savladao i 2020. Prošao kroz cilj i upisao se u one koji su uspješno završili punu Ironman distancu: 3,8 kilometara plivanja, 180 kilometara vožnje bicikla i trčanje maratona, odnosno 42 kilometra.

Prolaskom kroz cilj, tog 7. novembra 2020. godine, Krisovo ime upisano je u istoriju. Istog dana, upisan je u Ginisovu knjigu rekor-

da: "Sportista Kris Nikić u subotu je prošao kroz cilj i postao prva osoba sa Daunovim sindromom koja je završila Ironmanov triatlon".

U međuvremenu, danas 24-godišnjak, završio je i trku na svjetskom prvenstvu u Ironmanu na Havajima, ali i istrčao nekoliko maratona: Njujork, Boston, Čikago, London, Berlin, Tokio...

Njegov uspjeh iz 2020. godine, inspirisao je brojne druge sportiste Specijalne olimpijade, sportskog udruženja za osobe sa intelektualnim smetnjama na Floridi, gdje Nikići žive, da i sami učestvuju u Ironman trkama ili maratonima.

"Ove godine, još četvoro Krisovih prijatelja koji su sportisti Specijalne olimpijade, takmičili su se u punoj Ironman distanci: **Adrien Bun**, **Merlin Stucman**, **Kenet Lefkovic** i **Džonatan Sadi**. Ovo je važno, jer i sama priprema za Ironman donosi brojne benefite za te mlade ljude, u pogledu njihovog zdravlja, inkluzije, razvoja vještina, ali i zapošljavanja", kaže Nik.

Foto: Privatna arhiva

Krisov prvi Ironman dijelom je promijenio i sportsku industriju

NOVA KATEGORIJA ZA TAKMIČARE SA INTELEKTUALNIM SMETNJAMA

Krisov prvi Ironman nije promijenio samo njegov i živote njegovih prijatelja sportista, već dijelom i sportsku industriju.

"Ironman i veliki svjetski maratoni sada imaju novu kategoriju za takmičare sa intelektualnim smetnjama. To u startu samu prijavu za njihovo učešće čini jednostavnijom. Prije nego bi neka kategorija mogla da raste u smislu broja učesnika, mora da postoji potreba za tim. Kris je bio inspiracija da se tako nešto dogodi, i tu počinje prihvatanje. Od tada, više sportista trenira i sanja o učešću na velikim sportskim događajima", kaže Nik.

Za sve te mlade sportiste, dodaje on, prihvatanjem da nešto mogu, otvaraju se različite sjajne prilike.

"Sada su i kompanije, poput Adidasa, zainteresovane i proizvode patike za te sportiste, posebno za one sa Daunovim sindromom, koji imaju mala, ravna stopala i inače ne mogu da nađu odgovarajuće patike za trčanje. A mnogo toga tek predstoji", vjeruje sagovornik "Vijesti".

Nik je rođen i odrastao u Crnoj Gori, odakle je sa porodicom, kao devetogodišnjak, odselio, najprije u Austriju, potom i Sjedinjene Američke Države (SAD), gdje i danas živi sa suprugom Pat i dvoje djece. Krisova sestra Džeki prije nekoliko godina igrala je košarku za crnogorsku reprezentaciju.

Kad je čuo da se u Crnoj Gori organizuju triatlon takmičenja poput Ocean Lava Montenegro (polu Ironman distanca), koji se održava u Kotoru, Black Lake Xtrim trialona (ekstremna Iroman trka) na Žabljaku, najavio je i mogući dolazak i učešće Krisa.

"Nismo znali da postoje ovi događaji, jer smo se samo bavili Ironman trkama, ali moguće u 2024. godini... Ja sam iz Crne Gore i imam mnogo članova porodice tamo, tako da bi bilo nevjerovatno učestvovati", poručio je Nik Nikić.

Foto: Privatna arhiva

Kris sa ocem Nikom

Foto: Privatna arhiva

Krisov uspjeh inspirisao je brojne druge sportiste Specijalne olimpijade

"Trkač 321 na svakoj trci"

U okviru kampanje koja slavi prvog sponzorisanog sportistu sa Daunovim sindromom, Adidas je lani za maraton u Bostonu za Krisa rezervisao takmičarski broj 321.

Broj je simbolično izabran, jer osobe sa Daunovim sindromom na 21. paru hromozoma, umjesto dva, imaju tri hromozoma. Iz istog razloga, i Svjetski dan osoba sa Daunovim sindromom obilježava se 21. marta (3/21).

Adidas je nakon maratona u Bostonu nastavio sa kampanjom adidasrunner321.com. Nakon Krisa, koji je trčao prošle godine, broj 321 ove godine na maratonu u Bostonu nosila je **Kejli Vilijamson**.

Kris je ove godine broj 321 nosio na maratonu u Čikagu...

"Vrijeme je da trkača 321 vidimo na svakoj trci", navodi se na stranici adidasrunner321.com.

Putem iste stranice ta kompanija poziva organizatore maratona da otvore prijave za sve neurodivergentne sportiste.

"Prvi korak je da rezervišete broj 321 za takmičare koji su se kvalifikovali. Ako podržavate više od jednog takmičara, preporučujemo da im brojeve dodijelite redom - 1321, 2321, 3321...", piše na toj stranici, uz savjet organizatorima da ujedno uklone finansijske barijere za učešće neurodivergentnih takmičara.

Foto: Privatna arhiva

Nakon Bostona, broj 321 nosio je i na maratonu u Čikagu

Ključ za ostvarivanje punog potencijala

Svako ljudsko biće želi da ostvari svoj puni potencijal i u tome je, kaže Nik, najvažnije njihovo okruženje.

"Razlika je između integracije i segregacije. Najvažniji faktor u tome da svi ljudi ostvare svoje pune potencijale je sa kim se druže. Ako osobe s invaliditetom izdvojite iz opšte populacije, oni neće moći da ostvare svoj puni potencijal, jer nisu inspirisani drugima, onima koji se više trude. Integracija je ključna za ostvarivanje punog potencijala", poručuje Nik.

IMPRESUM

Izdavač: DAILY PRESS. d.o.o.
Prvi broj izašao je 1. septembra 1997.
Adresa: Trg nezavisnosti bb, Podgorica
Poštanski fah 351 www.vijesti.me
Žiro-račun: 510-168-21, CKB
PIB: 02255383

Telefon redakcije: 404-626

Predsjednik Odbora menadžera
Željko Ivanović
zeljko.ivanovic@vijesti.me

Izvršna direktorica
Marijana Bojanić
marijana.bojanic@vijesti.me

Glavni i odgovorni urednik
Mihailo Jovović
mihailo.jovovic@vijesti.me
Zamjenik glavnog urednika
Danilo Mihajlović
danilo.mihajlovic@vijesti.me
crnahronika@vijesti.me
Izvršna urednica Nina Vujačić
nina.vujacic@vijesti.me
kultura@vijesti.me
Pomoćnik glavnog urednika
Vukašin Obradović
vukasin.obradovic@vijesti.me
Portal www.vijesti.me
Dušan Cicmil
dusan.cicmil@vijesti.me

Urednici:

Slavko Radulović (nedjeljno izdanje)
slavko.radulovic@vijesti.me
Marija Mirjačić ekonomija@vijesti.me
Tina Popović drustvo@vijesti.me
Dejan Peruničić regioni@vijesti.me
Angelina Šofranac svijet@vijesti.me
Nela Radoičić forum@vijesti.me
Danilo Mitrović sport@vijesti.me
Balša Brković (ART)
balsa.brkovic@vijesti.me
Aleksandar Šaranović (dizajn)
aleksandar.saranovic@vijesti.me

Oglasno: 067/247-242, 020/404-604
oglasno@vijesti.me
citulje@vijesti.me

Štamparija: tel: 891-805, 891-815
Goran Ćetković, direktor
goran.cetkovic@vijesti.me

Marketing: marketing@vijesti.me
tel: 404-622, fax 248-613

Partneri: Finance - Slovenija; Business.hr - Hrvatska; Oslobođenje - BiH; Novi magazin - Srbija; Kapital - Makedonija

Vlasnička struktura:
UNITED MEDIA S.A.R.L 51%,
MNE MEDIA ONE 33,9447%,
MEDIA DEVELOPMENT INVESTMENT FUND INC. 15,0553%

Tiraž:
2971

Tea Medica
2024
Srećni praznici

A. Šofranac
N. Bogetić

Izolacionizam, izbori, lomovi ...

Većina analitičara se slaže da će odluke zapadnih birača naredne godine oblikovati politiku i kod kuće i u inostranstvu

Dok se 2023. bliži kraju, strane u konfliktima u Ukrajini i Gazi su nagovijestile da očekuju nastavak sukoba tokom većeg dijela naredne godine, a desetine zemalja, uključujući Sjedinjene Države, idu na izbore.

Oko dvije milijarde ljudi u najmanje 50 zemalja održaće izbore u 2024. godini, uključujući Indiju, Rusiju, Britaniju, Evropsku uniju, Afriku, Aziju i Ameriku.

Neki od tih izbora su nepredvidiviji od drugih, a malo je onih koji misle da **Vladimir Putin** neće osvojiti još jedan šestogodišnji mandat na ruskim predsjedničkim izborima u martu, kaže **Piter Eps**, kolumnista agencije Rojters. Vjeruje se da je sudbina izraelskog premijera **Benjamina Netanjahua** povezana sa ratom u Gazi, a mnogi očekuju da bude smijenjen čim se rat završi.

Ostaje nejasno da li će Ukrajina održati predsjedničke izbore u martu.

Međutim Eps, kao i većina zapadnih analitičara, ističe da se izbori koji su od najvećeg značaja za svijet održavaju u novembru u SAD i na njima će biti odlučeno hoće li se **Donald Tramp** vratiti u Bijelu kuću.

Poteškoće u predviđanju ko će pobijediti, kao i to šta neobuzdaniji Tramp može učiniti dok je na vlasti, dijelom pomažu u objašnjavanju dinamike višestrukih konflikata širom svijeta.

"Prosto rečeno, sve strane žele da se pozicioniraju najbolje što mogu prije glasanja u novembru i mogućih promjena u američkoj spoljnoj politici", ističe Eps.

To je, prema njegovom mišljenju, dinamika koja dosta govori o stanju međunarodne moći, sa sve navalentnijim rivalima oslabljenih, ali i dalje moćnih Sjedinjenih Država, čija unutrašnja politika djeluje sve više nepremostivo.

Ruska invazija na Ukrajinu, pritisak Kine na Tajvan i na Filipine pokazuju da su Moskva i Peking spremni da koriste metode koje su donedavno bile skoro nezamislive protiv saveznika Vašingtona.

Bajdenova administracija to tumači kao namjerno testiranje američke moći, tvrdeći da SAD treba da stanu iza svojih saveznika pritom izbjegavajući nepotrebnu eskalaciju. To se već ispostavilo kao izazov, ističe Eps i dodaje da je rat Izraela u Gazi pokazao koliko uticaj SAD može biti ograničen. Netanjahuova vlada očigledno vjeruje da može djelovati u Gazi bez gubljenja šire podrške SAD.

Sljedeću godinu će obilježiti duboka debata unutar SAD o globalnoj ulozi Amerike u budućnosti a ishod te debate sa strepnjom će pratiti ostatak svijeta, smatra **Ivo Dalder**, bivši američki ambasador u NATO, i kolumnista portala "Politiko".

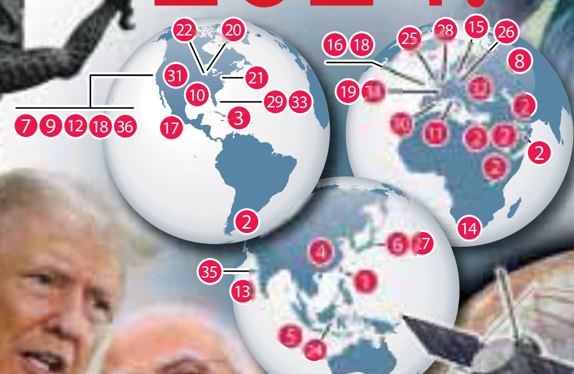
On ističe da su Sjedinjene Države 80 godina prihvatale svoju ulogu globalnog lidera bez velike rasprave o tome. Međutim, dok se o pravcu, a često i o svrsi njenog liderstva i angažovanja uveliko diskutovalo, samu potrebu za takvom ulogom rijetko ko je preispitivao. Predsjednici iz obje političke partije vjerovali su da američka bezbjednost, prosperitet i sloboda zavise od

▶▶▶

Foto: Rojters

SVJETSKA AGENDA 2024.

JANUAR

1 Predsjednički izbori održavaju se na Tajvanu, za koji Kina tvrdi da je sastavni dio njene teritorije.

2 Egipat, Etiopija, Iran, Saudijska Arabija, UAE, i moguće Argentina ulaze u **BRIKS** grupu ekonomija u usponu, koja će postati **BRIKS**+.

3 Najveći kruzer na svijetu, "**Morska ikona**" kreće na prvo putovanje.

FEBRUAR

4 Kina obilježava **Godinu zmaja**. Ljudi rođeni u godinama zmaja smatraju se kreativnim, radoznalim i odlučnim.

5 Indonezija, treća po veličini demokratija na svijetu, održava predsjedničke izbore.

6 Japan bi mogao postati peta država koja je sletjela na Mjesec ako njegova letjelica "**Mjesečev snajper**" uspješno obavi misiju.

MART

7 Suđenje **Donaldu Trampu** zbog pokušaja preinačenja poraza na izborima 2020 , održava se dan prije "Super utorka".

8 Učešće **Vladimira Putina** na ruskim predsjedničkim izborima moglo bi mu osigurati ostanak na vlasti do 2030.

9 **Dina: Drugi dio**, nastavak filmske adaptacije klasika naučne fantastike, izlazi u bioskope.

APRIL

10 Potpuno pomračenje sunca, nazvano **Veliko sjevernoameričko pomračenje**, biće vidljivo od Meksika do Njufaundlenda.

11 Venecija uvodi naplatu ulaznice od 5 eura za dnevni obilalak grada u jeku turističke sezone u naporu vlasti da suzbiju masovni turizam.

12 **Roling Stonsi** idu ponovo na turneju po Sjevernoj Americi, a dvojica od tri člana benda su već premašila 80. godina

MAJ

13 **Narendra Modi** traži treći mandat na parlamentarnim izborima u Indiji.

14 Očekuje se da Južna Afrika održi nacionalne izbore.

15 Švedska je sedmi put domaćin takmičenja za **Pjesmu Evrovizije**.

JUN

16 Građani širom 27 članica Evropske unije biraju predstavnike za novi, prošireni saziv **Evropskog parlamenta** od 720-mjesta.

17 Bivša gradonačelnica Meksiko Sitija Klaudija Šejnbaum (lijevo) i senatorka Ksočitl Galvez tvrde da će postati prve žene na čelu Meksika.

18 Fudbal je u centru pažnje na **Euro 2024**. u Njemačkoj i **Kopa Amerika** u SAD.

JUL

19 Pariz je domaćin **Olimpijskih igara**, 100 godina nakon što su posljednji put održane u tom gradu.

20 Američki republikanci biraju predsjedničkog kandidata na partijskoj Nacionalnoj konvenciji u Milvokiju.

21 NATO lideri se sastaju u Vašingtonu na godišnjem samitu dok ovaj prošireni vojni savez obilježava 75. godišnjicu.

AVGUST

22 Demokrate formalno imenuju svog predsjedničkog kandidata na Nacionalnoj konvenciji u Čikagu.

23 Godišnja meteorska kiša **Perseida** dostiže svoj vrhunac, sa vidljivih 60 ili više meteora na sat.

24 Novi grad **Nusantara** biće formalno inaugurisan kao prijestonica Indonezije, umjesto Džakarte.

SEPTEMBAR

25 Otvaranje velike izložba djela **Van Goga** u Londonu u okviru proslave dvjestogodišnjice Nacionalne galerije.

26 Njemačka održava izbore u istočnim pokrajinama Brandenburg, Saksonija i Tiringija, a očekuje se da će desničari **AfD-a** ostvariti dobar rezultat.

27 Japanska "Martian Moons eXploration" (MMX) misija kreće u prikupljanje uzoraka na Fobosu, satelitu Marsa i vrati ih na Zemlju.

OKTOBAR

28 Generalni sekretar NATO **Jens Stoltenberg** stupa sa dužnosti nakon deset godina na funkciji.

29 NASA se sprema da lansira "Europa Clipper", misiju za proučavanje Jupiterovog ledenog satelita Evrope.

30 Finalna trka 37. Prvenstva Amerike, najstarijeg takmičenja u Međunarodnom sportu, održava se u Barseloni.

NOVEMBAR

31 Amerikanci glasaju kako bi izabrali predsjednika i odlučili ko će kontrolisati Kongres.

32 Klimatska konferencija **COP 29** trebalo bi da bude održana u istočnoj Evropi, ali se Rusija protivi održavanju u EU.

33 Četiri astronauta će obići Mjesec sa **Artemisom II**, što je prva NASA-ina posada koja se vraća na Mjesec nakon više od 50 godina.

DECEMBAR

34 Katedrala **Notr Dam** u Parizu ponovo otvara svoja vrata, pet godina nakon razornog požara koji je uništio krov i poznatu kupolu.

35 Otvaranje novog **Navi Mumbaj međunarodnog aerodroma**, dizajniranog u obliku lotusa, nacionalnog cvijeta, u najvećem gradu Indije.

36 U bioskope stiže rimejk filmskog klasika iz 1922. "**Nosferatu**", u režiji Roberta Egersa.

Izvori: Newsahead, Julie Mullins

Foto: Newscom, Getty Images, National Gallery of Art, NASA/JPL-Caltech/SETI Institute

snažnih bezbjednosnih saveza, posvećenosti slobodnoj i otvorenoj trgovini i odbrani demokratije i ljudskih prava. Predsjednik **Džo Bajden** je otjelotvorenje tog pristupa, ističe Dalder.

"Međutim, prvi put od Drugog svjetskog rata, rastuća većina republikanaca se okreće protiv ove tradicionalne uloge. Prvi put u posljednjih 50 godina istraživanja javnog mnjenja, više ljudi vjeruje da SAD treba da se klone svjetskih dešavanja, odražavajući stav vodećeg kandidata partije za predsjedničku nominaciju, bivšeg predsjednika Trampa," kaže Dalder i podsjeća da je Tramp dok je bio na funkciji zagovarao pristup "Amerika na prvom mjestu", slogan koji datira još od izolacionističkih osjećanja 1930-ih godina.

"Svijet je postao zavisan od američkog globalnog liderstva. I dok bi američki protivnici pozdravili zaokret, njeni prijatelji strahuju od posljedica za svoju bezbjednost, prosperitet i slobodu. Budućnost svijeta u velikoj mjeri počiva na ovoj debati, a samo američki birači će moći da odrede njen ishod", naveo je Dalder u kolumni za briselski portal.

Eps za Rojters podsjeća da su u Ukrajini i istočnoj Evropi, sve glasniji prigovori da su SAD i njihovi evropski saveznici mogli učiniti više kako bi naoružali vladu u Kijevu tokom 2023. i da sada možda bude prekasno za ostvarivanje značajnijih pomaka u 2024.

Ovi prigovori će se vjerovatno pojačati s obzirom na otpor republikanaca u Kongresu daljoj podršci SAD i realnu mogućnost da bi Trampova administracija mogla potpuno prekinuti podršku Kijevu i prisiliti ga da traži mir.

Pojedini, takođe, vjeruju da bi pobjeda Trampa na izborima mogla podstaći Putina da dodatno militarizuje rusku ekonomiju i krene sa punom mobilizacijom kako bi još nemilosrdnije napao Ukrajinu.

Mudžaba Rahman, šef Prakse za Evropu u Evroazijskoj grupi, takođe ističe da vlade širom svijeta uznemirava mogućnost drugog Trampovog predsjedničkog mandata.

"Politička struktura Kongresa već prijeti blokadom vlade, što dovodi u pitanje podršku Vašingtona Ukrajini. Ukoliko predsjednik Džo Bajden obezbijedi još jedan mandat, Kongres u ovom sastavu će i dalje američku globalnu

Ideja mira

Riječ koja će definisati 2024. godinu je "mir" - ali ideja mira, a ne realnost, smatra Elizabet Bro, viša saradnica u Evropskoj liderskoj mreži. Ona je za "Politiko" navela da će mir biti nešto što ćemo najviše tražiti u narednoj godini.
"Mir je poput dobrog zdravlja: Ne cijeniš ga dok ga imaš, ali jednom kada nestane, shvataš koliko je nezamjenjiv i svim silama se trudiš da ga povratiš. Pitanje glasi: Šta zapravo predstavlja mir? Da li je to povlačenje Rusije iz Ukrajini ukoliko zadrži Krim i Donbas? Da li je to uspjeh Izraela da zgazi Hamas mada po cijenu raseljavanja stotina hiljada stanovnika Gaze? Da li je to Kina koja ne kreće u invaziju na Tajvan, ali nastavlja da zastrašuje njegove političare, preduzeća i građane?" pita se Bro.
"U godini pred nama pokušaćemo da riješimo te dileme i druge poput njih, pošto će želja za mirom nastaviti da raste istovremeno sa tenzijama, krizama i ratovima. Iako većina nas sanja o više mira u godini pred nama, vjerovatno će izbiti novi konflikti", zaključila je.

Foto: Rojters

Sa sahrane izraelskog vojnog rezerviste u decembru 2023.

Pucanje i lom

Svijet se lomi već neko vrijeme. Klimatska kriza, kovid-19, ruska invazija na Ukrajinu i rat na Bliskom istoku pokazali su aspekte jednog novog međunarodnog sistema i doprinijeli njegovom (ne)stvaranju, ističe Natali Toči, direktorka Instituta za međunarodne poslove i vanredna profesorka na Evropskom univerzitetskom institutu.
"Više ne vodimo debatu o tome da li će post-unipolarni svijet koji je počivao na američkoj hegemoniji ojačati multilateralizam ili ne. Umjesto toga, svjesni smo da svijet istovremeno karakterišu bipolarnost između SAD i Kine, multipolarnost širom Evrope, Indije i Rusije i glasna grupa država srednje veličine koje se povezuju sa raznim blokovima. To je svijet u kojem se multilateralizam prosto lomi", kaže Toči.
Ona smatra da je globalna klimatska akcija najveća žrtva slomljenog međunarodnog poretka.
"Zapadno liderstvo je izloženo velikom riziku od pucanja, kao što je rat u Ukrajini pokazao pukotine u odnosima mnogih država u svijetu u razvoju, koje su produbljene dok rat na Bliskom istoku podriva kredibilitet Zapada".
Toči takođe smatra da će, ukoliko se u 2024. Tramp vrati na vlast, pucanje i lom postati karakteristika američke demokratije kao i transatlantskih odnosa.
"Zatim tu je Evropa, koja često uspije da iskoristi svoju priliku u krizama, pod uslovom da ostane jedinstvena. Međutim, sa otporom prema klimatskim politikama, podjelama oko fiskalnih i industrijskih politika i novim spoljnopolitičkim svađama, rizik od loma je i tu veliki", zaključuje Toči.

Foto: Rojters

Ukrajinski vojnik u Harkovskoj oblasti u decembru 2023.

Foto: Rojters

Palestinka drži tijelo svoje petogodišnje nećake stradale u Gazi

ulogu činiti neizvjesnom. A ukoliko Tramp pobijedi, rizik je ogroman", ističe Rahman.

On navodi da će pored izbora u SAD, i glasanje u Evropskoj uniji i Velikoj Britaniji takođe imati velike političke posljedice u 2024. bilo da je riječ o ratu u Ukrajini, Kini, zelenoj tranziciji, tehnologiji, trgovini ili migraciji.

Izbori za Evropski parlament u junu i nacionalne politike širom bloka oblikovaće sljedeću Evropsku komisiju. Euroskeptični populisti će po svoj prilici imati do sada najveću zastupljenost, mada će se postojeće koalicije lijevog centra, liberala i socijaldemokrata i zelene grupe vjerovatno održati, smatra Rahman.

Prema njegovom mišljenju, pragmatični izbori će pružiti određeni kontinuitet, ali će rastući populistički i ekonomski pritisci širom 27 članica otežati proces donošenja odluka.

Evropski parlamentarni izbori u junu biće pomno praćeni zbog znakova daljeg rasta podrške partijama ekstremne desnice, naročito nakon što je na izborima u novembru u Holandiji premijer **Mark Rute** izgubio većinu. Neki očekuju da on napusti holandsku politiku i potencijalno preuzme dužnost generalnog sekretara NATO **Jensa Stoltenberga** na samitu u julu u Vašingtonu.

Pobjede ekstremne desnice bile bi pozitivne za Putina, naročito nakon što je Slovačka prekinula sa podrškom Ukrajini pošto je nacionalista i populista **Robert Fico** pobijedio na izborima u septembru.

U Britaniji, gdje se očekuje da će lider laburista **Kir Starmer** pobijediiti na izborima koji bi trebalo da se održe tokom 2024, nova vlada može da se nada da će pridobiti bliske saveznike tako što će slijediti primjer Kanade i Njemačke i opredijeliti više snaga za istočnu Evropu. Međutim, sveukupno, brige u vezi sa mogućim povlačenjem SAD vjerovatno će povećati uticaj i strateški značaj ponovnog naoružavanja glavnih evropskih vlada, posebno onih u Varšavi i Berlinu.

Foto: Rojters

Crtež Donalda Trampa u sudnici u Njujorku u aprilu 2023.

Odnosi sa EU će nastaviti da se poboljšavaju, kao i globalni kredibilitet Londona, ali to neće ići glatko, smatra Rahman. On kaže da će Starmer morati da pokaže da je pravi lider koji rješava unutarpartijske podjele i da dokaže skepticima da griješe kada govore o najvećem britanskom problemu: truloj ekonomiji.

Eps predviđa pobjedu premijera **Naredre Modija** na izborima u aprilu i maju u Indiji, i ističe da se na širem nivou na izbore u Pakistanu, Bangladešu i Indoneziji gleda kao na potencijalni dio rastućeg trenda ka autoritarizmu širom Azije i svijeta.

Većina analitičara se slaže da će odluke zapadnih birača naredne godine oblikovati politiku i kod kuće i u inostranstvu. Svaka godina tokom 2020-ih do sada je donijela svojevrsni šok - vidjećemo da li će se taj trend nastaviti i u 2024.

Vještačka inteligencija je konačno ušla u mejnstrim

Foto: Rojters

Godina vještačke inteligencije

Tokom 2023, AI i ljekovi za mršavljenje zaludjeli su svijet, oboreni su temperaturni rekordi, Indija je sletjela na Mjesec, a naučnici se slažu da će pojedina otkrića zavijek promijeniti svijet

N. Bogetić

Ratovi, izbori i ekonomija su teme koje se uglavnom, i često sa pravom, smatraju ključnim odrednicama za budućnost čovječanstva. Međutim, ne treba zaboraviti da je istorija pokazala da najveću transformaciju ljudskoj vrsti donose zapravo naučni ili tehnološki napredak za koji u realnom vremenu zna samo šačica ljudi.

Riječ tranzistor se u štampi pojavila prvi put u članku "Njujork tajmsa" 1948. godine, na strani 46, nakon izvještaja o dvije nove radio-emisije. Sedamdeset pet godina kasnije emisije i njihov sadržaj su pale u zaborav, a tranzistor je itekako uticao na naš svakodnevni život.

Tokom protekle godine vještačka inteligencija i ljekovi za mršavljenje zaludjeli su svijet, oboreni su temperaturni rekordi, Indija je sletjela na Mjesec, a naučnici se slažu da je 2023. donijela dramatačna saznanja i otkrića.

VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA KONAČNO DJELUJE PAMETNO

Teško je prepoznati tehnološke prekretnice dok ne prođe određeno vrijeme, ali 2023. je jedna od onih rijetkih godina za koje sa sigurnošću možemo reći da se svijet promijenio. Bila je to godina u kojoj je vještačka inteligencija (AI) konačno ušla u mejnstrim.

Kompanija sa sjedištem u Kaliforniji OPEN AI je u novembru 2022. godine odredila ton 2023. predstavivši ChatGPT, raznovrsni čatbot koji je u žižu javnosti izbacio AI i izazvao globalnu trku za razvijanje moćnijih modela.

ChatGPT je oduševio korisnike prilagodljivošću i naizgled enciklopedijskim znanjem. Tehnološku industriju - na čelu sa bilionskim kompanijama - uhvatio je nespremnim uspjeh proizvoda kompanije sa svega nekoliko stotina zaposlenih. Zatečeni su i donosioci odluka širom svijeta. Vlade u Sjedinjenim Državama, Evropi i Kini odmah su počele da rade na regulatornim mjerama za vještačku inteligenciju.

Zašto je uspjeh ChatGPT-a bio tako spektakularan. Prvo, veoma je pristupačan. Svako sa internet pretraživačem može pristupiti najsofisticiranijoj AI na planeti. I drugo, konačno liči na AI kakva nam je obećavana - poput onih iz filmova, a čak djeluje prirodnije od kompjutera iz Zvjezdanih staza.

Kompanija OPEN AI je pred kraj godine naprasno smijenila svog direktora **Sema Altmana**, da bi ga pet dana kasnije ponovo vratila sa novim bordom direktora i očigledno konsolidovanom moći.

Najveća pitanja u vezi sa AI u 2024. godini su da li regulatorne mjere mogu biti efikasne i dovoljno prilagodljive da idu u korak sa brzo rastućim kapacitetima - i na kraju da li se zemlje širom svijeta mogu uopšte saglasiti oko tih smjernica.

Mi već dugo koristimo AI a da to nijesmo ni znali, međutim konačno imamo nešto što i djeluje tako. Ovo nije kraj puta za AI, daleko od toga - ovo je zapravo tek početak nečeg velikog.

INDIJA NA TAMNOJ STRANI MJESECA

Dok su zapadni milijarderi slali rakete u svemir od kojih su se mnogo sunovratile, naučnici u Indiji su tiho radili na nečemu što nikome prije njih nije pošlo za rukom. Njihova letjelica Čandrajan-3 je prva misija koja je stigla do južnog pola Mjeseca - neistražene oblasti gdje se vjeruje i da dalje postoje rezevoari smrznute vode.

Uspjeh Čandrajana-3, lansiranog u julu 2023. pokazao je svijetu da Indija nije samo veliki igrač u svemiru, već i da letjelica može biti uspješno lansirana za 75 miliona dolara. To nije mala suma, ali je mnogo manja od budžeta koje ima većina drugih država za misije na Mjesec.

Inače, jul 2023. godine je bio vrlo plodan za prve poduhvate u svemiru. Počeo je sa lansiranjem satelita Euklid dizajniranog za istraživanje tamne materije i tamne energije sa do sada nezabilježenom preciznošću. Svega dvije sedmice kasnije, Kina je uspješno lansirala prvu svjetsku raketu koristeći gorivo na bazi tečnog metana za raketni pogon, demonstrirajući potencijalno zeleniji način putovanja u svemir po znatno manjoj cijeni.

Dvije nedjelje nakon slijetanja, Čandrajan-3 poslat je na spavanje u hladnu noć na Mjesecu, da se nikad ne probudi. Ali, ostvario je svoj cilj. Detektovao je sumpor na površini Mjeseca i pokazao da je površina Mjeseca dobar izolator. Uz veću raznovrsnost, niži troškovi i zelenije rakete, čini se da čovječanstvo može biti na ivici nove pristupačnije ere svemirskog istraživanja.

NAJTOPLIJA GODINA

Žaba bačena u vrelu vodu će se spasiti, dok ona koja se kuva polako ne primijeti dok temperatura ne dostigne smrtonosni nivo. Godina 2023. je bila natoplija do sada. Prethodni rekord je postavljen prije sedam godina, 2016. godine.

Posljedice toplote se gomilaju. Topliji okeani i atmosfera doprinijeli su događajima koji su donijeli smrt i uništenje alarmantnom brzinom. U Libiji više od 10.000 ljudi je poginulo kada je poplava odnijela grad u more. Požari su harali grčkim ostrvima i kanadskim šumama. Tropski ciklon Fredi poharao je zajednice na istoku Afrike koje su već bile pogođene siromaštvom. Suša i toplota su neka područja učinili nenastanjivim.

Dobra vijest je da odgovori već postoje. Prošle godine Velika Britanija je proizvela više zelene energije nego ikada prije. Vještačka inteligencija počela je obavljati posao koji milion ljudskih prognozera nije mogao postići, analizirajući podatke o vremenu i klimi nevjerovatnom brzinom. NASA satelit Svot počeo je da mjeri gdje se nalazi sva voda na Zemlji, pomažući u sprečavanju budućih katastrofa.

Ljudi misle da su pametniji od žaba, ali spasićemo se samo ako shvatimo da smo mi i žabe, i izvor toplote i ludi naučnici.

MRŠAVI UZ KOLAČE

Svijet ima problem sa ishranom: 650 miliona odraslih osoba je gojazno, što znači da imaju indeks tjelesne mase (BMI) veći od 30 kg/m2 i unose više kalorija nego što njihova tijela mogu da potroše. Sa druge strane, 735 miliona ljudi širom svijeta gladuje.

Međutim, više ljudi umire od gojaznosti nego od neuhranjenosti. Zato je dobrodošlo otkriće grupe ljekova poznatih kao stimulansi receptora glukagonu sličnih peptida-1 (GLP-1). Ovi GLP-1 ljekovi su prvobitno dobili dozvolu za kontrolu dijabetesa, a zatim su dobili dozvolu i kao ljekovi za mršavljenje. "Wegovy", najpoznatiji među ovim ljekovima, djeluje smanjenjem nivoa glukoze u krvi i na način da kod ljudi brže izaziva osećaj sitosti tokom jela. U dvogodišnjem kliničkom ispitivanju sa 304 osobe, ispitanici koji su koristili "Wegovy" izgubili su 15% tjelesne mase, dok su osobe iz kontrolne grupe izgubile samo 3%. Ove godine smo i iz velikog, trogodišnjeg istraživanja saznali i da Wegovy takođe smanjuje rizik od moždanih udara, srčanih udara i smrti od srčanih bolesti. Možda izgleda kao da sada možemo jesti koliko želimo i dobiti injekciju za to, ali postoje neželjeni efekti uzimanja lijeka, kao što su mučnina, povraćanje, glavobolje, umor i mogući rizik od razvoja određenih karcinoma štitaste žlijezde. Pored toga, i dalje moramo pronaći način da nahranimo gladne.

SVEMIRSKA ISPORUKA

Dvadeset četvrtog septembra komad kamena i prašine uzet sa asteroida po imenu Benu stigao je u pustinju Juta. Ova svemirska isporuka bila je rezultat sedmogodišnje misije NASA u kojoj je OSIRIS-REx sonda agencije prešla 1,2 milijarde milja do asteroida kako bi prikupila uzorak. Benu, star 4,5 milijardi godina postojao je prije Zemlje, stoga bi mogao dati tragove o tome kako je naša planeta nastala i kakve su to sastojke života mogli donijeti meteoriti.

Početna analiza otkrila je dokaze o vodi i visokom sadržaju ugljenika na Benuu. Dok je letjelica OSIRIS-REx već krenula da posjeti drugi asteroid, istraživači na Zemlji će proučavati uzorak sa Benua tokom dvije godine i sačuvati dio stijene za kasniju analizu. I dok će se veći dio stijene analizirati iza zatvorenih vrata, mali uzorak izložen je u Nacionalnom muzeju prirodnih nauka Smitsonijan instituta.

DJEVOJČICE I "TEŠKA MATEMATIKA"

U martu dvije tinejdžerke iz Nju Orleansa, **Kalsija Džonson** i **Nekija Džekson**, predstavile su novi matematički dokaz Pitagorine teoreme koristeći trigonometriju na regionalnom sastanku Američkog matematičkog

društva.

Džonsonova i Džeksonova nijesu prve koje su izvele trigonometrijski dokaz Pitagorine teoreme. Međutim, njihov "konusni vafel" dokaz korišćenjem sinusnog pravila i beskonačnog geometrijskog niza pokazao je veliku kreativnost i matematičku agilnost. Njihov pristup ima određena ograničenja, ali to nije ništa što se ne može ispraviti.

Prošle godine, **Katrin Birbalsing**, bivša savjetnica u britanskoj vladi, kritikovana je nakon što je kazala da je manja vjerovatnoća da će se djevojčice odlučiti za napredni nivo fizike jer je tu potrebno poznavanje "teške matematike". Kalsija i Nekdija su pokazale koliko nije bila u pravu.

HERBICIDI I PESTICIDI UBICE PTICA

Ovo je bila godina obaranja rekorda - i to ne na dobar način kada je u pitanju životna sredina. Pored globalnog zagrijavanja, još jedna prirodna katastrofa je u toku: brzi gubitak divljeg života.

Mada je urgentna, kriza biodiverziteta dobija osam puta manje prostora u medijima od klimatske krize. Tokom protekle četiri decenije, broj ptica širom Evrope pao je za zapanjujućih 550 miliona. Do sada se vjerovalo da su glavni uzroci gubitak životne sredine i zagađenje. Međutim, tim istraživača na čelu sa **Stanislasom Rigalom** proučio je podatke o 190 vrsta ptica na 20 000 lokacija u 28 država i zaključio da je glavni ubica ptica poljoprivreda. Preciznije, povećana upotreba pesticida i vještačkih đubriva, koji ne samo da lišavaju ptice hrane, već direktno utiču na njihovo zdravlje.

Tako velike studije su od ključnog značaja za donošenje odluka i postavljanje prioritetnih politika. Nadajmo se da će 2024. donijeti pozitivne promjene u toj oblasti.

MODELI EMBRIONA NA BAZI MATIČNIH ĆELIJA

U junu je objavljen veliki broj radova koji opisuju kako je moguće sa kulturama pluripotentnih matičnih ćelija i, potpuno u posudi za kulturu, doći do struktura koje podsjećaju na rane embrione ljudi nakon implantacije. Ovo je izazvalo značajno medijsko praćenje, uključujući naslovne strane nekih novina. Ovo je svakako bilo vrijedno publiciteta - eksperimenti otkrivaju izuzetnu sposobnost matičnih ćelija da se diferenciraju u relevantna tkiva koja se samoorganizuju u odgovarajući obrazac.

Postoji nada da će modeli embriona bazirani na matičnim ćelijama pružiti praktičnu i "etički prihvatljiviju" alternativu radu sa normalnim embrionima. Naučnici bi mogli mnogo naučiti o tome kako se razvijamo i šta sve može poći po zlu sa kongenitalnim bolestima, pobačajem i sa asistiranom reprodukcijom (IVF) - i možda pronaći rješenja za ove probleme.

Međutim, ono što je jasno u ovom trenutku jeste da čak ni najbolji modeli nijesu ekvivalent normalnim ljudskim embrionima, a svi se slažu da najrigorozniji test - implantaciju u matericu - ne treba ni pokušavati. Trenutno, velika većina, oko njih 99 odsto, nije ni blizu da liči na ljudski embrion. To je neophodno unaprijediti ukoliko želimo da ovi modeli dobiju svrhu.

Nauka u 2023.

MISIJA U OKEANSKI SVIJET JUPITERA

APRIL: Letjelica Evropske svemirske agencije "Jupiter Icy Moons Explorer, Juice" - lansirana je kako bi sprovela posmatranje Jupitera i njegova tri velika okeanima bogata satelita – Evrope, Ganimeda i Kalista

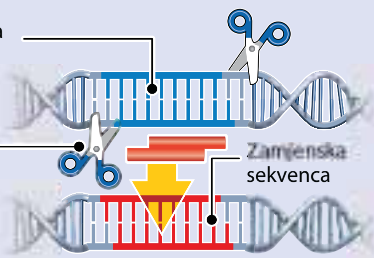
Misija će tretirati ove satelite kao planetarne objekte i moguće stanište za život. "Juice" će stići do Jupitera 2031. godine.

CRISPR TEHNOLOGIJA ZA GENETSKI INŽINJERING

NOVEMBAR: Britanska medicinska regulatorna agencija prva je odobrila terapiju koja koristi **CRISPR–Cas9** tehnologiju izmjene gena za liječenje bolesti srpastih ćelija. **CASGEVY** je jedinstveni tretman koji su proizvele kompanije "Vertex Pharmaceuticals" i "CRISPR Therapeutics" u Cirihu u Švajcarskoj.

CRISPR–Cas9: Mijenja neispravni gen u matičnim ćelijama iz koštane srži.

Genetske makaze: Mijenja DNK ćelija kako bi tijelo proizvelo funkcionalni hemoglobin.

AI TEHNOLOGIJA OD TEKSTA DO SLIKE

APRIL: Softver vještačke inteligencije može generisati umjetničko djelo u roku od par sekundi i na osnovu svega par tekstualnih instrukcija.
AI se služi slikama, šablonima i uputstvima sa interneta kako bi od teksta napravila sliku.

Autorska prava: Umjetnici i fotografi tvrde da AI koristi njihov rad bez dozvole.

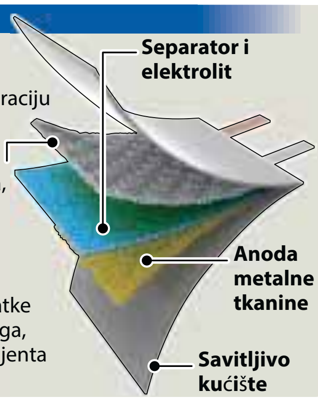
Slika koju je proizvela AI (lijevo) i originalna slika koju je snimio fotograf Tim Flah

SAVITLJIVE BATERIJE

JUN: Nova generacija savitljivih baterija može omogućiti besprekornu integraciju tehnologije u odjeću.

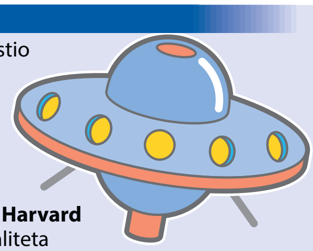
Katoda od metalne tkanine

Mogućnost savijanja, uvijanja, i istezanja čini ih idealnim za nosive medicinske uređaje i biomedicinske senzore.
Aplikacije vezane za zdravlje mogu bežično prenositi podatke pružaocima medicinskih usluga, omogućavajući praćenje pacijenta na daljinu.

NAUČNICI OZBILJNO O NLO

OKTOBAR: Pentagon je izvijestio o 274 neidentifikovana anomalna fenomena (UAP) zapažena u periodu od avgusta 2022. do aprila 2023.

Galileo Project Univerziteta Harvard prikuplja podatke visokog kvaliteta o UAP, kontinuirano snimajući nebo u infracrvenom, optičkom i radio opsegu.

NASA je formirala UAP tim, a firma Enigma Labs je razvila aplikaciju nudeći 270,000 snimaka UAP-a u prošlom vijeku.

KONTROLA BAKTERIJA PREKO BAKTERIOFAGA

JUN: Broj mikroba koji žive na površini i unutar ljudskog tijela može premašiti broj ljudskih ćelija. Ovaj napredak omogućava izmjenu faga u korist ljudskog zdravlja i povećanja poljoprivredne produktivnosti.

Nakon infekcije, faga koristi uređaj sličan šprícu kako bi ubrizgala svoj DNK u bakteriju. Bioinžinjeringom fage mogu promijeniti funkcije bakterije domaćina, primoravajući je da proizvede terapeutski molekul ili da postane osjetljiva na određeni lijek.

FUZIJA– ENERGIJA BUDUĆNOSTI

JUL: Naučnici u Nacionalnoj laboratoriji Lorens Livermor u Kaliforniji generisali su izvanredni energetski impuls bombardovanjem peleta vodonika sa 192 lasera, reprodukujući na trenutak proces fuzije koji pokreće naše Sunce.

Eksperiment je stvorio 3.88 megadžula (MJ) energije nakon što su laseri isporučili 2.05MJ na metu – 89% više energije je izašlo iz mete nego što je ušlo u nju.

Izvori, Foto: ESA, NASA, Tim Flach, Innovation Hub@HK, Prof. Graham Beards, John Jett and Jake Long at Lawrence Livermore

GRAD
KO
TOR
2024
Svim građankama i građanima Kotora i Crne Gore želimo dobro zdravlje, radost u srcu, ljubav i razumijevanje za druge. Želimo Vam plodnu, uspješnu i mirnu godinu koja će probuditi svu kreativnost koja nam je potrebna.
Opština Kotor

SREĆNI PRAZNICI
Ove praznike proslavi baš kako želiš, uz omiljena jela, najdraže ukrase, sjajne poklone i ono najbitnije - tvoje voljene.
Želimo ti srećne praznike!
IDEA
SUPERMARKETI FRANCA

Padaju barijere koje su sprečavale ratove

Ratovi više nisu iznenadni događaji sa dalekosežnim posljedicama. Oni su redovna pojava, i predstavljaju najznačajniju transformaciju u globalnim dešavanjima od 11. septembra 2001.

Abišur Prakaš

Palestinci ranjeni u izraelskom napadu u Gazi

Foto: Rojters

Rat Izraela i Hamasa nosi zlokobnu poruku svijetu: Zaštitne ograde koje su dugo sprečavale izbijanje ratova sada se ruše. Naravno, Ukrajina je bila prvi znak toga. Nakon što je Rusija napala tu zemlju, to je brzo postao najgori sukob u Evropi od Drugog svjetskog rata. Međutim, na početku, svijet nije znao šta da misli o tome. Da li je u pitanju "jednokratni" događaj ili početak nečeg drugog?

Sukob između Izraela i Hamasa signalizira da je započela nova era - ona u kojoj ratovi više nisu iznenadni događaji sa dalekosežnim posljedicama koji se dešavaju svakih desetak godina. Naprotiv, oni postaju redovna pojava i predstavljaju najznačajniju transformaciju u globalnim dešavanjima od napada na SAD 11. septembra 2001. Ovo je prelomni trenutak u istoriji, jer signalizira da sve što je stajalo na putu izbijanja sukoba sada pada u vodu. Države se više ne boje da krenu u okršaj, a rat je ponovo postao prihvatljiv.

Dok je pažnja usmjerena na rat Izraela i Hamasa, tu je i tekući sukob u Nagorno-Karabahu; vojnici u stanju povišene pripravnosti na granici između Srbije i Kosova; vojni udari širom Afrike od Gabona do Nigera; i česti sukobi između Indije i Kine. Zatim, pored svega ovoga, postoji potencijal da se trenutni rat Hamasa proširi kroz region.

Ova nova era podriva temelje na kojima svijet počiva od Drugog svjetskog rata. I predstavlja globalnu "strukturnu promjenu", koja će uticati na sve, od povezivanja do tehnologije i održivosti.

Prvo, kako ratovi izbijaju, počinju da fragmentiraju susjedstva oko sebe, ubrzavajući vertikalnu globalizaciju - stvarajući ambijent ispunjen zidovima i barijerama. Kakva god da je integracija postojala i njegovala se, ona se sada urušava.

Na Bliskom istoku, na primjer, Saudijska Arabija je sada "zamrzla" normalizaciju odnosa s Izraelom - korak u kojem su posredovale Sjedinjene Američke Države. I ako Arapski svijet ponovno počne da posmatra Izrael kao "crnu ovcu", to će pokidati nove ekonomske veze koje su se formirale - poput onih između Izraela i Ujedinjenih Arapskih Emirata (UAE) - i koje zavise od ujedinjenog, stabilnog Bliskog istoka.

Osim toga, kako se ova nova era rata odvija, svijet će početi da drugačije gleda na Zapad - posebno na Sjedinjene Američke Države. Kako izbija sve više sukoba, mnoge države će možda početi da se pitaju da li zapadni tabor gubi moć da donosi odluke i usmjerava svijet. I ako prijetnja zapadnim sankcijama više nije parališuća za države, to će ih vjerovatno navesti da počnu da upravljaju ratovima na svoj jedinstven način.

Već vidimo primjere ovoga. Na primjer, kada je rat Izraela i Hamasa izbio u oktobru, saudijski prestolonasljednik je nazvao svog iranskog kolegu kako bi razgovarao o tom sukobu. To je bez presedana - i predstavlja "geopolitičke nijanse" ove nove ere.

Osim toga, kada je riječ o pronalaženju mirovnog rješenja sukoba, novi diplomatski forumi će takođe početi da se nadmeću sa već uspostavljenima. Naravno, Ujedinjene nacije ostaju ključne, ali one više nisu jedina diplomatska opcija - tu je i nedavno prošireni blok BRIKS i Organizacija za šangajsku saradnju (SCO). A u nekim slučajevima, vlade potpuno zaobilaze diplomatiju. Dakle, kojem od ovih konkurentnih geopolitičkih blokova će se nacije u ratu obratiti?

Na kraju, pojavljuje se i nova grupa "rješavača problema" - države koje pokušavaju da zaustave rat i ponude "poslijeratna rješenja". U slučaju rata u Ukrajini, novi posrednik je Katar, koji se nada da arapska neutralnost može dovesti Moskvu i Kijev za pregovarački sto. I naravno, zemlje poput Saudijske Arabije, UAE i Singapura spremne su da učine isto. Ove nacije će nastaviti da donose svoju formulu i ideje u ovu novu eru rata, oblikujući novi izgled regiona i ekonomija nakon sukoba.

Za svakoga ko zaista želi da vidi, svi znaci upozorenja su tu. U narednih desetak godina mogli bismo imati više sukoba i previranja nego što je svijet vidio u skoro jednom vijeku. A barijere koje su sprečavale izbijanje ratova u prošlosti - od zapadnih sankcija do građanskih pobuna - sve su ozbiljno urušene.

I kako ove postojeće zaštitne ograde padaju, ne grade se nove koje bi ih zamijenile, što znači da možda ulazimo u period sličan Divljem zapadu. Osim toga, kako nuklearno oružje počinje da se širi na talasu ratova i žarišta - poput ruskih nuklearnih bojevih glava u Bjelorusiji ili Južne Koreje koja želi da ugosti američko nuklearno oružje - započela je nova igra "nuklearnog šaha".

Stoga, najhitniji izazov s kojim se svijet sada suočava jeste da se globalna arhitektura promijeni tako da kada ratovi izbiju, postoje nova rješenja da ih suzbiju i održe određeni status kvo. Jedna takva ideja bila bi sporazum između G20, koji bi podrazumijevao da će države koje pokrenu sljedeće ratove izgubiti sposobnost trgovine sa članovima te grupe.

U suprotnom, kako su države i kompanije zauzete trčanjem od požara do požara, od rata do rata, sile koje imaju potencijal da zaista transformišu svijet (i čovječanstvo) - od klimatskih promjena i vještačke inteligencije do demografske krize - počeće da izazivaju haos bez granica.

Autor je osnivač firme "The Geopolitical Business"

Članak je preuzet sa portala "Politiko"

Prevod: A.Š.

Ukrajinski vojnici na ratištu u Donjeckoj oblasti

Foto: Rojters

Pripadnici KFOR-a na granici Kosova i Srbije

Foto: Rojters

EVROPSKI UGAO

Crna Gora trči trku protiv vremena i Marin le Pen

Crna Gora trči trku protiv vremena za ulazak u EU. Podgorica je na ivici da bude posljednja država koja će ući u EU ili prva koja će biti zaustavljena na pragu članstva

Željko Pantelić

Nedavno preminuli trostruki predsednik Evropske komisije Žak Delor uzalud je upozoravao šefove vlada i država u poslednjoj deceniji prošlog veka da je neophodno produbiti integracije unutar EU i usvojiti funkcionalna i efikasna pravila odlučivanja, pre nego što se Unija proširi na istok. Nisu ga poslušali, a vreme, taj galantni gospodin, je pokazalo da je Delor bio u pravu.

Mario Dragi, bivši predsednik Evropske centralne banke, bio je još konkretniji ovih dana: "Model rasta, napretka i odlučivanja u EU se raspao i potrebno je kreirati nove modele a za to je potrebno da EU postane država. Evropsko tržište je samo prividno jedinstveno, u suštini je sastavljeno od serije malih odvojenih tržišta. To je razlog što nam najbolja i najperspektivnija preduzeća odlaze u SAD. Napravili smo kolosalnu grešku kada smo doneli odluku o proširenju, a da prethodno nismo promenili sistem odlučivanja u EU, misleći da pravila koja su funkcionisala sa 12 država mogu i sa 27".

Prethodni italijanski premijer i najozbiljniji kandidat da postane predsednik sledeće Evropske komisije upozorio je da u novom, multicentričnom svetu, evropske zemlje mogu da sede za glavnim planetarnim stolom samo ako transformišu EU u jedan državni subjekat. "Nalazimo se u funkcionalnoj paralizi. Nismo sposobni da funkcionišemo efikasno ni u ovom sastavu a razmišlja se o proširenju, kao da nismo ništa naučili iz prethodnog iskustva", podvukao je Dragi.

Drugim rečima, ako EU ne krene u proces federalizacije, kreiranja zajedničke spoljne politike, odbrane i vojske, neće moći da bude geopolitički kredibilni igrač. Današnja EU je zbir država koje igraju svaka za sebe s idejom da profitira što više može, da smanji negativne efekte globalnih kriza i, po mogućstvu, da okrivi druge članice i EU samu za vlastite promašaje i neuspehe.

Evropska ekonomija posustaje jer se nije dovoljno i pravovremeno modernizovala. EU je ostala bez jeftinih energenata iz Rusije zbog agresije Moskve na Ukrajinu. Za par godina bi mogla da ostane i bez američkog bezbednosnog kišobrana ako u novembru Donald Tramp pobedi na predsedničkim izborima u SAD. Broj migranata koji odbijaju ili imaju poteškoće da se integrišu u nova društva se rapidno povećava što posledično proizvodi rast ekstremne desnice i destabilizuje članice EU. Kina, Rusija, Turska i zemlje iz Persijskog zaliva u EU vide "lovinu" i tako se ponašaju koristeći kratkovidost evropskih nacionalnih lidera koji od drveta ne vide šumu i dozvoljavaju da budu korumpirani.

Dragi je slamka spasa za EU, praktično jedina politička figura koja ima veliki autoritet unutar EU i u međunarodnim okvirima. Ne postoji ličnost sa jačim kompetencijama i kvalitetima od Dragija da vodi evropski brod u burnim vremenima koja dolaze. EU nema boljeg igrača da govori u njeno ime i da stane na crtu Trampu, Si Đinpingu, Putinu, Erdoganu i diktatorima iz Persijskog zaliva i sa drugih meridijana.

Proročanstvo jednog od očeva Evropske unije Žana Monea "da će Evropa (EU) biti kovana u krizama i da će biti zbir rešenja za prevladavanje tih kriza" do sada je funkcionisalo, gotovo, besprekorno. Sa Dragijem na čelu Evropske komisije moglo bi da dobije još jednu potvrdu.

U prethodne dve decenije smo prisustvovali pretvaranju evropeizma u neku vrstu iluzije koji je mnogo više pogodovao bujanju nacionalizama nego stvaranju preduslova za federalizaciju EU. (...)

Zemlje osnivači, a i svi ostali, ušle su u EU i ime nacionalnih interesa a ne zbog vrednosti ili evropskih ideala. Nemci i Italijani su želeli da "operu" svoje biografije iz Drugog svetskog rata, Francuskoj je trebao surogat za kolonijalnu imperiju bez koje je ostala, dok je za zemlje Beneluksa, u kleštima između Francuza i Nemaca to bilo jedino logično rešenje. (...) Irska je preko EU želela da se emancipuje definitivno od Velike Britanije, a London, dok nije pao u ruke suverenista i populista, je razmišljao da je bolje uticati na odluke i opstruisati proces dubljih integracija EU iznutra nego spolja.

Istočnoevropske zemlje su pohrlile u EU jer su u njoj videli kravu muzaru, sredstvo da izađu iz siromaštva i da brzo zaborave pola veka sovjetske i komunističke dominacije. Kurcšlus je nastao kada su istočnoevropske članice EU u sadejstvu sa skandinavskim državama i zaleđinom u Velikoj Britaniji i SAD pokušale da oblikuju EU po svojoj slici i prilici. (...)

EU i njeni lideri su se dugo uljuljkivali u ideji da je rat definitivno odbačen kao sredstvo vođenja politike. Uljuljkani ispod američkog bezbednosnog kišobrana smatrali su da se sa ekonomskom povezanošću i zavisnošću stvaraju uslovi u kojima je dovoljno upotrebljavati sankcije i embargo umesto vojnih intervencija ili međunarodne arbitraže za rešavanje međudržavnih sporova. Svet u kome se razmišlja racionalno, ekonomski, u kome se teži poštovanju univerzalnih prava više ne postoji, ako je ikada i postojao.

EU, ako želi da sedi za stolom velikih sa pravom glasa, mora da nastupa kao jedan a to znači da ne bude drugo ime za francuski "grandeur" ili nemačka maska za projekciju interesa Berlina ili marioneta Vašingtona preko istočnoevropskih i skandinavskih država, plus Holandija. EU ne može samo da se profiliše kroz ekonomske, trgovinske i tržišne parametre, ona mora da pronađe zajednički ideološki i politički imenitelj i da radi predano na jačanju vojnog potencijala i odbrambenih kapaciteta. Samo tako će biti geopolitički igrač a ne geopolitički plen planetarnih predatora.

Crna Gora trči trku protiv vremena za ulazak u EU. Podgorica je na ivici da bude poslednja država koja će ući u EU ili prva koja će biti zaustavljena na pragu članstva. Političke tendencije u važnim evropskim državama ne obećavaju ništa dobro. Pobeda Gerta Vildersa u Holandiji je samo vrh ledenog brega nevolja koje bi mogle da zadese politiku proširenja EU. Sledeće godine su izbori u Nemačkoj, a za tri godine u Francuskoj. Ishodi ta dva izjašnjavanja građana će dramatično promeniti, u dobru ili u zlu, sudbinu država kandidata za članstvo u EU i same Unije.

Sve izvesniji dolazak Vildersa na čelo vlade u Hagu neće zaustaviti proces proširenja, ali će ga znatno usporiti. Sa vladom koju će voditi Vilders ili u kojoj će biti njegovi ministri, Holanđani će upotrebljavati svaki izgovor ili priliku da uspore proces proširenja. Oni su to već uspešno radili posle propalog referenduma o Ustavu EU 2005. godine u svojoj zemlji kada su praktično usporili Srbiju i ceo region koristeći kao sredstvo i izgovor nedovoljnu saradnju Srbije sa Haškim tribunalom. Podsetimo, do proširenja 2004. godine Holandija je bila zemlja koja je bila šampion politike proširenja EU a onda je postala njen najveći protivnik, pogotovo posle ulaska Bugarske i Rumunije.

U institucijama EU znaju šta mogu da očekuju od nove izvršne vlasti u Hagu i zbog toga rade ubrzano na pripremi odluka za BiH, Ukrajinu i Moladaviju, to jest za martovski Evropski savet, poslednji na kome će premijer Mark Rute predstavljati Holandiju. Želja je da se pregovarački proces sa tri zemlje postavi na šine i da se tako limitira, koliko to bude moguće, kočenje procesa od strane Holandije. Vilders sam ne može da zaustavi proces proširenja jer će biti na čelu ili deo koalicione vlade u kojoj će nužno morati da sede i predstavnici partija koje imaju mnogo fleksibilniji odnos prema proširenju EU.

Mnogo više od Holandija i Vildersa, zagovornike dubljih integracija EU i proširenja Unije brinu Nemci i Francuzi. U Saveznoj Republici su izbori za Bundestag planirani za 2025. godinu, ali nije isključeno da dođe i do prevremenih izbora imajući u vidu konstantnu krizu u kojoj se nalazi tzv. semafor koalicija kancelara Olafa Šolca. Za tri godine ćemo imati predsedničke izbore u Francuskoj i na horizontu nema kredibilnog kandidata protivnika Marin le Pen.

U Nemačkoj dve sestrinske demohrišćanske partije CDU i CSU zajedno sa Alternativom za Nemačku (AFD) uživaju podršku gotovo polovine biračkog tela. CDU nije više partija koju je vodila Angela Merkel, skrenula je prilično udesno sa novim liderom Fridrihom Mercom i udaljila se od evropskog federalističkog kursa. Sanitarni kordon oko AFD će verovatno izdržati probu i u sledećem sazivu Bundestaga. Međutim, ako nemačka ultra desnica osvoji više od 20 odsto glasova, značajno će uticati na politiku Berlina budući da sve odluke vezane za EU, uključujući i proširenje, moraju da prođu kroz Bundestag i njegova tela.

"Nuklearna bomba" za proširenje EU i pre svega za ulazak Crne Gore je eventualni dolazak na vlast Marin le Pen. Sa liderkom Nacionalnog okupljanja u Jelisejskoj palati sve će biti stavljeno pod veliki znak pitanja. Zato se aktuelnom predsedniku Emanuelu Makronu žuri sa usvajanjem i implementacijom reformi unutar EU sa kojima mogu da se ograniče negativni efekti eventualnog dolaska na vlast Marin le Pen ili njoj sličnih lidera i liderki. Takođe, mogućnost da Le Pen postane šefica Pete republike morala bi da bude ogroman stimulans za Podgoricu da uradi sve što može da završi pregovore do prve polovine 2027. godine.

Ipak, čak i da se usvoje najavljene reforme o dubljim integracijama EU i da Crna Gora završi pregovore do 2027. godine, u rukama Le Pen, ako osvoji vlast, ostaju dva veoma moćna instrumenta: pravo veta i raspisivanje referenduma. Bez obzira na obim i značaj reformi unutar EU, uključujući i one vezane za glasanje, o prijemu novih članica će se odlučivati jednoglasno, to jest svaka država članica EU će moći da stavi veto. U slučaju Francuske, zahvaljujući zakonu usvojenom na izričit zahtev Nikole Sarkozija pre 15 godina, predsednik Pete republike ima diskreciono pravo da raspiše referendum o članstvu nove zemlje u EU. Fransoa Oland nije koristio tu mogućnost za Hrvatsku, ali je pitanje da li bi njegov primer sledila Le Pen za Crnu Goru ili neku drugu državu.

Dakle, bez Dragija na čelu EK, sa Vildersom u Hagu, Mercom u Berlinu i na kraju Marin le Pen u Parizu, proces produbljivanja evropskih integracija bi bio u najboljem slučaju zamrznut, a prva kolateralna šteta bi bila politika proširenja i posebno Crna Gora, kao jedini kandidat koji može da stigne do praga članstva u EU do kraja ove decenije.

To je negativan scenario. Postoji i pozitivan, zato Crna Gora mora da iznenadi sve i sebe samu da bude vredna, brza i efikasna.

Foto: Facebook

FORUM

Karikatura: Dušan Gađanski Duca

POZDRAV DOMOVINI

Na korak do sreće

Umjesto da padaš u prazničnu depresiju i članove porodice gledaš kao Hanibal Lektor, pojačaj Bečku filharmoniju i gledaj stvari sa vedrije strane. Horoskopi i ekspoze vele da nam domovinu očekuje godina sreće-sreće-radosti, pa će valjda biti nešto i za nas

Samir Kajošević

Možda bude anksioznih napada kada budemo skrolali po telefonima prvog januarskog jutra. Društvenim mrežama će vladati srećnici koje su slavili od Beograda do Dalekog istoka, a neće biti tog filtera koji bi uljepšao tvoja četiri zida koji odavno nijesu gledali Jupola. Bićeš izložen malicioznim online napadima Moetom i švedskim stolovima, na koje nećeš moći da uzvratiš ruskom salatom i kumarom koji ti je ujedno i žirant. Nećeš moći da repliciraš ni tradicionalnim vatrometom iznad Konika, iako nije ništa slabiji od onog u Sidneju. A ako već nisi gledao Brenu i Priju, nemaš se što hvaliti Knezom iako on umije da pjeva i prodaje burgere.

Umjesto da padaš u prazničnu depresiju i članove porodice gledaš kao Hanibal Lektor, pojačaj Bečku filharmoniju i gledaj stvari sa vedrije strane. Horoskopi i ekspoze vele da nam domovinu očekuje godina sreće-sreće-radosti, pa će valjda biti nešto i za nas.

Za početak, od januara ćemo biti godinu bliže ulasku u EU planiranom za 2026. Predsjednik je već spremio platformu koja briselska vrata otvara, ali treba vremena da je svi potpišu. Ursula i Borelj nam nijesu primili premijera, ali mu je Varhelji šapnuo da će nam poneko poglavlje zatvoriti. Naše je samo da napravimo pravosudni kvart na Zabjelu i završimo onaj zatvor u Mojkovcu. Možemo kumovima i drugovima da napunimo tužilaštvo kao što smo reformisali Ustavni sud. Kada otvorimo Specijalni sud za organizovani kriminal, na ulazu ćemo staviti kartonsku maketu Ruke pravde sa posvetom - Hvala ti što si pravosuđu našao posla.

Za novu godinu Vlada je obradovala penzionere, ali ni ostali smrtnici ne treba da brinu. Sljedeće godine u ovo doba nećemo biti milioneri, ali ćemo imati plate od hiljadu eura i raditi šest dana u nedjelji. Džabe Dritan pita za nastavak Evrope sad a Fidelity priča da premijer kupuje vrijeme. Biće povišica iako Fonda PIO možda biti neće. Budžet će se puniti akcizama i novim kreditima, sve dok Crna Gora ne postane Švajcarska Balkana i veliko gradilište. Tenderi za autoput i brze ceste završićemo dok kažeš "paf-paf", pa mogu Bemaksovi i Behtelovi ašovi da se zabiju u zemlju.

Da u državnoj kasi preliva pobrinuće se blockchain bratstva sa primorja. Kada Do Kvon pobijedi američko pravosuđe kao Šešelj Haški sud, od Dritana će dobiti izvinjenje a od Mikija crnogorsko državljanstvo. Njemu i Buterinu otvorićemo trezor Centralne banke da gemblaju na blokchain berzama dok ne vratimo sve kredite i skupimo novac za još dva auto-puta. Uporedo možemo da razvijamo elitni turizam u kojem se karpaćo i jastozi plaćaju digitalnim novcem, a bogatim gostima se nudi samo domaće. Cigarete iz Bara, trava sa plantaža po selima oko Podgorice ili kokain iz paketa banana.

Dok kripto-serdari budu punili državnu kasu, armija ministara će moći mirno da troši dnevnice i vozi službena auta. Aleksa će nastaviti da bude potpredsjednik Vlade za prijeme i prirodne nepogode, dok Milović bude kadrirao po policiji i tužilaštvu. Pošto je uspio pastelnim detaljima da poremeti modu uskih teget odijela, dendi ministar će možda početi i sa popunjavanjem diplomatske mreže. Šef parlamenta će nastaviti da u Beograd putuje bez kostima državnog zvaničnika, a savjetnici predsjednika da izigravaju ministre kad već neki ministri glume ikebane.

Vijesti/Nikola Saveljić

Velika su očekivanja od godine političkih promjena u kojoj Jakov i Miki ne pominju razvod, ali se Milan i Andrija sve više udaljavaju. U kojoj se penzionisani otac nacije po ulicama slika sa biračima, dok mu stranka bira nasljednika preko aplikacije. Izabraće nekog iz armije klonova, da našminka stranku i proba da je udomi kod Mikija kada bude birao između novih izbora i rekonstrukcije. Novoj izbornoj šansi može da se nada ruka pravde ako do tada ne izgubi glas ili se pobije u parlamentu. A ukoliko mu se ne ukaže prilika da opet bude tas na vagi, može sa Medom da dijeli tag #medojesveupravu i priča pikanterije sa ustoličenja.

Zato ne tugujmo jutros-gore glavu, jer čeka nas godina reformi i dvotrećinskih većina. Na korak smo do sreće i života u Singapuru Evrope koji ne žali kredita da bi građani živjeli kao bubreg u loju. Poželimo napredak državi naroda i građanske manjine u kojoj izborne i popisne pobjede slogu grade, a nezaposlena mladost iz kladionica prelazi u političke partije. Zemlji pravde u kojoj telefoni dolaze glave kriminalcima, ali sudijama ne mogu ništa listinzi i vetinzi. U kojoj će biti reformi i agendi, dok nam svima radost ne udari na nos.

Mišljenja objavljena u tekstovima autora nisu nužno i stavovi redakcije Vijesti

2024
SREĆNA VAM
GODINA NOVIH
MOGUĆNOSTI.
Universal Capital Bank

EKONOMIJA

Mit o „dosad neviđenom”

Stephen S. Roach

Bavim se predviđanjem više od 50 godina. Tokom tog vremena, neprestano sam slušao refren kako svijet prolazi kroz "promjene bez presedana". Ova popularna fraza često je dovodila do jednako hiperbolisanih zaključaka: nadahnutih izjava da se nikada nismo suočili sa većim rizicima ili tako neizvjesnom budućnošću i da predviđanje daljeg toka stvari nikad nije bilo teže. A što više ovo ponavljate, priča postaje sve uvjerljivija.

Priznajem: moja kristalna kugla je toliko često bila razbijena zbog navodno dotad neviđenih događaja, da sam i prestao da brojim. Sedamdesete su bile decenija ekstremnih previranja: iza naftnog šoka iz 1973. ubrzo su uslijedili "velika inflacija" i period stagflacije, što je postavilo scenu za prvu naizgled bez presedana fazu ere poslije Drugog svjetskog rata. Naknadna deflacija 1980-ih omogućila je da se horor film iz 1970-ih odigra u obrnutom smjeru sve do 1990-ih, što je kulminiralo Azijskom finansijskom krizom, koja je zatim dovela do onoga što se u početku nazivalo prvom krizom globalizacije.

Danas se, međutim, ovih epizoda sjećamo kao običnih potresa koji prethode budućim seizmičkim udarima. Revolucija informacionih tehnologija i "mjehur dot-coma" kasnih 1990-ih i ranih 2000-ih nagovijestili su obilje "mjehura" kapitala koji su zahvatili globalna tržišta nekretnina i mnoge finansijske instrumente, od drugorazrednih hipoteka do širih kreditnih tokova i akcija. Kada je muzika prestala, prekogranična i međuinstrumentalna zaraza koja se pojavila pokrenula je globalnu finansijsku krizu 2008-2009 - još jedan vanredni događaj za svijet koji je u to vrijeme već bio zahvaćen krizama.

Baš kada su svi pomislili da globalni uslovi ne mogu biti gori - pandemija, koja se inače pojavljuje jednom u sto godina, i ekstremne vremenske prilike izazvane klimatskim promjenama okrenuli su konvencionalno razmišljanje naglavačke, a to je učinila i rastuća plima trgovinskog i tehnološkog protekcionizma i potencijalni sukob supersila, Sjedinjenih Država i Kine. Dodajte ovome izbijanje rata u istočnoj Evropi i na Bliskom istoku, i neviđeno je postalo nova normalnost. Knjige o "permakrizi" i "polikrizi" sada su na listama bestselera.

Cinik u meni kaže: "Prošli smo mi kroz ovo i ranije." Ali samo zato što sam predviđao poremećaje više od pola vijeka ne znači da imam jedinstveno razumijevanje onoga što slijedi. S obzirom na zapažanje Marka Tvena da se istorija često rimuje, nudim tri ključne lekcije iz svog iskustva kako bih pokušao da razumijem šta nas možda vreba u neizvjesnoj budućnosti:

Prvo, naučite da očekujete neočekivano. Ljudskoj vrsti je svojstvena autoregresivnost i ona uvijek gleda na nedavnu prošlost kao na najboljeg predskazivača budućnosti. Kreatori politika su posebno skloni ovom kratkovidom pristupu - popravljaju nedostatke u sistemima koji su doveli do posljednje krize, ali nikada ne razmišljaju šta bi moglo da izazove sljedeću. Na primjer, azijske ekonomije su kasnih 1990-ih akumulirale velike devizne rezerve - kao instrument koji bi pomogao da se spriječi sljedeća finansijska kriza u Aziji. Ali to nije pomoglo da se zaustavi ona koja je zaista nastupila i koja je nastala zbog pucanja "mjehura" kapitala.

Foto: Shutterstock

Drugo, postoji nesumnjiv kontinuitet - prelazak iz jedne takozvane ere bez presedana u drugu. Jedna kriza obično dovodi do sljedeće. Pod vođstvom velikog Pola Volkera, američke Federalne rezerve su preduzele oštre mjere da zaustave Veliku inflaciju (kao i druge centralne banke). Ali uprkos pobjedi u ratu, kreatori politike su proćerdali mir ustanovivši preniske kamatne stope da bi održali finansijsku stabilnost.

Slično tome, kada su globalna tržišta kapitala zastala tokom azijske finansijske krize, centralne banke su otkrile čudotvorni lijek: praktično nulte kamatne stope. Ovo je, zauzvrat, postavilo osnovu za brojne imovinske "mjehuriće" - ne samo za akcije, već i za obveznice i kredite - koji su kulminirali deceniju kasnije u globalnoj finansijskoj krizi.

Treće, krize i "vanredni" događaji danas su pravilo, a ne izuzetak. Tokom posljednjih decenija, u prosjeku se svake tri do četiri godine dogodila jedna katastrofa. Dužničku krizu u Latinskoj Americi 1982. pratili su krah berze 1987. i kriza štednje i zajmova u SAD 1986-1995; implozije u Japanu (1990), Meksiku (1995) i Aziji (1997); skoro kolaps hedž fonda Long-Term Capital Management (1998); dot-com bubble crash (2000); Enron računovodstveni skandal (2001); katastrofa drugorazrednih hipoteka (2007); kriza državnog duga evrozone (2010), "taper tantrum" izazvan strahom od normalizacije politike FED-a (2013); krah kineske berze (2015), trgovinski rat između SAD i Kine (2018), kovid-19 (2020) i deglobalizacija (2023).

Upravo u tom kontekstu prognostičari se suočavaju sa naizgled nemogućim zadatkom predviđanja budućnosti. Naravno, kreatori vladinih politika suočavaju se sa podjednako ozbiljnim izazovom: dok sljedeća kriza dolazi i vjerovatno će stići prije nego kasnije, pomirenje politika koje gledaju naprijed sa zamkama veoma neizvjesne budućnosti je isto što i balansiranje velike težine na vrhu igle.

Ali ovo teško da opravdava sebične izgovore za greške u politici ili predstavljanje iskrivljenih procjena tržišta imovine i ekonomskih šokova kao neizbježnih nezgoda koje proizilaze iz takozvanih okolnosti bez presedana. Ponestalo mi je strpljenja za kreatore politike, izvršne direktore i investitore koji zajedno podižu ruke i govore: "Ne krivite mene".

Ovo je prilično jadan izgovor. Šokovi su tu da ostanu, a naš posao nije da predviđamo šta je sljedeće (iako neko uvijek uspije i u tome) već da se fokusiramo na - otpornost. To jeste lakše reći nego učiniti. Ali nije razlog da podlegnemo mitu da smo postali žrtve nečega - bez presedana.

Autor je predavač na Univerzitetu Jejl; bio je predsjednik Morgan Stanlei Asia

Copyright: Project Syndicate, 2023. (prevod: N.R.)

NEKO DRUGI

Da nije bilo Netanjahua

Gideon Levy

Da Benjamin Netanjahu nije bio predsednik vlade poslednjih 16 godina da li bi izbio ovaj strašni rat? Da li bi rat izgledao drukčije? Da li smo sigurni da se iznenađenje i propust od 7. oktobra ne bi dogodili? Kidnapovani ne bi bili kidnapovani? Izrael ne bi izveo ovako jeziv masovni pokolj? Ovo nisu pitanja poput "šta bi bilo kad bi bilo" i ni najmanje nemaju za cilj da umanje Netanjahuovu odgovornost i težinu njegove krivice za ono što se dogodilo. Netanjahu mora da ode, još juče, danas, sutra, kao i cela njegova vlada koja nas je dovela na ivicu ponora.

Ali da li u Izraelu postoje vođe koje bi se ponašale suštinski drugačije od Netanjahua prema Gazi i prema Palestincima? Ne i ne. Kada svu krivicu za izraelske nedaće svaljujemo na Netanjahua, time kažemo da bi sve izgledalo drugačije da nije bilo njega. Tako se od prvog dana ponaša blok "Samo ne Bibi". Da nije bilo Netanjahua Gaza ne bi bila zatvor, jevrejska naselja na okupiranim teritorijama ne bi dovela do truljenja Izraela, a naša vojska bi bila više moralna.*

Naravno da to nije tačno. Ima mnogo stvari zbog kojih bi, da nije bilo Netanjahua, Izrael bio bolje mesto. Prekid okupacije i blokade nisu među njima. Postoje u Izraelu političari koju su pristojni, pošteni, dobronamerni, skromni i odani svojoj funkciji više od njega i bilo bi prijatnije biti pod njihovom okupacijom. Ali Izrael bi i dalje ostao država aparthejda, samo malo više kamuflirana. Netanjahu je korumpirao i uprljao politički sistem, uništio pravni sistem i sprovođenje zakona, a o njegovom ličnom ponašanju bolje da ne govorimo previše.

Ali kada dođemo do suštine stvari od koje Izrael beži kao od vatre, suštine koju je Netanjahu hteo da skine sa dnevnog reda, otkriva se da se on ponašao kao i svi njegovi prethodnici. Osim hvale vrednih napora nekih prethodnih premijera - kao što su bili Jicak Rabin, Šimon Peres, Ehud Barak, Ehud Olmert i Arijel Šaron - da dođu do rešenja, makar i delimičnog, nikom nije padalo na pamet da Palestincima pruži minimum pravde koju zaslužuju i bez koje nema rešenja.

Svi premijeri su prihvatili okupaciju i blokadu Gaze. Niko od njih nije pomislio da dozvoli pravu palestinsku državu sa punim ovlašćenjima kakvu imaju i sve druge države. O oslobađanju Pojasa Gaze od blokade nisu ni razmišljali. A da nije bilo svega toga možda ne bi bilo Hamasa.

Blokadu Gaze nije uveo Netanjahu. Ni prethodna vlada nije razmišljala o njenom ukidanju. Iako je katarski novac ulazio na kontrolisaniji način pod Naftalijem Benetom, politika je u svojoj osnovi bila ista. Niko nije pomišljao na otvaranje Gaze prema svetu, čak ni uz nadzor. To je jedina mera koja nije isprobana i jedina koja je mogla da bude rešenje. Teško je proceniti da li bi izraelska vojska pod nekim drugim premijerom bila drugačija.

Da li se propust mogao sprečiti? Nisam siguran. Sprovođenje okupacije koje se pretvorilo u većinu zadataka vojske nije Netanjahu izmislio. Svaki premijer bi izdvojio ludačke snage i resurse da zadovolji naseljenike i njihove zablude. Tako je bilo pod svakom vladom Izraela. Kandidati se sada zagrevaju na početnim linijama. Svaki od njih će biti bolji premijer od Netanjahua, svakako pošteniji, skromniji i pravedniji od njega.

Ali niko od njih neće promeniti pravac zbog kojeg Izrael tone. Jair Lapid je izjavio da se zalaže da Palestinska uprava preuzme Gazu, a odmah nakon toga se predomislio i već je protiv. Lapid je čovek bez mišljenja. Beni Ganc i Gadi Ajzenkot učestvuju u vođenju rata i svim zločinima, a uskoro će se pokazati koliko je taj rat bio besmislen. Niko od njih nije predložio novi način, neki koji nismo probali ranije, predlažu samo silu i još sile.

Nema sumnje da Netanjahu mora da ode, ali Izrael će nastaviti po svome.

(Haaretz; Peščanik.net; prevod sa hebrejskog: Alma Ferhat)

* *Nakon najave međunarodnog tužioca Karima Kana da će otvoriti istragu o ratnim zločinima na teritoriji Gaze, Zapadne obale i Izraela posle 7. oktobra, organizacija DAWN je 20. decembra poslala listu od 40 imena izraelskih visokih vojnih dužnosnika koji bi trebalo da, prema njihovim rečima, budu istraženi zbog sumnje da su počinili sledeće ratne zločine: neselektivno bombardovanje, raseljavanje silom, upotreba gladi kao oružja, sprečavanje humanitarne pomoći, nerazlikovanje civila i vojnih ciljeva.*

PRAZNIČNI INTERVJU SA ČELNICIMA TRI GRADA

Ne kajemo se zbog politik šansu da popravimo dr

Svetlana Mandić

Predsjednici opština Nikšić, Šavnik i Plužine, Marko Kovačević, Jugoslav Jakić i Slobodan Delić, za "Vijesti" o praznicima, darivanjima, pamćenju i zaboravu, o zemlji čojstva i junaštva

Gotovo su istih godina - njih dvojica su vršnjaci, a treći je pet godina stariji. Imaju gotovo jednak politički staž. Pripadaju partijama koje baštine različite ideje. Dvojica od njih vladaju u opštinama u kojima su političke partije kojima pripadaju na vlasti decenijama. Treći se tek "uči" šta znači biti vlast. Ovog puta, predsjednici opština Nikšić, Šavnik i Plužine, **Marko Kovačević, Jugoslav Jakić** i **Slobodan Delić**, pričali su o praznicima, darivanjima, o pamćenju i zaboravu, o zemlji čojstva i junaštva.

- ***Šta za vas predstavljaju novogodišnji praznici i Božić?***

Kovačević: Priliku za odmor i vrijeme koje ću provesti sa porodicom. Takođe, osvrt na ono što je bilo i na ono što očekujemo. Božić je sam po sebi radost rođenja i života. Praznik koji krijepi naša srca koja su često ranjena. **Jakić:** Smatram da praznici, a posebno novogodišnji i božićni, predstavljaju idealno vrijeme za stvaranje i njegovanje porodične tradicije, zbližavanje i jačanje porodične povezanosti, tako da Novu godinu i Božić, tradicionalno provodim u krugu porodice i najbližih. Svakako, s obzirom na funkciju koju obavljam, malo je vremena koje se u toku jedne kalendarske godine može izdvojiti za ovakve trenutke. To mi posebno znači kao roditelju dvoje djece, jer praznici, a naročito novogodišnji, predstavljaju veliki događaj za djecu, a ujedno i priliku da ih naučimo nekim važnim ljudskim i životnim vrijednostima, zajedničkom kreiranju lijepih uspomena...jer kroz porodičnu povezanost, tradiciju i događanja djeca razvijaju sopstveni identitet, emocionalnost, socijalizaciju i pripadanje, i tako zadovoljavaju potrebe za osjećajima ljubavi, poštovanja, uvažavanja i prihvatanja... Vodeći se tim poimanjem značaja porodičnih praznika, i sa nivoa funkcije predsjednika Opštine i organa lokalne uprave, posebna pažnja posvećena je djeci i njihovim potrebama. Jedna od najljepših uspomena, koje će krasiti moj rad, je radost koju su podijelila djeca iz Šavika kada smo zajedno kitili jelku na Trgu uoči 2023. godine. Njihovi ukrasi, najvredniji su pokloni koji su meni uručeni.

Delić: Božić i Nova godina predstavljaju dva praznika okupljanja, sretanja, druženja. Božić sigurno predstavlja najljepši praznik u čitavoj godini, gdje se duh jedinstva porodice uspostavlja u punom kapacitetu. Kroz proslavu Božića, uz snagu porodice, naglašavamo i potrebu o pomirenju i skladu života svih ljudi na svijetu. Božić je posebno lijep u malim mjestima gdje se gotovo svi poznaju pa zajedništvo i proslava istog dobija na vrijednosti. Nova godina najviše za mene predstavlja otvaranje nove šanse za ostvarivanje boljih rezultata i savladavanje cjelogodišnjih izazova koji se u konačnom mijenjaju pred svima nama iz dana u dan.

- ***Da li za praznike poklanjate poklone, i ako poklanjate, šta i kome?***

Kovačević: To su obično novogodišnji paketići za djecu. Za Oce i Materice takođe pripremamo poklone. Mnogo je važniji sami čin darivanja od onoga što se konkretno daruje. Kako godine prolaze shvatam da je svaki trenutak sa dragim osobama poseban dar. Ne treba čekati da nas život tome na teži način nauči nego biti što više sa svakim koga volite.

Jakić: Praznici su vrijeme poklona i želje da darujemo drugima, prilika za razvijanje osobina kao što su darežljivost, emocionalna povezanost, ali i osjećaj za druge. Kao što sam već istakao, moj rad, i rad organa lokalne uprave posebno je bio posvećen pružanju podrške za sve aktivnosti, sportske, kulturne...koja su bila potrebna djeci iz Šavnika, tako da tradicionalno i ove godine, sa djecom na Trgu organizovaćemo uručivanje novogodišnjih paketića i program zabavnog karaktera namijenjen najmlađima.

Delić: Moram Vam priznati da nisam neko ko zna da se sjeti da poklanja, a još manje da izabere poklone. U zadnje vrijeme, od momenta kada sam postao roditelj, to se u dobroj mjeri promijenilo i najčešće pokloni, posebno za praznike, idu za djecu.

- ***Šta biste voljeli da zaboravite iz 2023. godine, a koja su to djela na koja ste posebno ponosni?***

Slobodan Delić

Foto: Svetlana Mandić

Kovačević: Volio bih da se neke stvari nisu desile, volio bih da su neki ljudi koje volim i dalje tu sa nama, ali ne bih volio da to što su otišli ili su nam oteti zaboravim. To je sastavni dio života, a ja vjerujem da na kraju ljubav sve pobjeđuje. Ponosan sam što i pored toga što bih lako mogao da nađem razlog i dalje ne mrzim nikoga. Nekada su reakcije strastvenije i jače, nekada su same situacije u koje zapadamo sa drugim ljudima neprijatne, ali kada ostanem sam sa sobom ipak osjećam da nikoga ne mrzim i da nikome ne želim zlo. Ponosan sam i na rezultate koje ima lokalna samouprava koju predvodim i na to što uspijevamo, pored svih prepreka i grešaka, da Nikšić vodimo naprijed.

Jakić: U čemu je korist pamćena loših dana? Optimista sam po prirodi i vjerovatno je to razlog što Vam ne mogu odgovoriti na prvi dio pitanja. Ponosan sam na sve ono što sam uradio kao predsjednik Opštine, a što će doprinijeti poboljšanju uslova života svih stanovnika Šavnika. U 2023. godinu stvoreni su preduslovi za realizaciju projekata u narednoj godini čija je vrijednost preko tri miliona eura.

Delić: Ova godina je zaista bila dinamična, posebno u dijelu poslovnih obaveza. Jedna ozbiljna odgovornost i obaveza posla koji obavljam, svakodnevno je ispunjavala čitavu 2023. godinu. Negdje, iako uvijek prisutan u sistemu lokalne uprave, nisam mogao znati niti vjerovati o nivou obaveza, odgovornosti i dešavanja poslova na mjestu predsjednika Opštine. Trudim se da zaboravim sve loše stvari, događaje i momente koji se neminovno moraju dešavati, a radujem se i ponosim svakom realizovanom projektu i okončanoj ideji koja za cilj ima unapređenje uslova života lokalnog stanovništva.

Jugoslav Jakić

Foto: Svetlana Mandić

- ***Zbog čega ste odlučili da se bavite politikom i da li ste se ikada pokajali zbog toga?***

Kovačević: Politikom sam odlučio da se bavim vidjevši u kakvu su poziciju, poslije referenduma 2006. godine, na kom sam sa ponosom i sa obavezom prema precima glasao da moja država nastavi da postoji, tadašnje vlasti željele da dovedu srpski narod i srpsko kulturno, istorijsko nasleđe i tradiciju u Crnoj Gori. Pored toga primijetio sam mnogo nepravdi i diskriminisanja, ne samo po nacionalnoj nego i po političkoj osnovi, prema građanima Crne Gore. Opstanak srpskog naroda i želja da svi građani budu slobodni i žive demokratiju su bili glavni razlozi da od borbe u politici ne odustajem. Postao sam predmet mnogih napada upravo zbog toga, možda je bilo dosta situacija u kojima sam mogao da kažem šta mi sve ovo treba, ali mislim da je dužnost da se izdrži svaki pritisak zbog bolje budućnosti ove zemlje i njenih građana.

Jakić: Želja da mijenjam svijet na način da ga učinim ljepšim i boljim, pravednijim i srećnijim povela me je putem, od izbora studija, odnosno Pravnog fakulteta, pa do pozicije predsjednika Opštine. Politku sam jednostavno vidio kao prostor, kao put koji će mi omogućiti ostvarenje tog cilja, zalaganja za opšte dobro. Donijeti odluku da se bavite politikom je izazov, pogotovo na trenutnoj političkoj sceni, gdje je čini mi se ponajmanje prisutna politika. To kažem iz razloga što politiku doživljavam kao odgovornost, jer preuzimanje bilo koje političke funkcije znači odgovornost prema narodu čiju podršku dobijate, odgovornost da jedan dio svog života i karijere posvetite poboljšanju kvaliteta života u zajednici, borbi za vladivanu prava i dobrobiti svih građana. Smatram da ja, pa i svaki političar koji doživljava politiku na ovaj način, neće se pokajati.

Delić: Politika u Crnoj Gori je sastavni dio svakog čovjeka i svake porodice. Mislim da više poznavalaca politike i fudbala nema nigdje na svijetu kao kod nas. Politika je sastavni dio života i ukoliko želimo da damo doprinos unapređenju društvenih standarda, moramo da se bavimo poli-

e, imamo uštvo

Marko Kovačević

Foto: Svetlana Mandić

tikom. Splet interesantnih okolnosti me je doveo do toga da postanem političar. Pored moje želje da se bavim politikom, često se pitam zašto sam prihvatio da kao dio svakodnevice imam sve nervoze, ljutnje i sjekirancije u poslu koje neminovno moraju da dolaze. Međutim, postoje i momenti kada se sa pozicija odlučivanja urade jako dobre stvari za čitavu zajednicu i donesu kvalitetna rešenja od kojih korist i pomoć vidi značajan broj ljudi i čitava zajednica, pa se trenuci razočarenja i ljutnji brzo zaborave. Tada shvatam da politika nije razlog za kajanje, već šansa da se naprave još bolji rezultati za čitavo društvo.

- ***Šta uraditi da Crna Gora zaista bude država o kojoj je pisao Marko Miljanov - država čojstva i junaštva?***

Kovačević: Braniti sebe od drugoga, ali i drugoga od sebe. Primijeniti taj princip na ličnost, porodicu, lokalnu zajednicu, državu. Ta tajna nam stoji sve vrijeme pred očima i odavno nam je pocrtio svojim perom kučki vojvoda, moj imenjak. Treba da težimo standardima modernog svijeta, ali i da ne odustajemo od standarda i onih univerzalnih vrijednosti koje su otkrili i prenijeli nam naši preci. Kao što vidimo, u njihovim mudrostima lakše se otkriva rješenje mnogih problema nego u brojnim agendama i smjernicama koje dolaze sa drugih adresa.

Jakić: Čojstvo i junaštvo i dalje krase Crnogorce!

Delić: Da bi Crna Gora mogla da bude država čojstva i junaštva, prvo treba da prestane da priča o tome i da se udara u grudi izgovarajući ovu maksimu. Svima je dobro poznato da su veliki junaci najmanje pričali o svojim junaštvima, a čovječnost se prepoznavala i prepoznaje kod ljudi, a ne nosi se i ističe kao reklama. U konačnom, Marko Miljanov nije pisao o svakodnevnim dešavanjima već o primjerima dešavanja koje su karakterisali čojstvo i junaštvo. Da ne bi ostali na primjerima, Crna Gora mora početi da moralne i ljudske vrijednosti drži u nivou postupanja svih društvenih sudionika, a onda i u postupanju građana bez izuzetaka. To je proces koji zahtjeva sistemsko sređivanje svih oblasti društvenog djelovanja, od obrazovanja pa do pravosudnih institucija. Samo sinhronizovani u djelovanju sa jasnim ciljem, možemo postati država socijalne pravde, skladnog života i suživota i država sa korijenima koje su utemeljili Marko Miljanov i Njegoš.

Dragana Šćepanović

Foto: Dragana Šćepanović

Bez aktivne opozicije nema kvalitetne vlasti: Petko Bakić

INTERVJU: PETKO BAKIĆ, PREDSJEDNIK OPŠTINE KOLAŠIN

Prioritet vodosnabdijevanje i gradnja kolektora

Opština kao investitor ne može da utiče na sistem javnih nabavki, pa ni na izbor izvođača radova, što je veliki problem, a kvalitetno rješavanje problema građana ne ostavlja previše prostora za formalnosti

Predsjednik Opštine Kolašin **Petko Bakić** kaže za "Vijesti" da su za funkciju koju obavlja potrebne, prije svega, menadžerske sposobnosti i pravovremeno reagovanje u prevazilaženju svakodnevnih izazova.

Na mjestu prvog čovjeka lokalne izvršne vlasti naslijedio je, početkom novembra, svog partijskog kolegu **Vladimira Martinovića**. Dočekali su ga i nezavršeni radovi na infrastrukturnim projektima i brojne zamjerke, jer nema formalno visoko obrazovanje. Bakić, koji je do izbora na mjesto predsjednika Opštine bio zaposlen u Službi zaštite i spasavanja, objašnjava da sebe doživljava kao "prvog među jednakima".

Najavljuje da će se, tokom ostatka mandata, posvetiti rješavanju najkrupnijih kolašinskih problema, među koje ubraja nedostatak parkinga, probleme sa kanalizacionom mrežom i vodosnabdijevanjem.

- ***Zatekli ste, na izmaku građevinske sezone, nezavršenu Ulicu Boška Rašovića, Spomen-dom... Kako ste odgovorili na takvo stanje i šta se pokazalo kao najproblematičnije? Koje ste obaveze doživjeli kao najveći izazov?***

Već po preuzimanju dužnosti od prethodnog predsjednika Opštine saradnici su me upoznali sa projektima čija je realizacija u toku i koji problemi prate njihovo sprovođenje. Svakodnevno sam obilazio radove na Ulici Boška Rašovića i sa izvođačem i nadzorom pratio dinamiku izvođenja radova. Nastojao sam da se objektivne poteškoće prevaziđu i u najkraćem roku privedu kraju radovi, na zadovoljstvo i građana i lokalne uprave. Što se tiče radova na Spomen-domu, za njih su potrebni idealni vremenski uslovi, kako bi premazi za hidroizolaciju bili pravilno naneseni. Ti radovi biće nastavljeni kad se steknu uslovi.

- ***Odgovornost za kašnjenje završetka radova u Ulici Boška Rašovića često se svaljuje na Vašeg prethodnika... Gdje Vi vidite razloge za realizaciju, konkretno tog, ali i teškoće koje bi mogle pratiti naredne velike radove?***

Problem vidimo u nemogućnosti Opštine da kao investitor utiče na sistem javnih nabavki. Tako, i mislim da je bitno da građani to zanju, lokalna uprava ne može uticati ni na izbor izvođača. Konkretno, kada je riječ o Ulici Boška Rašovića na sprovedenoj javnoj nabavci bio je samo jedan ponuđač i to "Indel inženjering" DOO.

- ***Često se, nakon Vašeg izbora, moglo čuti da Vam zamjeraju to što nemate visoko formalno obrazovanje. Koliko činjenica da nemate fakultetsko obrazovanje može biti otežavajuća okolnost pri obavljanju funkcije predsjednika Opštine?***

Funkciju predsjednika Opštine treba, prije svega, da odlikuju dobre menadžerske sposobnosti, koje podrazumijevaju efikasnu i ekonomičnu organizaciju posla. Predsjednik Opštine je "prvi među jednakima". Smatram da obrazovanje nema presudnu ulogu u obavljanju te funkcije. Svakodnevno se srijećem sa situacijama da odluke moram donositi u hodu, a problemi građana su rješavani na najefikasniji način, što ne ostavlja previše prostora za formalnosti.

- ***Šta su Vaši ciljevi u ostatku mandata? Kojim oblastima i na koji način ćete se najviše posvetiti? Šta vidite kao najveće probleme Kolašina?***

Posvetićemo se rješavanju najprioritetnijih pitanja u kolašinskoj opštini, a to su rješavanje pitanja parkinga, vodosnabdijevanja i izgradnje kolektora i kanalizacione mreže. Ne manje važni su i drugi problemi koje je neophodno rješavati u hodu, poput uređenja registra imovine Opštine, stambeno-komunalne oblasti, registra poreskih obaveznika i brojnih drugih oblasti koje su u prethodnom periodu bile zapostavljene. Od kvalitetnog rješavanja tih izazova, zavisi i kvalitet života u gradu. Zajedno sa svojim saradnicima očekujem da će na kraju mandata biti vidljiv naš trud i zalaganje.

- ***Da li i na koji način namjeravate da uvažite stavove opozicije o pitanjima koja su bitna za grad i građane/ke?***

Opozicija je u prethodnom periodu podnijela niz predloga odluka, od kojih smo neke prihvatili sa zadovoljstvom, a u cilju poboljšanja poslovnog ambijenta u gradu i razvoja preduzetništva za žene i mlade. Sve to za razliku od prethodnog perioda dok smo bili u opozicionim klupama, kada vlast nije imala sluha za naše predloge i amandmane. Svakako da ćemo i u narednom periodu nastaviti saradnju sa opozicijom i prihvatiti sve konstruktivne predloge, jer bez aktivne opozicije, nema ni kvalitetne vlasti.

RADOVAN PETRANIĆ, DOBITNIK NAGRADE ZA FILANTROPIJU "ISKRA"

Humanost i skromnost u genima

Petranić je dobrovoljni davalac krvi, volonter Crvenog krsta i NVO "Ana Đoković in memoriam". Dobrovoljno davalaštvo mu je, kaže, "prešlo" od ujčevine, ljubav prema humanitarnom radu i Crvenom krstu od oca koji je još 1947. godine bio sekretar podmlatka Crvenog krsta, a skromnost je naslijedio od obje strane

Sa sinom u humanitarnoj akciji

Svetlana Mandić

Kada je krenuo u prvi razred osnovne škole, Nikšićaninu **Radovanu Petraniću** majka je na leđa stavila đačku torbu dvije godine starijeg dječaka iz komšiluka, koji je bio patuljastog rasta, i rekla: "Nemoj nikada da se desi da ga vidiš da nosi torbu, a da mu ne pomogneš. I nemoj slučajno da ga diraš, nego ga uvijek odbrani".

Od tada je prošlo četiri decenije, a Petranić ne prestaje da radi dobra djela i ne voli da priča o njima, jer smatra da je humanost kada se sam sjetiš, a ne po pozivu, da nekome pomogneš, i da je dovoljno da za taj čin zna tvoje srce. Ovog puta, "morao" je da priča o sebi jer su njegova dobra djela stigla do Fonda za aktivno građanstvo i žiri je odlučio da mu dodijeli nagradu za filantropiju "Iskra" za individualni doprinos.

"Nisam znao da me je Nevladina organizacija 'Ana Đoković in memoriam' predložila za nagradu. Kada su mi javili da sam dobitnik 'Iskre', prvi put u životu sam ostao bez teksta. Nagrada zaista znači i izuzetno prija što neko cijeni moj humanitarni rad, ali još više prija povjerenje i poštovanje koje je grupa koja me nominovala pokazala prema meni".

ZAVRNI RUKAV I DARUJ ŽIVOT

Petranić je dobrovoljni davalac krvi i trombocita, volonter Crvenog krsta i NVO "Ana Đoković in memoriam", veliki čovjek još većeg srca. Dobrovoljno davalaštvo mu je, kaže, "prešlo" od ujčevine, ljubav prema humanitarnom radu i Crvenom krstu od oca koji je još 1947. godine bio sekretar podmlatka Crvenog krsta, a skromnost je naslijedio od obje strane.

"Moj ujak **Branko Roćenović** je bio jedan od najstarijih dobrovoljnih davalaca krvi u Nikšiću u to vrijeme. Naravno da se nikad nije eksponirao. Imao je tridesetak donacija koje su ostale krajnje anonimne. Donirao je sve dok se nije razbolio od dijabetesa. I moj brat je dobrovoljni davalac krvi, i braća od tetke i ujaka".

Prvi put krv je dao 1996. godine. Bilo je u pitanju porodično davanje i Radovan se odmah odazvao kada su ga pozvali. Od tada je rukav zavrnuo oko 83 puta, skoro 70 "klasičnih" davanja i 13 puta je darivao trombocite.

"Kada sam prvi put dao krv, pitao me **Vesko Gezović** iz transfuzije da li bih, ako je potrebno, nastavio da dajem krv, jer, kako mi je rekao, jednim davanjem čovjek bukvalno spasava tri života. Zapitao sam se da li bilo ko ima pravo da ne daje krv, da ne spasi živote koje može".

Nije član nijednog udruženja dobrovoljnih davalaca krvi, ali se odaziva na sve pozive. Iako je preporuka da muškarci krv mogu dati svaka tri mjeseca, Radovan kaže da je i on, kao i većina davalaca, kršio to pravilo.

"Prekršio sam i ja, i svaki od nas davalaca, i to dosta puta. Kada je život u pitanju, pravila ne postoje. Nijesam član nijednog udruženja dobrovoljnih davalaca krvi bez obzira što jako poštujem to što rade. Smatram da bi svaki građanin kao individua trebalo da bude dobrovoljni donor krvi. Ne da čeka da ga neko pozove, nego da ode i sam to uradi".

Svaka osoba kojoj je dao krv je priča za sebe, ali posebno se sjeća jednog događaja. Korona je već uveliko zatvorila gradove kada ga je u deset sati uveče pozvala jedna prijateljica da mu kaže da je jednom dječaku potrebno šest flaša krvi i da mora da ih primi ujutro odjednom jer je izgubio veliku količinu krvi.

Radovan Petranić
Foto: Svetlana Mandić

"Ti si mu jedini spas", kazala je.

Nije mnogo razmišljao. Ujutro je pozvao prijatelje i njih šestorica iz, kako sa osmijehom kaže, dvije ulice iz naselja Kličevo, dali su krv. Prošao je period straha, nošenja maski, zatvaranja, i Radovan, koji ima kamion i radi kao autoprevoznik, otišao je kod porodice dječaka kome je bilo potrebno šest jedinica krvi, da im nešto doveze. Kad tamo, baka u dvorištu "postrojila" svu unučad da pozdrave Radovana i kaže jednom od njih: "E ovaj ti je čovjek spasio život".

To su događaji, kaže Radovan, koji se pamte.

Kada se prije dvije godine od tumora na mozgu razboljela školska drugarica njegovog sina, koja je tada imala devet godina, i kada su joj u postoperativnom oporavku bile potrebne velike količine trombocita, Radovan je postao i dobrovoljni davalac krvnih pločica.

"Da bi pacijent primio jednu dozu trombocita potrebno je da šest davalaca da krv. Tada mi je doktorica **Biljana Dendić** saopštila da se kreće u projekat trombocitafereze, odvajanja čistih trombocita, što dotad nije rađeno u Crnoj Gori. Predložila mi je da kao iskusni dobrovoljni donor krvi odem na donaciju trombocita. Nisam imao dileme. Otišao sam. U odnosu na klasično davanje krvi pregled je malo komplikovaniji i sve traje malo duže, radi se nalaz krvi, internistički pregled, pregled vena i onda se pristupa procesu doniranja trombocita koji traje sat vremena".

KRUG DOBRIH DJELA KOJI SE ŠIRI

Radovan često sa Crvenim krstom i NVO "Ana Đoković in memoriam" učestvuje u humanitarnim akcijama. Još češće ih samostalno organizuje i sa prijateljima realizuje.

"Svaka akcija u Crvenom krstu nosi svoju težinu, neke specifičnosti, mada su za mene posebne akcije u kojima se pomaže djeci. Ne mogu nikako podnijeti da u 21. vijeku imate djecu koja žele hranu, odjeću, obuću. Desi se nekad da u Crvenom krstu nema, što se kaže, ni pašteta, a ne nešto više. I onda dođe neko ko kaže da nema šta da djeci da da jedu, bez ono što nađe u kontejneru. Onda s mojim prijateljima skupim novac, kupimo hranu i odnosemo im. Koliko su samo puta učiteljice moje djece organizovale akcije, skupljale odjeću, hranu, ali i od svog novca kupovali stvari".

I tako se krug dobrih djela širi, a to se ne bi moglo dogoditi da u akcije ne uključuje velike ljude, poput njega. Realizovane akcije ne piše, ali je svaka zapisana duboko u srcu.

"Ne može čovjek sam. Stava sam da i kroz Crveni krst i druge humanitarne organizacije treba što više ljudi da izađe na teren, da vidi svojim očima tu nemaštinu, jer ne može se to osjetiti sa televizije i sa društvenih mreža".

Iako je, kako kaže, najranjiviji kada su djeca u pitanju, često pominje devedesetogodišnju baku Planu kojoj je klizište odnijelo kuću pa joj je Opština obezbijedila privremeni smještaj.

"Javljeno nam je da baka od namještaja nema ništa. Odmah su se Crveni krst i NVO 'Ana Đoković in memoriam' angažovali. Odemo kod nje, baka sjedi sama i čim nas je vidjela kaže da joj je puno srce jer ima s kim da popriča. Moli nas da otvorimo nekakav stari frižider jer ima tu čašu rakije i nekog skorupa, da uzmemo i da se okrijepimo. Tim gestom nas je 'kupila' da smo tu akciju jednostavno morali uspješno da realizujemo. Ne mogu opisati s kolikim smo je žarom radili, koliko se veliki broj ljudi uključio", ponosno priča Radovan".

Ističe da je veliki broj osoba koje nemaju dovoljno ni za sebe, ali su zato uvijek spremni drugima da pomognu. Znaju šta je nemaština i koliko je teško kada su djeca gladna i bosa. Ali je zato i dosta onih koji imaju i previše, ali ne pomažu drugima.

"Niste svjesni šta sve na terenu vidite. Sjećam se akcije kada se jedan volonter onesvijestio kada je vidio u kakvim uslovima ljudi, koji su bolesni, žive. Moram jedan primjer da pomenem. Organizuje se obilježavanje Svjetskog dana prijevremeno rođenih beba i članica grupe 'Ana Đoković in memoriam', Dragana Mandić licitira u grupi stvar od 30 eura i plaća je, da bi pomogla da se akcija realizuje, a neće sebi da kupi ljekove koji koštaju 15 eura. Veće je to njeno 30 eura, nego hiljadu koje uplati neki milioner. Iako se humanost ne može izmjeriti, za mene je vrhunac humanosti kada neko donira organ. Sve što mi darujemo, krv, novac, hrana, odjeća, sve se može nadoknaditi, ali poklonjeni organ ne".

KAPA DOLJE, VELIKIM-MALIM LJUDIMA

Radovanova supruga **Marija**, koja je psiholog, bila je članica prvog tima u Jugoslaviji za zaštitu djece protiv zanemarivanja i volontirala je četiri-pet godina. Imaju troje djece - **Anu** koja je ove godine postala punoljetna, dvije godine mlađu **Vanju** i najmla-

Foto: Privatna arhiva

đeg **Iva** koji ima 11 godina. Ana je željela da punoljetstvo obilježi doniranjem krvi ali joj je doktorica rekla da odloži donaciju jer će kasnije biti potreba za njenom krvnom grupom, tako da čeka poziv da se i ona upiše u listu dobrovoljnih davalaca.

Ivo je već "ozbiljan" volonter Crvenog krsta.

"Kada je imao osam godina sa društvom je sakupio igračke i tražio da sa **Draganom Nikolićem** ode na teren i odnese sve što su sakupili. Kada je vidio u kakvom su stanju ta djeca, maltene me preklinjao da obezbijedim hranu za njih. Učestvuje i u ekološkim akcijama, a nedavno je, prilikom sabirne akcije Crvenog krsta, odradio četiri smjene odjednom. To je njegova želja bila. On to volontiranje ozbiljno shvata i za sebe kaže da je postao ozbiljan volonter", kaže ponosni otac.

Empatija i humanost, kaže Radovan, uče se od malih nogu. Onda ne morate nekoga moliti za pomoć jer je naučio da pomaže. Ne razmišlja kada treba da kaže koji su to mali heroji prema kojima je život bio okrutan, a koji svima mogu poslužiti za primjer kako se treba boriti i pobijediti.

"Smatram da nikoga ne treba moliti da pomogne. Očekujem da ljudi sami pruže ruku i pomognu, bilo to davalaštvo krvi ili donacije u hrani, odjeći. To je za mene humanost i čovječnost, kada se sami ponude da pomognu. A mali heroji kojima skidam kapu su **Aleksandar Nađ** i **Katarina Striković**. Veliki borci, svako na svoj način. Samo mogu da im se divim i skinem kapu", kaže Radovan.

Goran Malidžan

INTERVJU: RADOŠ ŽUGIĆ, PREDSJEDNIK OPŠTINE ŽABLJAK

Decenijama smo sistematski zapostavljani

Bespravna gradnja ozbiljno prijeti da naruši i prirodni i arhitektonki sklad, a očuvanje UNESCO statusa je od krucijalnog značaja i dijelimo zabrinutost da će zbog ekspanzije nelegalne gradnje taj status biti ugrožen

Ekspanzija bespravne gradnje na Žabljaku ozbiljno prijeti da naruši prirodni i arhitektonski sklad grada, a lokalna vlast je zabrinuta da bi to moglo da ugrozi UNESCO status tog područja. Predsjednik Opštine Žabljak **Radoš Žugić** kazao je da je očuvanje UNESCO statusa od krucijalnog značaja, ali da su nadležnosti lokalne samouprave kada je u pitanju bespravna gradnja "više nego ograničene".

U intervjuu "Vijestima" Žugić kaže da je je Žabljak decenijama sistematski zapostavljan i da danas kaska u odnosu na druge zimske turističke centre. Kvaliteniji tretman države i rekonstrukcija skijališta na Savinom kuku, smatra on, stvaraju preduslove da Žabljak postane zimski turistički centar kakav je nekada bio.

- ***Godina je prošla od kada ste izabrani za predsjednika Opštine. Da li ste zadovoljni onim što ste do sada uradili i šta biste izdvojili kao najveći uspjeh nove lokalne vlasti u prethodnom jednogodišnjem periodu?***

I više smo nego zadovoljni proteklom 2023. godinom zato što su brojni infrastrukturni projekti koji su bili predviđeni kapitalnim budžetom realizovani. Na kvalitetan način pripremili smo razvojni kapitalni budžet za 2024. god. Posebno bih istakao zadovoljstvo zbog činjenice da smo uslijed brojnih otežavajućih okolnosti konačno pristupili radovima na sanaciji gradske deponije i što smo omogućili asfaltiranje puta do sela Tepca. Nikako ne treba zaboraviti nove saobraćajnice, vodovode, mreže ulične rasvjete, novi gradski park, kao i brojne druge projekte.

- ***Koje veće projekte planirate da realizujete naredne godine?***

Kroz kapitalni budžet Crne Gore planirana su dva velika projekta, izgradnja transfer stanice sa pristupnom saobraćajnicom, kao i rekonstrukcija glavne gradske ulice u dužini od 2,8 kilometara. Iz kapitalnog budžeta opštine možete prepoznati značajne projekte koji će umnogome promijeniti sliku grada, a jedna od najznačajnijih, ako ne i najznačajnija je rekonstrukcija Trga durmitorskih ratnika, projekat za koji smo nakon konkursa dobili idejno rješenje.

- ***Kakva je finansijska situacija u Opštini Žabljak a kakva u lokalnim preduzećima? Da li opština ima problema sa naplatom prihoda?***

Opština Žabljak je u toku 2023. godine na kvalitetan način naplaćivala lokalne prihode što za direktnu posljedicu ima podatak da planirani budžet za 2024. godinu iznosi skoro šest miliona eura i radi se o najvećem do sada. Istakao bih da ćemo u 2024. godini poseban akcenat staviti na oporezivanje bespravno sagrađenih objekata i naplatu boravišne takse. Lokalna preduzeća u potpunosti opravdavaju potrebe i lokalnih stanovnika i turista, potpomognuta od stane lokalne samouprave.

- ***Koliko zaposlenih radi u lokalnoj samoupravi, a koliko u lokalnim preduzećima i ustanovama? Da li je to optimalan broj ili ima viška zaposlenih?***

U Opštini Žabljak 67 je zaposlenih, što je svakako optimalan broj koji dozvoljava da se redovno ispunjavaju i servisiraju obaveze a na pojedinm mjestima postoji potreba za povećanjem radne snage.

- ***Vaši politički protivnici novu vlast optužuju i za partijsko i rodbinsko zapošljavanje? Da li je i za koliko broj zaposlenih u Opštini i lokalnim preduzećima i ustanovama veći u odnosu na period prije preuzimanja upravljanje opštinskom administracijom?***

Tvrdnje su apsolutno neutemeljene i daleko su od istinitih. Radi se o praksi iz prethodnog perioda koja se pokušava imputirati novom rukovodstvu. U prilog tome govori činjenica da je u toku 2023. godine po osnovu ugovora o radu u Opštini Žabljak zaposleno svega dvoje ljudi.

- ***Dijelite li mišljenje mnogih građana da Žabljak već duže posustaje za mnogim zimskim turističkim centrima u okruženju, pa i u Crnoj Gori, jer se godinama nije ulagalo u osavremenjavanje postojeće infrastrukture? Da li je sve spremno za početak ovogodišnje zimske turističke sezone?***

Stava smo da je Žabljak decenijama sistematski zapostavljan i da danas kaska u odnosu na druge zimske turističke centre. Kvalitetniji tretman države i rekonstrukcija skijališta na Savinom kuku stvaraju preduslove da Žabljak postane zimski turistički centar kakav je nekada bio. Mi sa svojih pozicija ulažemo maksimane napore da ova zimska turistička sezona u mnogo čemu bude drugačija od ostalih i pripremili smo cijeli kalendar aktivnosti koji će umnogome obogatiti našu turističku ponudu u toku zimskih mjeseci.

- ***Imaju li građani Žabljaka adekvatnu zdravstvenu zaštitu? Mještani kažu da je nedostatak pedijatra jedan od gorućih problema! Može li lokalna samouprava pomoći da se taj problem riješi?***

Što se tiče zdravstvene zaštite, nova lokalna samouprava je ozbiljno pristupila rešavanju tog problema. Kao što i možda sami znate situacija nije idealna, ali odgovorno tvrdimo da se stvari kreću u pozitivnom smjeru. U prilog tome govori činjenica da je Opština opredijelila dva stana na korišćenje za potrebe deficitarnog kadra, nakon čega smo vrlo brzo naišli na pozitivan signal i Žabljak je dobio doktora specijalistu koji će stalno raditi i boraviti na Žabljaku. Na proljeće 2024. godine očekuje nas i renoviranje Doma zdravlja, a samim tim i unapređenje uslova u kojima će se pružati zdravstvena zaštita.

- ***Da li imate podatak koliko je nelegalnih objekata izgrađeno na Žabljaku i da li i u kojoj mjeri divlja gradnja ugrožava postojeću komunalnu i drugu infrastrukturu? Ko je odgovoran za ovakvo stanje i da li bi zbog toga NP "Durmitor" mogao da se nađe na crvenoj listi UNESCO-a? Šta lokalna uprava preduzima da zaustavi bespravnu gradnju?***

Bespravna izgradnja je negativan trend u opštini Žabljak koji ozbiljno prijeti da naruši i prirodni i arhitektonski sklad. Očuvanje UNESCO statusa za našu opštinu je od krucijalnog značaja i dijelimo zabrinutost da će se ovakvom ekspanzijom bespravne gradnje naš status ugroziti. Pojačan rad inspekcijskih službi na terenu nameće se kao prioritet. Takođe, izmjene i dopune postojećih i podnošenje novih DUP-ova u značajnoj mjeri doprinijeli bi očuvanju prostora kao našeg najvećeg resursa. Napominjemo da su naše nadležnosti i više nego ograničene, ali da mi u skladu sa svojim mogućnostima ulažemo maksimalne napore da posredstvom službe komunalne poilicije i komunikacijom sa CEDIS-om suzbijamo bespravnu gradnju.

- ***Koliko je podnijeto zahtjeva za legalizaciju bespravnih objekata i koliko ih je legalizovano?***

Trenutno je 186 rješenja o legalizaciji, od toga 18 u predmetima po zahtjevima iz 2023. godine. Broj zahtjeva za legalizaciju u 2023. godini iznosi 100.

- ***Koje mjere loklalna uprava preduzima ili planira da preduzme kako bi pokušala da zaustavi odseljavanje stanovnika naročito mladih?***

Nizom mjera Opština pomaže mladim bračnim parovima koji ostaju da žive u gradu. U 2024. godini Opština će opredijeliti 700 eura za svako novorođeno dijete, svaka porodilja koja se nalazi na evidenciji Zavoda za zapošljavanje imaće utvrđeno pravo na novčanu naknadu u iznosu od 100 evra i to pravo će ostvarivati kod Opštine Žabljak. Takođe, i u 2024. godini Opština će finansirati boravak djece u vrtiću.

Radoš Žugić
Foto: Opština Žabljak

Samir Adrović

KAKO JE ULCINJANIN REALIZOVAO PROJEKAT GRADNJE NATURISTIČKOG NASELJA

O Adi odlučivao Generalštab JNA

Foto: Mihailo Jovović

Ada Bojana

Zahvaljujući hrabrosti i vizionarstvu Miodraga Miška Mirovića, uz gvozdene stege Udbe i vojnog vrha, turističko-naturistički (TN) kamp zaživio je prije 50 godina i dostigao planetarnu popularnost

Nikola Mirović

Nije bilo lako sagraditi turističko-naturistički (TN) kamp na Adi samo tri decenije nakon Drugog svjetskog rata i tik uz granicu sa tada neprijateljskim režimom **Envera Hodže**, ali direktor ondašnjeg hotelsko-turističkog preduzeća “Ulcinj”, rođeni Ulcinjanin **Miodrag Miško Mirović**, nije znao za prepreke.

On je dobro znao kako funkcioniše sistem u patrijahalnim sredinama uz gvozdene stege Udbe i vojnog vrha - za rizičnu ideju trebalo je pridobiti najviše zvaničnike Republike, a potom i sam Generalštab JNA...

“Pokojni Mirović bio je jedan od najboljih turističkih radnika u bivšoj Jugoslaviji. Bio je veliki vizionar i on je najzaslužniji što turističko-naturistički kompleks na Adi ove godine slavi pola vijeka postojanja”, kaže Ulcinjanin **Džemal Hodžić**.

Miodragov sin **Nikola Mirović** kaže da današnji posjetioci tog turističkog kompleksa na ušću Bojane teško mogu da zamisle kako je Ada izgledala početkom sedamdesetih godina prošlog vijeka.

“Granično ostrvo je bilo nenaseljeno i njegova divlja priroda služila je kao mjesto za odlaganje mrtvih životinja. Vodovoda, kanalizacije i struje nije bilo. Granica između Albanije i Jugoslavije bila je dobro čuvana sa obje strane jer su odnosi između dvije komunističke države i njihovih doživotnih lidera **Josipa Broza** i Envera Hodže, blago rečeno, bili komplikovani”, kaže Nikola u razgovoru za “Vijesti”, podsjećajući na ulogu svog oca u nastanku jedinstvenog kampa na prostorima bivše Jugoslavije...

Mirović je na čelo ulcinjskog hotelijerskog preduzeća došao 1962, u vrijeme kada je u gradu bilo nekoliko hotela sa dominantno inostranom klijentelom. Sa nestvarnim, iako još nevalorizovanim resursima, Ulcinj je dobijao obrise moćne turističke metropole, u predvečerju turističkog buma, koji će mu se, kao neminovnost, dogoditi početkom sedamdesetih godina...

U to vrijeme, turistička agencija iz Njemačke htjela je da uloži novac za izgradnju naturističkog naselja na Adi. Predomislili su se u međuvremenu i novac uložili u hrvatski dio jugoslovenske obale. Složeno je tada bilo posložiti sve kockice u graničnom pojasu koje obezbjuđuju jake vojne snage zemalja u nedobrosusjedskim odnosima dok su rane iz rata još bile svježe.

Da Ada ipak ne ostane pusto ostrvo već postane brend grada i države, koje će posjetiti i kancelar Zapadne Njemačke **Vili Brant**, pobrinuo se upravo Mirović. Tada mladi turistički radnik osjetio je da je trenutak da Ulcinj turistima već tada osim klasike, ponudi i ono za čim su mnogi od njih tragali u mondenskim ljetovalištima širom Evrope i svijeta - naturistički kamp na pustom, nenaseljenom ostrvu, uz divlju, netaknutu prirodu, sa pješčanom plažom i čarobnim zalascima sunca i daleko od očiju javnosti, tamo gdje caruje tišina.

To ostrvo, za koje su znali uglavnom samo mještani i vojska, Mirović će učiniti planetarno prepoznatim iako su na suprotnoj strani drugog ušća rijeke, samo kilometar-dva dalje, dominirali zastrašujući bunkeri i vojnici sa dugim cijevima, podsjećajući na zategnute odnose država.

Mirović se, priča Nikola, prvo obratio tadašnjem predsjedniku Skupštine SR Crne Gore **Vidoju Žarkoviću** i generalu, narodnom heroju i delegatu u Saveznom vijeću Skupštine SFRJ **Danilu Jaukoviću**.

“Oni su, na njegovu molbu, obezbijedili dozvolu Generalštaba JNA i dali političku zaštitu projektu izgradnje turističkog naselja na samoj granici sa Albanijom”, kaže Nikola Mirović.

Mirović je potom obezbijedio kreditna sredstva od tadašnjih beogradskih banaka i angažovao bosansku kompaniju RO “Krivaja” iz Zavidovića radi izgradnje montažnih kućica na Adi. Sprovedena je struja i vodovod iz Ulcinja na ostrvu, a obezbijeđen je bio i trajekt za prevoz turista na Adu. U realizaciju projekta uključila se i njemačka turistička agencija “Miramare”, koja je, budući da se bavila naturističkim turizmom, prepoznala da projekat svojom vrijednošću prevazilazi ne samo državne već i regionalne i evropske okvire. Uložila je oko pola miliona maraka za izgradnju takozvanih crnih vila sa oko 100 kreveta. Ubrzo je postalo jasno da to nije dovoljno, pa su izgrađene takozvane bijele vile i auto-kamp kada je na Adi moglo da ljetuje i do hiljadu i po turista.

“Cijeli ovaj projekat i njegove napore pratila je malograđansko-partijska kritika da je u pitanju ‘avanturizam’ i ‘uništavanje’ preduzeća koje je dobro poslovalo. Danas to možda djeluje nevažno, ali u jednopartijskom sistemu je to moglo da bude veoma opasno. Ipak, moj otac završio je projekat u rekordnom roku. Završeni su svi radovi i TN Ada Bojana otvorena je za turiste 1973. godine”, priča Nikola o dešavanjima na Adi o kojima svjedoči njegova majka **Radmila Buba Mirović**.

Za prvog direktora naturističkog naselja Mirović je imenovao sugrađanina **Sulejmana Liku**. Pokazalo se da je to bio dobar potez, jer je Lika opravdao povjerenje svojim radom i sposobnostima.

“TN Ada Bojana počela je da se razvija i širi i nakon očevog mandata. Od 1973. godine pa do osamdesetih godina postala je poznata u cijeloj tadašnjoj Evropi, istočnom komunističkom, ali i u zapadnom dijelu kontinenta. Vili Brant, čuveni njemački kancelar i tvorac “istočne politike” koja je postavila osnove njemačkog ujedinjenja, bio je najpoznatiji gost tog turističkog raja. Dolazili su i predsjednici jugoslovenskih socijalističkih vlada, bankari. Najviše gostiju je bilo iz Zapadne Njemačke, Holandije, Fran-

Миодраг Мировић предсједник Туристичког савеза Југославије

Foto: Privatna arhiva

Mirović, tekst o imenovanju

Pelikani u Evropi u ZOO vrtovima, na Adi uobičajena pojava

U autorskom tekstu u prvom broju Ulcinjskih novina povodom Dana oslobođenja Ulcinja, 26. novembra 1982, direktor TN Ada Bojana Sulejman Lika piše da je rijetko još negdje priroda tako čista i besprekorno sačuvana.

“Malo je još mjesta koje je priroda obdarila raznim vrstama biljaka i ptica i gdje se još može kupati u slatkoj i slanoj vodi. Rijetki primjeri ptica, posebno pelikana, raspona krila 2,8 metara, koje Evropa ima samo u ZOO vrtovima, na Adi nijesu atrakcija”, piše Lika.

Konstatuje da je 1973. Ada imala 96 postelja i 300 kreveta u naselju Safari i zapošljavala oko 40 stalnih i 60 sezonskih radnika. Navodi da je 1974. sagrađeno još 320 kreveta. Od 1975. do 1980. izgrađeno je naselje “Bojana Lux” kapaciteta 600 kreveta, moderan objekat sa velikim restoranom i drugim sadržajima površine 2,5 hiljada kvadrata. Broj radnika 1982. bio je 300, sedam i po puta više nego prilikom otvaranja.

“Na Adi treba dalje graditi i proširiti kapacitete, a posebno obogatiti ih novim sadržajima”, kaže na kraju Lika.

Umjesto dalje gradnje, samo deceniju kasnije, došli su ratovi a sa njima i devastacija...

Foto: Privatna arhiva

cuske, Italije", priča Nikola.

Uspjeh sa projektom naturističkog kampa na Adi i izuzetne organizacione sposobnosti, Mirovića će kasnije preporučiti za direktora Montenegroturista. Uspješnu karijeru nastavio je kao predsjednik Opštine Ulcinj od 1982. do 1984, kada je izgrađen Bulevar maršal Tito, današnji Bulevar Skenderbega, zgrade Doma zdravlja, Pošte, policije, Vatrogasnog, Autobske stanice... Vrhunac karijere doživio je kada je imenovan za ministra turizma u Vladi **Branka Mikulića**. Nakon toga, bio je na čelu Budvanske rivijere u njenim najtežim godinama.

"Za samo godinu rada u Budvanskoj rivijeri uspio je da minus od 18 miliona maraka pretvori u dobitak od dva miliona", sjeća se Nikola.

Miodrag Mirović bio je i član organizacionog odbora Olimpijade u Sarajevu, dobitnik brojnih priznanja i nagrada, među kojima i nagrade AVNOJ-a.

Umro je 1996. godine u Beogradu.

Sa devedesetim godinama, sankcijama i infalcijom, stigle su i prve ozbiljnije nevolje za TN Ada Bojana. Stranci, u strahu od rata koji je bjesnio u okruženju, gosti su prestali da dolaze pa se "Ulcinjska rivijera", u okviru koje kamp posluje i danas, okrenula regionalnom tržištu, Srbiji prije svih. Uprkos devastaciji, TN Ada Bojana "napunila" je 50 godina i dalje slovi za jednu od najatraktivnijih turističkih destinacija na Mediteranu. I neodoljivo sjeća na Miodraga Miška Mirovića, nenadmašnog vizionara, tvorca naturističkog impulsa u zemlji i regionu i čovjeka koji je Ulcinj i Crnu Goru, prije pola vijeka, uvrstio na mapu najprestižnijih turističkih destinacija Evrope.

Dragana Šćepanović

DR KSENIJA POPOVIĆ O PREDNOSTIMA RADA U MALOJ SREDINI

Ne robujem titulama, u Kolašinu sam našla sebe

U taj grad, koji ljekari uglavnom izbjegavaju, došla je nakon završenog fakulteta, s namjerom da samo odradi pripravnički, a onda je shvatila da joj je tako omogućeno da praktično radi i stiče znanja koja nijesu knjiška, za razliku od svojih kolega u većim sredinama koji su zatrpani papirologijom

Foto: Privatna arhiva

Posao izabranog ljekara potpuno odgovara mom senzibilitetu: Ksenija Popović

Kada dr **Ksenija Popović** iz kolašinskog Doma zdravlja kaže da voli svoj posao, ne ostaje mjesta sumnji u to. O svom poslu priča uglavnom govoreći o ljudima koje liječi, važnosti razgovora, strpljenju da čuje ono što pacijent ima da kaže. Dijagnostika i terapija, objašnjava ona za "Vijesti", dolaze tek posle toga.

Kada odgovara na pitanje šta je dobila dolaskom u Kolašin, ne može se naslutiti ni trag sujete, umišljenosti ili robovanja titulama. U taj grad, s kojim je njena porodica povezana na više načina, došla je nakon završenog fakulteta, s namjerom da samo odradi pripravnički. Međutim, i posle dvije godine, kako tvrdi, potpuno zadovoljna svakim segmentom svoje karijere, još je u Kolašinu i obećava da je sigurno biti i 2024.

Medicinski fakultet završila je baš na početku kovid pandemije i jedno vrijeme radila u Institutu za javno zdravlje. Zatim je došlo vrijeme za pripravnički.

"Tada se nametnulo pitanje gdje i kako dalje. Da bih odradila pripravnički kroz državni program trebalo je da čekam od maja do januara naredne godine. Moja porodica u Kolašinu ima kuću, volim Kolašin i tu smo bili i ljeti i zimi. Pošla sam na razgovor sa tadašnjom direktorkom DZ dr **Jelenom Zindović** sa idejom da u toj ustanovi odradim samo pripravnički. Obradovala se, jer ljekari izbjegavaju Kolašin, počela sam da radim, a on me je od početka prihvatila mentorski, ali i dajući mi slobodu u radu, kojoj se kao mlada ljekarka nijesam nadala", objašnjava Popović.

Počela je da radi u Kolašinu u vrijeme vakcinacije, sjeća se da je bilo mnogo posla, trebalo je mnogo truda i energije, ali istovremeno, objašnjava, pružalo se mnogo prilika za učenje i "ubrzano sticanje iskustva". Priča da joj je prijalo što je imala i samostalnost u radu, ali i neograničen prostor da se obrati za savjet.

"To mi je mnogo značilo, ta sloboda da već na početku pripravničkog nijesam samo 'pisar', već da u mene imaju povjerenje. Ušla sam u posao izbaranog ljekara u malom gradu i ispostavilo sam da moj senzibiltet baš tome odgovora. Ispostavilo se i da mi da u potpunosti mogu da sprovede koncept porodičnog ljekara. Uz povjerenje koje sam dobila od dr Zindović i ostalih kolega, istovremeno, imala sam priliku da tražim savjet i konsultaciju. Organizacija rada u kolašinskom DZ je takva da dolazi veliki broj specijalista, koji rade i pomažu. Tako učim", priča mlada ljekarka.

Ubrzo se, tvrdi, pokazalo koliko prednosti ima posao izbranog ljekara u malom gradu, u odnosu na kad se na toj poziciji radi u većem. U razgovoru sa svojim mladim kolegama iz podgoričkih DZ shvatila je, objašnjava, da su oni zatrpani poslom i to uglavnom pisanjem terapije. Dr Ksenija kaže da je ona, od početka, svakodnevno ubrzano praktično učila.

"U međuvremenu sam potpuno u ovom načinu rada "pronašla" sebe i shvatila da posao izabranog ljekara potpuno odgovora mom senzibilitetu. Upoznajem se s ljudima, idem u kućne posjete, vodim njihove bolesti, mogu da se oslone na mene. Meni je ovdje omogućeno da praktično radim i to u periodu života koje je za sticanje znanja i koje nije knjiško. Tako da kad mi postave ono neizostavno putanje za mlade ljekare "kad ćeš na specijalizaciju", ja kažem da ne znam, jer ovo što sada radim volim, ispunjave me i koristi mi. Ne smeta mi manjak titule, jer meni je posve u redu da neko piše radove, a neko bude, na primjer, izabrani ljekar", objašnjava ona.

Dugo i detaljno priča o tome koliko je bitno tegobe na koje se pacijent žali, staviti u kontekst prilika u kojima živi, onoga što su izazovi svakodnevice i onoga sa čim se bori. Ni za to, objašnjava njene kolege u većim gradovima, nemaju priliku, jer im nedostaje vremena da upoznaju one koje liječe.

"To je upravo "zadatak" izabranog ljekara. Za to nema vremena specijalista. Nemaju vremena ni izabrani ljekari u, na primjer, podgoričkim DZ. Neophodno je čuti šta pacijent ima da kaže, s kakvom životnom pričom, tegobom, strahom dolazi u ambulantu. Tek kad vam vjeruju, kad to čujete šta imaju da kažu i sve sklopite, onda mnoge stavri postaju jasne, onda je lakše do dijagnoze, terapije, savjeta...", kaže sagovornica Vijesti.

Omiljena kolašinska ljekarka ima razumijevanja i kad joj neka pacijentkinja kaže da je vrlo bitno da što prije ozdravi jer mora da muze krave, okopava baštu ili obavi neki drugi seoski posao. Shvata i koliko je teško iz udaljenih sela obavljati redovne kontrolne preglede ili doći za terapiju. Kolašinke i Kolašinci, kaže dr Ksenija, uzvraćaju joj na najljepši nači, poštovanjem i pažnjom. Sjeća se kako joj je brat pokojnog pacijenta, s čijom porodicom je dijelila muku duge i teške bolesti, posjekao badnjake ili kako je automehaničar otvorio radnju nedjeljom, ako bi joj servisirao automobil pred dalek put.

"To je povratna energija i poštovanje kojima se nijesam nadala kao mlad ljekar. Ipak, sve to dobijam u velikim količinama i to je satisfakcija i za možda neke nepravde, koje postoje, recimo, u sistemu obračunavanja zarada. No, način na koji se vrednuje rad je politika, a meni je to sada manje bitno. Znala sam u šta se upuštam, za to sam se školovala i uživam u svom poslu i interakciji koju imam s pacijentima i ostalim sugrađanima", tvrdi mlada doktorica.

Poseban dio rada dr Popović u Kolašinu je rad u seoskim ambulantama i zajednički obilazak staračkih seoskih domaćinstava u najudaljenijim selima opštine sa volonterima Crvenog krsta. Taj dio posla, koji podrazumijeva desetine kilometara vožnje, uglavnom lošim lokalnim putevima i posjetu onima koje i najbliži često zaborave, takođe, kako kaže, smatra dragocjenim iskustvom.

Radi u ambulantama u Dragovića Polju, Manastiru Morača i Barama Kraljskim. Ističe zasluge medicinske sestre **Sanje Rakočević**, sa kojom radi i koja, objašnjava, nosi veliki dio posla u ambulanti. Oduševljena je i motivisanošću mladih volontera CK.

"Projekat obilaska seoskih domaćinstava realizuje kolašinski, uz podršku italijanskog CK. To je višestruko koristan projekat, koji omogućava stizanje do pacijenata iz udaljenih sela, a nekima od njih je daleko i da dođu do seoske ambulante. Sa mnom je na terenu ekipa mladih volontera CK i zaista sam oduševljena njihovim radom. Te aktivnosti su možda i ideja za zdravstvene ustanove da dio posla oraganizuju kroz pisanje projekata i pokriju one sistemske nedostatke", kaže kolašinska ljekarka. Takav oblik organizacije zdravstvene zaštite na selima, objašnjava ona, omogućio je da se prate ili preveniraju bolesti, ali i da stariji, koji su daleko od grada, osjete brigu i pažnju".

Pomažu volonteri Crvenog krsta i poštari

Popović i volonteri CK otišli su i korak dalje u nastojanju da olakšaju pacijentima, pa nakon što se obave pregledi, nalaze način i da terapiju pacijentima pošalju u sela. Tu im, kaže ona, pomažu poštari.

"Kad nakon obilaska dođem u ambulantu u DZ napišem terapiju, volonteri CK je uzmu iz apoteke, zapakujemo za svakog pacijenta posebno, na posebnom papiru napišemo kako se terapija uzima i damo da je poštari odnesu sa penzijom ili nekim drugim primanjima. Na taj način smo uštedjeli mnogo ljudima po selima, jer bi nekima trebalo i po 50 eura da dođu do grada taksijem i da se vrate kući. To je za nekog ko ima minimalno primanje, neizvodljivo. Mora se voditi računa i o tome", objašnjava ona.

Ističe koliko je važna sinergija više službi i više osoba za rješavanje i onih izazova koji se čine nerješivi. Takav sistem, tvrdi, omogućio je da je uspostavljena kontrola boljeg praćenja bolesti, bolje zdrastvene perspektive i odgvornijeg odnosa prema svom zdravlju, čak i onim ljudima kojima to nije, zbog mnogo obaveza, bilo na listi prioriteta. Između posjeta, pacijenti dr Ksenije Popović imaju prostor da je telefonom pozovu, zatraže savjet i podršku.

Siniša Luković

KAKO JE POTOPLJEN JEDINI BRITANSKI RATNI BROD KOJI POČIVA U VODAMA CRNE GORE

More kod Mamule „čuva” priču o ratnoj tragediji

Ostaci podmornice H-3 leže na pjeskovito-muljevitom dnu mora na dubini od 73 do 75 metara, oko milju u smjeru jug-jugoistok od ostrva na ulazu u Boku Kotorsku. Olupina, osim što pripada korpusu podvodne kulturne baštine, pravno ima i status britanskog ratnog groba

Tamno, mračno iznad crnogorskih planina u zaleđu Boke, na istočnom dijelu horizonta polako je počinjalo da rumeni kada je poručnik bojnog broda **Džordž Dženkinson** 15. jula 1916. posljednji put sa tornja britanske podmornice H-3, kojom je komandovao, dvogledom osmotrio okolinu.

Uzbuđen kako zbog približavanja njegove podmornice neprijateljskoj obali, tako i skorog svitanja što će sunčevim zracima obasjati pučinu južnog Jadrana na kojoj je cijelu noć H-3 provela u površinskoj vožnji, puneći svoje baterije, Dženkinson je naredio posadi podmornice da se spusti u potpalublje, zatvori grotla na palubi i tornju, te brod pripremi za ronjenje. Ulazio je naime, u opasnu zonu u kojoj bi ga mogle primijetiti posade austrougarskih hidroplana koji su danju uvijek patrolirale na nebu na prilazima Boki Kotorskoj - glavnoj austrougarskoj vojnopomorskoj bazi na južnom Jadranu.

Uz šištanje i klokotanje, morska voda je kroz otvorene plavnike navrla u tankove ronjenja podmornice i H-3 je, neposredno prije nego što će se sunce pomoliti iznad planina što su se uzdizale sjeverno i sjeveroistočno od pozicije podmornice, polako iščezla sa površine Jadrana i sakrila se u njegove dubine. Dženkinson je uz konsultaciju sa dežurnim navigatorim na karti odredio kurs prema ulazu u Boku. "Dubina 30 stopa, obje mašine napred trećinom snage", komandovao je mladi britanski pomorski oficir.

Povremeno je potom Dženkinson kroz periskop, koji je vrtio u punom krugu, osmatrao okolinu. Sa olakšanjem je konstatovao da, iako se on nalazio na samo desetak milja od ulaza u glavnu bazu neprijatelja, oko H-3 u blizini nema austrougarskih ratnih brodova koji bi uplovljavali ili isplovljavali iz Boke, ili pak patrolirali pred ulazom u zaliv. Razmijenio je osmijeh sa svojim zamjenikom, mladim potporučnikom **Vilijamom Tetamom**, nastojeći da 19-godišnjak ne primijeti koliko je zapravo Dženkinson u tim trenucima bio nervozan zbog onoga što bi trebalo da uslijedi.

Komandant britanske podmornice, naime, namjerio se na vrlo riskantnu akciju: da u podvodnoj vožnji, neopažen od austrougarskih patrolnih brodova i straža na ulazu u zaliv, uplovi u Boku i tamo iznenada napadne protivnilke ratne i trgovačke brodove od kojih je tada, sredinom Prvog svjetskog rata, zaliv prosto vrvio.

"Idemo lagano i oprezno. Provući ćemo se kroz minska polja i baražu na ulazu, te obići Mamulu sa njene zapadne strane. A kad jednom uđemo unutra, imaćemo najveći problem da izaberemo "najmasniju" metu i torpedujemo je", ohrabrio je Dženkinson svoju mladu posadu...

Dok se to dešavalo, Prvi svjetski rat je već skoro ušao u treću godinu. Na vojištima širom svijeta često su se sukobljavali ratni brodovi zaraćenih strana, a podmornice koje su koju deceniju ranije bile još tek u tehnološkim povojima, i ovdje su se brzo etablirale kao vrlo opasno oružje i izuzetno efikasna nova vrsta ratnih plovila koju su sa manje ili više uspjeha koristili skoro svi akteri ovdašnjih ratnih dejstava.

Podmornica H-4 identična onoj koja je stradala pred Bokom

Foto: Privatna arhiva

PODMORNICE KAO NOVI I VRLO OPASAN TIP RATNOG BRODA

Osnovna karakteristika i taktička prednost podmornice u odnosu na ostale ratne brodove, njena neprimjetnost pod vodom, odnosno tajnost dejstva, omogućilo je podmornicama da tokom Prvog svjetskog rata zauzmu vrlo značajno mjesto u strategiji upotrebe najvećih svjetskih ratnih mornarica. Najdalje su u razvoju podmornica u prvoj deceniji 20. vijeka otišli Njemci, što se ubrzo po početku borbenih dejstava između zaraćenih strana i pokazalo 5. septembra 1914, kada je njemačka podmornica U-21 na Sjevernom moru torpedovala i potopila britansku krstaricu HMS "Pathfinder". Samo 17 dana kasnije, 22. septembra 1914. ispred obala Holandije njemačka podmornica U-9 je potpuno neprimijećena, za manje od sat vremena torpedovala i potopila tri britanska oklopna krstaša HMS "Aboukir", HMS "Cressy" i HMS "Houge", pri čemu je stradalo 1.459 britanskih mornara i oficira. Iako je pred izbijanje rata raspolagala sa znatno većim podmorničkim snagama od Njemaca (74 prema 28 podmornica), Velika Britanija je tek tada shvatila da su njene podmornice tehnički slabije, a taktika njihove upotrebe inferiornija od njemačke. Stoga je prvi lord Britanskog admiraliteta **Vinston Čerčil** preduzeo hitne mjere da se stanje što prije popravi, pa je Velika Britanija tako, pored ostaloga, naručila i hitnu gradnju čak 35 podmornica tipa Holland 602.

PODMORNICE TIPA H

Ovaj tip podmornica srednje veličine konstruisala je i razvila američka kompanija Electric Boat Co. sa sjedištem u Grotonu, američka savezna država Konektikat. Dizajnerski tim predvodio je glavni konstruktor **Lorens Spier**, koji je, sagledavajući dotadašnje skoro tridesetogodišnje američko iskustvo sa konstruisanjem i gradnjom modernih podmornica tog vremena, napravio jedan od najuspješnijih i najmnogobrojnijih tipova podmornica korišćenih u Prvom svjetskom ratu. Ukupno je, računajući i njihov nešto kasniji britanski nastavak u obliku posebne potklase nazvane H-21, sagrađeno čak 68 podmornica ovog tipa.

Budući da moderni sonari tada još nisu bili izmišljeni, jedini senzor, ali i sredstvo za komunikaciju podmornica klase H u podvodnoj vožnji bio je tzv. Fesendenov oscilator Đ svojevrsna gruba preteča moderne podmorničke elektroakustičke opreme kakvu danas poznajemo. Za komunikaciju na površini mora podmornice klase H su imale po jednu Markonijevu radio-telegrafsku stanicu.

Podmornice H klase najčešće je opsluživala posada od 25 ljudi, komandant, zamjenik komandanta i 22 podoficira i mornara. Uslovi za život na podmornici bili su vrlo spartanski i neudobni.

BRITANSKE PODMORNICE H-KLASE

Po izbijanju Prvog svjetskog rata Electric Boat je prava za licencnu gradnju podmornica klase H prodao Velikoj Britaniji, Rusiji i Italiji. Budući da je Britanski admiralitet želio da što prije ojača svoje podmorničke snage, američki trgovac oružjem i preduzetnik **Čarls Švab**, koji je tada bio na čelu velikog industrijskog konglomerata Bethlehem Steel Corporation, sa Admiralitetom je novembra 1914. potpisao ugovor o gradnji čak 20 novih podmornica H-klase za Britance u narednih samo deset mjeseci. Vrijednost ugovora bila je preko 10 miliona ondašnjih dolara.

Međutim, pojavio se pravni problem, jer su SAD 1914. još uvijek bile neutralna država, pa nisu mogle tek tako da bilo kojoj od zaraćenih strana prodaju naoružanje i opremu proizvedenu u toj državi. Tome se oštro suprotstavljala i administracija tadašnjeg predsjednika SAD **Vudroa Vilsona**, pa je Švab u dogovoru sa Britancima našao ingeniozno rješenje - da gradnju podmornica klase H za Kraljevsku mornaricu iz SAD izmjesti u brodogradilište britanske korporacije Vickers u Montrealu u Kanadi. Preduzete su sve moguće mjere da se proces dostave materijala iz SAD i transport obučene radne snage iz brojnih fabrika i brodogradilišta korporacije Bethlehem Steel u Montrela što je moguće više pojednostavi i ubrza, te su već 11. januara 1915. u Montrealu položene kobilice za gradnju prvih pet od ukupno deset podmornica koliko je određeno da će se tamo napraviti. Do 9. februara položene su kobilice i ostalih pet podmornica iz prve serije za Britance. Da bi ispunila ultraambiciozno postavljeni cilj da završi i isporuči Kraljevskoj mornarici deset podmornica u roku od samo šest mjeseci, korporacija Canadian Vickers je na ovom poslu angažovala čak 2.800 radnika: oni su bez slobodnog dana radili neprekidno u 12-časovnim smjenama i ispunili su zadati cilj. Već do 10. juna 1915. završene su sve probne vožnje i sve neophodne pripreme, te su prve četiri podmornice iz klase H za Britance, jedva šest mjeseci nakon što su njihove kobilice bile položene na navoze u Montrealu, bile spremne da sa svojim britanskim posadama krenu iz Kvebeka preko Atlantika za Evropu i tamo se pridruže ratnim dejstvima koja su se u vodama zapadne Evrope i Mediterana vodila protiv Centralnih sila.

Foto: Privatna arhiva
Podmornica klase H u bazi

PODMORNICA H-3

U prvoj grupi bile su podmornice H-1, H-2, H-3 i H-4. U pratnji naoružanog putničkog broda, pomoćne krstarice "Calgarian", četiri podmornice su 20. juna isplovile iz luke Sent Džons na Njufaundlendu prema Gibraltaru, sa zadatkom da se pridruže britanskim pomorskim snagama u Mediteranu. Tokom putovanja podmornice H-1 i H-3 doživjele su mehaničke probleme sa motorima, pri čemu je ova prva to relativno lako riješila, dok su teškoće sa jednim od motora i propelerskom osovinom na H-3 bile ozbiljnije, pa je tu podmornicu duže vrijeme preko okeana morao tegliti "Calgarian". Zbog neophodnih popravki konvoj je neplanirano zastao na Azorima, da bi ubrzo nastavio prema Gibraltaru.

Par dana prije dolaska u odredišnu luku konvoj je zapao u veliko nevrijeme, pa su četiri podmornice i "Calgarian" u Gibraltar konačno uplovili tek 2. jula. Nakon desetodnevnog zadržavanja u toj luci radi neophodnih popravki i održavanja, podmornice su isplovile za Maltu. Po dolasku u luku Valeta, na svakoj od podmornica ugrađen je po jedan palubni top kalibra 57 mm, radio-telegrafski aparat i posebne sajle-sjekači protivpodmorničkih mreža. Po završetku tih radova, H-1 je poslata na prvu borbenu patrolu u tjesnac Dardaneli i u Mramorno more, gdje je uspješno operisala mjesec dana, napadajući turski pomorski saobraćaj i infrastrukturu na obali. Ostale tri podmornice poslate su sa Malte u Jadran, gdje im je nova operativna baza uspostavljena u italijanskoj luci Brindizi. Njima i podmornici H-1, koja im se uskoro pridružila, zadatak je bio da napadaju pomorski saobraćaj i ratne brodove glavnog protivnika Antante u ovom dijelu Mediterana, Austrougarske. Te četiri podmornice H klase su, sa izuzetkom H-3, koja je u međuvremenu doživjela tragičnu sudbinu, ostale do kraja rata, ali nisu zabilježile veće uspjehe.

U tragičnom incidentu izazvanom pogrešnom identifikacijom, podmornica H-1 je 16. aprila 1918. na Jadranu torpedovala i potopila svoju blizanku, podmornicu H-5, koja je tada bila u službi Ratne mornarice Italije, pri čemu je poginulo 15 od 20 članova posade italijanskog plovila. Podmornica H-4 je maja 1918. pred albanskom obalom zatekla njemačku podmornicu UB-52 u površinskoj vožnji, uspješno je napala i potopila torpedom. Podmornicom H-3, još dok je bila u gradnji u Montrealu, zapovijedao je kapetan korvete **Alfred Vajnser**, koji ju je i preveo preko Atlantika u ljeto te godine. Njega je na dužnosti komandanta H-3 2. avgusta 1915. naslijedio kapetan korvete **Džon R. A. Kodrington**, da bi 1. aprila 1916. dužnost komandanta preuzeo poručnik bojnog broda Džordž E. Dženkinson.

Dok je tih nekoliko kratkih mjeseci svog života djelovala na Jadranu, primarni fokus H-3, kao i ostalih podmornica snaga Antante što su operisale na ovom vojištu bila je austrougarska vojnopomorska baza u Boki Kotorskoj, najvažnija operativna baza Austrougarske flote na južnom Jadranu. Iz Boke su lake površinske snage Carske i Kraljevske mornarice Austrougarske tada često iznenada napadale savezničke pomorski saobraćaj, luke u Albaniji i Italiji, te pogotovo tzv. Otrantsku baražu (sistem patrolnih i ribarskih brodova-driftera koji su teglili protivpodmorničke mreže u rejonu Otrantskih vrata, trudeći se da na taj način otežaju ili spriječe prodore njemačkih i austrougarskih podmornica iz njihovih baza na Jadranu u Mediteran i obratno). H-3 nije bila uspješna tokom svojih patrola na južnom Jadranu i nije došla u priliku da napadne neki protivnički brod ili podmornicu.

Dana 14. jula 1916. u 8.30 časova H-3 je isplovila iz Brindizija na još jedan takav zadatak patroliranja pred austrougarskom obalom na ulazu u Boku. Tokom noći između 14. i 15. jula H-3 se u površinskoj vožnji i puneći svoje baterije, pod okriljem mraka, primakla akvatorijumu južno od ostrva Mamula. Narednog jutra H-3 je zaronila kako je ne bi primijetili austrougarski hidroplani što su iz svoje baze u Kumboru redovno obavljali patrolne letove nad akvatorijem ispred Boke i južno, do crnogorske luke Bar, odnosno albanske obale.

Podmornica je uzela kurs sjeverno, tačno prema ulazu u Boku, pokušavajući da, neopažena od patrolnih brodova koji su čuvali ulaz u zaliv, u podvodnoj vožnji uđe u protivničku bazu i tamo pokuša napasti brojne, za nju veoma privlačne ciljeve Đ austrougarske ratne i pomoćne brodove koji su se bazirali u Boki. Poručnik bojnog broda Dženkinson je vjerovatno želio da ponovi postignuće francuske podmornice "Cugnot", koja je 29. novembra 1914. uspjela da se neopaženo uvuče u Boku i doplovi skoro do protivpodmorničke baraže u Kumborskom tjesnacu, prije nego što su je Austrougari otkrili, napali i otjerali austrougarski razarač "Blitz", torpiljarka Tb 57T i hidroplan E-34. Nešto slično zamalo je 28. aprila 1915. pošlo za rukom i francuskoj podmornici "Bernoulli", ali ona tada u hercegnovskom dijelu zaliva nije naišla na ciljeve pogodne da na njih ispali torpedo.

Dženkinson se sada očigledno nadao da će on biti bolje sreće od svojh kolega, francuskih podmorničara. Međutim, dežurna ekipa na austrougarskoj signalnoj stanici Ponta Oštro sa zapadne strane ulaza u zaliv u 13.27 sati tog 15. jula 1916. čula je potmulu eksploziju koja je doprla sa pučine, par milja južno od Mamule. Data je uzbuna i ubrzo je jedan od austrougarskih manjih patrolnih brodova upućen prema mjestu odakle se čula eksplozija. Posada tog broda južno od Mamule naišla je na veliku mrlju nafte, dosta plutajućih ostataka i čak djelove jednog torpeda. Austrougarima je bilo jasno da je neka od neprijateljskih podmornica očito naišla na jednu od protivbrodskih mina koje su sačinjavale gusta defanzivna minska polja postavljena na prilazima zalivu, za odbranu Boke od napada snaga Antante sa mora.

Snažnu eksploziju koja je tog dana uništila britansku podmornicu H-3, kako je kasnije izvijestila, oko 13.30 čula je i posada francuske podmornice "Faraday", koja je takođe tada bila u borbenoj patroli u ovom dijelu južnog Jadrana. Niko od 22 člana posade podmornice H-3 nije preživio ovu katastrofu. Njihova imena nalaze se na Spomeniku palim pomorcima u Portsmutu, posebnom velikom komemorativnom kompleksu podignutom u znak sjećanja na preko 24.000 pripadnika Kraljevske mornarice Velike Britanije kojima je u dva svjetska rata more postalo grob.

Među stradalima na H-3 posebno interesantno je ime mladog 19-godišnjeg potporučnika Vilijama Ajngliša Tetama. On je rođen 21. juna 1897. godine u Pietermaritzburgu u provinciji Natal u današnjoj Južnoafričkoj Republici. Iako je status nezavisne države stekla tek par godina prije Prvog svjetskog rata, Južna Afrika je tada bila dio britanskog Komonvelta, a njene interese na moru branila je Britanska kraljevska mornarica, u kojoj su Južnoafrikanci i služili, budući da tada još nisu imali sopstvenu mornaricu. Rođen u uglednoj porodici britanskih doseljenika na jug afričkog kontinenta, od oca potpukovnika **Frederika Spensa Tetama** mladi Vilijam je kao 13-godišnji dječak maja 1910. stupio u Kraljevsku mornaricu u svojstvu kadeta. Proizveden u čin pomorskog podoficira, Tetam je 31. jula 1914. stupio u aktivnu službu i ukrcao se na oklopni krstar HMS "Euryalis", koji je na početku Prvog svjetskog rata pripadao 7. krstaričkom divizionu i imao zadatak da patrolira vodama Engleskog kanala i sprečava njemački pomorski saobraćaj u tom rejonu.

Foto: Privatna arhiva
Potporučnik William Tatham

HMS "Eryalis", koji je nedugo prije toga komandant Južnog pomorskog odreda, kontraadmiral **Artur Kristijan** proglasio za svoj zastavni brod, 28. avgusta 1914. učestvovao je u bici kod Heligoland Blajta, ali tada nije došao u priliku da direktno razmijeni vatru sa njemačkim brodovima. Sticajem srećnih okolnosti "Eryalis" je, zbog potrebe da se vrati u luku radi dopune uglja, izbjegao tragičnu sudbinu svojih blizanaca, oklopnih krstaša "Aboukir", "Hogue" i "Cressy", koje je 22. septembra 1914. kod obala Holandije za manje od sat vremena potopila njemačka podmornica U-9.

Vjerovatno je i taj šokantni događaj, u kome se pokazala sva moć podmornice kao tada još nove klase ratnih brodova, uticao na mladog Vilijama Tetama da se ubrzo javi kao dobrovoljac u Britanski podmornički korpus, te je u ljeto naredne 1915. godine 19-godišnjak iz Južne Afrike, u činu potporučnika, postao najmlađi zamjenik komandanta jedne britanske podmornice, novoizgrađene H-3. Međutim, prije nego što je došao na podmornicu, Vilijam Tetam je sa "Eyrialisom" u zimu i proljeće 1915. ratovao na Mediteranu protiv Turaka i pored ostalog učestvovao i u čuvenom pomorskom desantu Britanaca i snaga ANZAC-a na tursku obalu kod Galipolja. Službujući na podmornici H-3, Vilijam Ajngliš Tetam je poginuo 15. jula 1916. pred Bokom Kotorskom, postajući na taj način prvi južnoafrički podmorničar u istoriji koji je izgubio život u službi.

OLUPINA PODMORNICE H-3

Ostaci podmornice H-3 leže na pjeskovito-muljevitom dnu mora na dubini od 73 do 75 metara, oko milju u smjeru jugĐjugoistok (SĐSE) od ostrva Mamula (Lastavica) na ulazu u Boku Kotorsku. Iako je prilično precizna pozicija potapanja ove podmornice bila ucrtana na pomorskim kartama još u vrijeme SFRJ, ostatke H-3 niko nije detaljnije istraživao do prije nekoliko godina, kada su crnogorske državne vlasti tu poziciju netačno indikovale predstavnicima Ratne mornarice Francuske, a čiji su istraživački brodovi do sada u nekoliko navrata dolazili u Crnu Goru u potrazi za posljednjim počivalištem francuske podmornice "Monge", koja je takođe stradala na južnom Jadranu tokom Prvog svjetskog rata.

Francuzi su u proljeće 2023. olupinu podmornice H-3 pregledali i snimili sa daljinski upravljanom ronilicom sa njihovog lova mina "Lyre" M-648. Autor ovih redova imao je prilike da pogleda foto i video zapise napravljene tom prilikom. Olupina H-3 na dnu mora leži uspravno, pramcem usmjerena u kursu sjeverĐ sjeverozapad. Osim što su njeni ostaci vrlo intenzivno obrasli morskim organizmima, podmornica je izuzetno teško oštećena, sa pramcem koji je bukvalno uništen, skoro do mjesta gdje se toranj spaja sa trupom. Pramčanu stativu sa ostatkom broda, osim kobilice i palube koja je nekada bila u unutrašnjosti broda, spaja još samo manji dio limova na bočnim stranama trupa. Gornja paluba u najvećoj je mjeri potpuno nestala i razorena je strahovitom detonacijom.

Takav stepen i raspored oštećenja ukazuje da je H-3, dok je 15. jula 1916. u podvodnoj vožnji pokušavala da se probije u zaliv Boke Kotorske, upala u jedno od austrougarskih defanzivnih minskih polja u blizini Mamule. Podmornica je najvjerovatnije pramčanim hidroplanima zakačila sidrenu sajlu jedne od sidrenih morskih mina koje su sačinjavale ovo polje. Kako je H-3 lagano vozila naprijed, zakačena sajla se natezala i za sobom povlačila minu što je do tada okomito plutala na određenoj manjoj dubini iznad podmornice. To je trajalo nekoliko sekundi dok H-3 nije dovoljno nategnula sidrenu sajlu mine da se ova spustila do samog pramčanog dijela podmornice. Jedan od olovnih rogova mine tada je dotakao podmornicu, iskrivio se i preko slomljene ampule kiseline koja je bila u njemu aktivirao detonator, što je izazvalo eksploziju mine.

Eksplozija je uništila veći dio pramca podmornice, pri čemu se, vjerovatno, aktivirala i još neka od bojevih glava torpeda koje je H-3 nosila, pa je podmornica odmah potonula, a njena posada nije imala ni najmanju šansu da preživi ovako razorno i brzo uništenje svog broda.

Podmornica H-3 jedini je britanski ratni brod čiji ostaci počivaju u teritorijalnim vodama današnje države Crne Gore, a njena olupina, osim što pripada korpusu podvodne kulturne baštine, pravno ima i status britanskog ratnog groba, što joj daje dodatnu pravnu zaštitu kroz adekvatne međunarodne konvencije.

Danilo Mitrović

Neki su mislili da je ovo video-igrica, mi živimo pravi fudbalski san

Fans junajted, crnogorski trećeligaš - neobična pojava na fudbalskoj mapi, ne samo kod nas, prije svega zbog načina na koji funkcioniše. Za njega se globalno čulo krajem 2023. zahvaljujući najpopularnijem sportisti danšnjice, Kristijanu Ronaldu

Fans junajted, klub koji vode navijači - ideja se prije pet-šest godina rodila u glavi **Filipa Vučkovića**, 2022. se krenulo u realizaciju, sprovedena je u djelo ljeta 2023.

Na prvi pogled - samo "obični" crnogorski trećeligaš, doduše neobičnog imena, ali po mnogo čemu sličan onima kakvih je još 30-ak u sve tri regije, koji funkcionišu, opstaju ili ne opstaju, na ovaj ili onaj način.

Takav utisak pruža tabela: Fans junajted je na zimskoj pauzi svoje prve sezone pod fudbalskim nebom na šestom mjestu, sa 12 bodova manje od vodeće Zete, jednim manje od petoplasirane Crvene stijene, 16 više od posljednjeplasiranog Olimpika u ligi Udruženja klubova FSCG - Centar iz kojeg su dva kluba (Polet stars, Adrija), već odustali od takmičenja.

Naravno, fudbal kao fudbal - 11 na 11 (u toj ligi ponekad i 11 protiv devet, osam...), pa ko da više golova...

I sve sličnosti između Fans junajteda i ostalih crnogorskih klubova se tu završavaju. Počinju razlike.

Ništa u fudbalu nije slučajno, pa ni to što je **Kristijano Ronaldo**, najpopularniji fudbaler i sportista današnjice (615 miliona pratilaca na Instagramu, više nego bilo koja druga ličnost na planeti) iskoristio objavu ovog mladog kluba da iskaže svoj stav o formiranju Superlige bogatih.

Odjednom, za Fans junajted se čulo globalno, samo pola godine nakon osnivanja - o njemu su pisali najuticajniji sportski mediji, poput madridske "Marke", pismo protivljenja ideje o mogućem nastanku Superlige prenijela je Uefa preko svoje zvanične Instagram stranice, sve su podržali i neke druge fudbalske ikone, poput **Andreja Ševčenka**, **Luisa Figa**...

- U jednom danu, rekao bih u jednoj sekundi, u jednom 'lajku', naravno Ronaldovom, sve se promijenilo - ističe Filip Vučković, 29-godišnji programer iz Podgorice, predsjednik Fans junajteda.

- To što se desilo tog dana je najljepša moguća nagrada za sav trud koji smo uložili do sada. To je nagrada koju smo očekivali, možda baš ne takve vrste, i ne baš tako rano.

U svakom slučaju, brojke su "nemilosrdne": od Ronaldovog "lajka", broj ljudi koji je pogledao objavu Fans junajeda o štetnosti Superlige se gotovo upetostručio, toliko je i veći broj pratilaca kluba...

A to je ono što je Fans junajtedu i ideji koja je tek u začetku, baš bilo potrebno - da se za njega čuje.

- Vjerujemo, zapravo ubijeđeni smo, da će sve ovo vrlo brzo rezultirati i sve većim i većim brojem članova kluba, širom svijeta, jer je to i naša misija - priča Vučković dok na displeju njegovog telefona maltene svake dvije sekunde stižu notifikacije: novi pratioci su iz svih djelova zemljine kugle.

Slavlje fudbalera Fans junajteda

Foto: Fans junajted

Florentino Peres, predsjednik Reala, glavni je zagovornik Superlige.

- Kada je priču o nama objavila 'Marka', siguran sam da je i Peres pročitao. I on je vidio da u Trećoj ligi Crne Gore ima jedan klub koji nije za njegovu zatvorenu ligu bogatih. Njemu to ne znači ništa, ali za nas je velika satisfakcija - kaže Vučković.

Povratak na početak - način na koji funkcioniše Fans junajted, ili nastoji da funkcioniše, jednistven je, ne samo kod nas, ne samo u regionu, već i šire...

- Oduvijek sam želio da vodim fudbalski klub. Opcija da zaradim i da kupim klub nije tako jednostavna, pa sam nakon razmišljanja došao na ovu ideju. Shvatio sam da ukoliko ja to toliko silno želim, sigurno želi i mnogo ljudi na svijetu. Pa zašto da ne probamo svi zajedno da ispišemo fudbalsku istoriju, zašto svi koji žele ne osjete kako je upravljati fudbalskim timom - kaže Filip, koji je zajedno sa **Anđelom Bojović**, koja se takođe bavi programiranjem, dugo kreirao aplikaciju pogodnu za upravljanje ovakvim klubom.

Njihov poduhvat praktično je pionirski. I dalje, kako ističu, uče, traže najbolji model...

- Bitan je svaki predlog, sugestija, kritika - i od naših članova, i od onih koji to nisu. Niti ja znam sve, niti znam najbolje, ali zajedničkim snagama pokušavamo da napravimo lijepu priču.

Predsjednik Filip Vučković, fudbaler Nišida i trener Nenad Laković

Foto: Fans junajted

Nemamo odakle da vidimo kako tačno treba stvari da se rade, zato idemo korak po korak sa ciljem da, ako je moguće, svaku odluku donesemo zajedno.

Članovi koji vode klub u svakom momentu preko aplikacije mogu da vide finansijsko stanje - koliko je novca na računu, učestvuju u glasanju kada se donose odluke, gdje i na koji način utrošiti raspoloživi novac.

Članovi kluba zasada su "izglasali" trenera, pojačanja, logo kluba, klupske boje, dizajn dresova, proizvođača sportske opreme...

Za prvog trenera Fans junajteda navijači su izabrali **Nenada Lakovića** - nekadašnjeg fudbalera OFK Titograda, reprezentativca bivše zajedničke države u mlađim kategorijama, sada mladog i ambicioznog trenera.

- Kada me je ljetos Filip kontaktirao i pitao me da li može da me predloži da budem trener Fans junajeda, imao sam veliku dilemu - da li da ostavim rad sa djecom u fudbalskoj školi i vratim se trenerskom poslu. Nisam se pokajao, naprotiv, sve zahvaljujući Filipovoj dobroti i viziji, ali i svih ljudi koji su uključeni u ovaj projekat - kaže Laković.

Imao je, kako ističe, "problem" da pojedinim, bliskim ljudima, objasni kakav preuzima klub.

- Nije bilo lako u početku, pojedini su me pitali je li to video-igrica, šta je to? Korak po korak, prošli smo veliki put. Sa trenerske strane najvažniji zadatak je bio skupiti tim pravih momaka, dobrih ljudi. Mislim da smo u tome potpuno uspjeli - stvorili smo pravu harmoniju u timu, a nekim igračima smo bukvalno vratili želju za fudbalom. Sada je sve lakše.

Članovi su uoči početka sezone donijeli odluku - kupljena je VEO kamera, koja snima svaki dio terena i sve utakmice Fans junajteda članovi kluba mogu da gledaju uživo.

- Mislim da je to jako bitno - svi članovi mogu da gledaju utakmicu, gdje god da se nalaze. Takvu kameru, ako se ne varam, u Crnoj Gori ima samo Budućnost, ali je oni koriste za potrebe treninga i analiza. Želimo pomoću toga da navijačima pružimo nešto više - dodaje Filip Vučković.

Ciljevi Fans junajteda su veliki, ali dugoročni.

- Već naredne sezone želimo da se plasiramo u Drugu ligu i mislim da je taj cilj realan, jer imamo kvalitet. Ove sezone Zeta je neprikosnovena u našoj regiji, vjerujem da ćemo sljedeće sezone biti u stanju da se borimo i izborimo. Po jedan tim iz svake regije ide u baraž, a često se dešava da je drugi tim iz srednje regije bolji od prvog iz sjeverne i južne, ili obratno, zato smatram da je pravednije da po dva tima idu u doigravanje. Ali, plan je da istrajemo, ovo je priča za dugi rok - zaključuje Vukčević.

Sve što radimo - da radimo najbolje i profesionalno

Ponašanje igrača na terenu i van njega - važna je, najvažnija stavka za sve one koji nose dres Fans junajteda.

- Cilj nam je da sve što radimo, radimo najbolje što možemo i profesionalno. Prije svega od ponašanja - želimo dobre igrače, ali želimo i dobre ljude. Želimo da budemo primjer - kaže Filip Vučković.

I još nešto kao pokazatelj...

- Zdravstvena zaštita je nešto što je vrlo bitno u fudbalu, sportu uopšte. Prije početka sezone igrači su imali detaljne medicinske preglede, a ne samo reda radi. Kontaktirali smo polikliniku 'Filipović', koja je prepoznala našu ideju, i namjeru, i sa velikim zadovoljstvom, potpuno besplatno su nam omogućili da svi igrači imaju detaljne preglede. I oni su na taj način pokazali koliko je to značajno - ističe Vučković.

Fudbalski biser iz drugog ugla

Vasilije Adžić, crnogorska 17-godišnja fudbalska senzacija - zbog Lea Mesija je počeo da igra fudbal, za 10 godina sebe vidi kao lidera u velikom klubu

Kosta Bošković

Gazeta i njene roze stranice, "Korijere delo sport", "Tutosport"... Medijski giganti iz Milana, Rima i Torina odavno su dio sportskog i fudbalskog kulta, čak i u Crnoj Gori - mjesto na kojima se godinama čitalo o legendama "kalća", najvećim majstorima fudbala.

Na istom mjestu ovih dana se našlo i ime nasmijanog dječaka iz treće najslabije lige Evrope, momka koji je učinio da se velikan kakav je Juventus interesuje za CFL i fudbal u Crnoj Gori.

Njegovo ime je **Vasilije Adžić**, ima samo 17 godina, vanserijski je talenat Budućnosti, a bez obzira na sve pomenuto, na to što se našao u fudbalskoj orbiti gdje se ne snalaze i mnogo iskusniji igrači, on je i dalje čvrsto na zemlji. Dovoljno svjestan da je tek na početku, a i dalje sa istim snovima kao kada se zaljubio u fudbal.

Crnogorskog "trekvartistu" (klasična desetka) kako su ga već predstavili Italijani, upoznajte iz malo drugačijeg ugla u novogodišnjem izdanju "Vijesti".

● ***Kako je Vasilije Adžić zavolio fudbal?***

"Moj idol je **Lionel Mesi**, zbog kojeg sam, između ostalog, počeo da igram fudbal, a koji me od djetinjstva oduševljavao svojim potezima. Njegov stil igre me impresionira".

● ***Postoji li neki omiljeni klub van Crne Gore?***

"Generalno volim fudbal i volim da pratim sve utakmice. Iz njih uvijek izvučem nešto poučno, jer posmatram igru, posebno igrača na mojoj poziciji. Fudbal je moja strast i uživam u svakom trenutku, a najviše kad igram".

● ***A liga?***

"Iskreno, najviše mi se sviđaju 'lige petice', jer se tamo igra najljepši fudbal".

● ***Da li je sistem nekog trenera posebno oduševio crnogorskog bisera?***

"Iako sam mlad, radio sam sa dosta iskusnih trenera, zbog toga ne bih izdvojio nikog posebno".

● ***Britanski "Gardijan" Adžića je nedavno svrstao među 60 najvećih svjetskih talenata rođenih 2006. Koga bi mladi Nikšićanin izdvojio iz tog društva?***

"Istakao bih **Varen Zair Emerija** iz Pari Sen Žermena, posebno zbog toga što svojim igrama ostavlja utisak iskusnog igrača".

● ***Kakva je situacija sa talentima u Crnoj Gori, posebno u sjajnoj omladinskoj reprezentaciji?***

"Generalno, generacija 2006. godište ima izuzetno talentovanu grupu momaka, a izdvojio bih **Bodina Tomaševića**, **Andriju Bulatovića**, **Marka Perovića** i **Lazara Maraša**.

● ***Od kojeg trenera je Adžić najviše naučio?***

"Kada su u pitanju moji početni koraci u fudbalu, značajan doprinos u mom razvoju dali su treneri u mlađim kategorijama **Slaviša Đurković**, a zatim i nakon mog prelaska u Budućnost, trener **Ivan Delić**".

● ***Iako je prošlo tek godinu i po od kada zaigrao u Prvoj crnogorskoj fudbalskoj ligi već je bilo mnogo lijepih poteza golova (poput prvog protiv Arsenala, "slobodnjaka" na meču sa Strugom) - može li se izabrati omiljeni?***

"Sigurno da posebno mjesto zauzima pogodak postignut na debiju u Kotoru protiv tivatskog Arsenala kada sam imao tek 16 godina. Bio je to debi koji bi poželio svaki mladi fudbaler. Kada sam išao prema lopti, znao sam šta mi je činiti što se tiče driblinga. Vidio sam da se golman skoro vratio, ali sam takođe vidio prostor da mogu da pogodim. Pokušao sam i uspjelo je".

● ***Sa kojim saigračem se Vasilije najbolje razumije na terenu?***

"Igrač sa kojim imam izuzetno dobru saradnju i komunikaciju je naš iskusni kapiten **Petar Grbić**, koji me pozitivnim kritikama stimuliše da budem bolji".

● ***A koji igrač je bio najteži rival?***

"Ne bih izdvojio nikog posebno, ali svaki rival je težak na svoj način - trudim se da nametnem svoju igru i na taj način istaknem i svoj kvalitet".

● ***Gdje Vasilije Adžić vidi sebe za 10 godina?***

"Očekujem da ću svojim igrama i nastupima u narednom periodu zavrijediti lidersku ulogu u nekom od najačih klubova, što je moj san".

Foto: Boris Pejović

Vasilije Adžić

Slobodno vrijeme kao odmor, volim domaću kuhinju, ali rijetko se opuštam

● ***Kako izgleda slobodno vrijeme u životu Vasilija Adžića?***

"Najviše ga provodim u odmoru, kako bih uvijek bio spreman i odmoran za aktivnosti koje iziskuje profesionalno bavljenje fudbalom, gdje su mi prioritet treninzi i utakmice".

● ***Postoji li neka omiljena vrsta muzike?***

"Izbor muzike zavisi od ambijenta i raspoloženja u datom momentu, a ista je raznovrsna".

● ***A da li mladi fudbaler voli da čita?***

"Naravno da volim. Zbog velikog broja obaveza koje profesionalno bavljenje fudbalom zahtijeva, nemam baš puno vremena, ali kad uzmem da čitam, to uglavnom bude štivo koje govori o uspjesima poznatih sportista i njihovoj motivaciji".

● ***Hrana?***

"S obzirom na posao kojim se bavim, izuzetnu pažnju posvećujem načinu ishrane, što podrazumijeva zdravu ishranu. Naravno da volim i našu domaću kuhinju, ali se rijetko opuštam".

Fudbal je moja opsesija, nikada nisam razmišljao o drugoj profesiji

Da je fudbal sve u životu Vasilija Adžića govori i njegov odgovor na pitanja šta je to što ga osim fudbala još zanima i da nije fudbaler da li bi u budućnosti vidio sebe u nečemu drugom?

"Kako sam od djetinjstva isključivo posvećen fudbalu, koji je moja opsesija, ni u jednom momentu nisam razmišljao čime bih se bavio, a da to nije fudbal".

Plašim se igračkog i rezultatskog jaza kad ova generacija siđe sa scene

Boško Radović, selektor košarkaške reprezentacije Crne Gore

Selektor košarkaške reprezentacije Crne Gore, Boško Radović za "Vijesti" sumirao 2023. godinu, govorio o predstojećim obavezama, ali i o budućnosti naše košarke

Savo Njunjić

Krajem februara muška košarkaška reprezentacija Crne Gore je u "Morači", u posljednjem kolu kvalifikacija, pobijedila Češku (88:70) i drugi put u istoriji izborila plasman na Svjetsko prvenstvo, na kojem je, pola godine kasnije, pisala istoriju.

U glavnom gradu Filipina, Manili, preciznije u "Mall of Asia areni", Crna Gora je savladala Egipat i Meksiko i, uz poraz od Litvanije, prvi put u istoriji izborila plasman u drugu fazu, gdje je uslijedio nezaboravni meč sa Sjedinjenim Američkim Državama - ekipa **Boška Radovića** je na poluvremenu vodila (38:37), tek u finišu posustala, a za tu partiju dobila priznanje uglednih svjetskih medija. Turnir je okončan pobjedom nad Grčkom, a krunisan 11. mjestom i plasmanom na kvalifikacije za Olimpijske igre.

Upravo su nastup na Mundobasketu, ali i obaveze u 2024. godini povod za novogodišnji intervju sa selektorom, Boškom Radovićem, koji je nedavno dobio i nagradu Košarkaškog saveza Crne Gore za trenera godine, dok je ekipa proglašena za najuspješniju mušku selekciju u izboru Crnogorskog olimpijskog komiteta.

- Godina za nama je jedna od najuspješnijih u istoriji crnogorske košarke. Obavezuje za dalji rad. Imali smo dobar nastup na Svjetskom prvenstvu. Ostvarili smo tri pobjede, pretrpjeli dva poraza. Protiv Litvanije smo mogli bolje, ali smo prije tog meča obezbijedili drugu fazu, pa nismo odigrali kako je trebalo. Sa Amerikancima smo igrali dobro, tijesno izgubili u finišu. Na kraju smo savladali Grčku i osvojili 11. mjesto - sumira Radović za "Vijesti" utiske sa Filipina.

Selektor objašnjava kako je funkcionisala reprezentacija.

- Sve kreće od priprema, ključno je kako se one odvijaju. Imamo dobru atmosferu i dobre međuljudske odnose. Za 30 dana priprema ne može puno toga da se uradi, ali mi sa dobrim radom, odnosom i atmosferom uspijevamo da izvučemo maksimum. Na prvenstvu pripremamo, pa igramo utakmicu. Onda imamo slobodan dan, koji i nije slobodan, jer radimo skauting, spremamo ekipu. Velika je odgovornost igrača i stručnog štaba prema svemu. Ali, lijepo je biti u društvu najboljih reprezentacija na svijetu. Ja sam 2019. godine bio pomoćni trener **Zvezdanu Mitroviću**, pa sam bio u toku kako to izgleda. U Manili je bila bolja organizacija nego u Kini.

VUČEVIĆ JE BIO PRAVI PRIMJER, I NA TERENU I VAN NJEGA

Crna Gora je u Manili bila u najjačem sastavu (nedostajao samo **Zoran Nikolić**), a u ekipi je poslije četiri godine bio centar Čikaga **Nikola Vučević**. Prvenstvo je završio sa prosjekom od 19,8 poena i 8,8 skokova.

- Vučević je svojim ponašanjem, odnosom prema obavezama na terenu i van njega bio pravi primjer, kao i svi ostali. Uklopio se u ovo što smo gradili posljednjih godina. Posebno bih njega apostrofirao, jer ga nije bilo od 2019. godine. Pokazao je koliko je odgovoran i veliki igrač. On je znao koja mu je uloga, koju odgovornost ima i sve je ispalo kako treba - priča Radović.

Naša selekcija će prvi put u istoriji igrati u kvalifikacijama za Olimpijske igre. Turnir u glavnom gradu Letonije, Rigi, održava se od 2. do 7. jula, a rivali u grupi su Brazil i Kamerun. U drugoj grupi su domaćin, te Gruzija i Filipini. Dvije selekcije iz grupe idu u polufinale, pobjednik će se plasirati na OI.

- Velika je stvar što učestvujemo. Ako svi budemo zdravi, ako se ukaže prilika, probaćemo da tražimo plasman na Olimpijske igre. U Letoniji nas čekaju dobre reprezentacije, pretpostavljam da će biti u najjačem sastavu, a znamo da je Letonija kada je u punom sastavu sila, da Brazil ima nekoliko NBA igrača i košarkaša iz Evrolige. Gruzija ima dobru generaciju. Imamo težak zadatak.

Radović se nada da će Vučević igrati u Letoniji.

- U kontaktu sam sa njim, nismo još pričali o njegovom nastupu, ali vidim da ga to interesuje. Raspitivao se i prije žrijeba, zanimalo ga je koje su potencijalne zemlje domaćini turnira. Pretpostavljam da će biti na raspolaganju, ali ništa sa sigurnošću ne mogu da kažem.

Prije nastupa u Rigi, našu selekciju očekuje kvalifikacioni "prozor" za Eurobasket 2025. godine. Rivali na startu su Njemačka u gostima (22. februar) i Švedska kod kuće (25. februar). U grupi je i Bugarska, a tri selekcije idu na prvenstvo.

- Na to sam fokusiran i time se bavim. Grupa je

Foto: Boris Pejović

Biti selektor je čast i zadovoljstvo

Boško Radović je 2019. godine na klupi selekcije naslijedio Zvezdana Mitrovića. Prije toga je sarađivao sa Duškom Vujoševićem, Dejanom Radonjićem i Bogdanom Tanjevićem, a vodio je mlađe selekcije.
Dobre rezultate u prethodnom periodu krunisao je ugovorom do kraja Eurobasketa 2025.
- Meni je od prvog dana velika čast i zadovoljstvo da sam selektor svoje zemlje. U početku nije krenulo najbolje. U kvalifikacijama za EP smo izgubili od Velike Britanije, nismo se kvalifikovali, a onda smo otišli na prvenstvo kada su uvedene sankcije Rusiji. Bilo je više dobih nego loših momenata. Funkcionišemo dobro, znamo ko šta radi. Nadam se da ćemo održati kontinuitet pojavljivanja na velikim takmičenjima. Zadovoljan sam uslovima i ljudima u Savezu. Sarađujem sa trećim predsjednikom - prvo sam sarađivao sa Veselinom Barovićem, pa sa Nikolom Pekovićem, sada sa Jelenom Dubljević. Gledamo da nađemo zajednički jezik u interesu košarke i A reprezentacije - poručio je Radović.

teška, nijedna ekipa nije za potcijeniti. Njemačka će biti sa igračima iz Evrolige i prvi je favorit. Švedska je ozbiljan sastav, ima dobrih igrača u Španiji, nezgodni su, igraju košarku sa puno tranzicije što nama ne odgovara.

Radović će u kvalifikacijama za Eurobasket moći da računa na sve igrače, osim na Vučevića. Ekipa je u zrelim igračkim godinama, pa selektor najavljuje postepeno podmlađivanje selekcije.

- Ima nekoliko momaka koji su osvojili bronzanu medalju na Evropskom prvenstvu za mlade 2022. godine. **Luka Bogavac** je u SC Derbiju, **Andrija Grbović** u Budućnosti, **Fedor Žugić** u Njemačkoj... Imamo mladog **Davida Mirkovića**. Mora se računati na sve njih. Biće na širem spisku, a za pripreme zavisi od forme. Ono što će se sigurno desiti jeste postepeno podmlađivanje. Imamo dosta košarkaša koji su u zrelim igračkim godinama. Na mladima je da rade, na njih se računa, oni su budućnost crnogorske košarke. Ima pet-šest momaka koji su blizu reprezentacije - otkriva Radović.

U centru pažnje je 17-godišnji Mirković, kojem se predviđa blistava karijera.

- Mirković je naš najtalentovaniji igrač. Ima sve više minuta u Derbiju, što raduje, ohrabruje i što je dobro za njegov rast i napredak. Pored njega imamo i Bogavca. Nadam se da će se oni dobro i pravilno razvijati u klubu. Što se tiče Mirkovića - tek je počeo. Znamo da je talentovan, da je perspektiva crnogorske košarke. A na njemu je da radi dobro, da se u klubu izbori za mjesto, a reprezentacija ga čeka otvorenih ruku - poručio je Radović.

RAD SA MLAĐIM SELEKCIJAMA JE POČEO MALO DA ŠKRIPI

Radović upozorava - rad sa mlađim selekcijama u Crnoj Gori je počeo da škripi. A mladi igrači upravo predstavljaju budućnost crnogorske košarke.

- Preuzeo sam koordinaciju mlađih selekcija u Savezu, da se više time bavim kad nemam obaveza sa reprezentacijom. Obišao sam sjevernu i južnu regiju - nisam zadovoljan kako to izgleda, posebno na sjeveru, gdje je sve manje djece. Dešavaju se migracije i centralizacija. Na jugu imate masovnost, pa klubovi i Savez moraju zajedno da dođu do strategije i plana kako da se radi sa mlađim selekcijama - objašnjava selektor.

Mlada selekcija je u A diviziji, kadeti su ispali u B, juniori čekaju rasplet sa Rusijom - ako Fiba produži sankcije "zbornaji", onda će Crna Gora igrati A diviziju.

- Rijetko kad juniorsku, kadetsku i mladu selekciju nismo imali u A diviziji. A divizija je velika scena, B nije. Rad sa mlađim selekcijama je počeo malo da škripi u Crnoj Gori. Postoje klubovi koji imaju sistem i rade, a imamo i dosta klubova gdje to ne štima kako treba. To je moje viđenje. Ima tu i objektivnih razloga - na sjeveru imaju problema sa salama, terminima i organizacijom. Finansijska sredstva koja dobijaju nisu sredstva sa kojima mogu ozbiljno da rade. Svi moramo da se uključimo.

Radović upozorava:

- Akcenat treba da bude na ozdravljenju mlađih selekcija, jer se bojim da kad ode ova generacija koja sad igra i koja je na najvećoj sceni, da će se desiti jaz. I igrački i rezultatski. Što prije se moramo konsolidovati i zajedno baviti mlađim selekcijama. Da tražimo košarkaše koji će da naprave karijeru i budu igrači za reprezentaciju. To je moj cilj. Klubovi i Savez moraju malo više da se bave mlađim selekcijama. Ako se Rusiji ne ukinu sankcije, juniori će igrati A diviziju, pa ćemo u B imati samo kadete. A kadeti su najosjetljiviji i tu najveći rad treba - poručio je selektor Boško Radović.

Foto: Beta/AP

Zagrljaj Nikole Vučevića i Boška Radovića nakon pobjede nad Grčkom na Mundobasketu

Nikola Nikolić

Mađarska i Srbija su naše šanse

Najbolje lijevo krilo prošlog Evropskog prvenstva Miloš Vujović za "Vijesti" priča o predstojećem šampionatu Starog kontinenta, epizodi u Fuhseu, radu sa slavnim Islanđaninom Sigurđsonom u Gumerzbahu...

Kada je nakon epizoda u Lovćenu, Ulcinju i Budvanskoj rivijeri kao 20-godišnjak otišao u redove mađarskog drugoligaša Pečuja, **Miloš Vujović** je imao jasan cilj pred sobom - da se domogne Bundeslige. Za krila sa ovih prostora to je obično nemoguća misija, jer klubovi širom Evrope mjesta u timu za strance najčešće koriste za bekove, potom za golmane i pivote, a tek na kraju za momke koji igraju u uglu.

Eksplozivni Cetinjanin, međutim, nijednog trenutka nije gubio nadu. U Pečuju je prosječno postizao 9,6 golova po meču i odmah dobio poziv Tatabanje, u kojoj je za pet godina ostavio neizbrisiv trag i bio najbolji strijelac mađarskog šampionata u sezoni 2018/2019. I poziv je stigao - u ljeto 2020. je postao stanovnik Berlina, tri godine igrao za Fuhse, sa kojim je u maju osvojio EHF Evropsku ligu, a od ove sezone je u Gumerzbahu, gdje mu je trener jedno od najboljih krila svih vremena **Gudjon Valur Sigurđson**.

Član idealne postave Evropskog prvenstva je bio i u izboru za sportiste godine Crnogorskog olimpijskog komiteta, a u novogodišnjem intervjuu za "Vijesti" priča o predstojećem šampionatu Starog kontinenta, epizodi u Fuhseu, radu sa slavnim Islanđaninom...

Crna Gora je prije dvije godine bila 11. u Evropi, a i sada će pokušati da se domogne glavne faze, iako će se od 12. do 16. januara za dva mjesta boriti u veoma teškoj grupi C u Minhenu sa Mađarskom, Islandom i Srbijom. "Lavovi" su bili u posljednjem šeširu, jer su na zatvaranju kvalifikacija u "Morači" doživjeli neočekivan poraz od BiH, pa su na prvenstvo otišli kao jedna od najboljih trećeplasiranih selekcija.

- Kako smo završili kvalifikacije za Evropsko prvenstvo, mislim da smo izvukli dosta dobru, ujednačenu grupu. Ali, nismo u situaciji da obećavamo da možemo da napravimo ponovo spektakl kao što je bilo na prošlom šampionatu. Na startu igramo sa ozbiljnom ekipom kao što je Mađarska. Svi znamo koliko ta zemlja ulaže u rukomet, a prva utakmica će nam biti jako važna, jer možemo da se nadamo da ćemo odigrati dobro. Sve zavisi od nas, kako ćemo se pripremiti i kako ćemo dočekati početak šampionata - ističe Vujović.

- ***Dobro poznaješ Mađare, u toj zemlji si proveo šest godina. Šta može da bude adut Crne Gore protiv njih?***

- Upoznao sam sve njihove reprezentativce, igrao s njima u klubu ili protiv njih. Baš zbog tog osjećaja kažem da, ukoliko budemo pravi i ispoštujemo sve taktičke zamisli našeg selektora, možemo da odigramo dosta dobar rukomet protiv njih. Ako uđemo u ravnopravnu završnicu i izdržimo njihov prvi pritisak, možemo do pobjede. Oni znaju da dosta popuste u finišu, to nije ekipa s prejakim karakterom, dok ga mi imamo i u neizvjesnim završnicama znamo da izguramo meč na najbolji mogući način.

- ***Drugi rival u Minhenu je Island, od kojeg ste na prošlom EHF Euru izgubili 34:24. Da li bi šansu trebalo tražiti protiv Mađara i na zatvaranju grupe u derbiju protiv Srbije?***

- Island nam tradicionalno ne leži, znamo kako je bilo na prošlom prvenstvu. Odlična reprezentacija, momci igraju vrhunski rukomet, njihovi glavni igrači su u Bundesligi i osvajaju je sa Magdeburgom. Iskreno, jako male šanse imamo. Mislim da bi trebalo više da se baziramo na Mađarsku i Srbiju. Sa Srbijom je derbi, biće to sigurno dobra utakmica sa puno motiva i želje da se pobijedi. Prije

4.

put igraće Miloš Vujović na evropskim prvenstvima, a nastupio je i na Svjetskom prvenstvu u Poljskoj i Švedskoj u januaru 2023. godine. EHF Euro 2020 je propustio zbog povrede

"Iako u prethodnom periodu nismo bili na najvišem nivou, vjerujem da će na EHF Euru sve biti sasvim drugačije": Miloš Vujović

Nadam se da će Vuko Borozan pokazati da je veliko pojačanje

Poslije šest i po godina, u reprezentaciji je ponovo Vuko Borozan. Svojevremeno jedan od najboljih bekova svijeta je prethodnih godina "lutao", ali je u dresu Lovćena u EHF Evropskoj ligi na momente pokazivao zašto je sa Vardarom bio šampion Evrope. Neposredno pred dolazak na pripreme za Evropsko prvenstvo se rastao sa Cetinjanima, pa šampionat u Njemačkoj može da mu bude odskočna daska.

- Posljednjih dana se puno pričalo o njegovom dolasku, jako je veliki period koliko nije bio u reprezentaciji. Svaki igrač nakon toliko godina se dosta promijeni. Trenutno nema klub, a znamo njegovu prošlost. Dok je igrao za reprezentaciju, bio je zaista vrhunski igrač. Nadam se da je nakon toliko godina sazrio i da će opravdati epitet velikog pojačanja. Naravno, priključili su se i Stevan Vujović i Božo Anđelić i očekuje se da pomognu timu. Na njima je da iskoriste priliku i poziv selektora - istakao je Vujović.

četiri godine smo trijumfovali, bilo bi lijepo da to ponovimo, ali je Srbija nakon dolaska selektora **Đerone** postala puno bolji tim nego što je bila u tom momentu. Uzgred, zbog poraza u Gracu će sigurno imati motiv više da promijene taj međusobni skor.

- ***Smatraš li da je jedan od aduta Crne Gore što je ova ekipa dugo na okupu i trebalo bi, makar po godinama igrača, da je u zenitu forme?***

- Dio ekipe je dugo na okupu, a ima i dosta mladih igrača koji su se priključili i koriste priliku na najbolji mogući način. Ali, nakon posljednjeg Svjetskog prvenstva moram da priznam da je ekipa u padu. Normalno je nakon promjene selektora da se dešavaju oscilacije, ali one moraju da nestanu. Prvenstvo kao što je Evropsko ne prašta nikakve oscilacije, niti greške. Kad se pojaviš tamo i kreneš da igraš, jednostavno moraš da budeš na vrhuncu i budeš spreman, kako fizički tako i taktički. Nadam se da ćemo izvući maksimum tokom priprema i dočekati Evropsko prvenstvo na najbolji mogući način, a najbitnije je da ostanemo zdravi.

- ***Selektor Vlado Šola nije imao puno vremena za svoje taktičke zamisli pred dvomeč sa Slovenijom u martu i duele sa Kosovom i BiH u aprilu. Sada ima mnogo više prostora za rad, pogotovo što je pauza u Bundesligi došla znatno ranije nego prethodnih godina. Koliko to može da vam znači?***

- I nakon prvog poraza sam rekao da je selektor došao u trenutku kada je ekipa počela da posustaje, da imamo nekih problema. Nije bilo jednostavno za tako kratak period promijeniti ili iskorijeniti probleme koje smo imali. Sad je situacija drugačija, imamo puno više vremena nego prije. Moramo da se pripremimo da se na Evropskom prvenstvu pokažemo u najboljem svjetlu.

- ***Još postoji šansa da igrate kvalifikacije za Olimpijske igre, ali je potrebno da budete makar među 10 najboljih na Evropskom prvenstvu. Vjeruješ li da je to dostižno?***

- Uvijek želim da dostignem maksimum, nadam se i da ostali dijele moje mišljenje. Iako u prethodnom periodu nismo bili na najvišem nivou, vjerujem da će na Evropskom prvenstvu sve biti sasvim drugačije. Svi želimo da se dokažemo, da igramo za svoju državu najbolje što možemo. Nezahvalno je bilo šta predviđati ili dati sud prije nego što prvenstvo počne, jer se sve mijenja tokom šampionata. Mnogi dobiju veliku motivaciju, želju i snagu, a siguran sam da će ova ekipa dati maksimum i da ćemo vjerovati u sebe. A šta ćemo postići i dokle ćemo stići stvarno ne mogu da ocijenim.

8

velikih takmičenja je odigrala Crna Gora, a najveći uspjeh je ostvarila u januaru 2022. kada je bila 11. na šampionatu Starog kontinenta

- ***Na prošlom Evropskom prvenstvu si proglašen za najbolje lijevo krilo. Koliko je teško to opravdati?***

- Sigurno mi to donosi teret, zato što puno je lakše osvajati nešto nego braniti. Od mene se očekuje da ću odigrati na visokom nivou, da ću opravdati tu nagradu koju sam zaslužio na prošlom Evropskom prvenstvu. Crna Gora uvijek očekuje od mene maksimum, a svjestan sam svoje situacije i položaja u reprezentaciji. Daću sve od sebe da odigramo kako mogu - zaključio je Vujović.

Foto: Reuters

Osvajanje Evropske lige lijep momenat, Gumezbah želi da se vrati u vrh

Osvojio si EHF Evropsku ligu u dresu Fuhsea, bio osmi strijelac tog takmičenja sa 76 golova, ali si napustio klub iz Berlina i otišao u Gumerzbah kod Guđjona Valur Sigurđsona. Kako bi ocijenio godinu?

- Ugovor u Berlinu sam završio osvajanjem Evropske lige, to je baš lijep momenat u karijeri. Bilo je lijepo dok je trajalo, zadovoljan sam i srećan sam što sam igrao u tako velikom klubu. Ali, život ide dalje, stigle su nove ambicije i snovi. Mislim da je prelazak u Gumerzbah odličan potez, jer je to klub sa velikom tradicijom i istorijom, a trener je šlag na torti.

Koliko možeš da naučiš od Sigurđsona, je li zahtjevno raditi sa njim?

- Mogu mnogo da naučim, jer je osvajao puno medalja i imao mnogo uspjeha. Iskreno, zahtjevno je biti njegov igrač, pogotovo na lijevom krilu, zato što on najbolje može da osjeti svaki naš momenat tokom utakmice i treninga. Nije lako ispuniti njegova očekivanja, jer u svemu traži maksimum, u svakoj vježbi, a ne utakmici. Ima nevjerovatan karakter, nakon toliko godina je gladan uspjeha. Zaista mogu puno toga da naučim, kako na terenu što se tiče rukometa, tako i u viđenju života i ponašanju van terena. On je kompletna osoba, čovjek za primjer.

Gumerzbah je veliki klub, koji je od 1967. do 1983. pet puta bio šampion Evrope, ali odavno nije na tom nivou. Postoje li ambicije da se vrati u vrh?

- Još nismo zadovoljni, jer smo 7. na tabeli Bundeslige, a plan je da budemo u Top 5 kako bismo osigurali ulazak u Ligu Evrope. Sada smo doveli desnog beka iz Flenzburga, jer smo imali problema sa povredama mlađih igrača. U jednom momentu nismo imali četiri igrača iz startne postave, tako da moramo da budemo zadovoljni ovom pozicijom. Klub dovođenjem igrača pokazuje da želi da se vrati među elitu i fokusiran je maksimalno na to.

Foto: Laszlo Balogh/LEN

Vaterpolisti su učestovali na svakoj Olimpijadi od 2008.

Srećna nova, olimpijska 2024. godina

Crnogorski sport se puno izazova, nada i očekivanja ulazi u olimpijsku, 2024. godinu.

Najveća svjetska smotra sportista održaće se u Parizu od 26. jula do 11. avgusta, a Crna Gora traži vize za Grad svjetlosti u tri kolektivna sporta.

Vaterpolisti prije Olimpijade imaju dva velika takmičenja da pokušaju da nastave nisku učešća na OI, koja je počela još u Pekingu 2008, nastavila se u Londonu 2012, Riju 2016. (tri četvrta mjesta) i Tokiju 2021.

Momci **Vladimira Gojkovića** već od 4. do 16. januara učestvuju na Evropskom prvenstvu u Hrvatskoj - u Dubrovniku i Zagrebu, a onda ih sredinom februara čeka Svjetsko prvenstvo u katarskoj Dohi.

Šta "ajkulama" treba da bi putovali u Pariz - računica je komplikovana i zavisi od rezultata drugih reprezentacija. U najkraćem, veća je šansa u Kataru, gdje bi najvjerovatnije i plasmanom među osam najboljih stigli do olimpijske vize. Prethodno, u Zagrebu, vjerovatno bi bilo potrebno finale.

Rukometašice su vlasnice jedine crnogorske olimpijske medalje - pamti se srebro na debiju u Londonu 2012, a učestvovale su potom i u Riju i Tokiju.

Da bi se "lavice" plasirale u Francusku, neophodno je da zauzmu jedno od prva dva mjesta na kvalifikacionom turniru koji će se od 11. do 14. aprila održati u njemačkom Ulmu. Rivali - domaćin, Slovenija **Dragana Adžića** i Paragvaj. Kako su izabranice **Bojane Popović** igrale nedavno na Svjetskom prvenstvu u Danskoj i Švedskoj, ne treba sumnjati da će i u Njemačkoj biti dorasle zadatku.

Najbolji crnogrski košarkaši traže olimpijski debi. Momci **Boška Radovića** napravili su veliki uspjeh i samim plasmanom u olimpijske kvalifikacije, a viza za Pariz bila bi ostvaranje sna i najbolji rezultat do sada. Sistem kvalifikacija je težak, ali **Nikola Vučević** i društvo imaju šansi - prvo treba da osvoje 1. mjesto u konkurenciji Brazila i Kameruna, a onda da pobijede pobjednika drugog dijela grupe u kojoj su Letonija, Gruzija i Filipini. Domaćin turnira je Letonija, a kvalifikacije se igraju u junu.

Crna Gora očekuje u Parizu i sportiste i sportistkinje u individualnoj konkurenciji.

Atletičarka **Marija Vuković** bila je deveta u Tokiju u skoku uvis, što će se pamtiti, a do Pariza će imati nekoliko mitinga da izbori olimpijsku normu. Njoj se nada i bacač kugle **Danijel Furtula**, a moguće su i specijalne pozivnice...

Svjetla Pariza sanja i plejada talentovanih boksera - od **Tamare Gojković**, preko **Predraga Lješevića**, **Stefana Savkovića**, **Petra Marčića**... a Crna Gora bi mogla i da ima predstavnike u tekvondou. **Anđela Berišaj** i **Zinedin Baćović** su naše nade.

Za Olimpijske igre tradicionalno konkurišu i jedriličari (**Milivoj Dukić** i **Ilija Marković**), a mogle bi da se dobiju "vajld-karte" u strljaštvu, kao i u ritmičkoj gimnastici sa talentovanom **Ninom Dragović**.

Dl. M.

Sanja Pariz i na javi i u snu

Nikola Nikolić

Dva mjeseca poslije operacije prednjeg ukrštenog ligamenta koljena, Đurđina Jauković kaže da je najgore prošlo i nada se da će se oporaviti za Olimpijske igre u Parizu

U sportu teške povrede nisu slučajnost, u rukometu nije neobično da ih neko doživi više puta. Legenda Norveške **Nora Merk** je čak 10 puta bila na operacionom stolu i uvijek se vraćala, a i brojne crnogorske rukometašice su prošle **Danteovih** devet krugova pakla.

Andrijana Popović je, na primjer, dugo pauzirala zbog operacije oba ramena, godinama se nije ni bavila rukometom, a na Svjetskom prvenstvu u Danskoj, Norveškoj i Švedskoj je morala da uskoči u "velike patike" **Đurđine Jauković** i igra jednu od ključnih uloga u odbrani. Mlada Nikšićanka je položila ispit, a njena pet godina starija sugrađanka je sa tribina bodrila i nju i ostale "lavice" na putu do 7. mjesta na planeti.

Jaukovićeva je u oktobru drugi put za dvije godine pokidala prednji ukršteni ligament koljena lijeve noge, a nakon malo više od dva mjeseca oporavka ima samo jednu želju - da se spremi i zaigra na Olimpijskim igrama u Parizu. I nema sumnju da će joj drugarice u aprilu na kvalifikacionom turniru u Ulmu produžiti snove...

- Zasada sve ide kako bi trebalo. Kao i poslije prve operacije, radim u Podgorici sa fizioterapeutom **Mitrom Vujovićem**, kojem sam puno zahvalna za sve. Ne mogu da kažem da mi je sada lakše nego nakon prvog zahvata, jer sada znam sve, zato što je teško kad se tri godine mučiš. Sve, ipak, dosta dobro ide, koljeno je dobro odreagovalo na veće napore, a dobro je što sada više ne zavisim od drugih. Najgore je prošlo, sad ide ljepši dio oporavka - kaže 26-godišnja bombarderka iz grada pod Trebjesom.

Prvu operaciju je odradila u Danskoj kod **Ufea Jorgensena**, ali je sada odlučila da promijeni hirurga.

- Operisala sam se kod doktora **Saše Jankovića** u Zagrebu. Imala sam preporuke nekoliko hrvatskih rukometaša i fudbalera, kao i našeg **Stefana Čavora**, koji se isto kod njega operisao kada je pokidao prednji ukršteni ligament. Sve je odrađeno odlično, mislim da je izbor bio pravi.

S obzirom na to da oporavak od ovakve povrede traje osam-devet, ponekad i više mjeseci, pitanje je da li će djevojka koju saigračice zovu Roki biti spremna za eventualni nastup u Gradu svjetlosti.

- Prije nekoliko dana me je najbolja drugarica, koja je potpuno van sporta a rukomet prati samo zbog mene, pitala kao da je novinarka: da li možemo da te očekujemo u Parizu? "Pukle" smo od smijeha, rekla sam joj da mi novinari još nisu takvo pitanje postavljali. Naravno, imam svoje želje i potajne ciljeve, nadam se da ću moći da nastupim, ali ne želim da kažem da ću biti 100 odsto spremna. Glupo bi i bilo da pričam o tome, jer je preda mnom još šest mjeseci velikog rada. Nadam se da će sve ići kako bi trebalo, ali je koljeno specifično, jedna greška može da produži oporavak dvije-tri sedmice.

Priznaje da joj je, kada se povrijedila, od bola bilo teže saznanje da je nastup na Olimpijskim igrama pod velikim znakom pitanja.

- Odmah mi je bio Pariz u mislima. Shvatila sam, međutim, da ne mogu ništa da promijenim, da nema nazad i odlučila da dam sve od sebe da se što prije oporavim, kao i poslije prošle operacije. Vidjeću na kraju tog puta da li će biti dovoljno vremena da se vratim. Sigurno je da ću biti spremna za početak naredne sezone i start Lige šampiona.

Foto: Stefan Ivanović/Matchlens
Ne želi da obećava nastup u Parizu, ali ni da odustane od snova: Jauković

A sezonu 2024/2025. počeće u Budućnost Bemaxu, u koju dolazi poslije četvorogodišnjeg boravka u Brestu.

- Srećna sam što se poslije četiri godine vraćam. Kada sam otišla 2020. godine htjela sam da igram što više utakmica. Dosta sam sebe davala, taj tempo srijeda-subota je iscrpljujući, a dešavalo se da se spakujemo i da dvije sedmice ne dolazimo kući. Sve mi se spojilo, tri godine praktično nisam imala ni ljeto slobodno, konstantno sam bila u rukometu ili oporavku. Sada se vraćam kući, igraću jednu utakmicu sedmično i biti kod kuće, u svom klubu. Mislim i da će mi rad sa **Bojanom Popović** puno značiti, jer mislim da je izuzetan trener i da od nje mogu mnogo da naučim. Volim da radim na sebi, a u Brestu nisam imala vremena ni za normalni trening, a kamoli individualni.

Đina je i prošlog ljeta imala ponudu Budućnosti, koja je htjela da joj otkupi posljednju godinu ugovora, ali je odlučila da ostane u Francuskoj. Sada će opet nositi plavo-bijeli dres.

- Vraćam se u klub gdje znam sistem, gdje svi, nažalost, imaju iskustva sa povrijeđenim igračicama i kako da ih najbolje vrate. Bilo mi je teško poslije prve povrede, jer u takvim trenucima svako želi da bude okružen ljudima kojima vjeruje, porodicom i prijateljima, sada je drugačije.

Kada je nedavno produžavala ugovor na tri godine, Popovićeva je rekla da joj je cilj da osvoji Ligu šampiona. Povratak sjajne Nikšićanke je najava velikih ambicija.

- Vidim da svi koji su u klubu daju maksimum da Budućnost vrate gdje joj je mjesto. I ja imam takve ambicije, ali znam da će biti teško, jer prvo mora da se kompletira ekipa. I ja se vraćam poslije druge teške povrede. Znam da će sve biti kako bi trebalo, ali mora da bude strpljenja, ne mogu da očekujem da blistam na početku sezone. Važno je da imamo želju i da se ona vidi, kao i u reprezentaciji, pa će i rezultat biti tu - zaključila je Jaukovićeva.

Foto: Boris Pejović
Ne želi da obećava nastup u Parizu, ali ni da odustane od snova: Đurđina Jauković

Naježim se kad pomislim na Svjetsko prvenstvo

Dva puta zaredom, Đurđina Jauković je propustila svjetska prvenstva zbog teške povrede koljena. Ali, nije htjela da šampionat u Danskoj, Norveškoj i Švedskoj protekne bez nje, već je bila uz saigračice u glavnoj fazi u Stokholmu i završnim borbama u Herningu.

- Iskreno, i sad kad se sjetim prvenstva naježim se. Vjerovala sam stvarno u djevojke, dosta puta u priči rekla da možda imam i prevelike ambicije, ali sam znala da možemo da ostvarimo dobar rezultat. Jesu me, ipak, iznenadile što se tiče nekih stvari, pogotovo kako su izgledale kao tim.

Na kraju je osvojeno 7. mjesto, a žaliće se zbog sudijskih nepravdi u četvrtfinalu protiv Danske.

- Znam dosta njihovih igračica, prije utakmice su se smijale, pričale, mislile da će rutinski slaviti, a poslije meča su bile posramljene, svjesne kako su prošle u polufinale. Ponosna sam kako su djevojke iznijele tu utakmicu i čitavo prvenstvo. Nije im bilo lako, uvijek ima pritiska kod nas kakva god da je ekipa, a bile smo jedna od najmlađih. Osjetila sam kakva je energija, kako se ponašamo kao grupa i to bi trebalo da bude pravi primjer, da se to održi i da ne smijemo da imamo energiju i želju ispod tog nivoa. Ponosna sam i kako smo odigrale nakon ispadanja od Danske. Bije nas glas da stanemo kada se ne igra za medalje, ali smo utakmice i sa Holandijom i sa Češkom odigrale ozbiljno.

Da bi Đinini snovi o Olimpijskim igrama ostali "živi", neophodno je da "lavice" od 11. do 14. juna protiv Paragvaja, Njemačke i Slovenije (raspored ide tim redosljedom) izbore jedno od prva dva mjesta na kvalifikacionom turniru.

- Sigurno neće biti nimalo jednostavno, ali nemam ni trunku sumnje da ćemo se plasirati na Olimpijske igre. Najveća želja mi je da sve ostanu zdrave, to je najbitnije. Možda je ova grupa lakša od prethodnih na kojima smo izborile plasman na OI, a sigurna sam da sa ovakvom energijom i pristupom kao na SP, neće biti problema za plasman. Voljela bih da posljednja utakmica sa Slovenkama ništa ne odlučuje, da i mi i one osiguramo vizu. Što se tiče karaktera i samopouzdanja, najjača smo reprezentacija na svijetu, a na takvim utakmicama to je presudno. Njemice nemaju takvo iskustvo kao mi.

Slaviša Živaljević

Tihi i skromni mladić iz kraja, strah i trepet za boksere iz Rusije i Kube

Sa četiri sjajne pobjede Petar Liješević je peharu najboljeg mladog boksera Evrope pridružio i trofej najboljeg seniora do 22 godine na Starom kontinentu

Tijesni porazi u izjednačenim mečevima sa kubanskim ili ruskim bokserima značili su naklon cjelokupnog crnogorskog ili ranije jugoslovenskog društva. Rijetke pobjede nad najboljima iz dvije najtrofejnije škole "plemenite vještine" proglašavane su mitskim, a njihovim akterima značile puno, uz neoborive argumente za - istoriju najvećih sportskih dostignuća.

A bez prevelike pompe i fanfara, 21- godišnji Budvanin **Petar Liješević** uspio je da dokaže da je i to moguće - do četiri velike medalje rušio je Ruse i Kubance. I ne samo njih!

Posljednju pobjedu za trofej najboljeg boksera Evrope do 22 godine, crnogorski reprezentativac do 86 kilograma je proslavio zlatom u podgoričkom hramu boksa, Sportskom centru "Morača", protiv najdominantnijeg boksera cijelog šampionata, Rusa **Hasmagomeda Džavathanova**.

- To je bio najlakši meč, preko puta "Terminator", niko ništa nije očekivao, a domaći ring i publika. Nikada nisam bio opušteniji, ali ni motivisaniji da ne dam svoj teren. Ušao je bolje u borbu, bio je brži i dominantniji, ali vjerovatno nije očekivao da neću ustupiti i pogodio sam ga razorno, čisto bokserski. Ne samo pesnica, u rukavicama većim zbog pravila bezbjednosti od povreda, cijela mi je ruka utrnula od udarca u "stijenu". I sada mislim da bi pao da je takav udarac primio u drugoj polovini borbe. Ipak, osjetio sam da je počeo da sumnja, a ja sam, kao u magnovenju, donosio brze odluke. Poput manevra trkača u Formuli 1. Tačno je da runda traje tri, ali svaki minut u ringu sa takvim borcem djeluje kao 20. Ipak sam ispoštovao zahtjeve selektora i mog trenera u Budvi, **Nikole Ružića** i nisam ni na momenat odstupio. Bilo bi kobno - priča trofejni bokser za novogodišnji broj "Vijesti".

Tom pobjedom je međusobni skor protiv ruskih reprezentativaca prebacio u svoju korist - 2:1, mada...

- Tek tu borbu u finalu Svjetskog prvenstva za mlade u poljskom Kielceu nisam izgubio od Rusa. Bila je to klasična otimačina da se o zlatu rješava u 3. rundi, u kojoj sam bio dominantan, a sudije je bodovale sa 4:1 u korist Rusa. "Nemjestili su me" - tako da ne možemo žalbom vratiti zlato. Upravo sam žalbom i pregledom snimaka i došao u finale, jer su me sudije pokrale i protiv Uzbekistanca, ali rezultatom 3:2, koji omgućava reakciju. Kod 4:1 nema te mogućnosti. U meču za medalju u Kielceu sam nadvisio prvog favorita sa Kube, u polufinalu uplatom za protest od strane predsjednika BSCG **Aleksandra Klemenka**, preimenovan je pregledom snimka rezultat u moju korist... Baš mi je dugo trebalo da se pomirim sa nepravednom odlukom finala. Boksera ne boli udarac, boli nepravda - kaže Liješević i dodaje:

- Problem sa pristrasnim suđenjem je najveći u boksu, da sport nema takvu istoriju i značaj bio bi van OI u Parizu. Ovako su sveli olimpijski turnir na pola kategorija u muškoj, a svega pet težinskih u konkurenciji koleginica. To nam sada otežava i put u Pariz, imaću jednu šansu, od dodatnih uslova zavisi da li ću spustiti kategoriju do 80 kilograma, ili ću morati da se odmjerim na Tajlandu u maju do 92 kilograma, gdje mi šanse i neće biti neke protiv starih i iskusnih teškaša. U tim teškim kategorijama najbolji rezultat ne postiže mlad borac - iskren je Liješević.

Petar Liješević

Foto: BSCG

Predaja ili čak milimetar odstupanja ne postoji u rječniku mladog Budvanina.

- Boks sam i zavolio gledajuci **Majka Tajsona**, a onda su u Budvi organizovani mečevi sugrađanina **Nikole Sjekloće**, pošto je baš na Tajlandu ostvario jedan od najvećih rezultata našeg sporta - svjetsku bronzu. Mada, apsolutni sportski idol mi je **Novak Đoković**, zbog nesalomive volje i decenija istrajnosti.

Sport je bio logičan izbor za Petra, otac **Zoran** je teniski a majka **Ivana** trener plivanja.

- Počeo sam tenisom, išlo je odlično, osvojio i ITF bodove, baš kao i brat **Damjan**, ali sam sa 12 godina počao na trening boksa i zaljubio se u plemenitu vještinu. Jeste tenis prenaporan, fizički i psihološki, ali u boksu uz to postoji i kontakt, često opasan po život i neuporedivo je. Boks jeste i zvanično najteži sport. Damjan se nakon evropske juniorske bokserke medalje odlučio za akademsku karijeru i studira u Beogradu, dok ja i bukvalno živim boks. I najveće zadovoljstvo i sreća mi je ulazak u meč - otkrio je Petar i dodao:

- Radni dan počinjem treningom u šest ujutro, drugi je u 11 sati, a od 18 časova i treći. Opuštanje je uz Premijer ligu, Evroligu i Real Madrid u Ligi šampiona, kao i Đokovićeve mečeve. Na tenis ne idem, nakon 20 minuta ulaska u ritam prelako dobijam prijatelje u Budvi i nije mi onda interesantno. Samo sada tokom praznika treniram jednom dnevno, oko 10 sati teretana. Ukoliko niste maksimalno pripremljeni nemate šansi da se u sekundi oporavite od udarca, oni u glavu ne bole već utrne cio organizam i iskustvom naučite kako zavarati rivala. Nikada nisam pao, ali bilo je da sam uzdrman a sudija mi nikada nije brojao, ali i toga da mi greškom broji a da udarac nisam osjetio. U svakom slučaju nije poželjno primiti udarac, a bole samo oni u tijelo - objasnio je Budvanin.

Tek specifičnosti boksa izazov su za brojne najpoznatije svjetske reditelje, a u kolijevci tog sporta, Engleskoj, vrhunski bokseri imaju status plemstva.

- Bokserski trening je poželjan i dobar za svakog, ali mali je broj polaznika bokserskih škola koji mogu do statusa takmičara u ringu. Treba istrajnosti i hrabrosti da se istrpe početne batine. Sjećam se da sam se u prvih devet mečeva tukao, šest sam izgubio ali i bio uporan da steknem iskustva da pronađem stil, koristim prednosti a sakrijem nedostatke. I to je proces, usvaja se novo a odustaje od nekih prevaziđenih pokreta. Sva je sreća da imamo vrhunski i stručan rad - zaključio je Liješević.

Viteška tradicija prednost Crne Gore

"Voljni momenat, samo time možeš dobiti rivala kvaliteta ruskog reprezentativca, sa tim se rodiš. Šampionski kov, a tome te treninzi ne mogu naučiti", objasnio je trener Nikola Ružić posljednji uspjeh Liješevića.

On pak smatra da je najbitniji ulazak u prvi meč turnira.

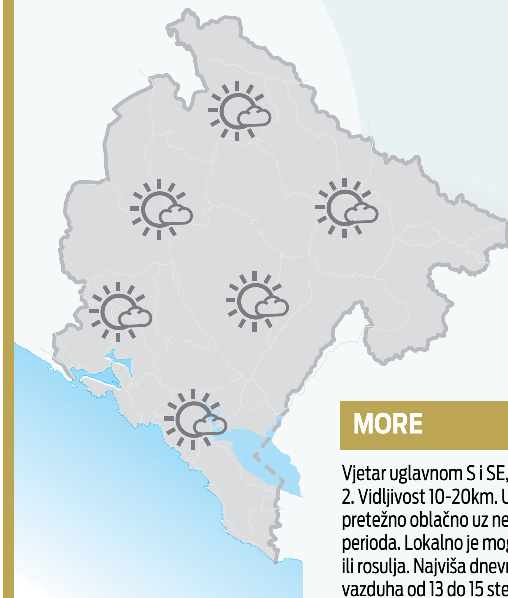
- Pobijedio sam na startu sjajnim boksom ruskog Estonca Antona Vinogradova, i to meni daje nevjerovatno samopouzdanje za nastavak takmičenja. Da sam dobio a nisam bio zadovoljan uvukao bi mi se crv sumnje i to je jako teško mentalno izdržati, sputavajuće je. Borbe su nakon dana ili dva. Kada odlično uđem u prvu borbu sve sam bolji i bolji i ne postoji rival koga ne mogu srušiti u finalu. Zato ja nisam sumnjao u sebe protiv sjajnog Džavahtanova. A taj voljni momenat, tačnije potpuno odsustvo respekta prema bilo kome sa druge strane, e to je moj kolega Tomislav Đinović. On boksuje u lakoj u BK Zlatičanin i veliki sam mu fan, uživam u njegovim mečevima potpunog odsustva strahopoštovanja. Naravno da imamo sjajnu ekipu, boks je sada u velikom naletu, Bojana Gojković i Tamara Radunović zaslužile su status vrhunskih sportistkinja, odlične ekipe su boksera u mom klubu, Bijelom Polju... Imamo i mladih talenata, ali i Savez na čelu sa Klemenkom te sportski sektor sa Ružićem da sanjamo o velikim uspjesima - objasnio je Liješević.

Bokserski savez bio je organizator i šest velikih takmičenja pod okriljem EUBC i IBA u posljednje četiri godine.

- Svi vole takmičenja u Crnoj Gori, jer kod nas je ispod časti pritisak da sudije forsiraju domaće boksere. I pored toga, greške se baš dešavaju i one su najveći problem ovog sporta - dodao je Liješević.

METEO

31. decembar 2023. god.

Crna Gora:
Promjenljivo oblačno sa sunčanim intervalima. Krajem dana naoblačenje, u prvom dijelu noći uglavnom suvo, a u Novoj godini u južnim i centralnim predjelima mjestimično slaba kiša ili rosulja. Na sjeveru prijepodne po kotlinama magla. Vjetar slab do umjeren, krajem dana i tokom noći na primorju i u sjevernim predjelima pojačan, južnih smjerova.

MORE

Vjetar uglavnom S i SE, 4-12 čvorova. More 2. Vidljivost 10-20km. Umjereno do pretežno oblačno uz nešto sunčanih perioda. Lokalno je moguća vrlo slaba kiša ili rosulja. Najviša dnevna temperatura vazduha od 13 do 15 stepeni.

Podgorica - meteogram

DANAS	SJUTRA	PREKSJUTRA
max **14**	max **11**	max **13**

1. januar 2024. god.

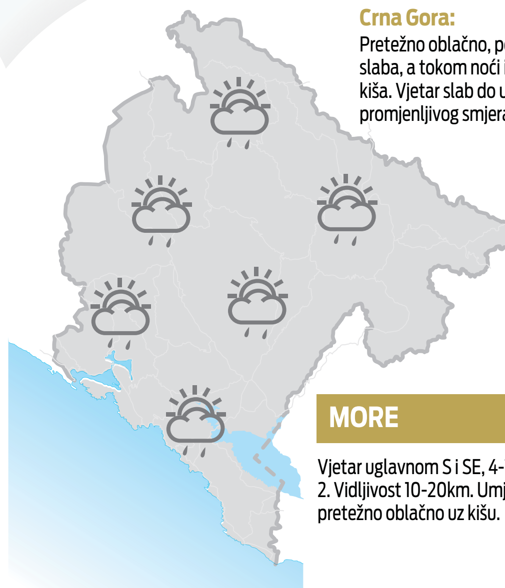

Crna Gora:
Pretežno oblačno, povremeno slaba kiša, u južnim predejlima već u ranim satima, a na krajnjem sjeveru tek krajem dana ili tokom noći. Tokom noći na utorak, nešto više padavina, a lokalno je moguć i pljusak sa grmljavinom.

MORE

Vjetar uglavnom S i SE, 4-12 čvorova. More 2. Vidljivost 10-20km. Umjereno do pretežno oblačno uz kišu.

2. januar 2024. god.

Crna Gora:
Pretežno oblačno, povremeno slaba, a tokom noći i umjerena kiša. Vjetar slab do umjeren, promjenljivog smjera.

MORE

Vjetar uglavnom S i SE, 4-12 čvorova. More 2. Vidljivost 10-20km. Umjereno do pretežno oblačno uz kišu.

BROJEVI ZA PRIJAVE SMETNJI (pozivi su besplatni):

12711 CRNOGORSKI TELEKOM

12768 MTEL

12769 ONE CRNA GORA

12755 TELEMACH

12777 ORION TELEKOM

12712 RADIO-DIFUZNI CENTAR

INFORMACIJE O BROJEVIMA PRETPLATNIKA I CALL CENTRI:

1500 CRNOGORSKI TELEKOM CALL CENTAR

1600 MTEL CALL CENTAR

1700 ONE CRNA GORA CALL CENTAR

1800 TELEMACH

1180 UNIVERZALNA SLUŽBA ZA DAVANJE INFORMACIJA O TELEFONSKIM BROJEVIMA PRETPLATNIKA

DEŽURNE SLUŽBE:

122 POLICIJA

123 SLUŽBA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA (vatrogasci)

124 HITNA POMOĆ

129 POMOĆ NA MORU

116666 BROJ ZA ŽRTVE TRAFIKINGA

Bar - Ilino kod kružnog toka investitor B2B JS (J7)
47.56 m2 prizemlje, 1800eur /m2
Novi Bar 200m od plaže Investitor Invictus DS
68.80 m2, 5 sprat, pogled na more, 2600€/ m2
Prodajem poslovni prostor 201m2 kod kružnog toka preko puta katedrale (Voli)Nove zgrade RTM - **Bar.**
Izdajem poslovni prostor 180m2 sa 5 parking mjesta kod kružnog toka preko puta katedrale (Voli)Nove zgrade RTM - **Bar.**
Tel. 069-101-460

Budva
Bečići, nov lux opremljen stan, Investitor Fab live
45m2, VI sprat, 2350€ /m2
Budva - DS nov opremljen lux, nove profesorske zgrade
stan 73m2, X sprat, 2200€/ m2
Budva - DS nov bulevar zgrada Nivel invest luksuzan
stan 104m2 VI sprat, lux opremljen, 3500€ /m2
069-101-460

Kuće/Stanovi
PRODAJA

Gorica C
na prodaju lux namješten stan 90m2 sa parking mjestom, 1900e/m2.
Tel. 069/11-33-33

Prodajem luksuzno namješten dvosoban stan u Budvi, na odličnoj lokaciji, 265000 eura. Garažno mjesto se dodatno plaća (nije obavezno).
Tel.069/200-220

Prodaje se jednosoban stan Zlatica 43m2, 1m2/1000e i Bar, 50m2/I sprat.
Tel. 069/295-023
65458

Prodaje se lijepo opremljena trosobna kuća pod pločom u Dajbabama od 119m2 na placu od 400m2. Papiri su predati za legalizaciju. Cijena 105000 eura.
Tel. 067/065-522
64595

Prodajem dvosoban stan, neto kvadrature 70m2 + terasa 28m2, ukupno 98m2. Cijena 125000e, Ljubović.
Tel.069/071-234
65539

Prodajem neuseljavanu gasronjeru na Starom aerodromu, 29m2 za 54000e.
Tel.069/372-007
65541

Prodajem spratnu kuću od 300 m2, Ul. Vukice Mitrović (4 zasebna stana, 2 završena, 2 u sivoj fazi).
Tel. 069/641-950
65368

Prodajem stan u Nikšiću, Ulica Vuka Karadžića, centar, II sprat, renoviran, PVC stolarija, 59 m2 - 69000 eura.
Tel. 063/204-600
65530

Kuće / Stanovi
IZDAVANJE

Besplatno izdajem namješten apartman, prva linija mora, Bigova+auto+300e radi održavanja dvorišta, kuće, dnevne obaveze 3h. Prednost parovi, stranci isključeni.
Tel. 068/398-990
65322

Izdajem jednosoban kompletno namješten stan na duži period, zgrada Zetagradnje na Starom aerodromu.
Tel.067/180-117
65549

Izdajem jednosoban namješten stan 45m2, zabjelska Vektra, Podgorica.
Tel. 069/100-054
62485

Izdajem jednosoban namješten stan na Starom aerodromu kod Katastra, Bulevar Stanka Radonjića.
Tel.067/415-853
65536

Izdajem luksuzno namješten jednosoban stan u strogom centru Podgorice.
Tel.067/251-030
64834

Na osnovu odredaba Statuta **AD "Velimport" Podgorica**
sazivam
SKUPŠTINU
AKCIONARA AD VELIMPORT PODGORICA
Za dan 5. 02. 2024. godine u 09 časova u poslovnom prostoru društva u ulici Bulevar Revolucije 70.

Za Skupštinu predlažem sljedeći **DNEVNI RED**

1. Razmatranje i usvajanje izvještaja o poslovanju AD "Velimport" Podgorica za **poslovnu 2022. godinu**.
2. Razno.

PREDSJEDNIK ODBORA DIREKTORA

Izdajem ozbiljnoj osobi odličnu garsonjeru. Namještena. Kraj Dalmatinske ulice kod HDL Laković, PG. Novogradnja, klimatizova (klima inv. nova), demit fasada. 330 € u cijenu uračunata kablovska TV, internet WI -FI, voda/čistoca. Poseban parking.
Tel. 068/828-987
65548

Izdajem prazan dvosoban stan kod Sportskog centra Morača, Podgorica, III sprat, lift, sa osnovnim kuhinjskim elementina, 400e.
Tel.067/346-143
65559

Izdajem veliki dvosoban stan 100m2 sa parkingom Obala Ribnice. Nov.
Tel. 067/666-888
65474

Sobe

Dvokrevetna (jednokrevetna) soba, kuhinja, kupatilo, internet, zaseban ulaz, blizu Prava - Ekonomije.
Tel. 067/240-099
64802

Placevi

Prodajem plac okolina Budve 500 m2 sa pogledom na more. Cijena 23000€, moguć dio kompezacije za auto. I plac 600m2 cijena 52000€.
068/295-668
067/370-708
069/568-005

Prodajem atraktivnu zemlju u selu Gluhi Do, Crmnica (Jasen)
7000m2 –35000 e.
Tel.069/200-220

Prodajem imanje 22000m2 u Mojkovcu, Lepenac, uz put za skijalište, pogled na skijalište. Može zamjena za stanove.
Tel. 067/666-888
65442

Prodajem imanje 3000 - 60000 m2 u Mojkovcu uz put za skijalište sa pogledom na skijalište.
Tel.067/666-888
65339

Prodajem plac 1240m2 između Budve i Cetinja, vikend naselje Obzovica sa UT uslovima za gradnju do 400m2,30000 eura. Može zajednička gradnja vikendica, bungalova.
Tel. 067/666-888
65443

Prodajem plac 2300 m2, pogodan za izgradnju hotela, klinika i sličnih poslovnih i stambenih objekata, Podgorica.
Tel. 069/805-464
65550

Prodajem plac, Zabjelo do Roki&Pistolata - Podgorica, 4500m2, izgrađenost 7000m2+3000m2 garaže. Može i u procentima - dogovor.
Tel. 069/728-004
65546

Poslovni prostor
PRODAJA

Centar PG - nova Hercegovačka ulica, dvosmjerna - izuzetna poslovna zgrada 755m2 sa privatnim parkingom za 8 auta (raritet). Savremena, posebna sa nizom veoma bitnih prednosti. Prodaja.
Tel. 069/91-20-70
65562

Usluge

KUĆNI SERVIS
OČEPLJAVANJE KANALIZACIJE

POPRAVKE SVIH SITNIH VODOVODNIH INSTALACIJA sa kamerom
BEGOVIĆ
069/269-550
069/220-865
067/579-709

Poslovni prostor
IZDAVANJE

Izdajem poslovni prostor 60m2 u Nikšiću, 300 metara od Gimnazije pored Oktopoda, novogradnja bez ulaganja, pogodno za sve vrste djelatnosti, cijena 450e.
Tel. 067/676-946
65505

Izdajem lokal 55 m2 + 35 m2 u zgradi Lepa Kata do Gintaša. Za sve namjene.
Tel. 069/022-002

Vozila/Auto djelovi

Prodajem BMW 520d M sport paket, 2017. god. U garanciji do februara 2024. godinu. Kasko. Kao nov.
Tel. 067/666-888
64765

Posao

Firma iz Podgorice traži radnika za servis rashladnih vitrina, sa ili bez iskustva. Pružamo potrebnu obuku.
Tel. 069/340-607
65540

Kafeteriji K3 u Podgorici potrebni
- **pica majstori**
- **šankeri, konobari**
- **pomoćni radnici**
- **higijeničarke.**

Pozvati **069 435 215**

Potreban magacioner, Donja Gorica.
Tel.069/017-111
65557

Potrebna bebisiterka starosti do 40 godina, u Milanu, u Italiji, za troje odrasle djece.
Tel. +382 63 493-100
65563

Razno

AKCIJA !!!
POTENCIJA !
- GEL 7 kom - 15 e;
- Bombone 4 kom. - 15 e.
- Šumeće 7 kom. - 15 e.
- Listići 7 kom - 20e.

VELIKI IZBOR. DOSTAVA!
067/646-426

AKCIJSKE CIJENE
- potencija 7 kom/20€, 14 kom/35€;
- 4 tabletice/20€, 8 tabletica/35€;
- šumeće, žvakaće i soft-bombone - 7 kom/25€;
- sprej za duži odnos/20€;
- feromonski parfemi za žene i muškarce/ 35€
- razno za žene.

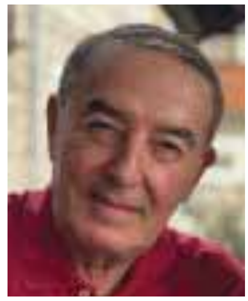
Tel. 069 / 968 - 967

Prodajem fudbalski dres Anderson Talisca, Folarin Balogun, Nicolas Jackson i Ibrahim Danlad, 1000 eura.
Tel. 069/466-783
65555

Anuka Žurić

06.01.2000 - 06.01.2024.

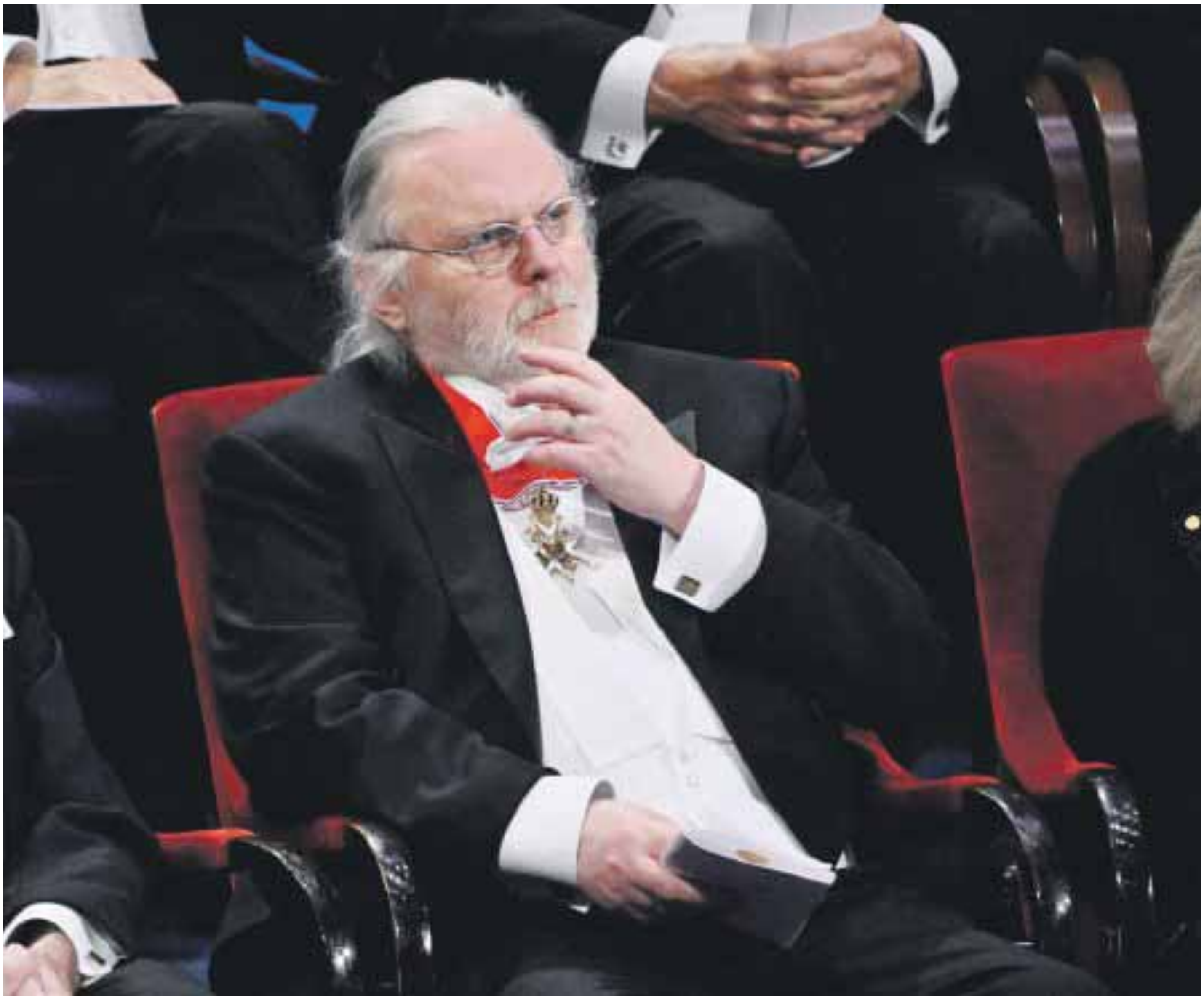
Niko Žurić

06.01.2022 - 06.01.2024.

Koliko mi samo nedostajete, svih ovih dana i noći, naročito noći...
Beskrajne su riječi koje bih vam izrekao i beskrajna je ljubav koju bih vam dao, ali vrijeme nije na našoj strani...
Neko uzvišeniji je rekao da nam je dosada, a nije bio u pravu!
Beskrajno me bolite, sve više i više! Jedinstveni moji!

Vaš sin,
Petar-Stefan Žurić sa porodicom

FINAL SHOPPING DAYS
KOMPLETAN KATALOG MOŽETE POGLEDATI NA
www.namos.co.me
-30%
JUBILARNI POPUST
blum
MATERIJALI ZA KUHINJE MADE IN AUSTRIA
MEHANIZMI
25 godina garancije
539,00€
377€
OSNOVNA VERZIJA
1m DUŽNI
BEZ ROSTFRAJA I TEHNIKE
MODEL
CONTEMPO
GARANCIJA
25
GODINA
blum
MEHANIZMI
BEST SELLER!
377€
ALBA
RUSTIK
377€
Matis
kuhinje po mjeri
fabrička isporuka za samo 10 dana
357€
IN MDF
287€
MODEL
IN ARTISAN/SIVA
510,00€
357€
OSNOVNA VERZIJA
1m DUŽNI
BEZ ROSTFRAJA I TEHNIKE
MODEL
IN MDF KAŠMIR
Zakažite termin kod dizajnera na broj 063 222 451

Fose: Imamo nacionalne književnosti, a imamo i svjetsku književnost

OVOGODIŠNJI DOBITNIK NOBELOVE NAGRADE ZA KNJIŽEVNOST, JUN FOSE GOVORI ZA VIJESTI, A GLUMICA JELENA MILA ZA ČITAOCE JE PRIREDILA PREVOD DVIJE NJEGOVE PJESME

Beket je bio u pravu, Sartr je pogriješio

Čak i ako kroz istoriju ove nagrade jeste bilo nekih nezaslužnih laureata, većina dobitnika su istinski veliki pisci koji zajedno čine svojevrsni kanon svjetske književnosti. Izuzetno sam ponosan na to što je i moje pisanje ocijenjeno kao dostojno da pripadne tom kanonu, rekao je Nobelovac Vijestima

Jelena Kontić

Angažovana književnost nikada ne može biti velika književnost. (**Semjuel**) **Beket** je bio u pravu, (**Žan Pol**) **Sartr** je pogriješio. To poručuje u intervjuu za Vijesti ovogodišnji dobitnik Nobelove nagrade za književnost **Jun Fose** (Jon Fosse). Dobra književnost je lokalna, što nije isto kao i nacionalna, ali je istovremeno i univerzalna, objašnjava nobelovac.

On za Vijesti predstavlja ono što ga vodi ka/u pisanju, komentariše književnost, njenu svrhu, važnost, neophodnost, ali i izazove kojima odolijeva, dok je glumica **Jelena Mila**, u dogovoru sa njim, ali po svom izboru, ekskluzivno za Vijesti prevela dvije pjesme iz bogatog piščevog opusa.

▶▶▶▶▶

Švedska kraljevska akademija nauka podsjetila je u svojoj odluci da Fose piše djela u raznim žanrovima, uključujući drame, novele, poeziju, eseje, knjige za djecu, da se bavio prevodilačkim radom, ali i da je jedan od najizvođenijih dramaturga na svijetu. Drame i romani Juna Fosea prevedeni su na više od 40 svjetskih jezika, a drame igrane u više od 700 teatara širom svjeta, pa je jedan od najvažnijih savremenih svjetskih dramskih pisaca.

"Fose spaja ukorijenjenost u jeziku i prirodi svog norveškog zaleđa sa umjetničkim tehnikama na tragu modernizma", kazao je član Švedske akademije, **Anders Olson**.

Nakon niza godina tokom kojih je bio u samom vrhu među kandidatima za prestižno priznanje, Jun Fose ga je osvojio ove godine. Na vijest o nagradi, pored ostalog, kazao je da je to nagrada "za književnost koja prije svega želi da je književnost, bez drugih primisli", a Vijestima je rekao da je zbog toga i ponosan.

"Veoma sam srećan zbog Nobelove nagrade za književnost koja mi je dodijeljena. Čak i ako kroz istoriju ove nagrade jeste bilo nekih nezaslužnih laureata, većina dobitnika su istinski veliki pisci koji zajedno čine svojevrsni kanon svjetske književnosti. Izuzetno sam ponosan na to što je i moje pisanje ocijenjeno kao dostojno da pripadne tom kanonu", prenosi Fose utiske...

Njegovo pisanje je autentično i slojevito na više nivoa, iako je često okarakterisano kao minimalističko. Dubinski i kompleksno pristupa temama, likovima, kulturi, jeziku kojim piše, a nesumnjivo je da se norveška kultura, identitet i okruženje odražavaju u njegovoj literaturi. Uprkos tome što se bavi takozvanim lokalnim temama, sve njegove priče i svjetovi upravo zbog toga su univerzalni i sa njima se mogu povezati čitaoci sa svih strana svijeta... Nobelovac Vijestima objašnjava i zašto je tako.

"Odrastao sam u Norveškoj i pišem na norveškom jeziku. Sve što pišem je u izvjesnom smislu - norveško. Po mom mišljenju, sva dobra književnost je lokalna, što nije isto kao i nacionalna, ali je istovremeno i univerzalna. Ovaj paradoks spada u središte mogućeg opisa velike književnosti. Imamo nacionalne književnosti, a imamo i svjetsku književnost. Ona najlokalnija i najuniverzalnija može da napravi promjenu od nacionalne književnosti do svjetske književnosti", kaže Jun Fose.

Pisac uglavnom govori o sudbinama "malih ljudi", o ljudima sa margine, iz provincije, nerijetko ograničenim na jedan (životni) prostor... Iako ne govori o velikim događajima, društveno-političkim pitanjima ili istorijskim temama, kroz svoje likove obrađuje ona vječita, suštinska pitanja i teme kao što su život, smrt, vjera, sloboda... To su možda posebno intimna i važna pitanja danas, kada se gotovo pa sve relativizuje. Fose istražuje memoriju, istoriju, individualno, ali i kolektivno sjećanje, sa polazištem u pojedinačnom iskustvu, a Vijestima kaže da smatra da angažman u književnosti potire samu umjetnost.

"Angažovana književnost nikada ne može biti velika književnost. Beket je bio u pravu, Sartr je pogriješio. Nije moguće pisati sa ovom ili onom porukom ispred samog djela i istovremeno pisati dobru literaturu. U suštini, tako je zato što je književnost i sve u književnosti zapravo u samoj formi, a ne u sadržaju, koji je po mom mišljenju dio forme", navodi Fose.

On ocjenjuje i da fenomen globalizacije, komercijalizacije i konzumerizam, ukoliko se upletu u pisanje, vode ka konfekcijskoj književnosti koja se masovno štampa i plasira ali nema ukorijenjenu autentičnost, kvalitet i moć koja je srž umjetnosti.

"Neka vrsta 'globalizovane' književnosti nema i nikada neće imati nikakvu vrijednost, ličiće na ovaj ili onaj aerodrom i kao takva nije ni lokalna ni univerzalna", poručuje Fose.

Norvežanin ne sumnja u to da prava, velika, kanonska književnost traje i predstavlja stub kulture izazivajući odjeke kroz vrijeme, dok se manje značajna djela gube u izobilju svakodnevnih sadržaja i blijede u sjenkama novih, prolaznih trendova. Stoga, Fose tvrdi da ni najsavremenija tehnologija, vještačka inteligencija ili bilo koja slična alatka, priručnik ili olakšica, ne mogu stati spram dobrog rukopisa i čovjekovog pečata u njemu.

"Sasvim sam siguran da će velika književnost opstati, svi veliki klasici su nam svima dostupni i dobro poznati. Važna i velika književnost se piše i danas i biće pisana i u budućnosti. Tako će, na primjer, onome što vještačka inteligencija (AI) može da proizvede uvijek nedostajati kvalitet ljudske duše i ljudskog duha, a upravo to je neophodno za postojanje velike književnosti... Ali, slabija književnost će bez sumnje naći konkurenta u AI, svim vrstama žanrovske književnosti na primjer", konstatuje Fose u razgovoru za Vijesti.

Na dodjeli Nobelove nagrade sredinom decembra kazao je da pisanje na neki način može spasiti živote, te da je tako možda spasilo

Foto: Reuters

Laureat Nobelove nagrade za književnost za 2023: Fose

„Bez naslova"

Vide kako se približavaju jedno prema drugom.
I oboje gledaju dole, ali nastavljaju,
moraju tako, da nastave da idu jedno prema drugom.
Šta li razmišljaju? Zašto oboje gledaju dole?
Približavaju se jedno drugom i niko ne primećuje
onog drugog. Idu jedno prema drugom, kao da
mogu samo proći jedno pored drugog, kao i svi drugi,
u ovoj ulici, prolazeći jedni pored drugih. Kako razmišljaju
oni koji su se nekada voleli? Da li njihove misli
i srca čeznu da budu kao stene,
duboko u zemlji, ili su oni sami te stene? Da li je njihova
sramota jedan tako težak san, da su njihovi pokreti kamen
bez vode, bez vetra i neba? Idu jedno prema drugom.
Idu jedno prema drugom. Idu jedno prema drugom. Idu
jedno prema drugom. Idu jedno prema drugom. Sreću se.
Prolaze jedan pored drugog. I nastavljaju jedan od dru gog.

Prevod: **Jelena Mila**

Jezik književnosti je vezan za govorni jezik u ovoj ili onoj zemlji, regionu, regiji i istovremeno se razlikuje od njega kao pisani jezik, to je prvo i posljednje. Jezik književnosti kao takav može da spasava i arhaične riječi i izraze, ili, u tom smislu čak može da spasava i svjetove koji više nijesu živi u govornom jeziku. Toliko je jednostavno da zapravo umjetnički kvalitet književnost odvaja od govornog jezika. Možda nikada nije tako, ali je čak i stara, usmena književnost bila odvojena od uobičajenog govora određenim metrom, specifičnom upotrebom metafora i slično", kaže Fose

i njegov. Nakon više od 50 godina, rekao je da i dalje piše “iz tog tajnog mjesta u sebi”, a o kome zna tek da postoji.

Ono što njegova djela čini posebnim i prepoznatljivim jeste jezik koji koristi, prisustvo različitih autentičnih norveških dijalekata. Posebnu pažnju posvećuje upravo tome - jeziku: pisanom i govornom, književnom i umjetničkom, narodnom, arhaičnom, u čemu se ogledaju bogatstvo i raznolikost epoha, naroda, kultura, tradicija, ali i sami čovjek i sredina, te u krajnjem i vještina i ljepota pripovijedanja. Na dodjeli Nobelove nagrade rekao je da je naučio da za njega postoji velika razlika između izgovorene i pisane reči, govornog i pisanog jezika, a to dodatno objašnjava Vijestima.

“Jezik književnosti je vezan za govorni jezik u ovoj ili onoj zemlji, regionu, regiji i istovremeno se razlikuje od njega kao pisani jezik, to je prvo i posljednje. Jezik književnosti kao takav može da spasava i arhaične riječi i izraze, ili, u tom smislu čak može da spasava i svjetove koji više nijesu živi u govornom jeziku. Toliko je jednostavno da zapravo umjetnički kvalitet književnost odvaja od govornog jezika. Možda nikada nije tako, ali je čak i stara, usmena književnost bila odvojena od uobičajenog govora određenim metrom, specifičnom upotrebom metafora i slično”, priča Fose.

Njegova djela su ljekovita, kazala je Jelena Mila komentarišući opus norveškog autora, a upravo to je ono što u književnosti i od pisanja Fose traži, baš kako je rekao pred Švedskom kraljevskom akademijom.

“Na neki način, uvijek sam znao da pisanje može spasiti živote, možda je spasilo i moj. Ako moje pisanje može spasiti tuđe živote, ništa me ne bi učinilo tako srećnim. Hvala ti Švedska akademijo na Nobelovoj nagradi za književnost. I hvala tebi Bože”, zaključio je Fose svoje obraćanje i najavio da, kao što se nije obazirao na loše kritike, tako nije dozvolio ni da uspjeh utiče na njega.

“Držao bih se samo pisanja. I evo sad, nakon što sam dobio Nobelovu nagradu za književnost, nastaviću da se držim svog pisanja”, poručio je Fose.

Foto: Reuters

Jun Fose: Sva dobra književnost je lokalna, ali to nije isto što i nacionalna

O Crnoj Gori i Zapadnom Balkanu zna veoma malo

U Crnoj Gori je prije nekoliko godina izvedena predstava “Majka i dijete” po drami Juna Fosea koju je režirao Dino Mustafić, u produkciji Multimedia Art Movement fondacije iz Albanije, u saradnji sa sarajevskim Art Hubom, nezavisnom teatarskom produkcijom iz Bosne i Hercegovine. U pitanju je bilo gostovanje na Festivalu internacionalnog alternativnog teatra FIAT, a koje je oduševilo publiku, jednako tekstom, radnjom, ali i odličnom režijom i rješenjima Mustafića.

Na pitanje da li i koliko toga zna o Crnoj Gori i regiji zvanoj Zapadni Balkan, s obzirom na geografsku udaljenost, Jun Fose priznaje da ne zna mnogo.

“O Crnoj Gori i Zapadnom Balkanu znam veoma malo. U Crnoj Gori nikada nijesam bio. Najbliže tome je da sam godinama živio na jugu Austrije, nedaleko od granice sa Slovenijom i veoma blizu Slovačke. Posjetio sam tu zemlju mnogo puta, ali to je, naravno, nešto drugo”, kaže pisac iz Norveške.

„Bez naslova”

Ništa mi u životu ne potvrđuje prisustvo Boga kao odsustvo mojih mrtvih prijatelja
Bog je sve sto nestaje
Dobra umetnost je božanska; dobra umetnost je deo neobjašnjivog, baš što je Bog u objašnjivom.
Bez smrti i Bog bi bio mrtav.
Sve ukazuje da Bog jeste. Ništa ne ukazuje da Bog postoji.
Zašto bi Bog postojao? Bog koji jeste.
Postojanje znači otpadanje od Boga
Zato da bi Bog bivao
I zato da bi sve ostalo bivalo.

Iz prevoda Kristine Lugn, za Vijesti priredila **Jelena Mila**

> *Neka vrsta ‘globalizovane’ književnosti nema i nikada neće imati nikakvu vrijednost, ličiće na ovaj ili onaj aerodrom i kao takva nije ni lokalna ni univerzalna”, poručuje Fose*

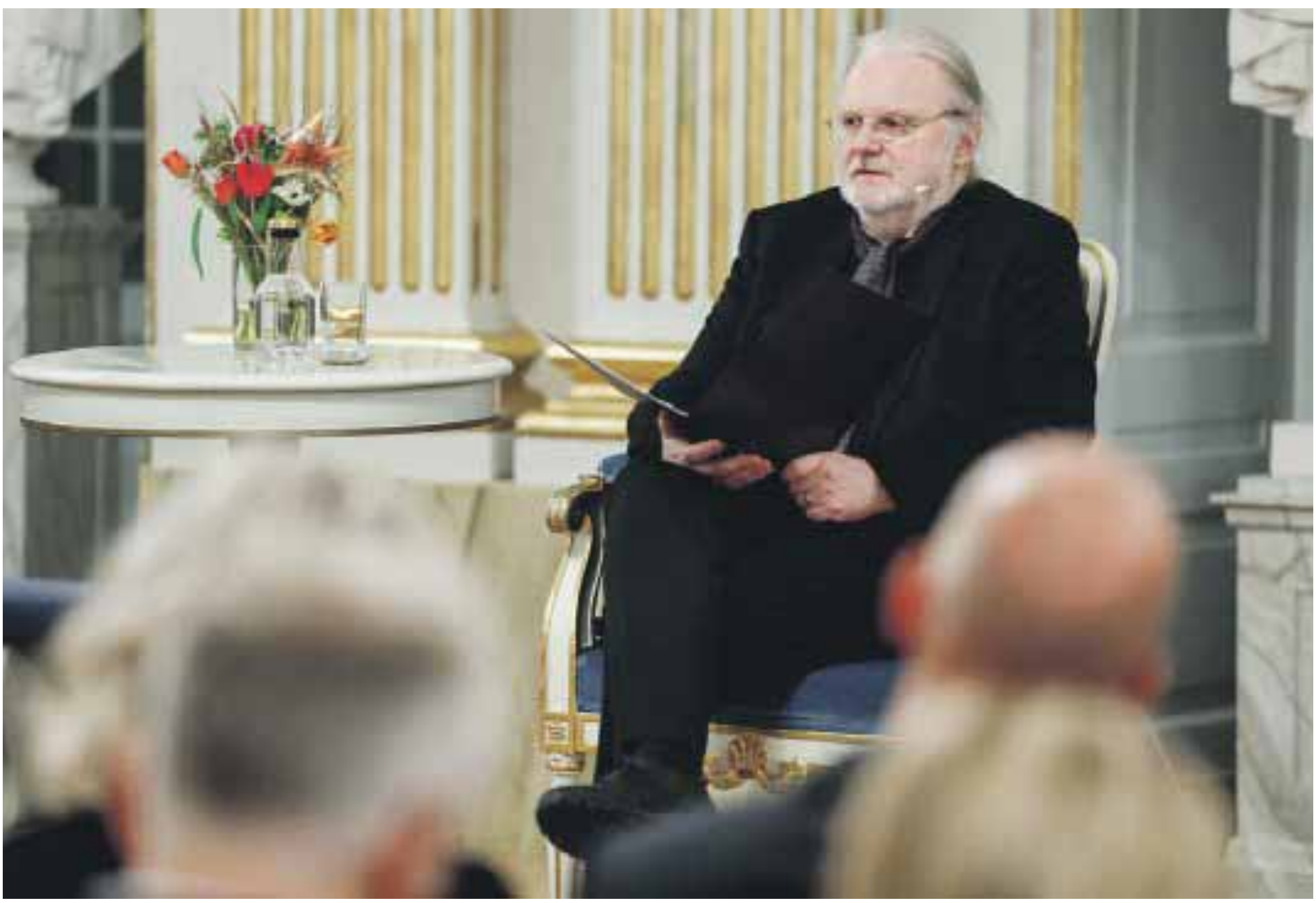

Foto: Reuters

Fose: Sve što pišem je u izvjesnom smislu norveško

Jelena Kontić

PREDSTAVNICI INICIJATIVE "KULTURA NIJE PLIJEN" O PLATFORMI, CILJEVIMA, TRENUTNO

Energija, volja i hr zarad kulture i um

Želimo da mapiramo probleme, razgovaramo o njima, ponudimo potencijalna rješenja, objašnjava Mladen Ivanović
Vrijeme je da se zajedno postaramo da se kreiranjem kvalitetnih kulturnih sadržaja društvu vrate zdrave vrijednosti koje će ga oblikovati i edukovati, poručuje Sandra Vujović
Valja biti optimističan, makar i na silu, makar i nakratko, i očekivati da će u narednoj godini javni interes da nadvlada lični i partijski, kaže Zoran Rakočević

Buđenje duha kolektiva i zajedništva kulturno-umjetničke scene, udruživanje zarad opšteg boljitka u umjetnosti i položaja struke u toj oblasti, javno izražavanje stavova i sugerisanje na potencijalne greške i nerazumijevanje nadležnih izdvojili su se kao jedna od posebno značajnih dešavanja na tom polju u 2023. u Crnoj Gori. Različiti događaji, ideje, situacije, bili su povod za oglašavanje, proteste umjetnika i ljudi angažovanih u kulturi, ali i za ujedinjenost zarad istih ciljeva, a što ranijih godina nije bio slučaj.

Drugi dio godine obilježilo je nezadovoljstvo velikog dijela strukovnih organizacija i pojedinaca usljed najavljenog imenovanja **Tamare Vujović** na čelo Ministarstva kulture i medija. Problematizovali su njene reference i potencijal da kao doktorka fizijatrije iz redova Demokratske Crne Gore doprinese oblasti u kojoj su angažovani...

Tako je oformljena inicijativa "Kultura nije plijen" koja je protiv ovog predloga uputila više saopštenja, pokrenula peticiju sa potpisima, organizovala protest u okviru kojeg je Vladi Crne Gore predala nekoliko zahtjeva u vezi sa situacijom u umjetnosti... Ministarka je imenovana, predstavnici inicijative razgovarali sa njom, kao i sa premijerom **Milojkom Spajićem**, ali ono što je jedinstveno jeste da se energija koju šire nije ugasila i da nijesu prestali da postoje nakon što je aktuelnost pitanja prošlo...

"Vrijeme je da konačno razgovaramo otvoreno, konstruktivno u cilju poboljšanja trenutnog stanja u kulturi. Ako želimo promjene, moramo ih zajedno inicirati", to je jednom prilikom poručeno sa Fejsbuk stranice ove inicijative.

Za vrlo kratko vrijeme "Kultura nije plijen" postala je neka vrsta umjetničke platforme za pokretanje bitnih pitanja, uglavnom putem panel diskusija kojih je do sada organizovano više, a na kojima pored umjetnika poziv za učešće dobijaju i predstavnici nadležnih institucija koji su se u većoj mjeri i odazvali, kako se i očekuje.

Ko je zapravo iza i ispred inicijative "Kultura nije plijen" pitanje je sa jednostavnim odgovorom - svi zainteresovani koji žele tu da budu...

"Mi smo otvorena inicijativa u koju je dobrodošao svako ko želi da bude dio ove priče i svako ko osjeća da može da doprinese", kaže za "Vijesti" jedan od njih, filmski reditelj Mladen Ivanović i dalje objašnjava:

"Mi smo radnici u kulturi koji su se okupili sa ciljem osnivanja i postavljanja platforme koja će da pokrene dijalog, prati rad Ministarstva i svih onih koji su pod njima, kao i djelovanja u pravcu poboljšanja ovog resora. Želimo da mapiramo probleme, razgovaramo o njima, razmišljamo i ponudimo potencijalna rješenja... Ovo okupljanje nam omogućava da zajednički djelujemo, reagujemo, oglasimo se kada se dešavaju određeni događaji, da kontrolišemo rad i blagovremeno obavještavamo širu javnost i medije oko svih potencijalnih izazova. Istovremeno, sve to su nam i ciljevi za dalje", priča Ivanović koji za "Vijesti" dodaje i da je "baš to jedan od glavnih događaja koji su se desili u kulturi u 2023".

Foto: Boris Pejović

Sa protesta "Mi smo kultura"

Sa protesta "Kultura nije plijen"

Zbog svega toga, ali i mnoštva drugih razloga, spisateljica, scenaristkinja, rediteljka **Sandra Vujović** ističe da je ponosna što je dio inicijative "Kultura nije plijen".

"Kultura nikad nije bila ovoliko marginalizovana ni degradirana kao danas, umjetničke struke obesmišljene i obezvrijeđene, a kulturni djelatnici ovoliko poniženi. I to stanje nije od juče. Ono ima svoj višedecenijski kontinuitet. Ako zaista želimo da se suočimo sa istinom i počnemo da mijenjamo to stanje, onda moramo da priznamo i sebi i javnosti da su, pored donosioca odluka, za takvo stanje odgovorni i kulturni djelatnici koji su se inertno i konformistički odnosili prema kulturi i nisu dizali glas protiv dekadence u koju je srljala", otvoreno konstatuje Vujović.

Optimistična je, a razlog tome je energija, želja, hrabrost, ali i bunt koji su prisutni i vidljivi, a neophodni za promjene, kaže...

"Smjena generacija koja se, evidentno, napokon događa, donosi jednu novu energiju, jednu novu kritičku misao, ali i neophodnu volju i veliku hrabrost za suočavanje sa svim izazovima koje nosi proces promjena. Javni interes, opšte dobro i plemeniti ciljevi su ovog puta pobijedili ideološke, i svakakve druge, razlike među kulturnim djelatnicima, i to je za svaku pohvalu. Svi mi koji činimo i stvaramo kulturu ove države, ma kojoj stranci pripadali, ma kako se nacionalno ili vjerski deklarisali, ma koje ideološke stavove imali, ne možemo pobjeći od jedne banalne činjenice, a to je da na sve nas utiče ono što piše u zakonima i da smo svi, na kraju, žrtve loših, neznavenih ili ličnim interesom viđenih političkih odluka", ističe Vujović.

Sve to čini njihovu viziju i misiju važnijom, ali i težom, a put duži. Ono čemu teže, objašnjava Vujović, jesu promjene na više polja...

"Zato je važno depolitizovati kulturu, inicirati izmjene i dopune zakonskih normi, kao i izmjene i dopune petogodišnjeg Nacionalnog plana za razvoj kulture, uticati da se na rukovodećim pozicijama u institucijama kulture nađu iskusna i stručna lica, da se napokon izborimo da godišnji budžet za kulturu prestane da bude statistička greška i dostigne svoj zakonski minimum od 2,5 odsto (predviđeno je da se za rad resora kulture izdvaja najmanje 2,5 odsto državnog budžeta, umanjenog za izdatke državnih fondova i kapitalnog budžeta, ukoliko je planirani realni rast bruto-domaćeg proizvoda (BDP) između tri i osam odsto, prim. nov) i da se zaustave sve dosadašnje loše prakse koje su dovele do ovako teškog stanja u kulturi", priča ona.

Vujović podsjeća i da su sve to upravo teme koje pokreću, ali i kojima planiraju intenzivno da se bave i u budućnosti, tokom 2024. godine, a sve

OM STANJU I OČEKIVANJIMA

abrost jetnosti

Foto: Srđa Dragović

kroz pokretanje dijaloga sa donosiocima odluka.

Pozorišni režiser **Zoran Rakočević** jedan je od onih koji su uvijek bili zagovornici ovakvih inicijativa i bez ustručavanja komentarisao stvari, bilo pozitivno ili ne. Sada time obogaćuje platformu i zajednicu "Kultura nije plijen". On za "Vijesti" otkriva koji su planove, očekivanja, ali i nade koje ima za narednu godinu u kontekstu kulture i umjetnosti, te njihove inicijative...

"Što se tiče naredne godine valja biti optimističan (makar i na silu, makar i nakratko) i očekivati da će javni interes da nadvlada lični i partijski. To podrazumijeva da se ispoštuju ljudi iz struke i ljudi sa znanjem, da se na odgovarajućim rukovodećim funkcijama nađu kvalitetni kadrovi, ljudi od integriteta i znanja sa kojima zajedno treba ući u reformisanje i redefiniciju kulture u državi", priča on.

Rakočević ima i konkretna očekivanja, potkrijepljena argumentima...

"Da se u toj, 2024. godini prvo desi da naša inicijativa recimo dobije izvinjenje za razne kvalifikacije od strane zvaničnih lica, a koja su se desila prilikom naše prve inicijative, a zatim da dobije poziv na dijalog. Podsjećamo da smo do sada sami organizovali četiri panel diskusije na koje su se zvaničnici odazivali, iako sa druge strane, mi nikada nijesmo dobili neki poziv od njih. Struka je željna da bude uvažena", kaže reditelj.

I Ivanović potvrđuje da su se nadležni iz Ministarstva kulture odazivali na njihove pozive na dijalog, što smatra normalnim i čemu se značaj pridaje jer je ranije ta praksa bila loša.

"To je stvar koja se očekuje od njih. Državne institucije treba da rade svoj posao, a jedno od njihovih zaduženja je i da se odazovu na dijalog, da i sami pozovu na dijalog", konstatuje on.

Rakočević podsjeća da su "ulica i protest alternative za nedostatak dijaloga i uvažavanja", pa je potrebno savladati vještinu komuniciranja i saradnje...

"Moramo da krenemo od učenja azbuke, jer mi se čini da smo još u predškolskom... Najveća satisfakcija koju bih kao član inicijative doživio jeste uvažavanje mišljenja, a zatim i konkretan korak. Da nema više onoga: 'zakoni su takvi', 'pravila nalažu' i slično. Robujemo pravilima koje smo sami donijeli. Hajde da ih mijenjamo skupa. Ako za to ima interesovanja s 'onu stranu svijeta'", poručuje Rakočević.

Ohrabruje eho koji nagovještava da kultura, umjetnost i ljudi koji stvaraju i/ili se bave tim oblastima u Crnoj Gori (ipak) nijesu prepušteni slučaju, volji pojedinca, te da neće nezainteresovano prihvatati nove uredbe, propise, zakone, urušavanje sopstvenog sektora... Umjetnici su se oglasili, očekuje se da i nadležni u ustanovama, institucijama, Ministarstvu kulture i Vladi Crne Gore osluškuju, slušaju, preispituju, prihvataju, komuniciraju i uzvraćaju, zarad opštih interesa (u) umjetnosti i kulturi...

"Vrijeme je da se svi zajedno postaramo da se kroz kreiranje kvalitetnih kulturnih sadržaja društvu vrate zdrave vrijednosti koje će ga oblikovati i edukovati. Iskreno se nadam da će naš primjer slijediti i druge branše koje žele bolje i pravednije uslove za rad, a samim tim i dobro ovoj državi", zaključila je u razgovoru za "Vijesti" Sandra Vujović.

Foto: Jelena Kontić

Foto: Privatna arhiva
Sandra Vujović

Foto: Jelena Kontić
Mladen Ivanović na jednom od protesta

Foto: Duško Miljanić
Zoran Rakočević

"Publika je uz vas"

Možda su počeci izražavanja nezadovoljstva dijela stvaralaca kulture ukorijenjeni u konfrontiranju bivše ministarke tog resora **Maše Vlaović** i nekadašnje direktorice Centra savremene umjetnosti Crne Gore **Jelene Božović**, a povodom osnivanja Muzeja savremene umjetnosti Crne Gore, odnosno transformacije Centra u Muzej.

Zajednički apeli i saopštenja usljed tog pitanja dalje su evoluirala u proteste na javnom prostoru, usljed nezadovoljstva Granskim kolektivnim ugovorom na osnovu kojeg umjetničkoj struci nijesu povećana primanja i koeficijent kao što je ostalim zaposlenima u ustanovama kulture.

Okupljeni su izašli na ulice pod parolom "Mi smo kultura" i uputuli kritiku, inicirali dijalog, sastanke i razumijevanje, najavljivali štrajk... Formiran je Slobodni sindikat kulture Crne Gore na čijem čelu je **Vukan Pejović**.

Desilo se tada, u prvoj polovini godine, da su podršku dobili i od direktora pojedinih institucija, među prvima **Stevana Koprivice** iz Gradskog pozorišta Podgorica i bivšeg direktora Crnogorskog narodnog pozorišta **Marka Baćovića**, a jedan od značajnijih transparenata bio je sa natpisom: "Publika je uz vas". I nakon određenog vremena, uspjeli su u svojim namjerama i zahtjevima...

Pored te, parole sa transparenata i dalje važe, upozoravaju i opominju: "Da nam se djeca ne bi mlatila šipkama, vodimo ih u pozorište, galeriju, muzej, na koncert", "Kultura je ono što nam ostaje kad je sve drugo zabranjeno", "Bez kulture država je samo teritorija, a čovjek samo ljuštura"...

Svetlana Mandić

Stvaralaštvo ga s gorke ili licemjerne s

Obrad Nenezić za "Vijesti" sumira 2023. godinu, govori o književnosti, teatru, djelima koja priprema, sadašnjosti i budućnosti koja iz nje proizilazi

Nije dobio Nobela, ali su mu "Nobelovci" obilježili 2023. godinu.

U stvaralaštvu voli gorski osmijeh, u životu zdrav smijeh. Teško bi se snašao u nekom od pozorišta koje stvaraocu pruža potpunu logistiku, jer je navikao da bude prepušten sebi. Njegova apokalipsa miriše na kraj Jugoslavije, a jedan od rijetkih trenutaka radosti u umjetnosti mu je bio kad je shvatitio da je otkrio identitet svog sirovog talenta iz mladosti.

Njegovo ime je **Obrad Nenezić**.

On je književnik, dramaturg, čovjek kome je drama obilježila karijeru, a život mu je daleko od drame i pastorale. Za "Vijesti" je govorio o svim ovim temama, ali i zbog čega njegova djela nijesu autobiografska, da li vjeruje u povratak knjige, zašto sebe smatra jednim od mnogobrojnih učenika **Pitera Bruka**, može li se govoriti o budućnosti, kada nam ni sadašnjost nije izvjesna.

- ***Koji su događaji obilježili Vašu poslovnu 2023. godinu, a koji kulturu u Crnoj Gori?***

Kod stvaralaca postoje vidljivi radovi i oni drugi, kojim smo jednako opčinjeni, jer se kao i teatar dešavaju "sad i ovdje" u našim životima, a završeni žive "svoj život" mimo nas. Od nevidljivih je dominantan mukotrpni rad na knjizi drama u stihovima "Sveti i prokleti", koja se sastoji od nastavka rada na tri crnogorske legende prevedene u jezik teatra. No, o tom potom. A što se tiče vidljivog rada, nema dileme da je duhovita drama "Nobelovci" obilježila moju 2023. godinu. Taj projekat mi je važan iz više razloga. Prvi je što sam iskristalisao svoj dramaturški i autorski stil, koji će me pratiti do kraja života. A drugi je što smo, svi zajedno, u Bijelom Polju, gradu sa izuzetnom pozorišnom i književnom baštinom napravili jednu gerilsku pozorišnu ekipu koja se ostvarila u zemlji, regionu i šire, pa sad "Nobelovci" žanju što smo svi mi negdje posijali. Odnosno, rado ih i masovno dočekuju i u zemlji i u regionu.

U Crnoj Gori, pak, izuzetan utisak je na mene ostavila trotomna monografija "Istorija umjetnosti Crne Gore", prof. **Aleksandra Čilikova** sa saradnicima.

- ***Da li je kultura prošle godine godine mogla da dođe na red od politike?***

Kultura u Crnoj Gori je bila i ostala puna čaša u drhtavoj ruci iz koje se više prosipa nego pije, bez obzira na okolnosti.

- ***Šta mislite, da li je pozorišnu publiku lakše nasmijati ili rasplakati i da li se u životu više smijemo ili plačemo?***

Ne znam za druge, ali je moj ideal gorki osmijeh, koji ne treba miješati sa crnim humorom. Pa čak ni sa cinizmom i sarkazmom, koji su trenuci. Gorki osmijeh je stvar dugog stvaranja ili stila, odnosno - obnovljiv je. Pošto već godinama uspijevam da gorko nasmijem gledaoca, "možda" sam izgradio svoj stil gorkog osmijeha ili duhovite drame, kako potpisujem neka od svojih djela. U životu sam drugačiji. Volim zdrav smijeh. On zavisi od toga koliko je zdrava okolina. Ako godinama ne pravite selekciju prijatelja i saradnika onda se gubi kompas. Zdrava okolina i zdrav smijeh se pažljivo grade, i ako sam sklon eksperimentisanju u umjetnosti, u životu nijesam, zato, između ostalog, moja djela nijesu autobiografska.

- ***Iako mnogi govore da ne žele da budu dio tima, ipak je sve manje individualaca. Koliko je lako/teško biti individualac u pozorištu?***

Individualac je uslovna kategorija... Stara koliko i pozorište. Teatrom su kao autori vjekovima dominirali pisci, pa glumci, pa mnogo manje reditelji, kao novo zanimanje u pozorištu. Razlika je u tome što individualac nema potrebu da se po-

Obrad Nenezić
Foto: Damir Murseljević

> *Intenzivno radim na projektu 'J-apokalipsa'. Radi se, zasada, o antiratnoj duhovitoj drami u tri forme/medija: teatar, tv i internet, koje istražujem, pa ćemo vidjeti šta će se prvo 'otvoriti'. Mislim da dok ratovi plamte oko nas, a neka se vječna prijetnja ne gasi nad zapadnim Balkanom, dužni smo da se bavimo tim temama. Ne zaboravimo koliko su dokoni i lijeni teoretičari i kritičari, ovdje i drugdje, kukali nad ratnim temama, i prizivali dosadu u dosadnim umjetničkim djelima, jer nijesu bili dovoljno talentovani da osjete 'novo', a rat je kao vulkan - samo čeka svoj moment*

spasilo od vakodnevice

Foto: Promo

Plakat za predstavu "Nobelovci"

što-poto dopadne pojedincima, masovnoj publici i javnom mnjenju, dok ovi drugi imaju zahtjeve: investitora, mecena, donatora, medija i slično, i moraju da svoje stvaralaštvo podrede nekom od tih zahtjeva ili uslova. No, ni tu nema pravila. Nekad podrška izostane, nekad je polovična, a nekad imate potpunu podršku zajednice u kojoj djelate. Međutim, ja sam naučio na takav sistem rada, pa bih se možda teško snašao u nekom od pozorišta koje stvaraocu pruža potpunu logistiku. Takođe, slično radim i sa mojom prozom i poezijom. Nekako najviše postignem sa djelom koje sam sam objavio. Vjerovatno se ne oslanjam na druge, već na svoje ideje i sposobnosti, koje su, svakako, daleko manje od neke dobre i ugledne izdavačke kuće. No, tamo sam samo jedan od mnogih, a sam sa sobom sam - sam, i prepušten sebi.

● ***Vaše stvaralaštvo je drama. A Vaš život?***

Moj život nikad nije bio drama, ali ni pastorala. Vjerujem da me je upravo stvaralaštvo spasilo od gorke ili licemjerne svakodnevice, u kojima ne oskudijevamo, ni prije, ni sad, a teško da ćemo bez njih i sjutra, no vidjećemo.... Stvaralaštvo me načinilo čovjekom koji vjeruje u rad kojem vrijeme ne može nauditi. Kad živite na "periferiji" svakodnevice i društva, duboko zakopani u: istraživanje, rad, obrazovanje, stvaranje, čitanje, gledanje, slušanje umjetnosti... onda ni život ne može biti interesantan nikome osim onome kome je to suština. A to je moja suština.

Foto: Damir Murseljević

Obrad Nenezić

> Kultura u Crnoj Gori je bila i ostala puna čaša u drhtavoj ruci iz koje se više prosipa nego pije, bez obzira na okolnosti

● ***Vjerujete li u povratak knjige?***

Ako dobro razumijem, pratim i živim digitalnu revoluciju, čini mi se da knjigu sljeduje sudbina pozorišta. Prije ili kasnije će izgubiti status masovnog medija. Kada bi neko izvršio temeljno istraživanje, koje se ne bi baziralo samo na anketama, vjerujem da bi se dokazalo da je u Crnoj Gori knjiga kao masovni medij već izgubila taj status. Ne samo kad je beletristika u pitanju, nego i nauka i obrazovanje. Dovoljno je da se osvrnete oko sebe, skenirate svoje okruženje: ljubitelje lijepe književnosti, učenike... onda prevoze, biblioteke, knjižare, koje ako nijesu zatvorene, onda najveći dio zauzimaju školski pribori i lijepe stvari, a ne knjige. To su osnovni parametri po kojima možemo izvesti neke hipoteze. No, ipak to treba ostaviti naučnim radnicima. Po mom mišljenju, neku svjetliju budućnost imaju digitalna i elektronska izdanja (jer to nameće digitalno doba koje nije budućnost već današnjost). Eventualno i audio, zahvaljujući "protezama" digitalnog doba, odnosno aparatima. A to divno čudo od papira je postalo eksponat, kao što sam to odavno isticao, pa i moj sajt počiva na toj doktrini.

● ***Šta pripremate novo, u pozorištu i književnosti?***

Nije zahvalno govoriti o budućnosti nikad i nigdje, pa vam samo mogu reći da radim na nekoliko pozorišnih, filmskih i poetskih projekata. Vjerovatno će producenti početkom ove godine o tome početi da govore, pa da ne prejudiciram, iako nijesam sujevjeran, već korektan saradnik. Ono što mogu reći, a što se ne tiče producenata jeste da intenzivno radim na projektu "J-apokalipsa". Radi se, zasada, o antiratnoj duhovitoj drami u tri forme/medija: teatar, TV i internet, koje istražujem, pa ćemo vidjeti šta će se prvo "otvoriti". Mislim da dok ratovi plamte oko nas, a neka se vječna prijetnja ne gasi nad zapadnim Balkanom, dužni smo da se bavimo tim temama. Ne zaboravimo koliko su dokoni i lijeni teoretičari i kritičari, ovdje i drugdje, kukali nad ratnim temama, i prizivali dosadu u dosadnim umjetničkim djelima, jer nijesu bili dovoljno talentovani da osjete "novo", a rat je kao vulkan - samo čeka svoj moment. Dakle, u "J-apokalipsi" sam ostao posvećen stilskom produbljivanju u estetskom i poetskom majdanu koji sam razradio sa "Nobelovcima", a koji sam otkrio još devedesetih prošlog vijeka, pa ćemo vidjeti gdje će se završiti, a mislim da nikad neće.

● ***Sadašnjost nam baš i nije reprezentativna, ali možete li za kraj reći gdje vidite sebe u budućnosti?***

Ja sam jedan od mnogobrojnih učenika Pitera Bruka. Uvijek sam se pitao zašto je na vrhuncu svjetske slave napustio "dramsko pozorište" i otisnuo se u nesigurne vode eksperimenta i istraživanja. Iako sam sa iskustvom shvatio da je postao žrtva svojih teorija, kao recimo i Arto, ipak volim da mu se nostalgično vratim i otkrijem naivnog sebe u nekad nepredvidivom, a danas populističkom Bruku. Završavajući knjigu "Sveti i prokleti" i radom na "Nobelovcima", u stvari sam spojio početak i kraj svog dosadašnjeg rada i djelanja. Krenuo sam davno istraživački u pozorište, a onda se baveći savremenim teatrom - izučio zanat, da bih to učenje pečatirao knjigom drama u stihu (koje su same po sebi drugačije jer se bave stihom i legendama, dakle nečim ontološkim i transcendentim u teatru, ali i modernim), i onda otkrio svoje početke. To je jedan od rijetkih trenutaka radosti u umjetnosti kad sam shvatitio da sam otkrio identitet svog sirovog talenta iz mladosti. A onda ga sa svim svojim znanjem i iskustvom primijenio u predstavi "Nobelovci", projektu "J-apokalipsa" itd., i potom postao svjestan da sam svih ovih godina izbrusio i svoj stil, te da sam na početku koji je davno počeo. Upravo je moja budućnost građenje i eksploatisanje tog stila.

Foto: Bjelopoljsko pozorište

Scena iz predstave "Nobelovci"

Muzika sa mirisom hortenzija i ukusom kokosa i vanile

Foto: Privatna arhiva

Lena Kovačević

Svetlana Mandić

Kantautorka Lena Kovačević živi svoj san jer je na vrijeme pronašla svoj stil, te smatra da džez stil neće pregaziti vrijeme

Prvo je, 2009. godine, najavila da je, kada je ona u pitanju, uvijek "Dobar dan za pevanje". Onda je četiri godine kasnije podijelila s publikom "San", a album je proglašen za najbolje prodavani u regionu. Krajem 2015. u njujorškom i beogradskom studiju nastali su "Džezeri", a prošle godine pozvala nas je sve u "Café" i "servirala" nam nove/stare hitove. Njeno ime je **Lena Kovačević** i poput značenja imena koje nosi, u muzici je donijela "sjaj, blistavost, svjetlost". Da nije pjevačica zna čime bi se bavila - bila bi cvjećarka, dizajnerka ili turistički vodič. Imala je kratku avanturu u svijet slatkih čarolija, kada su ona i suprug imali malu poslastičarnicu u kojoj su prodavali ručno rađene čokolade i kolače i italijanski sladoledi.

Njena muzika je spoj popa i džeza, začinjena etno primjesama. Na vrijeme je pronašla svoj stil, udarila snažan pečat na njega i sve ove godine nastavila da bude autentična, svoja, a opet naša.

Za "Vijesti" je otkrila koji bi to cvijet bio njena muzika, ali i kakav bi "ukus" imala u poslastičarskom meniju i još jednom pokazala da joj posebnost najbolje leži.

"Hortenzija. Mnogo volim hortenzije i kada bi cvjetala 12 mjeseci, uvijek bih je imala u kući. I bidermajer mi je bio skroz od hortenzija. Eto, i moja muzika bi bila hortenzija, ali sa kombinacijom različitih biljaka. Na primjer, uzmemo hortenziju i neki divlji cvijet koji nije in, nešto neobično, što se na prvi pogled ne slaže sa hortenzijom, ali ima nešto svoje. A što se kolača tiče, moja muzika bi imala 'ukus' kokosa i vanile, bila bi kremasta, lijepa, ne hladna, da nekako curi".

Pošto je na trenutak spojila muziku, cvijeće i kolače, zamolili smo je da nas "turistički" provede kroz njen rad.

Cio život ću da radim obrade. Ima toliko dobre muzike koju volimo iz tog nekog perioda koji više ne možemo da zamislimo, a te pjesme bismo voljeli da čujemo u još nekoj verziji i da nas ponovo iznenade

Foto: Privatna arhiva

Lena Kovačević

"Prvo bih vas odvela u neke južne krajeve, na Mediteran. Tu smo imali album 'Dobar dan za pevanje' koji je bio jedan stvarno drag autorski album, koji može da vas odvede sa juga pravo na Balkan, gdje su se orkestar **Bobana Markovića** i **Marko Marković** potrudili da malo osjetite ukuse Balkana. Poslije toga idemo u jedan lijep prostor za razmišljanje, možda negdje u Njujorku, neki lounge bar, gdje smo imali 'Džezere'. Imamo tu malo ambijentalnu priču koju volim i obrade koje takođe volim. To je neka muzika koja nije opterećujuća i nekako nije na prvu ruku komercijalna. Zatim dolazi album 'Cafe' i s obzirom na to da ima dosta šansona, možda bismo otišli malo i do Francuske, obišli predjele koji nas podsjećaju na neke ljubavne teme i priče koje pamtimo, možda iz nekih starijih dana, možda malo evergrina, a zatim... Ne bi valjalo da vam kažem gdje vas vodim sa sljedećim

Foto: Privatna arhiva

Lena Kovačević

albumom”.

I ne bi. Sačekaćemo da nas, onako kako samo ona umije, iznenadi, kao što je uradila sa albumom “Cafe” koji je, osim na CD-u, objavila i na starim nosačima zvuka, vinilu. Probudila nostalgiju, vratila sjećanja, osvježila romantiku.

“Danas je tako neobično da nešto izađe na ploči. Baš mi se mnogo dopada ta stvar i nekako ljudi na to fantastično reaguju”.

Često radi obrade poznatih hitova koji u njenom izvođenju dobiju potpuno novi zvuk, pa stara pjesma postane nova.

“Meni su obrade ogromna strast i toliko ih volim da bih čitave albume obrada snimila. Cio život ću da radim obrade. Ima toliko dobre muzike koju volimo iz tog nekog perioda koji više ne možemo da zamislimo, a te pjesme bismo voljeli da čujemo u još nekoj verziji i da nas ponovo iznenade. Sviđa mi se da te pjesme ‘okrenemo’, da dobiju drugačiji zvuk i da nekako postanu moje. To je za mene neka igra koja me i dalje neopisivo privlači. Ne može naravno da se to uradi sa svim pjesmama, jer nekim pjesmama jednostavno ne možeš da uradiš ništa”.

Kaže da muziku doživljava kao terapiju i nebitno da li vam je dan dobar ili loš, uvijek je dobar za pjevanje, da je džez stil koji neće pregaziti vrijeme, da su joj se neki snovi ostvarili, neki su tek na početku, neke “stvari su se desile neobično”, a pojedinima se nije ni nadala.

“Kada sam dobre volja onda mi je muzika fantastična terapija. Opet, kada i nisam neke volje, ili sam umorna, ili prolazim kroz nešto, opet je muzika tu, da se ‘sakrijem’ u taj zvuk. To je ono što je kod muzike lijepo”.

Iako je privatno puna optimizma, kaže da voli da pjeva tekstove poput pjesme “Cafe”, ali i priznaje da zna ponekad da bude melanholična.

Ako treba da izabere pjesmu kojom bi se predstavila bio bi to “Hir”, ali ne zbog toga što je “zarobljena mislima” i što “zna da ljubav nema pravila”.

“Za tu pjesmu sam uradila muziku, djelimično i tekst, i s njom sam se nekako približila više tom autorskom radu. Kroz nju sam dosta toga naučila”.

Posljednjih godina sve više komponuje, dobija pozive od pjevača iz Srbije i regiona koji joj traže pjesme, a ona - živi svoj san.

“To je divno, pogotovo što su sve u pitanju fantastični pjevači koji imaju jako mnogo iskustva sa pjesmama i njihovim pronalaženjem. Ima glasova za koje onako tendenciozno poželim da ‘skrojim’ nešto da bude samo za njega, jer svaki instrument je priča za sebe”.

Ali i svaki umjetnik. A Lena je priča koja svakom novom stranicom iznenadi, nenametljivo oduševi i osvoji.

“Trudim se da budem neko ko se u ovom 21. vijeku bavi umjetnošću na način koji mom senzibilitetu i ukusu odgovora, koji mi ‘dobro stoji’ i koji volim da radim. Trudim se da se svemu što radim podjednako dajem i to nije uvijek tako jednostavno. Ja sam, prije svega, mama dva dječaka, supruga, sestra, dijete, drugarica...Imam brojne neke uloge koje volim i mnogo ljudi koje volim i koji vole mene. I dobro je da je tako”.

Za ovu godinu najavljuje mnogo novih, različitih stvari.

“Nadam se da će biti što više nove muzike, da ću neke projekte, o kojima sad trenutno ne mogu da pričam, realizovati, da ću možda biti dio nekakvih produkcija kojih do sada nijesam bila. Tome se radujem, ali još je rano da nešto konkretnije o tome pričam. Sa mladom **Miom Malešević** sam snimila duet, imam u planu zaista različite stvari, ali prije svega akcenat će biti nastupi na koncertima i nova muzika”.

Foto: Privatna arhiva

Lena Kovačević

Eksperimentisanje i kombinovanje put do autentičnosti

Postala je specijalista za eksperimentisanje i spajanje nespojivog, za bijeg od komercijale, ali i siguran hod po stazi koja je popločana kvalitetom i uspjehom.

“Pa u suštini ne znam da li je to moje eksperimentisanje karta za uspjeh ili je više karta za neuspjeh, jer nikad ne znate gdje će vas to odvesti. To je rizik. Mnogo je jednostavnije danas ići na neku jednostavnu kartu gdje pratite ono što je u tom trenutku moderno. Ali...to nijesam ja. Nekako imam utisak da kada kombinujete stvari i pravite neku fuziju, vi istovremeno pravite i svoj stil. Ali naravno, to mora da se radi sa mnogo znanja, sa mnogo ukusa, sa timom ljudi koji to zna da radi kako treba, tako da nijesam shvatila da imam takav tim ljudi oko sebe, sigurno ne bih to ni radila. Možda bih se držala više tradicionalnog džeza ili čistog popa. Ovako, nekako sam birala saradnike koji su imali sluha za mene i za moj senzibilitet i šta bismo mi tu sve mogli da ‘skrčkamo’. I zajedno smo stvorili ovo što imamo”.

Modni brend koji nosi u sebi radost odijevanja

Jedna od Leninih želja bila je da bude modna dizajnerka. Tu želju je nedavno ostvarila i nastao je brend “Clairè 22”. Odjeća je, kaže Lena, namijenjena ženama kojima lijepo odijevanje predstavlja radost, pa otuda i naziv brenda: “clairè” na francuskom znači “veseo, radostan”, a moto brenda je: “Biti radostan je izbor”.

”To je jedna mala linija koju ću tek da dopunjujem. Već je dostupna svim ženama koje nose jaku iskru ženstvenosti, vole odjeću koja je udobna, nosiva tokom cijelog dana i ima notu elegantne vedrine”.

Otkriva i zbog čega broj 22.

“Prvog sina rodila sam 22. avgusta, a zatim i moj drugi sin, i svi mi u porodici, imamo dvojku u datumu rođenja i zato mi je broj dva izuzetno drag”.

Foto: Privatna arhiva

Lena Kovačević

Foto: Turistička organizacija Budva

Željko Joksimović na jednom od ranijih dočeka

Foto: Vuk Lajović

"Van Gogh" na dočeku Nove 2019. godine u Budvi

KOLIKO ĆE NOVCA DOBITI MUZIČARI TOKOM TRODNEVNOG PROGRAMA U BUDVI

Joksimoviću 85, a Priji 80 hiljada eura

Tradicionalan i ekskluzivan program, okarakterisan kao projekat od najvećeg značaja koji je Budvu pozicionirao u prestižnu destinaciju za boravak tokom novogodišnjih praznika, koštao je Turističku organizaciju Budve više od pola miliona eura, od kojih je 350 hiljada otišlo na honorare muzičkim zvijezdama

Vuk Lajović

Turistička organizacija opštine Budva postarala se da i ove godine Budva organizuje najbolji doček Nove godine u regionu.

Tradicionalan i ekskluzivan program, okarakterisan kao projekat od najvećeg značaja koji je Budvu pozicionirao u prestižnu destinaciju za boravak tokom novogodišnjih praznika, koštao je Turističku organizaciju Budve više od pola miliona eura, od kojih 350 hiljada je otišlo na honorare muzičkim zvijezdama.

Upravo primaljivi honorari prethodne dvije i po decenije od kada se organizuju javni dočeci na Trgu slikara ispred starogradskih bedema, odlučujući su da gotovo sve muzičke zvijezde sa prostora nekadašnjeg Jugoslavije biraju Budvu da nastupaju u najluđoj noći.

Ni ove godine se nije štedjelo, pa iako je "Vijestima" rečeno da je čak bilo i cjenkanja sa pojedinim zvijezdama, astronomski honorari nijesu ni sada izostali.

TO Budva je kao kec iz rukava za ovogodišnji trodnevni novogodišnji program odlučila da upravo noć uoči nove godine, odnosno 30. decembra privuče najviše posjetilaca u metropolu turizma angažovanjem trenutno najpopularnije folk pjevačice na prostorima Balkana.

Aleksandra Prijović, koja je proteklog mjeseca napunila više puta dvorane u prijestonicama Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine, dobila je 80 hiljada eura da nastupi na velikoj bini, koja je instalirana na starogradskom trgu. Iako je Prijovićeva imala ponude da nastupi u još nekoliko gradova, budvanska se nije mogla odbiti. Očekuje se da će popularna prija doveseti na desetine hiljada posjetilaca.

Prije Prijovićeve, snahe najveće jugslovenske folk zvijezde Lepe Brene, koja će 31. decembra nastupiti u Baru, muzički program će u subotu 30. decembra otvoriti koncert Gradske muzike Budve, za čije angažovanje TO Budva će izdvojiti 4.000 eura. Nakon nastarije gradske muzike u Crnoj Gori, uslijediće nastup benda "Akademia" iz Bara, čiji honorar je 2.500 eura, dok će, kako "Vijesti" saznaju, Big bend Dejana Petrovića za nastup prije koncerta Prijovićeve inkasirati 23 hiljade eura.

U nedjelju, 31. decembra, na trgu ispred Starog grada koncert pod nazivom "Djeci dječije" će održati dječiji hor "Zvjezdice" kojim rukovode **Ana Klepić** i **Sanja Perić**, a pop/rok zvuk, koji će i obilježiti drugo novogodišnje veče, na binu će prvo "donijeti" **Đorđe David** & Death Saw uz **Ivanu Peters** i specijalnu gošću **Slavicu Angelovu**. Za njihov nastup izdvojen je honorar od 18 hiljada eura.

U nastavku programa će nastupiti beogradska rok grupa "Van Gogh", čije angažovanje TO Budva je platila 25 hiljada eura.

Zvijezda novogodišnje večeri, koji će posjetiocima metropole turizma poželjeti ulazak u novu 2024. godinu je hrvatski pop pjevač **Toni Cetinski**, koji je za nastup u Budvi dobio honorar od 50 hiljada eura.

Koncert klasične muzike pod nazivom "Muzika raspoloženja" i ove godine će se održati u već tradicionalnom terminu, 1. januara u 14 sati. Poznate operske arije publici će predstaviti **Ljubica Vranješ**, **Dragoljub Arsić**, **Vesna Đurković**, **Marko Živković** i **Lana Asija Dabović**, a specijalni nastup i nesvakidašnju virtuoznost na klaviru će ljubiteljima klasičnog zvuka pokloniti mladi budvanski pijanista **Nemanja Radulović**.

U večernjem terminu će nastupiti poznate muzičke zvijezde. Tako će 1. januara muzički programa na centralnoj bini otvoriti folk pjevač mlađe generacije **Nikola Rokvić** koji će za nastup u Budvi inkasirati 20 hiljada eura. Nakon njega nastupiće pop pjevačica sa najboljim glasom i evrovizijska pobjednica **Marija Šerifović**, čiji honorar je 45 hiljada eura.

Najveći honorar za nastup u Budvi ove godine dobio je srpski pop pjevač **Željko Joksimović** koji će nastupiti posljednji prve noći 2024. On je za koncert u Budvi dobio 85 hiljada eura.

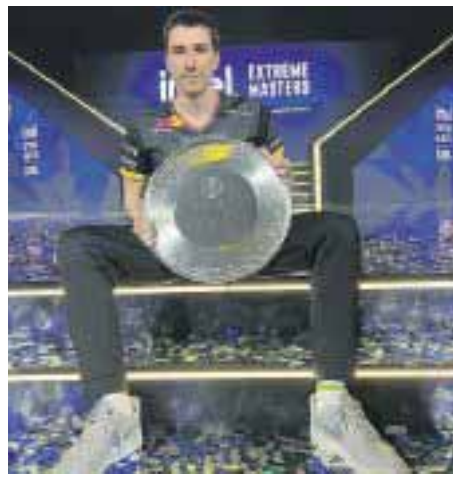
Foto: TO Budva

Plakat Turističke organizacije

Marija Vasić

Nada se da će uskoro obući i dres reprezentacije

Ambasador e-sporta u Crnoj Gori kanteraš Pavle Bošković Maden imao je uspješnu godinu sa ekipom Ence, a već u 2024. braniće boje arapskog tima Falconsnos. Uspješna godina zaokružena je i priznanjem za najboljeg e-sportistu kao i nominacijom COK-a za sportistu godine

Godinu će pamtiti po IEM Dallas turniru koji je osvojio

Foto: Privatna arhiva

Pavle Bošković Maden

Foto: Privatna arhiva

U sve popularnijoj industriji koja polako uzima primat u odnosu na muziku i film - gejmingu Crna Gora ima svog heroja. U pitanju je Podgoričanin **Pavle Bošković Maden**, čije ime kliče zajednica ljubitelja naslova Counter-Strike širom svijeta. Godina 2023. označila je vrhunac njegove karijere, pobjeda na IEM Dallas 23 CS:GO turniru ostavlja neizbrisiv pečat u istoriji, ne samo crnogorskog, već i svjetskog e-sporta. U epskom finalu, Maden i ekipa Ence trijumfovali su nad timom Mouz, demonstrirajući izvanrednu taktiku, preciznost i timske vještine koje su ih dovele do vrha. Ova pobjeda nije samo bila njihova, već i pobjeda za crnogorski gejming, s obzirom na to da je Maden do skoro bio jedini profesionalni igrač iz Crne Gore. Naredne godine, braniće boje arapske e-sport organizacije Falconsnos.

Pavle nije samo igrač, već i pionir i ambasador e-sporta u Crnoj Gori, čiji su uspjesi utrli put za nove generacije gejmera i promijenili percepciju društva o ovoj dinamičnoj i rastućoj industriji. Zato i ne čudi što je upravo njemu pripalo priznanje za najboljeg e-sportistu u 2023. godini, ali njegov potencijal prepoznao je i COK koji ga je nominovao za sportistu godine.

- ***Pavle, za tebe je 2023. godina bila veoma uspješna. Po čemu ćeš je pamtiti?***

Godinu pamtim po IEM Dallas turniru koji smo osvojili, i finale IEM Cologne, dva najveća rezultata godine. Sem toga, s ekipom Ence sam uspio da dođem do drugog mjesta na HLTV rank listi najboljih CS2 ekipa. Naravno uz to još veliki broj turnira na koje smo učestvovali i ostvarivali zapažene rezultate.

- ***Sa ekipom Ence uspio si da stigneš do Majora, pobijedili ste ekipu Mouz u finalu IEM Dallas 23 CS:GO turnira, bili drugi na Intel Extreme Masters turniru u Kelnu. I baš kad je izgledalo da je Ence tim nevjerovatno uigran, odlučio si da promijeniš klub. Kakve su ambicije i očekivanja od nove ekipe?***

Nisam odlučio da napustim tim, nego igrači nijesu uspjeli da se dogovore oko ugovora, pa nažalost nismo nastavili zajedno. U ekipi Ence sam proveo prelijepe dvije godine. Imali smo sjajan tim što su pokazivali i rezultati koje smo ostvarivali. Iskreno, biti dvije godine u top5 svjetskih ekipa je veliki uspjeh. Pa, očekivanja od nove ekipe su uvijek velika. Sastavljen je tim koji može daleko da dogura, sad je sve na nama da se što bolje uklopimo i damo svoj maksimum.

- ***Nekako, u sred sezone stigla je nova verzija kantera- CS2. Koliko je i to uticalo na samu igru ekipe?***

U početku, mislim da je svakom igraču CS:GO verzije teško pao prelaz na CS2. Pogotovo ako uzmemo u obzir da svaka nova igrica kad izađe na tržište ima mnogo problema, bagova s kojima smo se susretali svakodnevno i čak tako bili primorani da igramo turnire. Sad je igrica već optimizovana i mnogo dobra za igranje. Takođe, promjene prelaska na novu igricu su dosta uticale na našu ekipu, jer smo u CS:GO bili najkonstantnija ekipa i držali drugo mjesto na HLTV rankingu. A CS2 kao, potpuno nova igra je dovela do toga da krećete ispočetka i morali smo da se adaptiramo na nju.

- ***Mnogi igrači su negodovali nakon što je CS2 izašao. Kako se tebi svida nova verzija omiljene igre?***

Sad je već to nešto što je standardno i već su se svi igrači navikli. Teško je bilo poslije 10 godina igranja jedne igrice preći na drugu. Ali svaki upgrade je sigurno dobar, a i zanimljiv publici, što je najbitnije od svega.

- ***Nedavno te je Savez elektronskih sportova proglasio e-sportistom godine, a stigla je i nominacija za sportistu godine COK-a. Zahvaljujući tebi i tvojim uspjesima polako se razbijaju predrasude o gamingu. Koliko su se i sami uslovi u gejming industriji za profesionalne igrače promijenili od kad si i sam uplovio u profi vode?***

Što se uslova tiče sada u Crnoj Gori imamo sve što nam je potrebno - od interneta, do kompjutera, igraonica... Sada je samo ostalo da se gejmeri više trude, rade i svakodnevno vježbaju. Takođe, sama svijest o gejmingu se mijenja, naime stariji ljudi shvataju ozbiljnije ovu granu sporta. Da su ovi uslovi postojali kad sam počinjao s gejmingom, mislim da bi danas imali više igrača kao što sam ja, koji igraju na svjetskom nivou. Što se tiče nominacije za najboljeg sportistu COK-a iznenađen sam da je ova organizacija prihvatila kandidaturu SESCG-a, jer mislim da smo druga država u svijetu koja je kandidovala e-sportistu za sportistu godine. Zato sam nevjerovatno ponosan na tu nominaciju. Hvala SESCG-u na priznanju za e-sportistu godine, uvijek znači kad neko kući cijeni i vidi to što radite. Sve to je dokaz da su se uslovi što se gaming scene tiče itekako promijenili, jer revolucija u IT i e-Sport industriji se dešava svakodnevno, od opreme na kojoj se igra, pa do svega ostalog.

- ***Mnogi su očekivali da upravo ti predvodiš CS2 reprezentaciju Crne Gore na zvaničnim svjetskim takmičenjima. Možemo li te do godine očekivati u dresu Crne Gore?***

Najljepši osjećaj je igrati za svoju reprezentaciju i nadam se da ću jednog dana stvarno zaigrati. CS2 još uvijek nije kao tradicionalni sportovi vezan za reprezentacije, ali kako sam čuo Svjetska federacija ide kao tome da bude zvanično priznata od svjetskog Olimpijskog komiteta, a oni najavljuju, pored Olimpijskih igara i e-sport Olimpijske igre. Nadam se tome u budućnosti, rado bih se odazvao reprezentaciji u tom pogledu, jer svakome je bitno da predstavlja svoju državu na najvećim takmičenjima. Mislim da i sad imamo nekoliko mladih talenata među kojima su **Cofo**, **Consume** i **Scorpion**, te da će oni uz mene graditi nove generacije gejmera koje će prvo biti dobri promoteri toga čime se bave, a onda i Crne Gore, i na kraju biti tu kad dođe vrijeme da igraju svi zajedno za reprezentaciju.

Pavle Bošković Maden, zahvaljujući njegovim uspjesima ljubitelji CS:GO naslova čuli za Crnu Goru

Foto: Privatna arhiva

Foto: Privatna Arhiva

Bojan Tatar na SP u e-sportu u Jašiju

Foto: Đorđe Cmiljanić

Nađa Velica Rajković

Dina "Dina" Maljević oprobala se i u

Marija Vasić

Gejming nije više p gubljenje vremen

E-sport u Crnoj Gori iz dana u dan raste, a 2023. godinu obilježili brojni događaji i turniri, e-sportista Maiden nominovan je za sportistu godine, dok se nakon četiri godine na tržištu pojavila video-igra "Bleak Faith"

Gejming je nekad doživljavan kao izolovani svijet zaljubljenika u virtuelnu zabavu, međutim danas se polako penje na tron jer važi za jednu od najdinamičnijih i najbrže rastućih industrija. Brojne zajednice širom svijeta prihvataju gejming kao ozbiljnu formu zabave i takmičenja, pa je predrasuda prema istom sve manje. Gejming je postao više od pukog hobija. Ova globalna pojava danas broji na stotine miliona igrača širom planete. Danas pogrešna uvjerenja o gejmerima i gejmingu više ne predstavljaju prepreku u potpunom shvatanju ove kulture jer se organizuje veliki broj turnira, sa rekordnim fondovima. Tu su i Svjetska i Evropska prvenstva u najpopularnijim naslovima koja privlače elitne igrače i ogroman broj gledalaca, dok se turniri organizovani od strane samih kreatora igrica smatraju vrhunskim događajima u kalendaru gejming zajednice.

Fondovi na takmičenjima često dostižu milionske iznose, a upravo oni obezbjeđuju finansijsku sigurnost za najbolje igrače, te je danas gejming jednako značajan kao i bilo koja tradicionalna sportska disciplina.

Kako u svijetu, tako i kod nas polako se ruše predrasude, te se gejming više ne gleda kao gubljenje vremena već grana sporta, a naši e-sportisti i uopšte gejming zajednica je tokom 2023. godine bila veoma uspješna.

Sve češće gejming postaje sredina gdje se grade uspješne karijere, a jedan od najuspješnijih gejmera iz Crne Gore svakako je kanter igrač **Pavle Bošković Maiden**. Ova godina Pavlu je donijela mjesto na Majoru u Parizu, da bi pred sam kraj godine iz ekipe Ence otišao u tim Falcons. Samo nekoliko dana nakon što je potpisan ugovor sa novom ekipom, Bošković je nominovan od strane Saveza elektronskih sportova za nagradu za Najboljeg sportistu koju dodjeljuje COK. Tako je se Crna Gora još jednom upisala u istoriju, s obzirom na to da je jedna od rijetkih zemalja koja je na ovakvim izborima pored tradicionalnih sportista imala i e-sportistu. Iako na kraju nije dobio nagradu COK-a za Najboljeg sportistu godine, Maiden je dobio priznanje od SESCG-a kao najbolji e-sportista godine.

Još jedan naš profesionalni e-sportista **Andrija Kovačević Nafkelah** bio je uspješan toko 2023. godine. Naime, ovaj LOL igrač sa ekipom Fnatic TQ igrao je LVP u španskoj ligi. U proljećnom splitu su bili treći, a i on je odlučio da u narednoj godini promijeni tim pa će sezonu 2024. igrati u dresu francuskog tima Aegis - LFL ligu. Prvenstvo počinje sredinom januara, a Andrijini planovi su da sa Aegisom bude među prve tri ekipe u francuskom prvenstvu i da sa timom nastupi u EMEA masters takmičenju.

Savez elektronskih sportova tokom 2023. godine radio je punom parom. Pored naslova CS:GO, Dota2, e-Fotball i Tekken 7, riješili su da popularizuju i ostale igrice, te su za Svjetsko prvenstvo koje je u septembru održano u rumunskoj Prijestonici kulture- gradu Jaši, prijavili takmičare u svim naslovima. Tako je Crna Gora prvi put u istoriji dobila i žensku kanter reprezentaciju koju su činile **Kristinom Kiya**

Crnogorski gejmeri nijesu preskočili nijedno bitno takmičenje, crnogorska delegacija na SP u Jašiju

Foto: SESCG

...kanteru i u e-Footballu

Foto: Privatna Arhiva

Branko Jugović, probao Tekken 8 i po rankiranju bio 55. u svijetu

...uko ...na

Foto: Printscreen

Andrija Kovačević: Uspješna sezona sa ekipom Fnatic

Foto: Sescg

Gavrilović (kapitenka), **Anđelina Lincee Mrdović**, **Jovana Skymightfall Knežević**, **Milica Mitz Stefanović** i **Dina Maljević**. Neiskusna ekipa nije uspjela da prođe kvalifikacije, ali je Dina Maljević riješila da se oproba u još jednom naslovu, te je bila prva gejmerka koja je u e-Footballu predstavljala Crnu Goru na evropskim Olimpijskim igrama koje su početkom jula održane u poljskom gradu Katovice. Na istom takmičenju u muškoj kategoriji Crnu Goru je predstavljao **Rade Pavićević**.

Da u gejmingu jednako uspješne mogu biti i žene još jednom je potvrdila i zvanično najbolja strimerka u Crnoj Gori **Nađa Rajković**. Ona je predvodila regionalnu ekipu u naslovu Valorant na takmičenju StreamersLeague: SUMMER EDITION. Na takmičenjima, konferencijama Rajković se uvijek trudila da promoviše gaming industriju, te joj je na Svjetskom prvenstvu u Jašiju dodijeljena stipendija ITTI Barcelona akademije za gejming.

Naši gejmeri nijesu imali puno uspjeha kroz kvalifikacije za SP koje je organizovao IESF u Jašiju, te smo imali samo jednog predstavnika na ovom takmičenju i to **Bojana Tatara** u e-Footballu, međutim nije uspio da prođe grupnu fazu. Tatar je pokazao da mu mnogo bolje leže drugi modovi e-Footballa. Kao osvajač dva trofeja u modu 11 v 11 prethodne sezone, Tatar je sa ekipom Budućnosti učestvovao u regionalnoj ligi u modu 3 na 3, a takmičenje su završili na trećem mjestu.

Tokom 2023. godine Savez elektronskih sportova u saradnji sa NVO 4Future organizovali su brojne panel diskusije, kao i regionalnu Adria konferenciju koja je okupila predstavnike saveza sa prostora Balkana. Sredinom oktobra u saradnji sa TO Bar i e-sport Adriatic ligom (EAL) organizovali su u sklopu Montenegro Future festivala i prvi turniru u naslovu FIFA 23 sa nagradnim fondom od 10 hiljada eura.

Foto: Printscreen

Crnogorska igrica Bleak Faith napokon objavljena

I dok ljubitelji borilačkih vještina s nestrpljenjem iščekuju kraj januara kada je najavljen izlazak osmog nastavka Tekkena, naš najbolji e-sportista u ovom naslovu **Branko Jugović** imao je priliku da isproba pilot verziju- Tekken 8 Closed Beta Test (CBT). Ovaj beta test imao je za cilj da igrače uvede u igru, pokaže nove mehanike tokom iste, kao i da se sakupe generalni utisci igrača putem ankete, te je ovo iskustvo bilo ključno za dalje unapređenje ove fenomenalne borilačke video-igre prije njenog konačnog izdanja. Jugović je tokom test perioda ostvario fenomenalne rezultate, pa je bio 30. na svjetskoj rang-listi po broju dobijenih mečeva, dok je po rankiranju bio 55.

Jednu od najznačajnijih saradnji Savez je uspio da ostvari sa američkom organizacijom NASEF, te će pod njihovim okriljem u narednom periodu držati edukacije za Adria region.

U 2023. godini, tačnije u aprilu, nakon četiri godine rada na istoj napokon svjetlo dana ugledala video-igra "Bleak Faith". Naime, istu su kreirali tri Crnogorca predvođeni **Mišom Vukčevićem**, a pored njega u kreiranju ovog naslova učestvovali su njegov brat **Rade** i **Mirko Stanić**. U pitanju je akciona igra nalik Souls naslovima. Bleak Faith odvija se u svijetu zvanom Omnistructure gdje je čovječanstvo na rubu izumiranja. Igrač preuzima ulogu člana Forsakena, legije lovaca koji su osuđeni da štite čovječanstvo od raznih čudovišta koja se kreću pustošima i divljinama Ominstructurea.

Gejming industrija tek se razvija u Crnoj Gori, te nas u 2024. očekuje još mnoštvo događaja, turnira, tako da će ljubitelji ove industrije uživati u bogatom kalendaru.

Foto: Printscreen

Nova verzija Counter Strike 2 nije oduševila igrače

Dinamično i na svjetskoj gejming sceni

Tokom 2023. godine uzbudljivo je bilo i na inostranoj gejming sceni. Nakon uspješnog rukovođenja proteklih godina svjetskom gejming organizacijom IESF Vlad Marinesku je odlučio da se, nakon uspješnog Svjetskog prvenstva u e-sportu koje je u septembru održano u njegovoj rodnoj Rumuniji, povuče sa mjesta predsjedavajućeg. Narednih godina ovu funkciju obavljaće Njegovo Kraljevsko Visočanstvo Princ Faisal iz Saudijske Arabije. To je automatski označilo i spajanje dvije svjetske gaming organizacije - IESF i GEF koje će zajedničkim snagama nastojati da ubuduće stvore snažniju globalnu platformu za e-sport i da isti transformišu i unaprijede.

Ljubitelji pucačkih igrica, posebno Counter Strikea ovu godinu pamtiće po velikoj promijeni. Naime, obilježavajući kraj jedne ere, Counter-Strike: Global Offensive (CS:GO) otišao je u istoriju, ustupajući mjesto novoj igri - Counter-Strike 2 (CS2). Ovaj korak donio je modernizaciju omiljenog taktičkog pucača, ali i nove izazove i mogućnosti za igrače širom svijeta.

Još jedan željno iščekivani naslov stigao je na scenu. Naime, Street Fighter 6 ljubiteljima borilačkih igara donio je novi nivo uzbuđenja. Sa poboljšanim mehanikama, vizualima i novim likovima, Street Fighter 6 obećava da će osvježiti iskustvo svjetskih borbi u gejmingu. Ove promjene predstavljaju samo vrhunac ledenog brijega u svijetu gejminga u 2023. godini, a očekuje se da će dalji razvoj događaja donijeti još uzbuđenja i inovacija u ovoj dinamičnoj industriji.

Vječita borba između dvije simulacije najvažnije sporedne stvari na svijetu- FC24 i e-Footballa nastavila se i tokom 2023. godine, a UEFA je novim ugovorom upravo dala prednost bivšoj FIFA igrici. Tako će se 2024. godine organizovati Evropsko prvenstvo u EA Sports naslovu FC 24.

Foto: Boris Pejović

Vlad Marinesku podnio ostavku sa čela IESF-a

Montepút
SREĆNI PRAZNICI

Vlada Crne Gore
Neka 2024. bude godina rezultata i ispunjenih obećanja.
Uz dobro zdravlje, želim vam srećne nastupajuće praznike!
Milojko Spajić
PREDSJEDNIK VLADE CRNE GORE

SVE NAJBOLJE U NOVOJ GODINI !!

ŽELI VAM VINTART COMICS

KAMENI

Od sj

Marija Vasić

Kako sat otkucava posljednje trenutke stare godine, svi nosimo želju za novim početkom, boljom godinom i nezaboravnim trenucima. Veče koje bi trebalo da bude vrhunac nade i očekivanja nekad zna da se pretvori u totalni fijasko. Iako nam u tom trenutku stanje izgleda bezizlazno, na kraju upravo zahvaljujući neplaniranim događajima takve noći ostaju zauvijek upamćene...

ALEN ISLAMOVIĆ (MUZIČAR):

Foto: Privatna arhiva

Nove godine koje se sviraju na skijaškim planinama su pune anegdota. U takvim uslovima klavijatura u bendu kao da ne postoji, od minusa ne može da svira, pa se bend i ja snalazimo. Gitaristi nemaju ništa manje problema, bukvalno se svaku treću pjesmu raštimavaju, pa sam ja kao vokal na paklenim mukama. Ipak, koliko god da je teško, Nova je godina, pa sve te nedostatke čovjek preskoči, a publika oprosti.

MILAN ĐURĐEVIĆ, NEVERNE BEBE (MUZIČAR):

Svaki novogodišnji koncert ipak ima jednu dozu svečarske atmosfere više u odnosu na druge nastupe. Uz lijepe želje za predstojeću godinu koje razmijenimo međusobno i sa publikom, obično nezaobilazni vatromet, uvijek smislimo neki interni štos za koji znamo samo mi na bini. Jednom smo, ali neću reći zašto, to će ipak ostati naša bendovska tajna, nabavili i pripremili klovnovske crvene noseve. Na tajni znak svi smo podigli glave i okrenuli se prema jedinom među nama koji taj poklon nije dobio.

Ipak, teško da će biti nadmašen trenutak kada je na jednom našem novogodišnjem koncertu svoj šou prije samog početka imao svakako najsrdačniji među nama, ali bez sumnje i najnespretniji - **Vlajko**. Krenuo je stepenicama, popeo se na binu, podigao ruke da pozdravi publiku i - prostro se koliko je dugačak po bini uz frenetične ovacije. Jasno da je ozbiljnost tog koncerta završena prije nego što je koncerti i počeo. Kad god bi ga pogledali suze bi nam išle od smijeha, bukvalno smo jedva nastup priveli kraju.

Foto: Luka Zeković

IVANA ČANOVIĆ (OPERSKA UMJETNICA):

Foto: Privatna arhiva

Veoma neobična "novogodišnja" situacija, desila se u Kini... Sa orkestrom i horom "Santa Cecilia" iz Rima, putovali smo u Peking, jer smo imali Novogodišnji koncert u Nacionalnom centru za umjetnost, jednom od najvećih koncertnih dvorana na svijetu... Na koncertu je bilo predivno i organizatori su bili beskrajno zahvalni. Kada smo putovali u Evropu, na aerodromu u Pekingu mi je prišla granična policija i pitali su me da li sam sigurna da je moja država Montenegro, jer je vjerovatno neka greška i da je moj pasoš iz Moldavije. Satima sam pokušavala da im objasnim, ali su se više oni trudili da me ubijede da Crne Gore nema u njihovom sistemu, nego ja njih, da je naša država od skoro obnovila svoju nezavisnost. Pošto su solisti, članovi hora i orkestra već morali da se ukrcaju na let, u stvari, preko 100 muzičara, došli su kod mene i demonstrativno ih obavijestili da ne žele da putuju bez mene, tako da je avion Air Francea morao da nas čeka... Nakon što sam se obratila ambasadoru Crne Gore, konačno smo bili "slobodni" da dođemo kući.

BOJAN MAROVIĆ (MUZIČAR):

Foto: Luka Zeković

Jedan od najljepših momenata je bilo u Kruševu u rodnom mjestu **Tošeta Proeskog**. Nekako uvijek je emotivno kada dođem u taj grad. A kada sam nastupao u Budvi bilo je oko 20 hiljada ljudi, bar tako su rekli, a ja sam od treme sve pobrkao. Nisam znao sa kojom pjesmom počinjem koncert, samo sam stajao dok je publika aplaudirala. Priznajem, otkinuo sam se od straha. Često mi se i pored iskustva dešavaju neke budalaštine tog tipa, ali meni je to skroz prirodno i simpatično.

ALEKSANDRA PRELEVIĆ PALADINO (MUZIČARKA):

Foto: Nada Vojinović

Jedan doček Nove ostao je upamćen po "filmskom zapletu i raspletu". Kao tinejdžerka odlučila sam da Novu godinu dočekam sa društvom van svog rodnog grada, te smo se organizovali da idemo kod drugarice i da u njenoj vikendici na Žabljaku napravimo pravu disko-žurku. Na istoj je trebalo da dođu još neki njeni drugari. Svi smo dobili zadatke za koji dio treba da se pobrinemo, bilo da je u pitanju hrana, piće, oprema za muziku... Stigli smo kod nje 31. decembra kasno, ali u najboljem raspoloženju smo se odmah počeli pripremati za žurku. U momentu kad je trebalo da se pusti muzika ispostavilo se da nešto ne funkcioniše i da nije moguće povezati zvučnike i opremu kako treba. Te panike i razočarenja. Dio društva trebalo je tek da stigne te smo ih zamolili da ako mogu to sve nabave. I pored problema, Novu godinu smo dočekali u vrhunskoj atmosferi punoj smijeha, pjevanja i druženja, ali uz akustičnu gitaru i uz totalno suprotni vibe od zamišljenog. To je pokazalo da je najvažnije društvo u kojem ste i dobra atmosfera, pa i kad ne pođe sve onako kako je isplanirano.

SRĐAN MARJANOVIĆ (MUZIČAR I PISAC):

Bio je to doček Nove godine u Dubrovniku. Ona stara, dobra, velika zemlja. Još smo živjeli i voljeli se u "bratstvu i jedinstvu". Imao sam bend pod nazivom "Puma"... Hotel u kome smo svirali imao je pet zvjezdica. Lokalna radio-stanica, danima je emitovala moje pjesme, reklamirajući beogradsku rok atrakciju, koja će tri dana zabavljati Dubrovčane. Domaćini

Foto: Privatna arhiva

su se potrudili da nas ugoste kako dolikuje. Direktor hotela, na dan dočeka, organizuje ručak specijalno za nas. Sugerišem momcima da ne jedu i ne piju previše, jer večeras treba da sviramo cijelu noć. Bubnjar **Mića** je volio da popije, pa sam ga zamolio da izbjegava alkohol.

"Ne brini šefe, obećavam, samo jednu čašu", odgovorio mi je uz osmijeh.

Direktor me poveo do sale za doček, da se dogovorimo oko ukrašavanja bine i postavke instrumenata. Svirka je počela u devet. Svi stolovi bili su popunjeni. Publika vesela, aplaudira, izlazimo pred njih u bijelim odijelima, imali smo navježbani šou! "Tuti-fruti", brzi rock and roll. Preko mikrofona brojim: "One, two, three, four" i krećemo poput tajfuna! Basista i orguljaš grme uz mene, međutim ne čujem bubanj. Okrenem se i vidim Miću koji je pao preko doboša, na koji je prethodno povratio. Gleda me odozdo i promuklim glasom kaže: "Neće ruke, neće noge! Izvini šefe!"

(Slagao je za onu " jednu čašu"!) Nas trojica smo nastavili nekako da sviramo. Publika se smijala, ali nisu negodovali. Dovukli smo se do prve pauze. Tuširali smo ga brzinski hladnom vodom gore u sobi. Povratio se, pa smo veče nekako priveli kraju. Po povratku u Beograd sam promijenio bubnjara i zakleo se da sa pijancima (i narkomanima) nikad više neću imati posla. Život te nauči, ali sve je to rock and roll.

jaja do očaja

Poznate ličnosti prepričavaju anegdote zahvaljujući kojima neće zaboraviti neke dočeke

ANDREA NIKOLIĆ (PRVA PRATILJA SVJETSKOG IZBORA MIS TURIZMA ZA 2023):

Foto: Zoran Mirčetić

Kad pomislim na posebne Nove godine, sjećanja me odvode u djetinjstvo. Doček Nove s društvom može biti uzbudljiv, ali ništa ne može zamijeniti toplinu i ljubav porodice. Zato su najvrednije uspomene dočeka vezane za malo mjesto kod mog dede, nedaleko od Podgorice. Moj deda, sada 83-godišnjak, uvijek je bio nemirnog i avanturističkog duha. Sjećam se kako bi nas dočekivao zvukom gusala, uvodeći nas u epske narodne priče kroz svoje melodije. Atmosfera bi bila ispunjena pjesmom, dok bismo zajedno uživali u bogatstvu naše tradicije. No, jedna nezaobilazna tradicija je ostala urezana u mom sjećanju - bacanje petardi ispred dedine kuće. Uprkos svojim godinama, deda bi s osmijehom na licu sastavljao šarene petarde i bacao ih, proživljavajući iznova trenutke djetinjstva. Bio je pravi majstor u izbjegavanju babinog gnijeva. Njegova želja da mene zabavi i avanturistički duh, bili su toliko snažni da je, uprkos babinim kritikama, odlučio da nastavi svoju tradiciju. Tokom jednog dočeka Nove petarda je završila na haubi auta mog tetka, ostavljajući za sobom jasan trag na metalu. Vratili smo se u kuću s zabrinutim izazima lica, svjesni da nas čeka lavina babinog neodobravanja. Baba je već sjedjela za trpezom, ozbiljnog izraza lica, a tetak nervozno gledao u trag na haubi, dok je deda pokušavao da smiri situaciju svojim šarmom, što je bilo tipično za njega.

Najveća tajna dedine kolekcije petardi bilo je mjesto čuvanja - ispod bračnog kreveta. Trenutak iznenađenja kad je baba saznala za njegov "štek" postali su dio naše porodične legende, čineći svaki doček Nove godine još posebnijim.

EMIR BUKOVICA, "EMIR & FROZEN CAMELS" (MUZIČAR):

Foto: Privatna arhiva

Novogodišnji događaj koji je zauvijek ostao u mom sjećanju desio se u Sarajevu na centralnom dočeku Nove godine prije nekih desetak godina. Za "nezaboravni provod" Sarajlija i svih gostiju zaduženi smo bili **Nina Badrić**, "Letu štuke" i moj bend "Emir & Frozen Camels". Plato ispred BBI centra je bio prepun, rijeka ljudi protezala se Titovom ulicom sve do Vječne vatre. Na vrhuncu našeg nastupa pjevajući naš najveći hit, pjesmu "Ne pitaj me", na -7 Celzijusa krajičkom oka sam primijetio ogroman plamen koji dolazi sa četvrtog-petog sprata zgrade iza leđa publike. Gorio je stan. Nisam želio prekinuti nastup, jer nam je to bila zadnja pjesma, ali sam na refrenu koji uvijek prepuštamo publici da sama pjeva na mikrofon glasno viknuo: "Gori stan!" a raja je, kao u onom vicu o avionu kojem gori krilo, misleći da je to neka moja fora, iz sveg glasa na već poznati refren dodala te riječi i svi su uglas pjevali: "Ne pitaj me gori stan, ne pitaj me gori stan". Kad smo završili pjesmu ja sam se obratio publici: "Ljudi, fakat gori stan, pogledajte". Tek tad su ljudi shvatili da je vrag odnio šalu, a uskoro su se pojavili i vatrogasci koji su riješili problem.

MILAN STANKOVIĆ AKA SEVDAHBABY (DJ I PRODUCENT):

Foto: Privatna arhiva

Bio je to doček 2011. godine. Puštao sam muziku na trgu u Novom Sadu, do malo prije ponoći i onda me je drugar vozio na naredni nastup, u Beogradu, sa tadašnje dvije pjevačice **Anette** i **Djixx**. Drugar i ja smo dočekali Novu godinu negdje kod Beške, između Beograda i Novog Sada. Pomalo suluda i zabavna akcija.

DAVOR EBNER (MUZIČAR):

Foto: Alen Morris

Nikada neću zaboraviti doček Nove godine koju smo svirali u Kumanovu. Naime, temp je bila -22 C ... Na bini je bila samo jedna grijalica koja je grijala kompjuter. Kompjuter je veoma bitna stvar u životu jednoga benda. Prije samog početka svirke, na trgu nije bilo nikoga, pa smo pomislili da smo pogriješili grad. Tek nakon nekoliko minuta koncerta ljudi su se počeli pojavljivati na trgu iz malenih ulica onako smrznuti. Uspjeli smo da na sibirskoj zimi odsviramo punih sat i po vremena, ali čim smo završili, svi ti ljudi su nestali kao i što su se pojavili... Nije anegdota, više je pamtim kao situaciju iz pakla (smijeh).

NINA STRUGAR (MUZIČARKA):

Foto: Privatna arhiva

Prije nekoliko godina pošla sam za Moskvu da tamo dočekam Novu. Bili smo smješteni u modernijem dijelu grada i kako smo kasnili da se spremimo Novu smo dočekali u metrou. Ali bilo je zanimljivo, sa nama je bilo u metrou dosta stranaca, pjevali smo sa njima na engleskom, italijanskom, francuskom, ruskom. Propustili smo vatromet na Crvenom trgu, ali ne žalim jer sam imala nezaboravan doček.

ZIJO RIZVANBEGOVIĆ, VALENTINO (MUZIČAR)

Foto: Miloš Lužanin

Novu godinu obično promuknemo sa narodom na trgovima širom regije. Tako će biti i ovaj put u Pirotu večeras. Inače, tip sam koji više pamti pehove i neobične situacije, nego neke lijepe i ugodne kao npr. roštilj kad pokisneš, nikad ne zaboravljam, nego mnoge lijepe trenutke smijeha i dobrih ćevapčića i kotleta. Sjećam se neobičnih novogodišnjih dočeka, jednom u Americi, gdje su bile sniježne oluje, pa sam gripozan u roku 24 sata promijenio pet aviona i garderoba, leteći za Sent Luis, preko raznih lokalnih letova po Americi gore-dolje, od tople Floride i Džordžije, do ledenog Čikaga gdje su otapali krila aviona hemijom i vrelom vodom, pa onda uskočio u dobre stare buseve i kroz sniježne nanose stigao u posljednji čas na nastup. Organizator bio na infuziji od straha da će mu propasti doček u punom klubu.... A pamtim i kad sam davno, u gimnaziji pošao u Trnovo (malo mjesto podno Jahorine) da sa društvom iz razreda dočekamo Novu godinu u iznajmljenoj vikendici. Stigao sam autobusom, sam naravno, noć, hladno, psi laju, sumorno, a ja shvatim da ne znam gdje je kuća, ni ko je pravi vlasnik. Na kraju uđem u neku kafanu, niko ne može da mi pomogne, unutra samo pijani muškarci se deru i pjevaju lokalne pjesme. Ni TV nije radio, i ja sam onako ljut na sebe sjedio sa gorštacima i razmišljao da idem na rizik pješice za Sarajevo, pa makar i kroz mrak i vukove. Ali, srećom se malo prije ponoći pojaviše dvojica iz moga razreda. Ponestalo im pića, pa došli u nabavku u krčmu, koja je jedina radila. Nisam se nikom u životu tako obradovao, kao njima. Čak ni kad sam prvu gitaru kupio.

DANIJEL POPOVIĆ (MUZIČAR):

Foto: Vedran Levi

Mlad sam bio kada sam se sa grupom Entuzijasti našao u Novosibirsku. Napolju -50, a u hotelskim sobama radijatori su bili bukvalno narandžasti, usijani. Morao je biti barem malo otvoren prozor. Pamtim taj nestvarni huk, ujednačen, moćan. Pitao sam se o čemu se radi i objasnili su mi da je to od kamiona, zbog hladnoće radili su non-stop, a vozači bi samo ujutru uskočili u njih.

No, tokom dočeka bio je glamur, prepuna dvorana, šampanjac, kavijar.

Ana Komatina

PREDRASUDA O TOKSIČNOSTI:

Temperatura ne uništava bogatstvo maslinovog ulja

Doktorand Univerziteta za poljoprivedu i prirodne nauke Mađarske, Ana Marđokić Radinović kaže da je priprema hrane sa ekstra djevičanskim maslinovim uljem jedna od boljih opcija među uljima i mastima

Maslinovo ulje je vjekovima osnova mediteranske ishrane, a već duže vrijeme je popularno širom svijeta zbog svojih brojnih zdravstvenih benefita. Štaviše, smatra se jednom od najkvalitetnijih namirnica koje su dostupne na tržištu. Prženje na maslinovim ulju je često predmet raznih debata, gdje je glavno pitanje da li je ono prikladan izbor za pripremu hrane, imajući u vidu potencijalni negativan zdravstveni efekat.

Doktorand Univerziteta za poljoprivedu i prirodne nauke Mađarske, **Ana Marđokić Radinović** kaže da je opštepoznata predrasuda na našim prostorima da maslinovo ulje postaje toksično kada se zagrije i da se ne smije koristiti pri prženju i kuvanju.

"Međutim, naučna istraživanja sugerišu da maslinovo ulje, kada se koristi na pravi način, ne postaje toksično i sasvim je bezbjedno za korišćenje. Priprema hrane sa ekstra djevičanskim maslinovim uljem je u stvari jedna od boljih opcija među uljima i mastima", ističe Radinović.

Foto: Privatna arhiva

Marđokić Radinović

HEMIJSKI SASTAV ULJA

Radinović kaže da "ponašanje" ulja pri zagrijavanju mnogo zavisi od njegovog hemijskog sastava. Pojašnjava da je bogato mononezasićenim masnim kiselinama, gdje je najzastupljenija oleinska kiselina, a koje su posebno važne za pravilan rad kardiovaskularnog sistema, jer smanjuju vrijednost LDL holesterola (''loš holesterol"), ali i donose benefite za cjelokupno zdravlje organizma. Pored toga, maslinovo ulje je bogato polifenolima, koji imaju antioksidativno dejstvo, te pomaže kod regulisanja oksidativnog stresa organizma.

"Radi poređenja, jestivo rafinisano suncokretovo ulje je najvećim dijelom sačinjeno od polinezasićenih masti (omega-6), koje su sklonije degradaciji zbog svoje hemijske strukture i brže formiraju štetne komponente. Imajući u vidu da je ovo ulje prošlo kroz porces rafinacije, ono ne sadži zdrava jedinjenja, kao što je to slučaj sa maslinovim uljem, ali su iz tog razloga i otpornija na višim temperaturama", naglašava Radinović.

TAČKA DIMLJENJA ULJA

Jedna od primarnih briga pri prženju na maslinovom ulju je tačka dimljenja. Ona predstavlja temperaturu na kojoj se ulje pregrijava i počinje da dimi, razgrađujući masne kiseline. Na ovaj način se proizvode slobodni radikali i druga štetna jedinjenja, a pritom se stvara i neprijatan ukus i miris.

"Postoje različite kategorije maslinovog ulja, od onog najkvalitetnijeg do ulja nižih kategorija, odnosno od ekstra djevičanskih do ulja komine maslina i rafinisanih ulja. Ekstra djevičansko maslinovo ulje dobro podnosi visoke temperature bez promjena ili degradacija - ono ima tačku dimljenja koja se kreće između 175°C do 210°C, u zavisnosti od njegovog kvaliteta. S druge strane, ulje komine maslina i rafinisano maslinovo ulje ima višu tačku dimljenja koja iznosi oko 235°C (što je u rangu sa tačkom pregrijavanja suncokretovog ulja). Ovo se dešava jer je ekstra djevičansko maslinovo ulje dobijeno isključivo hladnim postupkom cijeđenja, pri temperaturama nižim od 25°C, te stoga sadrži više očuvanih prirodnih komponenti", ističe Radinović.

Ona kaže da se ulje komina maslina dobija ponovnim cijeđenjem preostalog ulja iz komine, odnosno nusproizvoda proizvodnje maslinovog ulja, na višim temperaturama, dok je rafinisano maslinovo ulje svako ulje označeno kao ''maslinovo ulje'', ali ono nema kategoriju djevičanskog ili ekstra djevičanskog ulja. Za proizvodnju ove vrste ulja, objašnjava Radinović, sprovodi se proces rafinacije da bi se smanjili ili eliminisali nedostaci u kiselosti, mirisu, boji ili ukusu.

"Iako se sve kategorije maslinovih ulja mogu koristiti za prženje i kuvanje, maslinovo ulje od komine maslina i obična maslinova ulja se smatraju jednim od najboljih ulja za ovo namjenu, zbog svog nutritivnog kvaliteta i bolje otpornosti na visoke temperature. Dodatno, ova ulja su blaga, tako da pri prženju neće promijeniti originalni ukus hrane", poručuje Radinović.

Ona kaže da, sa ekonomske tačke gledišta, ekstra djevičansko maslinovo ulje ima visoku cijenu, te je i sa tog aspekta isplativije za prženje koristiti rafinisana ulja ili ulja komine masline, a djevičanska ulja čuvati za direktnu konzumaciju, za salate i druga gotova jela, kako bi se iskoristio njegov maksimalni potencijal.

"Na crnogorskom tržištu ulja komine maslina su uglavnom uvezena ulja, pretežno italijanska, s obzirom na to da ga sami ne prozvodimo, a prepoznaju se jer u nazivu imaju naznaku ''Olio di sansa'' (it.Đ"ulje od komine maslina'')", ističe Radinović.

Pojašnjava da se većina pržene hrane obično priprema na temperaturama ispod 180 °C, što bi u praksi značilo da je maslinovo ulje siguran izbor i da se slobodno može koristiti za pripremu hrane šire primjene, na primjer, za prženje jaja, povrća, kobasica, piletine i drugih proizvoda.

Foto: Shutterstock

Ekstra djevičansko maslinovo ulje dobro podnosi visoke temperature (ilustracija)

SORTA MASLINOVOG ULJA

Odabir maslinovog ulja za pripremu hrane dosta zavisi i od sorte maslina od koje je ulje dobijeno, naglašava Radinović.

"Sorte maslina bogatije polifenolima i drugim organskim jedinjenjima daju gorak ukus, dok druge, blaže sorte, sa manje gorkih jedinjenja, daju veću aromu i voćnost. Stoga, posebni akcenat je na uparivanju maslinovih ulja sa različitim jelima, što zahtijeva posebna poznavanja organoleptickih svojstava maslinovih ulja, kao i kulinarske vještine", kaže ona.

Radinović zaključuje da su sve kategorije maslinovog ulja pogodne za prženje i kuvanje, ali da je njena lična preporuka da se koristi ulje komine maslina ili druga maslinova ulja nižih kategorija, dok je ekstra djevičansko najbolje koristiti kao dodatak gotovim jelima zbog vrhunskog kvaliteta, aroma i zdravstvenih benefita.

SUDOKU

Lakši

1	2	3	4	5	6	7	8	9
		4	6		8	5		
				2				
1	9		5		4		7	2
	5	3				1	8	
9								6
	2	7				9	3	
8	6		4		9		2	5
				8				
		9	2		5	4		

Rješenje

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	7	4	6	9	8	5	1	3
3	8	5	1	2	7	6	4	9
1	9	6	5	3	4	8	7	2
4	5	3	9	6	2	1	8	7
9	1	8	7	4	3	2	5	6
6	2	7	8	5	1	9	3	4
8	6	1	4	7	9	3	2	5
5	4	2	3	8	6	7	9	1
7	3	9	2	1	5	4	6	8

Srednji

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
			2	12	6	1				4	11
3	12	1			7			10			
11	9					3					
		11	5		10					8	2
1			7				8	5			
8		9					2				
				3					11		7
			3	1				4			5
7	5					4		2	3		
					11					1	10
			10			6			7	3	9
2	8				12	7	10	11			

Rješenje

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
10	7	8	2	12	6	1	9	3	5	4	11
3	12	1	4	5	7	2	11	10	9	6	8
11	9	5	6	10	8	3	4	7	1	2	12
6	3	11	5	7	10	12	1	9	4	8	2
1	2	10	7	6	4	9	8	5	12	11	3
8	4	9	12	11	3	5	2	1	10	7	6
4	1	2	8	3	5	10	12	6	11	9	7
9	10	6	3	1	2	11	7	4	8	12	5
7	5	12	11	8	9	4	6	2	3	10	1
5	6	7	9	4	11	8	3	12	2	1	10
12	11	4	10	2	1	6	5	8	7	3	9
2	8	3	1	9	12	7	10	11	6	5	4

Teži

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
11			3				7				10			8
	8		13		11				10		14		7	
	14	12			5		9		8			1	3	
		2	11			1		5			8	7		
10		9		12			8			5		15		6
		8	7	6		13		2		14	12	11		
	15					6	2	12					8	
	11		14		13				1		3		12	
	1					5	3	15					11	
		15	2	13		11		6		3	4	14		
8		14		7			5			11		6		1
		11	12			9		14			5	8		
	12	13			3		14		15			5	6	
	2		10		9				13		7		1	
4			15				11				13			10

Rješenje

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
11	[illegible]	4	3	[illegible]	[illegible]	[illegible]	7	1	2	[illegible]	10	[illegible]	[illegible]	8
[illegible]	8	[illegible]	13	[illegible]	11	[illegible]	[illegible]	[illegible]	10	[illegible]	14	[illegible]	7	4
[illegible]	14	12	[illegible]	[illegible]	5	4	9	[illegible]	8	[illegible]	[illegible]	1	3	[illegible]
[illegible]	[illegible]	2	11	14	[illegible]	1	4	5	6	[illegible]	8	7	[illegible]	[illegible]
10	[illegible]	9	4	12	[illegible]	7	8	[illegible]	3	5	1	15	[illegible]	6
1	[illegible]	8	7	6	[illegible]	13	[illegible]	2	9	14	12	11	4	[illegible]
[illegible]	15	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	6	2	12	11	[illegible]	[illegible]	[illegible]	8	[illegible]
[illegible]	11	7	14	2	13	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1	[illegible]	3	4	12	[illegible]
[illegible]	1	[illegible]	[illegible]	[illegible]	4	5	3	15	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	11	[illegible]
[illegible]	[illegible]	15	2	13	[illegible]	11	[illegible]	6	7	3	4	14	[illegible]	[illegible]
8	[illegible]	14	[illegible]	7	[illegible]	[illegible]	5	[illegible]	12	11	[illegible]	6	[illegible]	1
[illegible]	[illegible]	11	12	[illegible]	[illegible]	9	[illegible]	14	4	[illegible]	5	8	[illegible]	[illegible]
[illegible]	12	13	[illegible]	[illegible]	3	[illegible]	14	[illegible]	15	[illegible]	[illegible]	5	6	[illegible]
[illegible]	2	[illegible]	10	[illegible]	9	[illegible]	[illegible]	4	13	[illegible]	7	[illegible]	1	[illegible]
4	[illegible]	[illegible]	15	[illegible]	[illegible]	[illegible]	11	[illegible]	[illegible]	[illegible]	13	[illegible]	[illegible]	10

SUDOKU

Lakši

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			3				8	
9			7	2				
	2	5					7	
		3	1			8		
4	5		2		8		9	1
		9			5	4		
	4					5	1	
				8	2			3
	8				3			4

Rješenje

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	7	4	3	5	9	2	8	6
9	3	8	7	2	6	1	4	5
6	2	5	8	4	1	3	7	9
2	6	3	1	9	4	8	5	7
4	5	7	2	3	8	6	9	1
8	1	9	6	7	5	4	3	2
3	4	2	9	6	7	5	1	8
5	9	1	4	8	2	7	6	3
7	8	6	5	1	3	9	2	4

Srednji

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		5		6	9		3	7			
		9					5		10		
6	3		4	8				12		5	
	2		7			6			9		
1		10		12		9		2		6	
					2					3	12
3	4					1					
	11		5		3		12		2		6
		6			5			10		7	
	12		10				8	1		9	5
		3		1					4		
			11	10		2	6		8		

Rješenje

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
8	10	5	1	6	9	12	3	7	11	4	2
11	7	9	12	2	1	4	5	6	10	8	3
6	3	2	4	8	10	11	7	12	1	5	9
5	2	12	7	3	8	6	11	4	9	10	1
1	8	10	3	12	7	9	4	2	5	6	11
4	9	11	6	5	2	10	1	8	7	3	12
3	4	7	2	9	6	1	10	5	12	11	8
10	11	8	5	4	3	7	12	9	2	1	6
12	1	6	9	11	5	8	2	10	3	7	4
2	12	4	10	7	11	3	8	1	6	9	5
7	6	3	8	1	12	5	9	11	4	2	10
9	5	1	11	10	4	2	6	3	8	12	7

Teži

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2	7	4	11								8	10	12	14
			12	14	13				2	15	3			
	9				4	6		14	10				5	
			14		2		11		9		5			
	2	7	8	5	6				12	1	14	13	3	
	12					13		5					6	
15		10				12		1				3		5
			7	12	9				6	8	1			
6		1				11		4				9		15
	15					4		12					1	
	10	6	1	3	8				15	7	9	12	11	
			9		10		6		1		4			
	14				3	2		15	5				13	
			10	15	14				11	4	6			
9	5	8	13								15	14	7	3

Rješenje

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2	7	4	11	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1	9	3	[illegible]	8	10	12	14
[illegible]	[illegible]	[illegible]	12	14	13	[illegible]	7	[illegible]	2	15	3	[illegible]	[illegible]	1
[illegible]	9	[illegible]	[illegible]	[illegible]	4	6	[illegible]	14	10	[illegible]	[illegible]	[illegible]	5	[illegible]
1	4	[illegible]	14	[illegible]	2	3	11	[illegible]	9	10	5	7	[illegible]	[illegible]
[illegible]	2	7	8	5	6	15	4	10	12	1	14	13	3	[illegible]
[illegible]	12	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1	13	[illegible]	5	7	[illegible]	[illegible]	[illegible]	6	4
15	11	10	4	[illegible]	7	12	[illegible]	1	[illegible]	14	[illegible]	3	[illegible]	5
[illegible]	[illegible]	[illegible]	7	12	9	[illegible]	15	[illegible]	6	8	1	2	4	11
6	[illegible]	1	[illegible]	[illegible]	5	11	3	4	14	[illegible]	[illegible]	9	[illegible]	15
14	15	[illegible]	[illegible]	7	11	4	[illegible]	12	13	[illegible]	10	[illegible]	1	[illegible]
[illegible]	10	6	1	3	8	14	[illegible]	[illegible]	15	7	9	12	11	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	9	[illegible]	10	[illegible]	6	[illegible]	1	[illegible]	4	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	14	[illegible]	[illegible]	[illegible]	3	2	[illegible]	15	5	[illegible]	[illegible]	[illegible]	13	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	10	15	14	[illegible]	[illegible]	[illegible]	11	4	6	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9	5	8	13	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	15	14	7	3

SUDOKU

Lakši

Rješenje

Srednji

Rješenje

Teži

Rješenje

SUDOKU

Lakši

Rješenje

Srednji

Rješenje

Teži

Rješenje

PTICE PJEVAČICE

VIJESTI VIJESTI VIJESTI · ČOVJEK KOJI POTPISUJE NEŠTO · ARENDATOR · SITNI OTPADAK SIJENA · FINSKA AVIO-OZNAKA · PROIZVOĐAČ SODA-VODE · VIJESTI VIJESTI VIJESTI · ŠKOTSKI PISAC, VALTER · VRSTA SITNE PTICE

1

DRVENI POD U SOBI · SPORTSKI CENTAR · OSTRVO JADRANA

VRSTA PTICE

KATRAN · FR.MODNI KREATOR · POLONIJUM

PUNIM NASLOVOM · SRUŠITI SE · VELEMAJSTOR

MJESTO U BANATU · 2 · 23. SLOVO · STARANJE

USAMLJEN · VIDJETI U SNU · SIMBOL PLATINE · 1 · RANIJI RUSKI ŠAHIST, MIHAIL

NARODNA REPUBLIKA (SKR.) · RIMSKI KOMEDIOGRAF · TVORCI · IZVLAČITI NAGLIM POKRETIMA · STARINSKA RAČUNALA · VIJESTI VIJESTI VIJESTI · PRASAK ISPALJENE GRANATE · OZNAKA INTENZITETA · ZAMIŠLJENA LINIJA ZEMLJINE KUGLE

OZNAKA ITALIJE · KRASTAVA ŽABA · ISKOPATI MOTIKOM · PROIZVOD VATRE · 14. I 21. SLOVO

KORISTOLJUBIVOST · OZNAKA ENERGIJE · PEŠKIR, UBRUS

VIJESTI VIJESTI VIJESTI · DOZVOLA (TUR.) · PROTEST. SVEĆENIK · NATEGA

VIJESTI VIJESTI VIJESTI · PTICA PJEVAČICA · METAR · RIJEKA U GANI

PRUŽITI MOTIVE ZA NEŠTO · IZNAD, POVRH · VRAČARA.

VIJESTI VIJESTI VIJESTI · VODITI PORIJEKLO · OBIČAJ, ADET · IME GLUM. KUPERA · RIJEKA U NJEMAČKOJ

GLASNO PLAKANJE · MJESTO NA KOSOVU · KRVNIK

KONJI U PJESMI · OZNAKA AMPERA · PREBIVALIŠTE · EGZOTIČNOST · IMENICA (SKR.)

LIČNA ZAMJENICA · SIMENS · PRAVO VRIJEME (LAT.) · OZNAKA ZA ISTOK · ŽENSKO IME · PL.MASIV U AZIJI · MUŠKO IME · SIMBOL ZA AZOT · ČISTA NAUKA

OZNAKA ITALIJE · KIDNAPERI · INICIJALI PUŠKINA · SUKOB NARODA · ZASLAĐIVATI · I · FOTOGRAFIJA

MJERA ZA ZLATO · DAŽBINA · OSMO SLOVO · SLOVO LATINICE · IIZMIRITI

PLATA KRALJA · 18. I 13. SLOVO · OSTRVO U JAPANU · IME GLUM. NJUMENA · GOVORNI APARAT

2

PRONALAZAČI

ČLAN VISOKE NAUČNE USTANOVE

OSTRVO U ITALIJI

VIJESTI VIJESTI VIJESTI · OZNAKA ZA NORD · UDES, NESREĆA · KOPNO (LAT.) · OSTRVO TIH.OKEANA · ALEKSANDAR (ODMILA)

TURSKI SULTANI · PRVO SLOVO · AKTINIJUM

POKAZNA ZAMJENICA · JEDAN RODITELJ · OZNAKA ZA OBIM

SUPRUGA BARONA

MOZAIK UKRŠTENICA

NJ · H · O · N · I M E T A K · L · I

Svim navedenim riječima vodoravno i uspravno, treba pronaći odgovarajuće mjesto u liku, tako da se dobije ispravna ukrštenica. Kao ispomoć upisana su sva izolovana slova i riječ IMETAK - imovina, imanje.

VODORAVNO:
AD, AJA, AMONAL, AT, VOJSKA, DERATI SE, IMETAK, KARA, LANA, LEN, MM, MO, NA, NOVINAR, OVAR, OKAT, OKATA, OKO, RA, RANI, RATINA, SABIRANJE, SAR, TILI,TRINITET, UBIRATAN, UMETATI.

USPRAVNO:
AKA, ALANIN, AMORALAN, AMORET, ASAM, ATALIJA, BOJAR, DANI, EHO, INSTALATER, KATETA, MLIN, MUBARAK, NAVIKA, NATOVARITI, NEMIRI, ON, RAKITA, SAV, TANE, TODOR, USTROJ.

AKO JE SVE ISPRAVNO RIJEŠENO, U USPRAVNOJ OZNAČENOJ KOLONI, DOBIJA SE NAZIV NAŠE LUKE I GRADA, ISPOD LOVĆENA U BOKI KOTORSKOJ, NA SLICI.

RJEŠENJE OVE STRANE

PTICE PJEVAČICE: patos sc, orahovka, ter, Dior, pn, pasti, Idvor, ć, sam, pt, nr, Plaut, i, krastača, dim, koristoljublje, e, testir, pastor, kanarinac, Oti, motivisati, nad, poticati, Gari, naricanje, Racaj, ati, a, egzotika, vi, s, i, Altaj, n, i, otimači, rat, karat, taksa, es, apanaža, ol, Pol, novatori, akademik, Sicilija, In, tera, kalifi, a, ovo, otac, baronica. MOZAIK UKRŠTENICA: sabiranje, amonal, h, vojska, o, Ratina, derati se, at, Lana, n, na, mm, imetak, l, umetati, ubiratan, Sar, len, trinitet, ra, aja, o, okata, ad, j, mo, oko, novinar, kara, ovar, tili, okat, rani (Kotor).

UKRŠTENE RIJEČI

☐	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	2020	☐	☐	☐	☐	☐	☐	■										
2					■						■			■							■							
3								■							■													
4						■						■								■								
5					■								■				■					■						
6							■									■												
7				■								■								■								

VODORAVNO: ***PRIGODNA ČESTITKA PRI SMENJIVANJU GODINA*** **-** Mjesečna prinadležnost, **2**. Gornji dio glave - Krš, lom - Oznaka za libru - Močvarna zemlja obrasla šibljem - Opus (skr.), **3**. Legura žive sa metalima - Dio automobila - Nešto što je obraslo trnjem, **4**. Vrsta sporta - Moral - Stočna bolest - Neobu-ven, **5.** Pokazna zamjenica - Muzička oznaka za odsečno sviranje - Irina odmila - Opštinsko područje - Hemijski simbol tritijuma, **6**. Zemljoradnik (mn.) Talasasto - Međa između dvije države, **7**. Jezero u Sjevernoj Americi - Zaliv u Istri na Jadranskom moru - Vrsta biljke, žablja trava - Dio zgrade, sprat.

USPRAVNO: 1. Nepokretni dio elektromotora mn.), **2.** Jedan zanatlija, kaišar, **3.** Produkti koji nastaju prilikom emanacije radioaktivnih materija, **4.** Osnovni ele-ment živih bića, **5.** Hemijski simbol azota - Gimnastički savez (skr.) - Rukometni klub (skr.), **6.** Ime Karenjine - Pepeljast, **7.** Poznati hrvatski arhivista, Krešimir - Oznaka za Austriju, **8.** Zlato (fr.) - Ostrvco u Sredozemnom moru, **9.** Osoba visokog položaja, velikaš, **10.** Potonulo ostrvo na Dunavu, **11**. Star, u godinama, **12**. Uzvik: Eno, eto - Ovdašnji (skr.), **13.** Okrugla, ovalna - Hemijski simbol za iridijum, **14**. Oznaka za Njemačku - Žensko ime, **15**. Uzvik tjeranja pernate živine - Spor, inertan, **16**. Rijeka u Slovačkoj - Oznaka za energiju, **17**. Glavni grad Gane - Građevinske norme (skr.), **18.** Glavni grad Turske, **19**. Prost čovjek, prosta-čina, **20.** Divlja životinja - Akademija Nauka (skr.), **21**. Oznaka za alt - Vrsta zemljane posude (tur.), **22.** Raniji italijanski filmski komičar - Hemijski simbol za kalcijum, **23.** Otpadnik od neke ideje ili vjere.

OSMOSMJERKA

R	E	T	S	A	P	R	K	A	Z					
G	A	R	A	N	C	I	J	A	S					
O	B	Z	I	R	N	O	S	T	A					
T	R	K	B	K	K	T	R	N	T					
I	E	A	I	O	A	O	A	I	S					
N	D	P	H	N	J	DŽ	S	L	O					
A	E	A	A	O	E	J	O	I	R					
V	M	K	V	R	V	G	E	N	O	A	D	T	A	S
A	M	O	E	E	A	I	D	A	G	N	A	L	A	F
R	Đ	F	R	N	S	P	C	R	O	N	Ž	R	P	E
A	O	A	A	A	A	A	E	A	Z	R	O	M	O	R
K	D	B	N	N	V	M	R	A	N	N	I	I	E	A
E	A	A	I	A	A	A	N	P	I	A	I	S	Z	T
T	N	R	R	N	F	I	N	A	C	F	O	K	T	N
A	I	P	T	A	J	K	U	L	A	R	N	A	K	A
Š	I	P	K	A	P	E	T	A	N	I	B	M	O	K

U liku osmosmjerke treba pronaći navedene pojmove u svim smjerovima. Na kraju će ostati devet slobodnih slova sa poljima, koja čitana redom, daju naziv lika koji djeci donosi darove, na slici.

AGREMAN, AJKULA, ANANAS, ANILIN, AORIST, GARANCIJA, GOROSTAS, DRZNIK, ZAKRPA, ZASTANAK, IRFAN, JOKOHAMA, KANTAR, KAPAK, KAPETAN, KARAVAN, KARTA, KOMBINAT, LARNAKA, MAKSIM, MANEKEN, OBZIR-NOST, ORAHOVICA, PARADA, PARAPET, PASTER, PIKNIK, PRAVAC, PRASE, PRŽNO, RAZBOJ, RAKETAŠ, RGOTINA, RESOR, ROBIN, ROGOZNICA, ROMOR, SLOGAN, SOKRAT, STROJOVOĐA, SFERA, TABAN, TANZANIJA, FALANGA, FARAON, FEREDŽA, FINAC, ŠIPKA, ŠIRINA.

SINONIMNE RIJEČI

SNAGA-KIKA-VAZDUHOPLOV-BROJ-PLJESAK-VIOLINA

Navedenim riječima treba pronaći njihove sinonime, tj. druge riječi istog značenja. Prva slova novonastalih riječi, daju naziv jedne jestive povrtlarske biljke.

SLOGOVNE UKRŠTENE RIJEČI

1	2		■	3		4	5
6		■	7		■	8	
	■	9				■	10
11	12		■		■	13	
14		■	15	■	16		
	■	17		18		■	19
20	21	■	22		■	23	
24				■	25		

Ukrštenica se rješava sa slogovima dobijenih pojmova

VODORAVNO: 1. Sistem znanja o zakonitostima razvitka prirode, društva I mišljenja, **3**. Šaljivo podražavanje ozbiljnog književnog djela, **6**. Komad ravnog zemljišta, **7**. Skup voštanih ćelija koje pčelama služe za skupljanje meda, **8**. Francuski pisac, Žan, **9**. Predavačica, **10**. Hemijski simbol natri-juma, **11**. Ljekar specijalista za tumore, **13**. Ime američkog šahiste Evansa, **14**. Nabor, **16**. Žensko ime, **17**. Kula svjetilja na moru, **19**. Vojna Akademi-ja (skr.), **20**. Kratak gornji kaput kod Sibiraca i Tibetanaca, **22.** Ime americ-kog filmskog režisera Spilberga, **23**. Isprobavanje, **24.** Fino skrobno brašno od tropske biljke manihot, **25**. Ljepota, divota.

USPRAVNO: 1. Veliki francuski vojckovođa i državnik, **2.** Tečna mast, **3.** Mučenica, **4**. Ponos, **5**. Japanski pisac, nobelovac (1899-1970), **7.** Struktu-ra, sklop, **9**. Preporuka da se nešto učini, **12**. Omotač drveta, **13.** Stanov-nik starog Lacija, **15**. Prikupljanje i obrada podataka iskazanih broje-vima, **16**. Zemljište zsijano lanom, **18.** Engleski socijalista utopista, Robert, **21**. Sitni djelovi tečnosti, **23**. Jednogodišnja biljka žitarica.

RJEŠENJE IZ OVOG BROJA

UKRŠTENE RIJEČI: Srećna Nova godina, plata, teme, nered, lb, šikara, op, amalgam, lamela, trnovito, tenis, etika, antraks, bos, onaj, stakato, Ira, atar, t, ratari, valovito, granica, Iri, Kvarner, ramenak, kat.

SINONIMNA RIJEČ: Spanać

SLOGOVNE UKRŠTENE RIJEČI: nauka, parodija, polje, saće, Kasu, le, nastavnica, na, onkolog, ca, Lari, bora, sta, Latinka, na, svjetionik, va, parka, Stiven, proba, tapioka, krasota.

UKRŠTENE RIJEČI

VODORAVNO: **1**. Važna privredna grana, **14**. Sredstvo za lemljenje, lemilica, **15**. Površno, nedovoljno, **16**. Trinaesto i dvadesetprvo slovo azbuke, **17**. Jedna zarazna bolest, **18.** Na onaj način, **19**. Odjek koraka, **20**. Angelina (odmila), **21**. Junakinja stripa "Princ Valijant", **22**. Ikonija (odmila), **23**. Stari naziv ostrva Visa, **24**. Osorni, nabusiti, **25**. Ranija američka glumica, Lorin, **26**. Jedanaesto i osamnaesto slovo azbuke, **27**. Grad u Indiji, **28**. Nagravljeni, čađavi, **29**. Muško ime, 30. Srpski lirski pisac, Vojislav..

USPRAVNO: 1. Vrsta pjesme prožeta tužnim raspoloženjem, **2**. Naziv ranije makedonske rok grupe, **3**. Stari naziv Ljubljane, **4**. Bruh, hernija, **5**. Zemljište, teren (mn.), **6**. Grčko slovo, **7**. S vremena na vrijeme, **8**. Baviti se jednim sportom, **9**. Žensko ime, **10**. Grad na ostrvu Pen u Novoj Kaledoniji, **11**. Dvade-seto i poslednje slovo azbuke, 1**2**. Dio šake ruke (mn.), **13**. Mali sto, astalak, **18**. Glavni sastojak biljnih i životinjskih masti, **19**. Staklena posuda za vodu, 2**1**. Arsenije (odmila), **22**. Ime američkog glumca Granta, **24.** Vjerna domaća životinja, **25**. Hemijski simbol za barijum, **27**. Bokserski klub (skr.), **28.** Oznaka za Grčku..

ISPUNJALJKA

1				I	R	A	HJ	E
2				I	R	A	HJ	E
3				I	R	A	HJ	E
4				I	R	A	HJ	E
5				I	R	A	HJ	E
6				I	R	A	HJ	E
7				I	R	A	HJ	E

VODORAVNO: 1. Obrtanje oko svoje ose, **2**. Zasnivanje, utemeljivanje **3**. Gubljenje na težini kod robe, **4**. Uzvraćanje istom merom, odbijanje napada, **5**. Slikanje iglom za graviranje, **6**. Ustupanje potraživanja trećem partneru, **7**. Navaljivanje, prodiranje.

U dve uspravna stupca, dobijena slova čitana redom, daju tri pojma iz oblasti komercijalnih poslova.

MAGIČNI LIK

A, A, GOS, DAR, DE, JA, KO, NAK, NI, NT, OP, PO, RI, SA, SI, STA, TA, TIS, CA, CI.

VODORAVNO I USPRAVNO:

1. Vlasnik, gazda, **2**. Pomoćnik na fakultetu, **3**. Opstajanje, **4**. Korpa, košara, **5**. Upala žljezde, **6**. Ozdravljenje, oporavak.

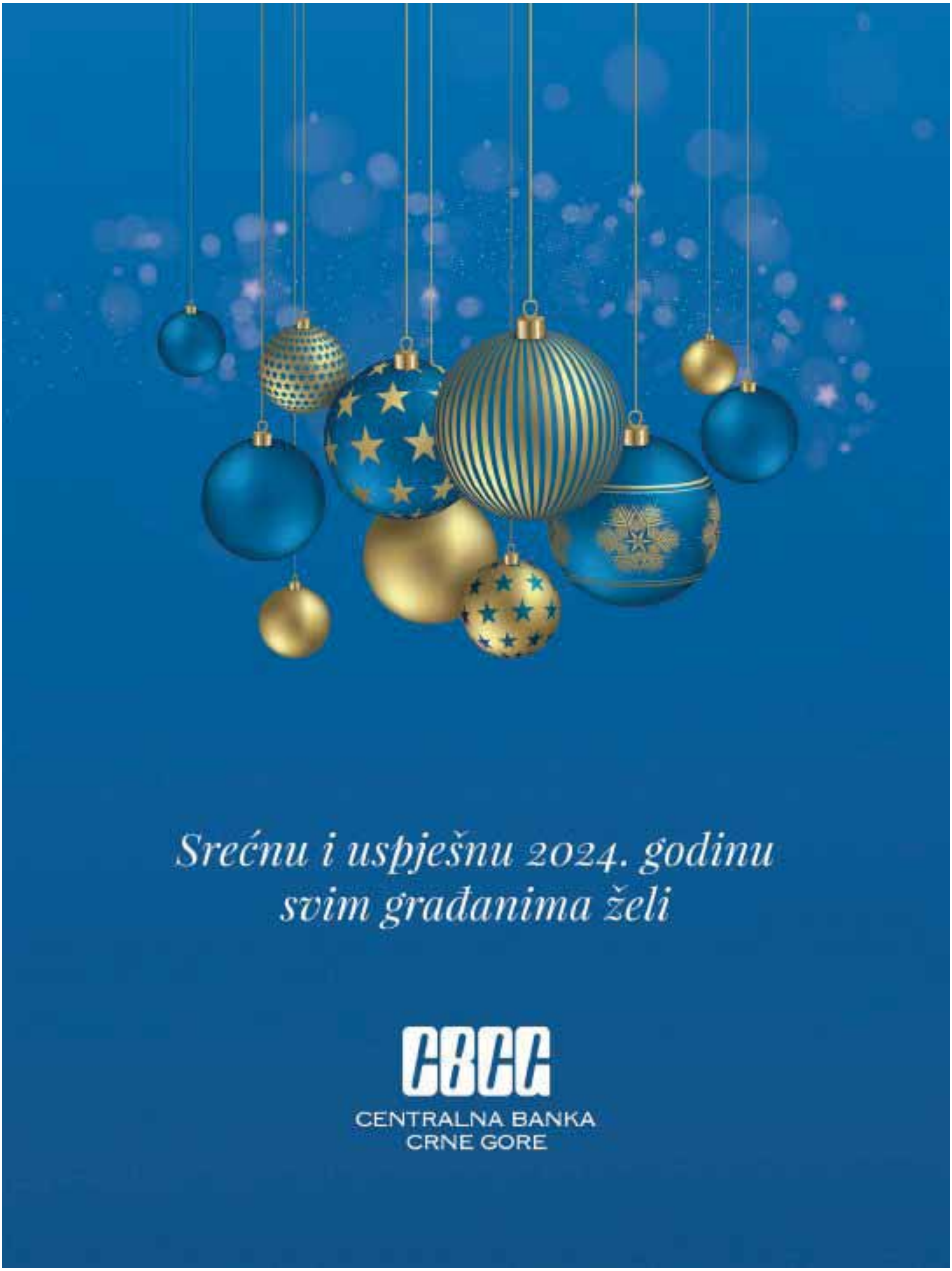
SKANDINAVKA

VIJESTI VIJESTI VIJEST; ČESTITKA PRI SMJENI GODINA; DIO GEOLOGIJE; VULKAN U JAPANU; ROMAN EMILA ZOLE; DRVO VRBE IVE; PUSTINJSKA ŽIVOTINJA; OZNAKA ZA ALT; VIJESTI VIJESTI VIJESTI; STARIJA MUŠKA OSOBA; ŽENSKO IME; OZNAKA ZA SIMENS; PORTUGALIJA; RIJEKA U SRBIJI; SIMBOL PLATINE; PRIJEDLOG POZADI; DOBAR DOMAĆIN (MN.); PRVO SLOVO; MORALISTA; 23. I 22. SLOVO AZBUKE; POŠILJAOC AVIZA; JEDNOĆINKA; VRSTA HIBRIDNE VINOVE LOZE; MIRAZ (TUR.); JEZERO U KANADI; GRAD U ITALIJI; INICIJALI CANKARA; LAKO LOMLJIVI; ZAKOVICA; 12. I 28. SLOVO; ŠIVAĆI PRIBOR; KRIVAC; ŽIVOTINJSKI POROD; VRIJEDAN INSEKT; MJESTO U SRBIJI; GRAD U ITALIJI; IZABRATI; OZNAKA AUSTRIJE; PROVIZORAN CRTEŽ; SIMBOL ZA AZOT; OZNAKA ZA KARAT; 2019; OPERA OD VERDIJA; KENGUR (MN.); OZNAKA ZA KOTOR; POSUDA ZA RIBE; GRADSKI KOMITET (SKR.); VODA U PUSTINJI; MJESTO U SRBIJI; OZNAKA ZA VOLT; ZLATO (FR.); RIJEKA U RUSIJI; MESO SA SLANINOM; GRUBO SUKNO; KUĆEPAZITELJ; PILOTSKA AKROBAC.; OZNAKA ZA NEUTRON; NAČIN ARANŽIRANJA CVIJEĆA; SIMBOL ZA KALIJUM; ZABLUDA, PRIVID; MJESTO KOD BILEĆE; RUDARSKI INSTITUT; VODIČ STRUJE; GRAD U IZRAELU; IME GLUMICE ŽIRARDO; SEOSKA SLIKA; OZNAKA ITALIJE; VIJESTI VIJESTI VIJESTI; HODATI, KORAČATI; ESKIMSKI ČAMAC; MUŠKO IME; DIO ŽENSKE ODJEĆE; NEREŠENO U ŠAHU; KARTAŠKA IGRA; VRSTA PERŠUNA; INICIJALI SKERLIĆA; ZAČINSKA BILJKA; MUŠKO IME; VIJESTI VIJESTI VIJESTI; DIO LANCA, KARIKA; GAS ZA SVJETLO; TOMISLAV (ODMILA); VRSTA VRBE; PRKOS; PRVO SLOVO; IME NJUTNA; SULFID ANTIMONA; GRČKO MUŠKO IME; INICIJALI TESLE; MJESTO U BOSNI; INDUSTR. BILJKA; OZNAKA ZA TEMPO; PAPIN GODIŠNJI PRIHOD; MUZIČKA MJERA

RJEŠENJE IZ OVOG BROJA

ISPUNJALJKA: rotiranje, baziranje, kaliranje, pariranje, radiranje, cediranje, nadiranje. **MAGIČNI LIK**: gospodar, asistent, opstanak, kotarica, adenitis, sanacija, **SKANDINAVKA**: Stanika, s, Resava, pt, ekonomi, a, ćt, avizer, noa, ilata, Ankona, ic, nitna, kč, okot, mrav, Vava, Atri, a, kroki, n, Aida, ko, gk, oaza, v, Ola, bekon, domar, vri, ikebana, k, naratori, Ani, idila,ići, ajuk, bluza, remi, ak, js, Novak, iva, a, antimonit, Leonidis, Komar, lan, anat, takt. **UKRŠTENE RIJEČI**: elektroprivreda, lemilo, ovlaš, ls, ebola, onako, dat, Gina, Aleta, kona, Isa, preki, Bekol, jo, Basia, garavi, Aleksandar, Ilić.

Srećnu i uspješnu 2024. godinu
svim građanima želi
CBCG
CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

OVAN

Ova godina počinje tako što se krećete ka ciljevima u karijeri turbo brzinom. Na kraju krajeva, Mars- vaša vladajuća planeta ulazi u vašu 10. kuću publiciteta i autoriteta već 4. januara, paleći vašu vatru za uspjeh i inspirišući vas da radite teže nego ikada ranije. Vaše društvene veze će vam dobro doći nakon 20. januara, kada Pluton ponovo aktivira vašu 11. kuću globalnog umrežavanja i zajednice. Imate moć da budete glas drugih ljudi, pa se ne plašite svoje novootkrivene uloge revolucionara.

BIK

Pošto ste rođeni tokom ove ere, predodređeni ste da ne samo da uspijete na polju koje ste izabrali, već da ga transformišete. Shvatićete šta ćete postići nakon što Pluton - planeta transformacije, aktivira vašu 10. kuću publiciteta od 20. januara do 1. septembra, kao i poslije 19. novembra, što će vas natjerati da projektujete lični brend koji odiše moći. Bilo da dokazujete da su svi koji su ikada sumnjali u vas pogriješili ili jednostavno ispunjavate san koji ste sanjali od detinjstva - koristite ono što vas motiviše da pobijedite.

BLIZANCI

Možda se spremate za veliku promjenu u karijeri i profesionalnom statusu do jeseni. Pomračenje Mjeseca u Ribama 17. septembra će izazvati zamah u vašoj 10. kući publiciteta, što bi moglo dovesti do nagle promjene posla ili profesije. Bez obzira da li prihvatate unapređenje ili prihvatate promjenu posla, ova transformacija je oduvijek bila dio vaše sudbine. Kad 2. oktobra pomračenje Mjeseca u Vagi zapali vatru u vašoj petoj kući kreativnosti i samoizražavanja, postoji velika šansa da vaši hobiji budu razlog ove nagle promjene u karijeri.

RAK

Svoje odnose i obaveze podići ćete na nove nivoe u 2024. Na tome možete zahvaliti Plutonu koji je ušao u vašu osmu kuću intime od 20. januara do 1. septembra i ponovo 19. novembra. Od 2008. Pluton preoblikuje vašu perspektivu odnosa i kako bi trebalo da funkcionišu, a sada se spremate za osnažujuću smjenu koja čisti energiju mrtve tačke u vašem životu. Osma kuća ne vlada samo emocionalnim zapletima, već i finansijskim, što ovu godinu čini moćnom za finansijska ulaganja i otklanjanje novčanih dugova.

LAV

Jedan od najuzbudljivijih trenutaka za vas u toku 2024. stiže 20. aprila. Tada će Jupiter udružiti snage sa Uranom u vašoj 10. kući publiciteta i karijere, aktivirajući novi izvor inspiracije u vašim profesionalnim aktivnostima. Možete ponovo otkriti svoje ciljeve iz novog ugla, zaustaviti internet sa značajnim saopštenjem za javnost ili jednostavno preuzeti posao iz snova. U svakom slučaju, pravite talase u svom polju. A kada Jupiter 25. maja uđe u vašu 11. kuću društvenog dosega i globalnog uticaja, možda ćete se naći u susretu sa gomilom novih ljudi do kraja godine. Pripremite se za godinu koja će biti kao holivudski spektakl - prepuna kraljevskih podviga, živopisnih trenutaka i, naravno, dovoljno šljokica da zasjeni najsjajniji vatromet.

DJEVICA

Velike promjene u vašem ličnom životu mogle bi da počnu da se odvijaju tokom jeseni. Sve počinje pomračenjem Meseca u Ribama 17. septembra, što će biti prvo u nizu pomračenja koja će se odigrati na osi Djevica-Ribe. Ovo posebno pomračenje će poslati munju u vašu sedmu kuću partnerstva, što bi moglo dovesti do naglih razdvajanja i ponovnih okupljanja koja nose ogromnu težinu. Bez obzira ko ostane, a ko ode, vjerujte da je sve to dio kosmičkog master plana. Sljedeće pomračenje Sunca u Vagi stiže 2. oktobra, što će doprinijeti transformaciji koja se već odvija u vašoj drugoj kući novca i materijalnih dobara.

VAGA

Sjeverni čvor će udružiti snage sa ranjenim Hironom u vašoj sedmoj kući partnerstva 19. februara, što bi moglo dovesti do bolnih spoznaja o načinu na koji funkcionišete u vašim vezama jedan na jedan. Međutim, ova saznanja će vam takođe omogućiti da se izliječite od slomljenog srca koje vas je u prošlosti sprečavalo da budete voljeni onako kako zaslužujete. Pomračenje Mjeseca u Vagi stiže 25. marta, što će dovesti do ogromnog samootkrića i mogućeg odvajanja od poslova, ljudi i situacija koje više nisu u vašem najboljem interesu.

ŠKORPIJA

Ako vršite preveliki pritisak na sebe da održite korak sa produktivnošću nauštrb svog zdravlja i blagostanja, 2024. će biti godina u kojoj ćete izliječiti to pogrešno vjerovanje. Sjeverni čvor sudbine će 19. februara udružiti snage sa Hironom - ranjenim iscjeliteljem - u vašoj šestoj kući posla i zdravlja, što će vas podstaći da kujete rituale i rutine koje vam koriste, a ne iscrpljuju. Jednom kada pomračenje Meseca u Vagi izazove promjenu u vašoj 12. kući duhovnosti 25. marta, suočićete se sa svojim demonima neposredno prije nego što se oslobodite krivice, ogorčenosti i svega što vas sputava.

STRIJELAC

Jupiter formira konjunkciju sa Uranom u vašoj šestoj kući zdravlja, posla i usluga 20. aprila, otvarajući nove puteve produktivnosti, efikasnosti i ishrani. Imate potencijal da postignete veliki napredak u vrlo kratkom vremenskom periodu, ali obaranje rekorda nije ono što je zaista važno; više se radi o dokazivanju da je sve ono u šta ste ikada sumnjali o sebi- pogrešno. Uskoro će uslijediti Jupiterov prodor u Blizance, koji počinje 25. maja. Ovaj tranzit će privući obilje u vašu sedmu kuću partnerstava, ojačavajući i stimulišući vaša partnerstva na način koji bi mogao da dovede do poslovnih prijedloga, ponude za brak i još mnogo toga.

JARAC

Lijep novi početak počinje da cvjeta u proljeće. Dok Jupiter formira konjunkciju sa Uranom u vašoj petoj kući kreativnosti, ljubavi i samoizražavanja 20. aprila, možda ćete biti zatečeni nečim u šta ćete se potpuno zaljubiti. Bilo da je u pitanju druga osoba ili umjetnička ideja, ova zaljubljenost ima moć da vas katapultira u budućnost izvan vaših najluđih snova. Oslobodite se svoje potrebe za kontrolom i dozvolite sebi da budete uvučeni u romantičnu vezu. Kada Jupiter kasnije uđe u Blizance 25. maja, ostatak godine ćete provesti u jačanju vaše šeste kuće, koja predstavlja posao, zdravlje i službu.

VODOLIJA

Tokom 2023. vjerovatno ste započeli proces velikih koraka ka sopstvenom samoprihvatanju i nezavisnosti, zahvaljujući Plutonovom privremenom prodoru u Vodoliju. Sada kada Pluton ponovo ulazi u Vodoliju od 20. januara do 1. septembra - i ponovo 19. novembra - vi još dublje ulazite u ovo novo poglavlje. Pluton će provesti narednih 20 godina rekonstruišući vašu ličnost, vaš identitet i osjećaj sebe, inspirišući vas da svoju ličnu moć shvatite kao prioritet iznad svega. Međutim, možda ćete morati da dozvolite da određene stvari umru prije nego što se nešto bolje ponovo rodi.

RIBE

Potresna promjena mogla bi doći tokom jeseni. Kada pomračenje Mjeseca u Ribama uzdrma stvari u vašoj prvoj kući - vaše suštine 17. septembra, možda ćete iznenada osjetiti potrebu da svoju nezavisnost stavite visoko na listi prioriteta. To bi moglo dovesti do promjena u vašim odnosima, posebno ako ste ugrozili sopstvene potrebe radi očuvanja mira. Ne griješite - nije sebično staviti sebe na prvo mjesto. Kada nastupi pomračenje Sunca u Vagi 25. novembra, pojaviće se neko na koga ćete da se oslonite.

Foto: Shutterstock

VIJESTI 2023 - GOD

OKO
14
MILIONA
POSJETILACA
PORTALA

PREKO
6 MILIONA
POSLATIH
E-MAIL
NEWSLETTERA

1,5+
MILIONA
KOMENTARA
NA ČLANCIMA

DOSEG SA
OD PR
10 MI
NA FEJS
I INSTAG

1,5+
MILIJARDI
OTVORENIH
STRANA

NAŠA ZAJEDNICA NA DRUŠTVENIM

HVALA VAM NA UKAZ

INA U BROJKAMA

VIŠE OD 50.000 OBJAVLJENIH ČLANAKA

POSJETE IZ PREKO 125 ZEMALJA SVIJETA

ADRŽAJA
REKO
LIONA
SBUKU
GRAMU

VIJESTI SU POSJEĆENE PREKO 200 MILIONA PUTA

MREŽAMA BROJI PREKO 400.000 ČLANOVA

PREKO 100.000 AKTIVNIH KORISNIKA APLIKACIJE

ZANOM POVJERENJU!

Svim građanima želimo obilje zdravlja, sreće, radosti, mnogo ličnog i poslovnog uspjeha u 2024. godini
RUDNIK UGLJA
PLJEVLJA

Uspješnu i srećnu 2024. želi vam
ledo
Nomad Foods

EST.1949.
BUDUĆNOST
BASKETBALL CLUB PODGORICA
VOLI
SREĆNI NOVOGODIŠNJI I BOŽIĆNI PRAZNICI

m:tel
Srećni praznici!
Vrijeme je za nove odluke i nove uspjehe.
Ipak, dobre stvari i prave prijatelje
ne treba mijenjati.
Imate prijatelje!

Srećni
NOVOGODIŠNJI
praznici
Vijesti